

śrīḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

Kriyasagaram

Volume – 11

śrī pāncarātra agama

BRIHADBARAMHA SAMHITA

(Telugu)

బృహద్బ్రహ్మ సంహితా

(తెలుగు)

Reprint By:

Sri Pancharatra Agama Vidvan

Therazhundur K.Sriraman Battacharyar,

Sri Pancharatra Agama Samrakshana Sabha,

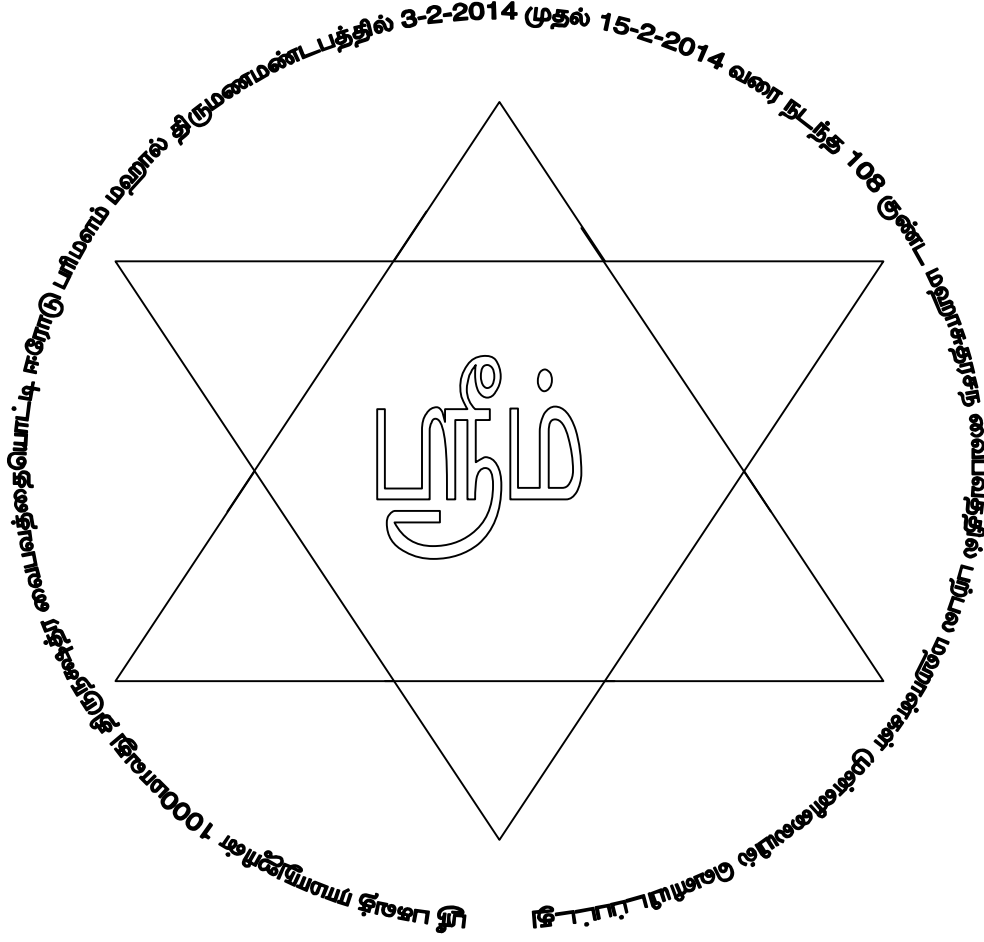
CG1-214, East Adayavalanjan St,

Srirangam, Trichy - 620-006.

97917-02035

sriramanbattachar@gmail.com

www.kriyasagaram.in

సూక్తం పకవత్ రామానుజుని 1000మావతు తిరునక్షత్ర
వైవవత్తయోడ్డి షరొదు పరిమణమ్ మఱాల్
తిరుమణమండపத்தில் 3-2-2014 முதல் 15-2-2014 వரை
నడந்த 108 కుండ మఱాశతాశన వైవవత్తయోడ్డి పర్పల
మఱానకల్ మున్నెలయిల్ వెలెయిడప్పడ్డతు

Index

Bhagam	Page No
1) ప్రథమో పాదః	1
2) ద్వితీయో పాదః	95
3) త్రితీయో పాదః	173
4) చతుర్థః పాదః	259

శ్రీః

శ్రీమతేరామానుజాయ నమః

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ప్రథమోఽధ్యాయః

సంప్రదాయ ప్రవృత్తికథనం

జ్ఞానానందస్వరూపాయ కల్యాణగుణరాశయే |
ప్రపన్నపారిజాతాయ సింధుజాపతయే నమః |
ఏకదా మందరద్రోణ్యామాసీనః కమలాసనః |
ద్వయమావర్తయన్మానీ వైష్ణవం రూపముద్వహన్ |
దిద్మక్షవో మహాభాగా మునయో నారదాదయః |
ఆగత్యాః పరమా భక్త్యా గాయంతీ యజ్ఞపూరుషం |
సాష్టాంగం ప్రణీతాపత్యాధ సంబద్ధ కరసంపుటాః |
వివిశిస్వోచితే దేశే ప్రసన్నా భర్తరాజ్ఞయా |
ఋషయః ఊచుః-

నమః కమలవాసాయ జ్యేష్ఠాయానిష్ఠ నాశినే |
పితామహాయ శుద్ధాయ ప్రణత జ్ఞానదాయినే |5
సంశయం నో మహాభాగ పృచ్ఛామో యదిమన్యసే |
కోఽన్యేస్తి సంశయచ్ఛేత్తా త్వత్తోఽత్రాశ్చర్య రూపతః |
త్వం కర్తా సర్వలోకానాం కిం జపన్నిహ తిష్ఠసి |
కిమిదంధార్యతేరూపం కిమిదంమౌనమాశ్రితం |
బృహ్మోవాచ-

శ్రృణ్వంతు పుత్రా వచనం మదీయం గోప్యం పరంభూతహితం చ సత్యం |
కర్తా న చాహం జగతో భవంతో విమోహితాదుస్తరమాజయా హి |
జిజ్ఞాస్యమద్యోద్భవనాశహేతు బ్రహ్మోఽద్వితీయం పురుషాభిధానం |
బృహద్గుణైకాయనమాదిభూతమాదిత్యవర్ణం తమసఃపరస్తాత్ |
యోఽనంతశక్తిర్బలపౌరుషాఢ్యాః సర్వాశ్రయాస్సాశ్రిత కామధేనుః |
యస్యాంశభూతా హి వయం భవంతః ప్రవర్తయామఃఖలు లోకయాత్రాం |10
యశ్చేతితానోఽఖిలవిక్రియాణా మంతర్గతోనాధిగతో వికారైః |
అప్రచ్యుతానందసుఖాఽవబోధ స్వాధారభూతస్సకలావధిశ్చ |
న యత్ర కాలో న సమోఽస్యకశ్చిత్స్వార్థాత్మభూతశ్చిదచిచ్ఛరీరః |

శ్రీ బృహద్వైష్ణవసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అచింత్యశీలః కరుణైకశీలః శ్రీలాలితాంఘ్రి ర్మమ యోనిభూతః |
ఇయత్యయా యస్య గుణాన్విభూతిః నామానిరూపాణి చ చేష్టితాని |
మనోవచోభ్యామధిగంతుమీశరే నాద్యాపి సిద్ధా మునయోస్మదాద్యాః |
యచ్చక్తయోః విశ్వమిదం సృజంతి రక్షంతి నిఘ్నంతి విసర్జనేషు |
తన్నా మరూపాకృతిభిస్స్వయం యో విభిద్యచాస్తే హి మహావిభూతౌ |
శ్రియా చ భూమ్యా నను నీళయా చ సమగ్రమారాధిత పాదపద్మః |
ఐశ్వర్య విద్యాయతశౌర్య సౌభగ ప్రాగల్భ్య కారుణ్యదయా నికేతః |15
విచిత్రదివ్యాఽమిత భూషణాయుధో విచిత్రదివ్యాఽమిత వాహనాన్వితః |
విచిత్రనిత్యామితకేళికేతనో విముక్తనిత్యాశ్రిత పాదపల్లవః |
ప్రధానకాలోజ్జ్వల సత్త్వబోధ విభిన్నరూపాచిదనన్య సంశ్రయః |
నిత్యాదిభేదోక్త చిదేకసంశ్రయస్వాధారభూతోఽద్వయ శబ్ద వేద్యః |
యోఽసౌత్రితీయః పరతంత్రయోర్ద్వయోః స్వతంత్రసర్వజ్ఞచిదేకవిగ్రహః |
ఆత్మా చ శేషీ చ సదైకరూపో నిరూప్యతే యేన సమస్తరూపం |
యోఽసౌ చతుర్వింశతిభిః కలాభిః ప్రాధానికీభిర్విరచయ్య దేహిన్ |
సమూహ్యాతానాశుని విశ్వదేవో వైరాజనంజ్ఞః పురుషో బభూవ |
తస్యాహమాసం జరరాట్టకేశాదానందమూర్తేరఖిలస్య హేతోః |
తస్యాభిధానం ప్రజపన్నిహాస్మి తదర్థసంధానపరో మునీంద్రాః |20
మనోరథాన్ము సంధానం జపాత్కేటిగుణం ఫలం |
ప్రయచ్ఛతి మహాభాగా నిరర్థాదితి నిశ్చయః |
న దానైర్న తపోభిశ్చ న స్వాధ్యాయైర్న చేష్టిభిః |
అనుసంధానతః పుష్కం యథాత్మా పరితుష్యతి |
కాయికం వాచికం పాపం జపాదేవ వినశ్యతి |
తస్యైవార్థానుసంధానం మాంతరం హరతేతమః |
బహిర్దీపప్రదానేన బాహ్యస్య తమసఃక్షయః |
మందిరస్తేనదీపేన హియతేహ్యంతరంతమః |
నాత్రకాలవిచారోస్తి హోమతర్పణమార్జనం |
న్యాసముద్రాన్ దేవాశ్చ వినియోగో న సంస్తవః |25
దాసవేషశ్చ సంస్కారో ముఖ్యస్సిద్ధాంతవర్మని |
అపేక్షితో ముముక్షూణామనుసంధాన సిద్ధయే |
యథా జలసముద్ధారే గుణఃకూపాదపేక్షితః |

తథాఽర్థభావనంసూత్రం పరమాత్మార్థ సంగమే |
 అనుసంధాన సిద్ధ్యర్థం దానవేషో మయాద్యతః |
 ద్విపరార్థావసానాయోరపి మన్యేక్షణం మమ |
 సంస్కృతోహం సముత్పాద్య విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా |
 అధీతవేదోపి పురా మంత్రరాజార్థసిద్ధయే |
 అసంస్కృతాయ దాతవ్యం నైవ సిద్ధార్థసాధనం |
 ద్వయాఖ్యంస్మమహాభాగా భగవాననుశాస్తి మాం | 30
 స దేవోయముపాహూయ సద్యోనాభిసముద్భవం |
 ఉపాదిదేశ వేదాన్మే సహసైవ దయానిధిః |
 జ్ఞానరాశిస్సృతో వేదోవిదజ్ఞాన ఇతి స్ఫుటం |
 తత్ర త్యాజ్యాని గ్రాహ్యేణి జ్ఞానాని నివసంతి చ |
 ప్రత్యక్షాణి ఘటాదీని బోధయత్యనుపూర్వకః |
 పితాజాతస్య బాలస్య వ్యవహార ప్రసిద్ధయే |
 అనిత్యాని ఘటాదీని బోధయత్యాను పూర్వకః |
 సంబంధమాత్మనశ్చాపి తథా సంబంధినో జనాన్ |
 క్రీడనం ధావనం వాక్యం రసగంధ వివేచనం |
 శాస్త్రాఽద్యయనసత్కర్మ చాతుర్యాంశాస్త్రధారణం | 35
 పితైవోపదిశత్యేనం జ్ఞానాజ్ఞానే తథా తతః |
 వేదేన బోధితామహ్యం ప్రవృత్తిః పరమాత్మనా |
 సంగోప్య పరమం దర్శమాత్మానం యేనయాంతి హి |
 నియోజితోఽహం తపసి ప్రభుణా విశ్వసర్జనే |
 తేనైవ దృష్టవాన్శకమాత్మస్థమతి పర్యటన్ |
 విజ్ఞాయ తత్ప్రసాదేన బంధనం విశ్వకర్మణి |
 ప్రభుం విజ్ఞాపయాం చక్రే కథం మే నిష్క్రూతిర్భవేత్ |
 మామువాచ చిరంచింత్య వత్స! భీతిముపా కురు |
 మత్ప్రాప్తౌ దర్శయిష్యామి విజ్ఞానం కిమపిస్ఫుటం |
 ఏష తేఽవసరస్సాధో మదాజ్ఞాపాలనస్య హి | 40
 బీజే వటమివాత్మస్థం విశ్వం పశ్య చరాచరం |
 తావద్వేదోదితం కర్మహ్యకామస్త్యం సమాచర |
 కర్తృభావం పరిత్యజ్య కర్తారం మామనుస్మర |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

స్వీయత్వేనాపి సంబంధం మా కృధాః పద్మసంభవ |
జ్ఞానేనానేన సంలిప్తో న భవిష్యసి కర్త్రిచిత్ |
మత్ప్రాప్తయే వదిష్యామి పారమైకాంత్యలక్షణం |
ధర్మం ధర్మవిదాంశ్రేష్ఠ త్వం సమాధత్స్వ సాంప్రతం |
ఇత్యుక్త్వాఽన్తర్దదే విష్ణుః స్పష్టవాంస్త్వన్ముఖానహం |
చింతామకరవం భూయస్తదాజ్ఞాపాలనే రతః |
స్మరణాదేవ సంప్రాప్తో వైకుంఠాద్రమయా సహ | 45
పీతవాసశ్చతుర్బాహుః శ్రీవత్సహృదయోహరిః |
ధృతాతపత్రవృజినో దివ్యవైకుంఠపార్వదైః |
జయశబ్దైర్నమశ్శబ్దైః విష్వక్సేనాదిభిర్నుతః |
తదాహం ప్రణతస్తస్మై కృతాతిధ్యాయ విష్ణవే |
విజ్ఞాపయామాస వచో బద్ధాంజలిపురస్కరః |
భవత్సంప్రాప్తయే దేవ పారమైకాంత్య లక్షణం |
దేహి మే దయయా ధర్మం త్వయైవ ప్రతిబోధితం |
ఇతి శ్రుత్వా రమాం వీక్ష్య విహస్య చ పరస్పరం |
తూష్ణిం బభూవతుస్తత్ర దంపతీ పితరో ప్రభూ |
అప్పచ్చమాదిపురుషౌ విశ్వయోనీసనాతనౌ | 50
వచఃశ్రుత్వా జహసదుర్మమైవ సాంప్రతం చ కిం |
శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-
ఉపాదిశమిదం పూర్వం రమాం కమలసంభవ |
తదాహం తేఽభిదాస్యామి రహస్యం తు గృహాణ తత్ |
ఏకదా శేషపర్యంకే నివిష్ఠో రమయాఽనయా |
సహస్రఫణమాణిక్య ద్యుతివిద్యోతితచ్ఛదే |
శ్రీవత్సం కౌస్తుభంమాలామవలోక్యతనౌ మమ |
సాఽభిలాషస్మైరముఖ స్పందితాధరముజ్జగౌ |
శ్రీరువాచ-
జగన్నాథ మమస్వామిన్ సర్వకల్యాణ భాజనః |
కటాక్షనిర్మితాశేష విశ్వలీల నమోస్తు తే |
విశ్వంబర ఘనశ్యామ నిత్యానందైకవిగ్రహః | 55
సర్వాధార విశేషస్తే తనౌ యూయం ప్రకాశతే |

శ్రీవత్సాదిః కుతస్సోయం నాస్తి తత్త్వత్రయాత్పరం |
 త్యవైకదేశే త్రిగుణా ప్రకృతిః పురుషైస్సహ |
 సేవతే పాదలీలాయాం వైరాజవపుషం హరిం |
 పాతాళతలమారభ్య సత్యాంత కృతవిగ్రహం |
 తత్రైకేపాదమూలంతే తామసాః క్రూరబుద్ధయః |
 జీవాః ప్రకృతిసంబద్ధా బిలేషు నివసంతి చ |
 కర్మణస్తారతమ్యేన దుష్కృతస్య శుభస్య చ |
 శుభస్య తారతమ్యేన నాభేరూర్ధ్వ ముపాసతే |
 కేచిత్పరిజనాస్తత్ర భూషణాయుధ వాహనాః | 60
 భోగ్యభోగోపకరణా జీవానాం చ పరస్పరం |
 అంతర్యామిత్యమైవేషామాత్మాభోక్తౌ చ భోజకః |
 బహిర్యామిణమప్యేకే సేవంతే కృతినో నరాః |
 ఏవం కర్మమయేలోకే ప్రకృత్యా కర్మణాసహ |
 ఆత్మానం సంశ్రితాస్సర్వే త్వాం న జానంతి కేచన |
 ఏకే తు జ్ఞానినస్తత్త్వత్రయ యాథాత్మ్య వేదినః |
 చేతనా ఏవ జానంతి కృపయా యే త్వయేక్షితాః |
 తరుశ్చలనదీభూమి లోకధాతూత్తరా నరాః |
 భోగ్యభోక్తృ విభాగేన సంస్థితా మాయీకేపదే |
 గతాగతం లభంతే తే నానాదుఃఖౌఘభాజనాః | 65
 మాయాతో న నివర్తంతే కర్మశ్చంఖలయాన్వితాః |
 అహంకారవిమూఢాశ్చ విషయాసక్తమానసాః |
 ఆమూలకారణం జీవాస్సంచరంతి సమావృతాః |
 యే తు మాయావినిర్ముక్తే వైష్ణవే పరమేపదే |
 నిర్గుణకాలనిర్దిష్టే సదైకాకారసుందరే |
 జ్ఞానానందమయే సాక్షాద్ధివ్యే నిత్యామయోజ్ఞితే |
 అచితరక్య మనుగ్రాహ్యే మతిహీనే నిరంజనే |
 హేయాతీతే సదాభాసే స్వప్రకాశే మహోదయే |
 నిరావరణేకేనిత్యే నిత్యశుద్ధనిరంతరే |
 లోకాతీతే మహలోకే నిర్ముక్తపత్తరంగకే | 70
 మోక్షైకనిలయే శుద్ధసత్త్వద్వయమయో హరేః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమపాదః

ప్రాకృతాః కేచిదాయాంతి వివిధాత మనోమలాః |

కింకృతం సుకృతం త్వేతైర్వేతు దేవేహసంస్థితాః |

ఏతేషాం సుకృతం బ్రూహి దయయాపురుషోత్తమ |

శ్రేవత్సం వనమాలాం చ కౌస్తుభో మకుటస్తథా |

శ్రేవత్సకౌస్తుభౌ నిత్యం హృత్కంఠనిలయా స్థితౌ |

కో విశేషోఽనయాపార్శ్వ ప్రభారూపేణ వర్తతే |

శరీరే తే మహారాజ తిష్ఠంతిహ్యనపాయినః |

అహం చ భగవన్నాథ హృదయైకనికేతనా |

యథా జాతాస్మి భగవన్నేతన్మహ్యం సమాదిశ | 75

ఇతి శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసమ్మితాయాం

ప్రథమపాదే బ్రహ్మనారదసంవాదే సంప్రదాయ ప్రవృత్తికథనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః |

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

సుదర్శన గీతా-(తప్తచక్రాంకిత మహాత్వవర్ణనం)

శ్రీనారాయణ ఉవాచ-

దేవ్యాఽనయాహం ప్రణయాత్ ప్రసాదితో వివిత్సయా సాత్వత దివ్యమూర్తిః |

అప్రాకృతానాం త్రివిధాం విస్ఫుష్టిం ప్రావోచమవ్యాజమలం నిబోధ |

అప్రాకృతమపి ద్వేధా చేతనాచేతనం విధే |

చేతనం నిత్యముక్తేతి ద్వివిధం పరికీర్తితం |

భూమిశైలతరూద్యానవాపికా కమలాకరాః |

అచేతనమిదం దివ్యం భూషణాస్తరణాదికం |

అప్రాకృతమపిద్రవ్యం శుద్ధసత్త్వాభిదం చ యత్ |

చేతనద్రవ్యయోగేన నానాత్వం ప్రతిపద్యతే |

అచేతనస్యాతిశయాద చేతనమిహోచ్యతే |

భోగోపకరణంతద్ధి సమం వై నిత్యముక్తయోః | 5

అనంతోగరుడో విష్వక్సేనో నిత్యాప్రకీర్తితాః |

మాయాసంబంధరహితా విరుద్ధాచరణోజ్జితాః |

ఏకరూపాస్సదాదేవీ పరిచర్యాపరాయణాః |

ఆవయోః పురతోహ్యతే ప్రసాదామృతకాంక్షిణః |

యథాహం చ తద్దైవేతే మదీయా నిత్యకింకరాః |

కదాపి జ్ఞానసంకోచోనైతేషాం నను విద్యతే |
 సంప్రాప్య ప్రకృతేర్వేగం జ్ఞానసంకోచమాశ్రితాః |
 మాయాపకారిణాబద్ధా భూత్వామత్స్యపయా పునః |
 సంప్రాప్యోచార్య శరణముపాయమవగత్య చ |
 మదాజ్ఞాకారిణో భూత్వా హ్యజీవం ప్రాకృతం తనుం | 10
 హిత్వా ముక్తాయే భవంతి ద్వివిధాస్తే ప్రకీర్తితాః |
 కేవలాస్సేవకాశ్చేతి కేవలాస్తును వర్జితాః |
 సేవకా ద్వివిధాజ్ఞేయాః కింకరారూప సేవకాః |
 కైంకర్యం గంధమాల్యాది మార్గనాలేప వర్తనం |
 పక్షపాతా సహప్రేమ వీక్షణం రూపసేవనం |
 ఏవం ముక్తా మహాదేవీ మమ లోకే విశంతి హి |
 శైలప్రాసాదహర్మాణి సభా నోపానభూమయః |
 మణిమండప కాసార హంససారస పక్షిణః |
 సింహాసనాయుధస్థాన యాన భూషణమూర్తయః |
 నిత్యా ముక్తాకేవలాశ్చ జీవా ఏవ న సంశయః |
 సర్వేనసంకుచితజ్ఞానా సర్వే సర్వార్థకారిణః |
 సర్వే సమానసంభోగాశ్రయంతః పరమం పదం |
 స్వాభిలాషాణుసారేణ మత్ప్రసాదేన భూయసా |
 భక్త్యామల్లోకమాయాంతి భూత్వా సేవానురూపిణః |
 కర్మిణాం నాగతిశ్చాత్ర నానాదేవైక సేవినాం |
 యోగినామపి నైవాస్తి నానాసిద్ధ్యసింహాక్షిణాం |
 మామేవశరణంయతా సర్వభావేన సింధుజే |
 అతీతా దుస్తరం మాయాం కేవలాస్సేవకా హి వా |
 బహవో మత్పదం ప్రాప్తాస్సేవకా స్సేవయా మమ |
 గమనాగమనైర్ముక్తాః కేవలాస్తు భవంతి హి | 20
 యూయం విశేషస్సర్వే శితనౌ మే తర్కితస్త్వయా |
 ఉత్సహేత మహం వక్తుం నైవ ప్రాణప్రియేపి హి |
 రహస్యానాం రహస్యం చ సారాత్సారతరం శుభం |
 ఆత్మా మే జాయతే తస్య యస్యైతత్ప్రవదామ్యహం |
 నిత్యంకౌస్తుభసామీప్యే దృశ్యతేయత్ప్రభాద్వయం |

శ్రీ బృహద్రహ్మహ్యసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

భక్తౌ మే మాం సమారాధ్య ప్రభారూపేణ సంస్థితౌ |

నాహం వక్తుమలంచాత్ర విస్తరేణ వరాననే |

నిబద్ధౌ ధర్మపాశేన దుస్తరేణ మయైవ హి |

ప్రణిపత్య తతో దేవీ మామువాచ దయాన్వితా |

త్వమేవ భవపాంథానాం విశ్రామసురవల్లరీ | 25

భవదావానలజ్వాలా సంతాపా కులతాత్మనాం |

త్వమేవ కరుణాసింధో నిర్వాపణసుధాసరిత్ |

అజ్ఞానతిమిరాంథానాం త్వమేవపరమాం జనం |

మాయావ్యాళగృహీతానాం విషవైద్యస్త్వమేవ హి |

గోవిందసుందరాపాంగ పూర్ణచంద్రాననద్యుతే |

దేహి మే పరమంజ్ఞానం యది తే ప్రీతిభాజనం |

తదాహం ప్రేమసంబద్ధః సంన్నద్ధస్సయక్షయే |

వివక్షురాత్మసూ ధర్మం ప్రియై ప్రీతిమానసః |

భక్తాభ్యాం శంఖచక్రాభ్యాం యాచితోఽహం పురా ప్రియే |

ఆవాం వినా న వక్తవ్యం ధర్మం భాగవతం ప్రభో | 30

తచ్ఛ్రుత్వాఽహమదాం తాభ్యాం వరం సర్వోపకారకం |

భవద్వారంప్రభవతు నరాణాం పరమం పదం |

తస్మాత్సంకల్పసిద్ధ్యర్థం కమలే భుజమూలయోః |

సంధారయ మహాభాగ! శంఖచక్రే సనాతనే |

శ్రీరువాచ

దేవదేవ దయాసింధో వద మే విస్తరాదిదం |

కిమర్థం చ కదా బ్రహ్మన్ చక్రాద్వైరభి యాచితః |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ

పూర్వకల్పే మహామాయే! త్వయా సంప్రార్థితో యద

జీవానాం దేహదానాయ స్వశక్త్యాఽకరవం జగత్ |

సంపన్నేషు సపాలేషు లోకేషు పరమేశ్వరీ |

స్వకర్మ ఫలభోగాయ సమసజ్జంతు భూయశః | 35

ముక్తిద్వారముఖం తేషాం పినద్ధమజయా హరేః |

న తే పశ్యంతి విభ్రాంతాః సంసారధ్వాంతవర్తని |

పరాఙ్మఖా భగవతో విషయాస్వాద లంపటాః |

తాన్విలోక్య మహాత్మానః చక్రశంఖాది హేతయః |
 కృతవంతస్తపశ్చర్యాం జపంతో మామతంద్రితాః |
 నిత్యత్వాత్తేన కాంక్షంత ఇహాముత్తార్థ సంపదం |
 తథాపి కరుణావిష్టాః పరదుఃఖేన కాతరాః |
 సాధవో దీనహృదయా నిసర్గాత్తు భవంతి హి |
 శుద్ధ సత్త్వాత్మకాశ్శాంతాః స్వానందావృత మానసాః |
 ఏకేన వపుషా విష్ణోః పాదపద్మీప సేవినః | 40
 ఇతరేనైవ వపుషా కుర్వంతిస్మి పరం తపః |
 అతి దీర్ఘేణకాలేన ప్రసన్నోఽహం సమాగతః
 శ్రీభగవానువాచ
 కిమర్థమిహ తప్యద్వే హేతయా మమవల్లభాః |
 అష్టాక్షర మహావిద్యాముపాసీనా జితేంద్రియాః |
 నిత్యానాం నావశేషం హి ప్రాప్యం భోగ్యం మనాగపి |
 సత్యం సంకల్పకామత్వాత్ ఉచ్యతామవశేషితం |
 హేతయః ఊచుః-
 జయ లక్ష్మీపతేదేవ సర్వకారణకారణ |
 నిత్యానంద నిజాకార నాస్మాకమవశేషితం |
 సదైకరూపాస్తే పాదపద్మైకరస సేవినః |
 తథాహ జీవాన్ సంలక్ష్యముహ్యమోమాయయావృతాన్ | 45
 నిస్తారం నైవ పశ్యామోదుస్తరాద్భవవారిధేః |
 వయం కర్తుంసమర్థాన్ స్మః సర్వంమోక్షం వినాప్రభో |
 మోక్షోహితే హస్తగతో నాన్యోదేవోఽస్యహి ప్రభుః |
 సర్వం కర్తుం సమర్థాస్మః ప్రసాదాత్తే రమాపతే |
 తవాఖిల జనావాస మోహిన్యామాయయాసితం |
 జగదేతన్నజానాతి మోక్షద్వారంమనాగపి |
 రుదంతి నరకే కేచిత్ కాచిద్ద్రోగాభిషిడితాః |
 భ్రమంతి మరుకాంతారే పిశాచా జలవర్షితాః |
 స్వర్గార్థినోభవంత్యేకే కర్మైవప్రవదంతి తే |
 అన్యదేవ సమత్వేన త్వామేకే సముపాసతే | 50
 ఆత్మానం త్వదభేదేన మాయయా భేదమాశ్రితాః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

విముక్త కర్మమార్గాస్తే తమ ఏవాభియాంతి హి |
త్వమాత్మా సర్వజీవానాం సఖాసి త్వం రమాపతే |
కోన్యో మోచయితామీషాముపాయం దేహి సత్తమ |
ప్రవోచం తదహం దేవీ చక్రం తేజోమయం మహత్ |
వత్స సంచించితం సమ్యక్ష్మేవోపాయతాం వ్రజ |
ఆత్మానమనుసంధత్స్వ సాక్షాన్మత్ప్రీతి భాజనం |
మయాసంలాలితంపాణో దీనానామనుకంపయా |
ఆధారస్సర్వవిద్యానామవిద్యాం నాశయామ్యహం |
కృత్వా స్వతేజసాభిన్నం త్వామేకం సదృశం మయా |55
తేజసా తవ తీవ్రేణ మాయైషామాముపస్థితా |
న హి శక్తాఽభిభవతుం దహ్యామానా సమంతతః |
సర్వదాధారాయాయంగ కరే సర్వేశ్వరోఽప్యహం |
కృత్వా స్వతేజసోభిన్నం త్వామేకం సదృశం మయా |
త్వాం వినా న కరోమ్యంగ సంహారం దుష్టచేతసాం |
ప్రత్యక్షం పశ్యతాం సమ్యక్ స్వతంత్రోపి సుదర్శన |
ఖండితాధారయాహ్యేతే దైత్యదానవ రాక్షసాః |
యాస్యంతిమత్ప్రదంశుద్ధం వినాఽజ్ఞాన జపాధ్వరైః |
త్వామాహ ప్రథమావాణీ మమ పాణివిభూషణం |
పవిత్రం చరణం నేమి లోకద్వారం మహాజనం |60
యే తు త్వాం శ్రద్ధయా సంయక్సంతాప్య దహనే భుజే |
దక్షిణే ధారయిష్యంతి స్వాత్మేభ్యః పరమాగతిః |
మాం ప్రకోప్యపదం గంతుమిచ్ఛంతి మమ వైష్ణవం |
తానాశు ధారయాతేఽహం హత్యాదద్యాం పరాంగతిం |
ప్రసాద్యమామితో యే తు గంతుమిచ్ఛంతి మానవాః |
ప్రతాప్యాఽఽచార్యరూపేణ నమామి పరమాం గతిం |
సుదర్శనగతిర్హృణాం ద్విధాసన్ని శ్చిత్తా మయా |
తాపేన ధారయావాపి సతామప్యసతామథ |
గతిర్నాస్తి గతిర్నాస్తి గతిర్నాస్తి త్వయా వినా |
గతిర్నాస్తి గతిర్నాస్తిహ్యదార్శేణ మయా వినా |65
సుదర్శన తవానంతరూపాణి స్మర సాంప్రతం |

మదాజ్ఞయాఽఖిలం విశ్వమవష్టాభ్యావభాసనే |
 ప్రకృతిస్తే హ్యనంతాఖ్యో మయాధారతయా స్థితః |
 యస్యమూర్ధ్ని స్థితం సర్వం సర్వపాభమిదం జగత్ |
 అథ ఊర్ధ్వం యథా తాత స్థితో మూర్తి విభేదతః |
 సంకర్షణో హి భగవానుపాస్తే మామతంద్రితః |
 త్వద్రూపేణ కరే స్థిత్యా మమ సంకర్షణాత్మకః |
 అవిద్యామశుభం దుష్టాన్ కర్తసేత్వమశేషతః |
 శోభనం దర్శనం జ్ఞానం మత్ప్రియేభ్యః ప్రయచ్ఛసి |
 అతస్సుదర్శనం నామ ధారణాద్భుజమూలకే | 70
 త్వమేవ సూర్యరూపేణ నిరస్యతమ ఉత్కటం |
 నిర్మలం జ్ఞానమాదత్సే చాక్షుషం ద్వాదశాత్మకః |
 కశ్యపాదదితే ర్భూత్వా కలయాఽఽదిత్య సంజ్ఞయా |
 పాపాంధకారనీరాణి కర్తసేత్వం నిరంతరం |
 యావత్తవకరస్పర్శ తాపేనాతాపితాతనుః |
 కర్మణాం నాధికారోస్తి తమశ్చండాళసంగమాత్ |
 న దేవాం రాక్షసానాం నరాణామపి సత్తస్మ |
 కరస్పర్శం వినా తావదధికారోస్తి కర్మణి |
 క్షేత్రోద్భవానాంసస్యానాం కరస్పర్శేన కాశ్యప |
 సంస్కారో జాయతేలోకే స్పృష్టానామంత్యజైరపి | 75
 స్వర్గాది సాధనం సర్వం సూర్యరూపస్య తే న్మాణాం |
 ఉదయాదుదయం యాతి లీయతే నిశిచారిణాం |
 అగత్వా శరణం యే తు మృతా విప్రాదయో జనాః |
 ప్రేతయోనిగతానాం తు తేషామాత్మ విశుద్ధయే |
 వృషోత్సర్గంప్రకుర్వంతి కృత్వా చక్రేణలాంఛనం |
 తరిష్యంతి తమస్తేపి శిక్షేయం మామకీసుత |
 “అనాయుధోసోహ్యసురానదేవా” ఇతి వై శ్రుతిః |
 ఇహాముత్ర చ తేషాం వా ఆసురోభూప ఉచ్యతే |
 ఆసురోవిద్యతే భావో యావదేషాంద్విజన్మనాం |
 న తావదధికారోస్తి మమారాధన కర్మణి | 80
 నాధికారోఽర్హనే యావన్నౌక్షాశా విద్యతే కుతః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ముక్తిద్వారంత్యమేవాతః సహస్రారనిశామయ |

శ్రద్ధయా ధారయిష్యంతి మమ చక్రం సుదర్శనం |

జ్ఞాత్వా సర్వపదార్థేషు శుద్ధిస్తేషాం పదే పదే |

శాలాయాం భాజనే వస్త్రే గృహోపకరణేషు చ |

చమనోలూఖలే పీఠే క్వాన్నే చక్రముల్లిఖేత్ |

పశుపుత్రకళత్రేషు యానవాహన భూమిషు |

సుదర్శన తవాంకేన ప్రాకృతత్వం ప్రయాస్యతి |

మామకీనో జనోలోభాన్మోహాద్ ద్వేషాచ్చలజ్జయా |

నాంకయిష్యతి యో మూఢః తస్య నైవాస్తి సగ్గతిః | 85

అంకనం మమచక్రస్య వత్స! మత్ప్రీతికారణం

యథా కలానిధేస్సమ్యగుదయః క్షీరవారిధేః |

అంతకాలే త్వమేవైకః సంకర్షణముఖాత్సునః |

ఉత్థాయాఽనలరూపేణ త్రిలోకీం ప్రతపిష్యసి |

సంకర్షణాంశజోరుద్రః త్వమేవాంబకరోచిషా |

నూనం సంహరసి ప్రాజ్ఞ విశ్వం విశ్వైక భేషజ |

జాతరాఽనలరూపేణ చక్రచారు మమాజ్ఞయా |

జగ్దమన్న మశేషాణాం క్షణాన్నయసి భస్మసాతే |

కాలాంతకస్వరూపేణ యమరూపేణ దేహినః |

త్వం శోదయసి దండేన సుదర్శన పునఃపునః | 90

వైష్ణవానాం ప్రపన్నానాం హితాయ విబుధోత్తమ |

రూపంకృత్వా తవైవైష సంస్థితః పన్నగేశ్వరః |

అంబరీషేతి విఖ్యాతో రాజా భువి భవిష్యతి |

తస్య త్రాతా మునేకోపాతే సుదర్శన భవిష్యసి |

సర్వాణి కాలరూపేణ యమసూర్యభవాత్మనా |

త్వం దండయసిభూతాని న జానంతి సుదర్శన! |

జ్ఞానం న జాయతేఽమీషామన్యరూపేణ వైదికం |

న పదం మమ విఖ్యాతం వైష్ణవం ప్రకృతేపరం |

జ్ఞానినో యే త్వయా స్పృష్టాస్తాపాది విధినారహః |

అజ్ఞాశ్చధారయా సంఖ్యే యాస్యంతి పదవీం మమ | 95

ద్వాదశారేణ తప్తేన వలయ త్రయశోభినా |

జ్వాలాచతుష్పుయుక్తేన పూతా యాంతి మమాలయం |

“సుదర్శనమహాజ్వాల సూర్యకోటిసమప్రభ |

అజ్ఞానాంధస్య మే దేవ విష్ణోర్మార్గం ప్రదర్శయ |

అగ్నే పునీహి మే గాత్రం సుదర్శనసమాశ్రితః |

బిభర్మి కవచత్వేన ప్రభాగాత్రముపైతు మే | “

ఇతి సంప్రార్థ్య యో బాహౌ గాయత్ర్యావావధారయేత్ |

స ఏవ వైష్ణవోలోకే మత్సేవా రహితోఽపి హి |

మనుజాద్యవతారేషు లోకసంగ్రహ కామ్యయా |

ధారయిష్యేభుజేదివ్యం వహ్ని పూతం సుదర్శనం | 100

వటుకోవామనోభూత్వా మేఖలాజినదండధృత్ |

కశ్యపాదంకయిత్వాంగం కరిష్యే దేవరక్షణం |

వసిష్ఠ మునిశార్దూలాద్ధీలీప ప్రముఖాన్మపాః |

ధారయిష్యంతి భూలోకే మహాశస్త్రం సుదర్శనం |

రామో రాజీవపత్రాక్షో భూత్వా దశరథాత్మజః |

ధృత్వా తాప్తాయసీంముద్రాం దేవకార్యం కరిష్యతి |

పారమైకాంతికం ధర్మం వాయుపుత్రో మహాబలః |

ప్రాప్స్యంతి జానకీజానేస్సుగ్రీవాద్యాఃతథాపరే |

విభీషణో మహాతేజాః ప్రహ్లాదోజనకో ద్రువః |

యమశ్శివః కుమారాశ్చ భక్తా యే భూతభావినః | 105

చక్రాంకితో భవంత్యేతే యాతాయాస్యంతి చాఽపరే |

ముక్తిద్వారమతోనాస్తి వినా చక్రాంక ధారణం |

పాంచజన్య మయా ప్రోక్తః ప్రద్యుమ్నాంశసముద్భవః |

వామే భుజే ముముక్షూణాం స్థిత్యా మన్మార్గదో భవ |

గదా పద్మే మహావీర్యే భుజయోరుభయోరథః |

స్థిత్యా మత్ప్రాప్తికామానాం క్రియతామశుభక్షయః |

మయేత్థం భేదితాస్సర్వే బద్ధాంజలిపుటాః పురః |

ఆనంద నిభృతాః ప్రోచుఃదాసాస్మ ఇతి వాదినః |

“జితం జితంతేఽక్షరబద్ధ సంశ్రయః శ్రీకాంతవైకుంఠపతేఽఖిలేశ్వర |

ప్రపన్న విత్రాస వినాశనక్షమ శ్మాలాళితాంఘ్రి భవనే భవాయ | 110

సురద్రుమోద్యాన విహరశాలినే నవాంబుధశ్యామరుచే మధుద్విషే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కదంబకింజల్క పిశంగ వాససే నమోనమస్తే భవనో భవాయ |
భుజంగ రాజాంగ రమాంకశాయినే సుగంధి పంగాంకిత చారు వక్షసే |
ఆజాను దోర్దండ విఖండితారయే నమోనమస్తే భవనో భవాయ |
విహంగ రాజాంగ నిరూపితాంఘ్రయే సమస్త వేదోదిత చారుకీర్తయే |
మందస్మితాసార నివర్తితార్తయే నమో నమస్తే భవనో భవాయ |
అగణ్యపుణ్యైక గృహీతనామ్నే ధామ్నే గుణానాం మహతాం మహీయసే |
భక్తార్చితోరస్థలపుష్పధామ్నే నమోనమస్తే భవనోభవాయ |
వృగ్రాయసస్వస్థభరైకవీక్షణేననుపాయతాపన్న జనోపకారిణే |
దుష్టేషుదావానల చండరోచిషే నమోనమస్తే భవనోభవాయ |
గాంభీర్య సాందర్య దయైకసింధవే కారుణ్యవాత్సల్య గుణౌషువార్దయే |
మాంగళ్యశౌర్యార్జితదివ్యకీర్తయే నమోనమస్తే భవనోభవాయ |
విశ్వోద్భవస్థాన నిరోధకారిణే విహారిణే శౌర్యవిహార భూమయే |
అనేకరూపాకృతినామశాలినే నమో నమస్తే భవనోభవాయ | ‘‘
ఇతి చక్రకృతంస్తోత్రం స్తుత్యాప్రీతోఖిలేశ్వరీ |
అదధామభయం హ్యేతం పఠతాం ఉత్తమం స్తవం |
ధృత్వా మే చక్రచిహ్నం యే స్తవేనానన మాం నరాః |
స్తోష్యంతి వితరిష్యహం తేషామాశు మనోరథాన్ |
అతఃకాంతే త్వయా కార్యా శ్రద్ధా మచ్ఛక్రధారిణే |
సంధారయ ముముక్షూణాం ప్రపన్నానామదాజ్ఞయా |
ఓమిత్యువాచ సా దేవీ చక్రశంఖ భుజద్వయా |
ప్రయోజనాంతరం హిత్యా మంత్రరాజమథా దదౌ |
ఇతి శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసమ్మితాయాం ప్రథమ పాదే బ్రహ్మనారద సంవాదే
సుదర్శనగీతానామ ద్వితీయోఽధ్యాయః
అథ త్రితీయోఽధ్యాయః
శ్రీవత్సచరితం
శ్రీరువాచ-
దేవదేవ జగన్నాథ రహస్యం మే ప్రకాశయ |
దాసభావం ప్రపన్నాస్మి స్వామి త్వం మే దయానిదే |
శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-
పురా కల్పాంతరే దేవీ భగవత్తత్వ కామ్యయా |

తపశ్చకార విప్రర్షిః శ్రీవత్సాభ్యో మహామనాః |
 యత్ర నారాయణోదేవో నరేణసహితోఽధునా |
 ఆస్థాయ పరమం యోగమాకల్పాంతమిహస్తి వై |
 వైష్ణవాభ్యే మహాక్షేత్రే ద్రావిడేశు పురా భవత్ |
 విష్ణుధర్మేతి విఖ్యాతో రాజాపరపురంజయః |
 ధార్మికః పరమోదారో వినివృత్తమనోమలః |
 స చ జిజ్ఞాసయా విష్ణోశ్చకార నియమంనృపః |5
 త్యక్షేకళోబరం నూనం న పశ్యామి జనార్దనం |
 వాసుదేవం రమాకాంతం సర్వశేషిణమచ్యుతం |
 సమాగతాః ప్రబోధాయ సర్వేఽత్రపురవాసినః |
 శ్రీవత్సాభ్యోపి తం శ్మత్వా సంప్రాప్తస్తుల్యవేదనః |
 శ్రీవత్స ఉవాచ-
 రాజన్ కథం నిపతితో భూమోదర్శమయాసనే |
 కిం చికిర్షసి సత్యం నో వద ధర్మవిదుత్తమ |
 విష్ణుధర్మోవాచ-
 అవశ్యం యత్తుకర్తవ్యం తత్తు న క్రియతే నరైః |
 తదహం కర్తుమిచ్ఛామి నానయంచోపయాతు మే |
 ధర్మవృక్షస్య దేవస్య ఫలమేతద్వినిశ్చితం |
 యదనేన జగన్నాథః పరమాత్మాఽవలోక్యతే-10
 అవిజ్ఞాతస్య యస్మైవ ప్రపత్త్యే నియమో మతః |
 తమవిజ్ఞాయ దేహోస్మిన్ రతేరుత్పాదనేన కిం ||
 స్వరూపమాత్మనో లలక్ష్యం బ్రహ్మఖ్యం తద్విదా మనాక్ |
 సుఖం న విద్యతే బ్రహ్మాన్ దేహభూతస్య మే క్వచిత్ |
 యదిదం దృశ్యతే లోకే శ్రూయతే ద్విజసత్తమ! |
 పరిణామస్వభావాసా ప్రకృతిర్ బహురూపిణీ |
 విద్యుదబ్రానలజ్వాలానైకరూపా విభావ్యతే |
 తథా సర్వేషుభావేషు దృశ్యమానేషు పశ్యతాం |
 యదాధారస్ఫురత్కేషు సంసార క్షణభంకురః |
 సదాధారో న దృష్టశ్చేద్యధమజ్జీవితేన కిం |15
 సర్వస్యావధిభూతం యత్ప్రాప్యమంతే యదేవ హి |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

తదప్రాప్తమిహప్రాప్యం కిం మే ప్రాప్తం ద్విజోత్తమ |

యస్యానందస్యమాత్రాభి రుజ్జీవంతి వై ప్రజాః |

తమానందమయంప్రాప్య వృధా మజ్జీవితేన కిం ||

యస్యైశ్వర్యేణ విధృతం జగదేతద్చరాచరం |

తస్యైశ్వర్యమవిజ్ఞాయ కిం వృధా జీవితేన మే |

యస్య పాదజలం పుణ్యం త్రిజగత్ప్రసూతి హి |

తదేకసంశ్రయంహిత్యా కిం వృధా జీవితేన మే | 20

యస్య దాస్యైకనిరతా బృహ్మరుద్రాదయోఽమరాః |

తస్య దాస్యం పరిత్యజ్య కిం వృధా జీవితేన మే |

వేదశాస్త్రపూరాణార్థీన దృష్టార్థాయ కల్పతే |

అదృష్టమాత్మనస్తత్త్వం విధిత్యా తు సుఖీ భవేత్ |

*చక్షుషోహి ఫలం సాక్షాద్వైకుంఠస్యావలోకనం |

శ్రవణం తస్య మహతాం ఫలం శ్రోత్రస్యమానద |

అప్రమాణం నాసికాయాః ఫలం తచ్ఛరణాబ్జయోః |

తదుచ్ఛిష్ట రసాస్వాదో రసనాయాః ఫలంత్యదం |

తదంగస్పర్శమాదుర్యం పరమానందసంగమః |

త్వదఃఫలం మహాభాగ తద్వినా జీవితేన కిం | 25

ప్రాణేంద్రియ మనోదేహానాత్మానమపి యోఽనిశం |

సంజీవయతి తం హిత్యా వద కిం జీవితేన కిం |

యస్యాక్షిపక్ష్మపరివర్తి చ విశ్వమేత దావిర్బభూవ వివిధాభిధమాదిసర్గే |

యోఽంతనివేశయతి కూర్మ ఇవాంగవర్గ మస్యాంగసంగమపహాయ కిమప్యసంగైః |

శ్రీవత్స! వేదసిద్ధాంత ఉపాశ్రావి గురుర్ముఖాత్ |

ప్రాప్యో భోగ్యో హరిర్నాన్యః సత్యంసత్యం పునఃపునః |

తముత్సూజ్య గతశ్చేతః కృపణస్సోభిధీయతే |

నాన్యస్మిన్ సాధనం దేహీ ప్రాప్తయే పరమాత్మనః | 30

ఉపాయం నైవ పశ్యామి యేన పశ్యామి కేశవం |

శ్రీవత్సనిశ్చితమతః శరీరస్వేవ మోక్షణం |

న్యపస్య వచనం శృత్వా శ్రీవత్సోపి మహామనాః |

ఉవాచ వచనం చారు నృపతేః ప్రాణపోషణం |

శ్రీవత్స ఉవాచ-

ఏవమేవ మహాభావో మయాపి సుదృఢీకృతః |
 ప్రాణాన్న ధారయిష్యేఽహమనాలోక్య మహేశ్వరం |
 తదా మమ భవద్వాణి రాజన్ కాప్యశరీరిణి |
 ధర్మమూలమిమందేహం ద్రుతం న త్యక్తుమర్హసి |
 ఇతోగచ్ఛ మహాక్షేత్రం నరనారాయణాశ్రయం |
 ఉపాయంగదితాతేఽద్య స దేవో దీనవల్లభః |
 యావద్గంతుమనశ్చక్రే తావదేతచ్ఛ్రుతం మయా |
 విష్ణుధర్మా తనుంత్యక్తుముద్యతః కేన హేతునా |
 తద్దష్టుమాగతశ్చాత్ర రాజన్నాశ్చుత్య తే వచః |
 ఆవయోస్తు వ్యధైకైవ నిశ్చితా జగతీపతే |
 బహుభిర్బోధితోఽహం వై సాధనైరాత్మ దర్శనైః |
 న తైరహం మహీపాల దృష్టవానీశ్వరం హరిం |
 సాంఖ్యై స్సంబోధితస్సమ్యక్ తత్త్వ నిర్ణయవర్తనా |
 విజ్ఞాతోయం మయాహ్యత్మా పంచవింశోయ ఈరితః |
 నైవప్రాపం పరంస్వాస్మత్క్షిప్త్యంశం పురుషం నృప |
 యదాధారమిదం సర్వం సదసచ్ఛబ్ద శబ్దితం | 40
 తతోఽహం చింతయన్నాసం చిదాత్మా న కరోతి హి |
 ప్రకృతిర్జడరూపోయం కుతస్సస్థిరియం మతా |
 యత్సంయోగాత్పుమానేష ప్రాకృతం భావమాశ్రితః |
 అస్వతంత్రోహ్యయం తస్మాత్ కర్తాకోఽస్యవిధీయతే |
 కర్మత్వం ప్రకృతేర్నైవ యా జడా పురుషాశ్రితా |
 ఉభయోః పరతంత్రత్వాత్కర్మత్వం నోపపద్యతే |
 అత్మా ప్రకృతియోగాచ్ఛేత్కర్తా స్యాత్తాదృశోస్మహం |
 విశ్వకర్తా కథం న స్యామితి సంచింతితం మయా |
 విజ్ఞాతః ప్రకృతేర్భిన్నస్సామర్థ్యం తస్యనేక్ష్యతే
 అతః ప్రకృతిహినోపి విశ్వకర్తా న శస్యతే | 45
 ఏతత్సంశయ విచ్ఛిన్నైశ్చ శరణం కం ప్రజాన్యహం |
 నాస్తిమత్తఃపరఃకోపి మద్విజాతీయరూపవాన్ |
 ఏవం సంతప్యమానస్య చిరకాలం విపశ్చితః |
 ఉపస్థితస్సమభవత్ సంతాపాత్పురుషఃపరః |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

సచాహమామవనతం శోచమానంసుదారుణం |

కింశోచసి మహాభాగా పరిగ్లాన ముఖాంబుజః |

ఏవముక్తోఽహమానమ్య బభాషే విధృతాంజలిః |

నాహంపశ్యేత్ త్రిభువనే మమ సందేహనాశకం |49-

పురుష ఉవాచ |-

జానేహం నరశార్దూలహ్యనుక్తోపి తవేంగతిం |

యోగప్రభావాత్సిద్ధోఽహం సామర్థ్యం త్వమిహేచ్ఛసి |

పలాశవత్కుష్కురస్య నిర్లిప్తః పురుషోహ్యయం |

యోగవైభవం

యోగేనైవాత్మనస్సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛ్రుణు |

యోగప్రభావేన హరిః సంసూతే చ చరాచరం |

పాలయత్యేషయోగేన సంహరత్యేష వై తథా |

యోగైశ్వర్యమిదంసర్వం దృశ్యతే శ్రూయతే చ యత్ |

చిత్తవృత్తినిరోధో హి యోగశబ్దేనచోద్యతే |

సర్వజ్ఞత్వం జనేశత్వం సర్వగత్వం స్మృతిస్తథా |

సర్వం భవతియోగేన నాస్తి యోగాత్పరప్రభుః ||

నిధయా నవయోగేన యోగేనైవాష్టసిద్ధయః |

యోగేనైవాస్యతిష్ఠంతి పితరో మునయస్సురాః |

యోగేన పంచభూతాని ప్రధానం పురుషం తథా |

అత్యేతి సర్వభూతానాంయోగస్తో నాత్ర సంశయః |

యోగోపాయేన విప్రర్షే సర్వైశ్వర్యధరో భవ |

కర్తా సమస్తవిశ్వస్య సంకల్పేన భవిష్యసి |

తేనోపశిక్షితం యోగమన్వతిష్ఠమతంద్రితః |

యమాదిభిర్యోగపథైః సుసంపన్నో నిరామయః |

అవిదంతేన యోగేన సర్వేషామంతరంగతం |

కృతకృత్యం తదాత్మానం మేనే నిరుపమంప్రభుం |

సర్వభ్యోవి సజాతీయ స్వభావ బలపౌరుషః |

కరోమి నిజసంకల్ప సిద్ధమేతదచింతయం |60

సంకల్పాత్సస్పృజే దివ్యం మహాకాశే మనోహరం |

లోకమత్యూర్జితాకారమనేకాద్భుత దర్శనం |

నానావర్ణమణివ్రాతసన్నిబద్ధ మహీతలం |
 మందారపారిజాతాది తరురాజి విరాజితం |
 విచిత్రగిరి సద్ధాతు సంలిప్తగగనాంగణం |
 స్ఫురత్కల్హార కాసార విహారి వనితాజనం |
 స్ఫురచ్ఛామీకరోత్తుంగ గోపురోద్ధూతకేతుకం |
 సౌదాగ్రోదగ్రమాణిక్యచర్విత ధ్వాంతదిక్తటం |
 వితాన పటసంతాన నిహరిత దివాకరం |
 కర్పూర క్షోదసంచార చారుచంద్రోదయ శ్రియం | 65
 ముక్తావళీ లసద్ధ్వార సువర్ణకలశోజ్జ్వలం |
 నీలాశ్మవేదికారూఢ జలయంత్ర మహోత్సవం |
 విహరవాపికా పద్మ మిళిందముఖరీకృతం |
 హమ్సకారండవాక్కిర్ణ విముక్త తటినీ తటం |
 మత్తమాతంగసంచార దానాద్రీన్ కృతభూతలం |
 పాటీరనీర సంసేక ప్రమాదిత వహజనం |
 గంధర్వ గీత సంగీత సంచారవిలసత్పదం |
 మృదంగమధురక్వాణ విభోదిత ఝషధ్వజం |
 తస్మిన్నురే సమాసీనో రాజన్ కాంచన విష్ణురే |
 సంకల్పాదస్యజం తత్ర గ్రహనక్షత్ర తారకాః | 70
 స శీతవాతవర్షాది భయం తత్ర మనాగపి |
 హానిర్మృత్యుర్మనోగ్ధానిర్భైవ యోగబలాదభూత్ |
 యద్యదిచ్ఛామి తత్సర్వం సుసంపన్న మభూదిహ |
 ఈశ్వరం నాపరం మేనే కర్తహమితి భూమిపః |
 న మత్తోఽస్యపరఃకోపి వర్తతే న భవిష్యతి |
 న మే కాలఃప్రభవితా సత్యంసత్యం న సంశయః |
 తత్రేహమస్యజం కాంతామరవిందవిలోచనాం |
 తయా సహ విమానేషు విషయాన్ బుభుజే బహూన్ |
 న జరా న చ మారోగో న పౌరుష బలక్షయః |
 కందర్ప ఇవ రాజేంద్ర రూపేణప్రతిమోఽభవం |
 సంపాద్య పుత్రపౌత్రాంశ్చ తత్తైత్సంబంధి బాంధవాన్ |
 సహస్రశకోటిశశ్చ బభౌ ధాతేవచాపరః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

చతుర్యుగసహస్రాణాం దినమేకం ప్రజాపతే |
సంకల్పితం భగవతా తన్నివృత్తం తదా నృప |
మయాకృతో యస్సంకల్పః స చ నాశముపేయివాన్ |
న తత్ర నగరం నారీ న పుత్రాస్సుహృదో న చ |
అహమేవైక ఏవాహం తస్మిన్నాకాశ మండలే |
కేనమేనాశితో నూనం సంకల్పో యోగ భావజః |
కుత్రాస్తి స పుమానద్య యో మమైశ్వర్య మత్యగాత్ |
ఇత్యహం సర్వభూతాని తమన్వేష్టుం ప్రవిష్టవాన్ | 80
పృథివీతో వినిర్గత్య హరిరూపముపేత్య చ |
ప్రవిశ్యదాత్యగాం వారినా పశ్యం పురుషం పరం |
వినిర్గతస్తతస్తేజః ప్రవిశ్యాహం తదాకృతిః |
అత్యగాం తైజసంరూపం నాపశ్యం పురుషం పరం |
ఏవం వాయుమథాకాశం అహంకారం మహత్తమం |
ప్రధానమత్యగాం రాజన్! నా పశ్యం పురుషం పరం |
అసంఖ్యాతా మయా దృష్టా సృష్టిస్తత్త్వేషు పార్థివ |
తేషు యాగబలేనాహం న లిప్తః క ఇవాంబుజం | 85
యదాహం ప్రకృతేరూర్ధ్వం గమనాయదధే మనః |
ఆత్మానమేవదాపశ్యం నాపశ్యం పురుషం పరం |
పురుషో న పరశ్చాత ఇతి మే న వ్యుభాసత |
కిం తు యోగే గతిర్నాసీన్న జ్ఞానం న చ పౌరుషం |
అనుమానాదినా జ్ఞాతః కోవృష్టి పురుషాత్పరః |
కుతో న భాసతే కీడ్మరూప సత్వగుణాత్మకః |
యోగాదీనాం గతిశ్చేయత్యాత్మైశ్వర్య మియత్తదా |
ఇతః పరం గతిర్నైతి నిశ్చయా హి మయాకృతిః |
ఏవం చింతయతేమహ్యం వాగాహంబరచారిణీ |
భక్త్యాహమేకయా గ్రాహ్యో న గ్రాహ్యః కోటిసాధనైః | 90
తత్వాతిక్రమణేనైవ జ్ఞానేనాధిక తత్త్వయా ||
స ఏవ ఆత్మా శేషో మే నిత్యో మాయావధిస్సృతః |
పుం ప్రకృత్యోర్మునిశ్రేష్ఠ ఏకోహమవధిస్సృతః |
సోఽహం నానన్య భావేన వినాగమ్యః కదాచన |

పరమైకాంతికం భావం సంపాదయ గురోఃకులాత్ |
 ఉపాయాంతరముత్సుజ్య నాహం లభ్యేఽన్యసాధనైః |
 ద్రావిడేషుజనిం లబ్ధ్వా మద్ధర్మో యత్ర తిష్ఠతి |
 ప్రాయో భక్త్యా భవంతీహ మమ పాదాంబుసేవనాత్ |
 ఏతదన్వేషణేనైవ మత్ప్రాప్తౌ సతతం భవాన్ |
 మహత్త్వం వదతి ప్రాజ్ఞః తస్మాద్వత్సో మయా కృతః |
 శోభయా పరయాయుక్తః తస్మాద్భీవత్స సంజ్ఞితః |
 నరనారాయణౌ ప్రాప్య సంతాప్య తనుమాత్మనః |
 అనుసంధాన కర్తా మే మాముపైష్యసి మా శుచః | 97
 ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మ సమ్మితాయాం ప్రథమ పాదే
 సుదర్శనగీతాయాం శ్రీవత్సదరితం నామ త్రితీయాఽధ్యాయః |
 చతుర్థోఽధ్యాయః
 రహస్యోపదేశః
 శ్రీవత్స ఉవాచ-
 సదాహమవతీర్ణోఽస్మి శ్రీవత్సాఖ్యో నృపోత్తమ |
 స్మృతిర్మేనాద్య సంఘద్ధా యోగేశచరణాశ్రయాత్ |
 తత్రాఽహం గంతుకామోస్మి యది తే రోచతే వచః |
 నారాయణాశ్రయం యావదావామధ్య నరేశ్వర |
 రాజోవాచ-
 మాచిరంకురు విప్రర్థే కుత్ర నారాయణాశ్రమః |
 గచ్ఛావ పుండరీకాక్ష దివ్యదర్శనకాంక్షిణౌ |
 శ్రీవత్స ఉవాచ-
 రాజన్ పశ్యప్రభావం మే యోగస్య నయనాంబుజే |
 పిథేహి పాణినాదీర్ఘం రాజ్యాశాం వినివర్తయ |
 ఏవముక్తో నివర్త్యాశాం ప్రజాం పుత్రేనివేశ్య సః |
 రాజ్యం తృణమివ త్యక్త్వా పిదధేలోచనద్వయం |
 శ్రీవత్సో దర్శయామాస తం గిరిం గంధమాదనం |
 మురైకేన కమలే యోగాభ్యాస ప్రభావతః |
 శ్రీవత్స ఉవాచ-
 ముచ్యతాం నయనద్వారం ముక్తిద్వారంవిలోకయ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

సోపానమివ వైకుంఠసాధస్యేనాం సరిద్వరాం |

విష్ణుధర్మా తదోన్ముచ్య నరనారాయణాశ్రయం |

అపశ్యన్నయనాంభోజమవాప పరమోత్సవం |

“యత్ర చాఽళకనందాఖ్యా నదీ కైవల్య వాహినీ |

తప్తవారిచయాకారః పావనాయ హుతాశనః |

అంతే విజ్ఞానదాధారా కూర్మస్య కమలోద్భవే |

గరుడోపి శిలారూపీ సేవతే చరణాంబుజం | 10

*ధర్మాత్మజం నరసఖం జగదేకవంద్యం నారాయణం జలజలోచనమప్రమేయం |

సిద్ధైరుపాశ్రిత గుణైకరాశిం జీమూతమేధుర తనుం పురుషం దదర్శ |

పద్మాసనం వర కమండలు ముగ్ధహస్తమేణాజినోత్తర పటం విలసత్ప్రదండం |

శుద్ధోపవీతినమురస్థల కంజమాలామాబద్ధశేఖర శిఖం పురుషం దదర్శ |

ప్రాణావరోధ తరుభూత తనుం ప్రపన్న తత్త్వం పరం పరమయా దయయా దిశంతం |

కందర్ప గర్వ హరఖండిత రోషదర్పం సిద్ధాంతశాంత హృదయం పురుషం దదర్శ |

సామాదివేదపరిగీతచరిత్రబృంద మానందసాంద్ర నయనక్షత విశ్వతాపం |

సద్బ్రహ్మవిశ్వదయయా తపసిప్రవిష్టమాత్మాన ముజ్జ్వలగుణం పురుషం దదర్శ | 14 |

శ్రీమంత్రరాజ పదవర్ణ విచారయుక్తాన్ మంత్రద్వయార్థ పరివర్తన దగ్ధమాయాన్ |

తత్త్వత్రయైక పరిచింతనలబ్ధవిద్యా ఽఽకారత్రయాంస్తు నిజధామ్ని నివేశయంతం | 15

తావోచతుశ్చరణపీఠతలేలురంతో సాష్టాంగపాత పరిపూత శరీరయష్టి |

ఆవాం విలోకయమనాక్ కృపయా భవాగ్నేః సంతప్య తే చరణమూలముపాశ్రయంతౌ |

నమోఽనంతాయ దేవాయ సురాసురనతాంఘ్రియే |

ముక్తిప్రదాయ ముక్తాయ సాత్వతానందదాయినే |

ఆవయోస్తవపాదాబ్జ పరిచర్యామభీప్సతోః |

గుణత్రయాతిరిక్తానాం గతిఃకేన భవేదిహ |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ |

త్రిధాగతిరిహప్రోక్తా కర్మిణాం జ్ఞానయోగినాం |

సన్యాసినాం స ముఖ్యాతా బ్రహ్మలోకమయాగతిః | 20

మయ్యేవార్పిత చిత్తానాం శాంతానాం మామభీప్సతాం |

పరమైకాంతినాంవత్సో గుణాతీతా గతిర్మతా |

వైకుంఠదాస్యయుక్తానాం దాసవేషోపశోభినాం |

దాసదాసేతిలభతామపూర్వాన్ గతిరిప్యతే |

నివర్త్య సర్వతస్యంగం సంబంధమపి దేహజం |
 ప్రయోజనాంతరం హిత్యా మామేకం శరణం గతాః |
 తే ప్రాప్నువంతి మామేవ మమైవాత్యంతవల్లభాః |
 మామృతేనాభికాంక్షంతి ప్రాణాదప్యతివల్లభం |
 శ్రీవత్స యోగసంసిద్ధ రాజన్! జ్ఞానైక భాజన |
 స రహస్యం ప్రయద్వామి సిద్ధాంత జ్ఞానముత్తమం |
 యస్యాహం రూపభేదేన జనానాం హితకాయయా |
 ఆర్థితో వైష్ణవంక్షేత్రం నరేణసహితస్సదా |
 తదేకంకారణం బ్రహ్మ వేదాంతప్రతిపాదితం |
 నాహంవక్త్రుమలం తస్యప్రభావం శతజన్మభిః |
 గుణాస్తస్యపరిచ్ఛేత్తుమైశ్వర్యం భూతి వైభవం |
 నైవం వస్తుపరం యేన పరిచ్ఛేదోఽస్య జాయతే |
 యత్ర నాయమసౌ దేవో స దేశస్తాద్యశః క్వచిత్ |
 అతో దేశపరిచ్ఛేదః పురుషస్య న విద్యతే |
 యత్ర నాయమసౌ దేవో స కాలస్తాద్యశః క్వచిత్ |
 అతః కాలపరిచ్ఛేదః పురుషస్య న విద్యతే | 30
 ఆశ్రయాంతర సంశూన్యో నాశ్రయో విద్యతే క్వచిత్ |
 నిరాశ్రయాశ్రయశ్చైష పరమాత్మాఽద్వయో మతః |
 ఆధేయమత్రసకలం చిదచిచ్ఛబ్ద సంజ్ఞితం |
 ఆధేయ నామభిస్తస్య నామాని విలసంతి హి |
 మతస్యాధార ఇత్యేవ నానావస్తా కృతాని హి |
 ఆధేయరూపరూపాణి నానావస్తాకృతాని వై |
 స్వప్రకాశ స్వరూపస్య విలసంతి పరాత్మానః |
 ప్రకాశ్యమత్ర సకలం చిదచిచ్ఛబ్ద సంజ్ఞితం |
 ప్రకాశ్యతే తస్యభాసా తస్మాద్దేవః ప్రకాశకః | 35
 ప్రవర్త్యం సకలఘ్నేతదయమేకః ప్రవర్తకః |
 ప్రవర్తకత్వగుణకో నామ్నాచాపి ప్రవర్తకః |
 నియంతా చైవ సర్వేషాం నియామ్యానాం చ సర్వశః |
 నియంతృత్వం గుణస్తస్య తథా నామా ప్రకీర్తితః |
 ఆధేయం కార్యతాంయాతి హ్యవస్థాంతర భేదతః |

శ్రీ బృహద్వహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కారణం తత్ర దాన్వేతి కాలకర్మ ప్రవర్తనం |
కారణం సర్వకార్యాణాం జనకః పరమో మతః |
జన్యం హి సకలం హ్యేతదాత్మనో గుణతో హి సః |
తస్యేదం సకలం వస్తుచిదచిచ్ఛబ్ద సంజ్ఞితం |
తదీయంకిమితి ప్రశ్నే హ్యుత్తరం శేష ఏవ హి | 40
శేషశ్శేషీతి విఖ్యాతో దాసస్వామి స ఏవ హి |
చేతనస్తత్ర యో భాగస్సోచిద్భౌతైక సాధనః |
చిదచిచ్ఛేషభూతో హి తదాయత్త స్థితిస్సదా |
తచ్ఛేషరససంప్రాప్తో విజ్ఞేయామనసైవ హి |
ఆశ్రితాదికసంజ్ఞాం హి సంప్రాప్తో గుణతోపి సః |
స్వాభావికోహ్యయం భేదో మతో మే శేషశేషిణః |
ఉభయోరాత్మభూతీయం స్వతంత్రో ధారకో హరిః |
ప్రేరకో భాసకోలిప్తో భోజకో భోజవర్జితః |
ధాయాతపస్వరూపేణ ప్రవిష్టో విహగాభిదౌ |
అచేతనాయాంప్రకృతౌ చేతనాయాం తు సైవ హి |
ఉభయోర్వి సజాతీయ స్వభావగుణ వైభవః |
భేదోనిరూపితోహ్యేషహ్యభేదస్తచ్చరీరతా |
అతోఽనన్యార్థసంబంధ జీవాత్మ పరమాత్మనోః |
విచింత్యైవం విముక్తస్యాత్ శ్రీవత్స జగతీపతే |
అచిత్సు భోగ్యభూతం హి ప్రాకృతేఽప్రాకృతేన చ |
అనహమ్యాత్మని జ్ఞాత్వా స్వాప్న విద్యుల్లతోపమం |
అప్రాకృతేన దేహేన నైష్కర్మ్యేణ ద్విజోత్తమ |
స్వస్యానన్యార్థభోగ్యం హి విద్ధి దేవం రమాపతిం |
స్వతంత్రమాత్మనో దేవం కారుణ్యాది గుణాన్వితం |
తదీయస్యాత్మనోఽనన్యసాధనం సాధు సాధయ | 50
ప్రాకృతేషుపదార్థేషు తదాచాప్రాకృతేష్వపి |
సమస్తేషు స్వకీయత్వ స్పృహమాత్యంతికీం త్యజ |
ప్రాకృతాప్రాకృతేష్వేవం చిదచిత్సు నిరంతరం |
సర్వశక్తిగుణోపేతం భగవంతమవస్థితం |
భావేనాత్యంతిక్తేనైవ భజ తేభ్యో విలక్షణం |

తత్రాప్తయే సదా వత్స! యావదస్తి కళేబరం |
 అఖండతైలధారావదవిచ్ఛిన్నస్మృతిః పుమాన్ |
 అభ్యేతి పరమాత్మానమితి వేదాంతడిండిమః |
 శృణు వత్స ప్రవక్ష్యామి సాధనం స్మృతయే హరేః |
 అధికారానురూప్యేణ కర్మజ్ఞానముపాసనం | 55
 ఇతి శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మ సమ్మితాయాం
 ప్రథమో పాదే సుదర్శన గీతాయాం శ్రీవత్సచరితే
 రహస్యోపదేశో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ||
 అథ పంచమోఽధ్యాయః
 తాపసంస్కార విధిః
 శ్రీ నారాయణ ఉవాచ
 వేదోక్తం కర్మకుర్వత్సు చేతనేష్విచ్ఛయా హరేః |
 ఈహతే ముక్తయేలోకే సహస్రేషు చ కశ్యప |
 వీక్షిస్తం హి మనస్తస్య విషయాస్వాదనేన హి |
 సైకదావశమాయాతి వినా మహదనుగ్రహాత్ |
 అతస్సర్వాత్మనా వత్స! మద్ధర్మాకాంక్షయా ప్రియం |
 ఆచార్యం శరణం సమ్యక్ సంశ్రయేత విచక్షణః |
 దేహశుద్ధిం విధాయాథ యథాజ్ఞం పరమాత్మనః |
 మంత్రరాజం ద్వయంచైవ పౌరుషం సూక్తమేవ చ |
 శ్రీసుక్తం పావమానం చ భూమిసూక్తం తదైవ చ |
 స్వర్ణఘర్మానువాకం చ ద్వాదశార్ణం సమభ్యసేత్ | 5
 శ్రీవత్స ఉవాచ
 భగవన్ దేహశుద్ధిర్హి కీదృశీ కేన జాయతే |
 మంత్రరాజస్య మాహాత్మ్యం మాంత్రరాజస్య కో భవేత్ |
 శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-
 శృత్వా శాస్త్రమశేషేణ ప్రవృత్తిం చ తథేతరాం |
 నివృత్తిం హృదయే కృత్వా పరధర్మాయ సజ్జితః |
 విరక్తో వా గృహస్థో వా సకామాఽకంప ఏవ చ |
 తాపాదినా విముక్తస్సాత్ పాతకైః కోటిజన్మజైః |
 ఏషా వైష్ణవసిద్ధాంతే సంస్కీయా పరమా మతా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

సుదర్శనాగ్నినా తప్త్యా శరీరం యద్విశోద్యతే |
బద్ధాంజలిపుటంశిష్యం త్రాహి త్రాహీతివాదినం |
విశోద్య పంచగవ్యేన కుశైర్గాత్రేషు మార్దయేత్ |
వారాహతనుసంభూతాః కుశాకర్మప్రవర్తకాః |
విశోధయంతిచాంగేషు మార్జనాద్విష్ణునామభిః |
వాసుదేవోద్యతేఽనంతః ప్రద్యుమ్నోహ్యనిరుద్ధకః |
కృష్ణోరామో హరిర్విష్ణుః ఉపేంద్రో గరుడధ్వజః |
వైకుంఠో వామనశ్చక్ర శంఖ పద్మగదాధరః |
తీర్థపాదో హృషీకేశః పుండరీకనిభేక్షణః |
శ్రీభూ నీళాపతిర్దేవః ప్రణవాద్య నమోంతకాః |
తం వై విశోధయంత్యేతే పాపేభ్యః శరణగతం |
అస్త్రేణద్వాదశార్ణవేన శోధయేచ్ఛ కుశోదకైః |
క్షురకేణశితేనాథ మండనం తస్యకారయేత్ |
స్నాపయేద్వారుణైర్మంత్రైస్త్రీలాఽఽమలక మిశ్రితైః |15
భగవత్పాదసలిలైః తుళసీదళ సంస్కృతైః |
దత్వా విశుద్ధం కౌపీనం కవచేన సమాహితః |
మంత్రరాజేనగాయత్ర్యా ద్వాదశార్ణవేనవాగ్యతః |
ఉపవీతం పునర్దద్యాద్ భగవత్కర్మసిద్ధయే |
“శిష్యార్థం ప్రార్థయేద్దేవం జయలక్ష్మీపతే హరే |
తవాఙ్మాలంఘినం దీనమస్యశేషాభిమానినం |
కులజాత్యభిమానేన మోహితం దేవమాయయా |
స్వతంత్రమకృతప్రాజ్ఞ మన్యత్రైశ్వర్యచింతకం |
ఆదేయత్వ స్వభావాది స్వరూపజ్ఞానవిచ్యుతం |20
అప్రపన్న మమర్యాద మకృతార్థంగతత్రపం |
స్వీకురుప్సైవ మజ్ఞాక్ష శరణార్థినమర్థద |
పరభక్తి పరజ్ఞాన పరప్రేమైకభాజనం |
కృత్వానిజేషు దేవేశజానీహి భవభేషజ |
స్వీకురుష్వ మహాదేవ పాదమూలముపస్థితం |
ప్రణతం ప్రణతాధారకైంకర్యే వినివేశయ |
కర్మణాబ్రామ్యమాణోయమనేకాది మహార్ణవే |

నానోపాసనవిభ్రాంతో నానా సిద్ధాంతవర్తనా |
 ప్రపన్నో భగవత్పాదమూలం మాయాగుణాత్పరం |
 విధిత్యా పరమోదారగుణాయతనమాయతం | “
 ఏవం సంప్రార్థ్య పితరో జగతపరమేశ్వరో | 25
 ఆచార్యః పూజయేత్ భక్త్యా తాపసంస్కారసిద్ధయే |
 స్నానవాద్యోపహారైశ్చ స్తవనీరాజనాదిభిః |
 పౌరుషేణ తు సూక్తేన పాయసేనానలం హునేత్ |
 పీఠముద్భావయేద్వహ్నివాధారాదిభిరేవ చ |
 వైకుంఠపార్వదైర్యుక్తం దేవేశం తత్ర భావయేత్ |
 “స్ఫురన్మకరకుండలం కమలకోశ రక్షేక్షణం
 విముక్తజన సేవితం జలజకర్ణికా సంస్థితం |
 కిరీటమణిదీపికావళి విలీనశోకానలం
 విశంగపటసంగినం సజలనీరదాంగచ్ఛవిం |
 అసీమగుణశేవధిం విధిముఖామరైస్సేవితం
 నివీతవిమలైస్సృజం దయితయాదయోద్రేకిణం ||
 లసద్భుత చతుష్టయం ధృతపవిత్ర శంఖాంబుజంగదాం
 గదినమాశ్రయే వలయినం రమారాజితం |”
 ఏవం ధ్యాత్వా ప్రజహుయాన్మంత్రరాజేన వైష్ణవః |
 శంఖచక్రే విశోధ్యాఽథ మంత్రైఃపంచామ్నతైరథ |
 సంపూజ్య భగవత్పార్శ్వే నిధాయ పరమాయుధే |
 ప్రార్థయేచ్ఛిష్యసంస్కార సిద్ధయే ప్రణతోగురుః | 32
 “సుదర్శన మహాజ్వాల నారాయణపరాయుధ |
 ఏష తే స్వామినఃపాదే పరిచర్యాసముద్యతః |
 స్వామిన్నునుగ్రహీతస్తే వీక్షితఃకృపయాభృశం |
 యదసౌ సర్వముత్సుజ్య కైంకర్యాయూపసంస్థితః |
 సంసాదయ తథాయోగ్యం ప్రభోః పాదార్చనాయ చ |
 యథా భవేత్సురశ్రేష్ఠో జ్యేష్ఠసర్వాయుధేషు హే |
 కర్మణా దేహయోగేన సంగేనామేద్య సేవయా |
 అయోగ్యత్వమపోహ్యశు జ్వాలయా దాసతాం నయ |
 చిత్స్వరూపేణ దేహదేర్భిన్నో యద్యప్యయం జనః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

తథాపి దేహయోగేన హ్యన్యశేషత్వ రక్షసా |

సంస్పృష్టో నష్టసంశుద్ధిః నాధికారి పరార్చనే |

క్షైంకర్యాద్ధో యథాఽభ్యర్చేత్ తథా కురు నమోనమః |

“పాంచజన్య నిజధ్వాన ధ్వస్త పాతక సంచయ |

శరణార్థిన్ భవేత్సద్యః శ్రీమత్పాదయుగార్చనే |

క్షైంకర్యందేహిదేవేశ! దీనస్యశరణార్థినః

ప్రతాప్య శంఖచక్రాభ్యాం మంకయేద్బ్రుజ మూలయోః |40

పవిత్రేణ విశుద్ధాత్మా యది హీనకులోద్భవః |

ద్యయాధికారీ భవతి పూజ్యేవంద్యేఽమరైరపి |

చక్రాంకితస్య దేహోఽయం యత్ర కుత్ర పతేదిహ |

తత్రైవతీర్థం భవతి యత్రత్తీర్థం కళేబరం |

వైష్ణవస్వకమేవాత్మా స్వాత్మానం ప్రపునాతి హి |

దర్శనస్పర్శన ధ్యానాద్దేహఃపాతకినో బహూన్ |

శంఖచక్రాంకితంగాత్రం దయయాభాజనం హరేః |

అతివర్తితుమప్యేనం న భవంతి యమాదయః |

సంబంధాదేవసంసిద్ధిః తీర్థానాం మునిభిస్స్మృతా |

చక్రలాంఛితదేహస్య బంధోస్తి మరణావధిః |45

మృతం శరీరం విప్రస్య శంఖచక్రాది లాంఛితం |

న సంత్యజ్యతి దేవేశః సత్యం సత్యం వదామ్యహం |

“ఉత్యల్లేషు పురా కశ్చిత్ బ్రాహ్మణో గౌతమాన్వయః |

సోమశర్మేతి విఖ్యాతో వేదవేదాంగపారగః |

స్వాధ్యాయశీలో నిరతః అగ్నిహోత్రపరస్సదా |

అన్యదేవసమందేవం మనుతే పురుషోత్తమం |

అన్యశేషేణ దేవేశం విష్ణుశేషేణదాపరం |

యజతే నిర్విశేషేణ శివశక్తి మహేశ్వరాన్ |

తేషాం కృపావిశేషేణ జాతస్సర్వ సమృద్ధిమాన్ |

పరాజయేన శత్రుభ్యో న భయం రాజదస్యతః |50

నిర్వేదోనాభవత్తస్య నానాకామహతాత్మనః |

రజసా ఘోరసంకల్పాత్ తమసాఽలస్యపీడితాః |

భవంతి పురుషో విప్ర ! వినా సత్వనిషేవణాత్ |

తస్యాం తస్యమదోద్రేకో జాతో నిరయవర్జనః |
 పరదారరతశ్చాసీత్పరద్రోహ పరాయణః |
 పరనిందాసమాసీనో విద్యుతాద్యుత చింతనః |
 లోభేన పరిభూతస్య నిత్యనైమిత్తికోత్సవాః |
 వినష్టా నష్టభావస్య యౌవనం జరయా యథా |
 ఏవం వినష్టధర్మస్య పాపీనాఽభిహతస్య చ | 55
 రాజభిర్దస్యుభిస్తస్య వినష్టాస్సర్వ సంపదః |
 స్వజనైశ్చపరిత్యక్తో జాయాపుత్ర సమన్వితః |
 వృత్తార్థం పర్యటన్మాడో మాగధం దేశమాశ్రితః |
 ప్రలుప్త నిత్యకర్మత్వాన్నిరతో హి మహావనీ |
 మృతస్సర్వేణ సందష్టః ప్రేతయోనిమవాప సః |
 జాయాపుత్రౌమృతందృష్ట్వా నష్టధర్మకళేభరం |
 సంస్కృత్యవిపినేనాస్తాం కర్తుం పితృమలం ద్విజ |
 స చ ప్రేతఃకుడావ్యాప్తో గచ్ఛంతౌ వనితాత్మజౌ |
 జఘాస నిర్దయస్తౌ చ ప్రేతయోని ముపస్థితౌ |
 త్రాయంతే ప్రేతతాం ప్రాప్తౌ బలాత్సాంధజనాన్ బహూన్ | 60
 జఘ్నుస్తే తే సమభవన్ ప్రేతాః ప్రేతాశినో జనాః |
 కస్యాశ్చిత్సరితో దృష్ట్వా తీరేఽశ్వత్థ తరుంచ తైః |
 నివాసమకరోత్తత ప్రేతైః పరివృతోహ్యసౌ |
 ఏవం నివసతస్తస్య ప్రేతరూప హతద్యుతేః |
 గతో బహుతిథఃకాల భైత్యలే యస్యసుప్రత |
 కోపి బృందావనాద్విప్రః ప్రవృత్తో నీలపర్వతం |
 ద్రష్టుం నారాయణో యత్ర నిత్యంసన్నిహితో ద్విజ |
 బ్రాహ్మణో హరిశర్మేతి వైష్ణవస్ససుతో మునిః |
 సంతప్తచక్రపూతాంగః తుళసీమాలయాయుతః |
 నారాయణం జగన్నాథమనన్యేనాంతరాత్మనా |
 సేవతే పరయాభక్త్యా యయా సంప్రాప్యతే హరిః |
 ఆగతస్సరితస్తీరే విప్రో మార్గవశాదయం |
 హరిశర్మ మహాభాగో మాగధం తీర్థతానయన్ |
 మృతఃకాలవశాత్తత్ర నారాయణమనుస్మరన్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

దగ్ధం పుత్రేణ తథాత్రం నీత్వాఽశ్వత్థతలే మహత్ |
తథాత్ర ధూమసంపర్కాత్సమశర్మా మహాబలః |
విముక్తః కర్మపాశేన స పుత్రో భార్యయా సహ |
ప్రేతాస్త్వన్యగతాః కేచిద్విహర్తుం చ దిగంతరే |
విముక్తఃకర్మపాశేన తావత్ప్రేతాధిపో భవత్ |
ప్రదక్షిణీకృత్యతమం హుతాశనగతాం మునేః |70
ప్రణనామముదాయుక్తః సాష్టాంగమవనీతలే |
స ప్రాప దర్శనాదస్య జన్మాంతరగతాం స్మృతిం |
అన్యదేవసమత్వేన యో భజద్గురుఽధ్వజం |
నిరీక్ష్య తత్సుతస్సద్యః కోయమశ్వత్థభూరుహాత్ |
అవతీర్యసమాయాతః పితుర్దేహం సభాజయన్ |
కేయంస్త్రీ కః కుమారోఽయం కేఽన్యేస్సవాన్సీనో యథా |
జయశబ్దం నమశ్శబ్దం కుర్వంతఃపరితశ్చితాం |
కౌతుకేన సమావిష్టః పప్రచ్ఛ పితురంతికే |
కే యూయం మత్పితృగర్భాత్రం జ్వలితం పరితస్థితాః |
సోమశర్మ ఉవాచ--
వయం ప్రేతగణా వత్స! హరిభక్తావమానినః |75
విష్ణో సామాన్యబుద్ధ్యాఽహం ప్రేతేషు గురుతాంగతః |
మదంగసంశ్రయాదేతే పాంథాఃప్రేతత్వమాగతాః |
గతా హి బహవోఽస్మాకం హయనాశాశ్వతీస్సమాః |
సోపాయమిహ సంప్రాప్తా దగ్ధాః కోపాగ్నినా హరేః |
ధూమేనాఽనేనముక్తా హి తిష్ఠామో భార్యయాసహ |
అయం మే తనయో మోహన్మయా వ్యాపాదితోఽనయా |
మాత్రాసహ మహాభాగ స్మృతిర్మే దర్శనాదభూత్ |
వేదాధ్యయనసంపన్నః సోమశర్మా పురాఽభవం |
నానాదేవైక నిరతో విష్ణుభక్తి వివర్జితః |
సురామిషపశువ్రాతైర్నితా చండికా మయా |80
బలిదానకృతంకాలే తర్పితాభూతభైరవాః |
విష్ణుసామాన్యబుద్ధ్యా మే ద్వారదేవేషుపూజితః |
హసితావైష్ణవానిత్యం శంఖచక్రాంకధారిణః |

శ్రద్ధయా పాదతీర్థం మే న దృతం వదనాంబుజే |
 న దేవప్రణతో మూర్ధ్నా హరిర్వైకుంఠనాయకః |
 తామసానాం హి దేవానాం సేవనం మనసాకృతం |
 తేన కర్మవిపాకేన ప్రేతరాజపురాభవం |
 న జానే ధూమమాహాత్మ్యం కీదృశం తే పితుర్ద్విజ | 85
 ఆఖ్యా హి పుత్ర యది తే విజ్ఞాతంస్యాదశేషతః |
 పుత్ర ఉవాచ-
 నాహమప్యత్రమాహాత్మ్యం ప్రేతభావ విమోచనం |
 పితుర్ధూమస్య జానామి కేన జాతం హి కర్మణా |
 ఉభౌప్రేతద్విజా తత్ర మనసా పురుషంపరం |
 జగ్ముతుః శరణం శీఘ్రం సంశయచ్ఛేదనాయ చ |
 తదానీమేవ శ్రీవత్స! వనమాలీగదాధరః |
 పీతవాసాః చతుర్బాహుః సంప్రాప్తో గరుడాననః |
 నమస్కృత స్తుతోదేవః తాభ్యాం పరమయాముదా |
 పృష్టః ప్రోవాచ భగవాన్ మేఘగంభీరయా ముదా |
 వైష్ణవస్య తనుస్సాక్షాత్పృష్ణరూపా మయోదితా |
 నివసామి సదైవేహ మచ్ఛక్రేణాంకితా యది |
 మచ్ఛక్రపూత దేహస్య యచ్ఛపాదోదకం మహతీ | 90
 విరజాయాః సమంవిద్ధి మహాపాతకనాశనం |
 యావత్కళేబరే చక్రం స జీవస్యమృతస్య వా |
 తావత్తిష్ఠతి మే తేజో నాశయద్యమకింకరాన్ |
 ప్రేతత్వం నైవవిద్యేత మృతస్య మమశాసనాత్ |
 సూతకం నైవ భవతి స్పర్శదోషో న విద్యతే |
 లోకసంరక్షణార్థాయ పుత్రైశ్శిష్యైశ్చ బాంధవైః |
 కార్యే మదాజ్ఞయాదాహో న తదృష్ట్యాస్తు వై క్వచిత్ |
 వైష్ణవస్య శరీరస్య న దాహః క్రియతే యది |
 న తే న దుర్గతింగచ్ఛేద్యకం తత్ర ప్రశాంతి హి |
 సర్వవ్యాప్రువిపాఘాత చోరవారివిఘాచికాః |
 చక్రాంకితం దుర్గతిం న నయంతి యమకింకరాః |
 శృశానే మాగధేదేశే ఘ్నేచ్ఛదేశేత్యజాంగణే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

మృతస్య చక్రదేహస్య సత్యం సత్యం న దుర్గతిః |

విష్ణుభక్తశరీరస్య గంగాద్యాస్సరితస్సదా |

సేవంతే పార్వదాభూత్వా నిజదోషాపనుత్తయే |

భిద్యతే త్యజతేవాస్యస్సంస్కారో దేహినాం తనౌ |

చక్రచిహ్నాసముద్భూత ఆజీవాంతం న ముంచతి |

“ఊర్ధ్వపుండ్రధరోబాహౌ మచ్ఛక్తకృతకేతనః |

తుళసీనళినాక్షశ్చ మండితో వల్లభో మమ | “

అతో విముక్తిం సంప్రాప్తా వైష్ణవాంగ విధూషితాః | 100

ప్రేతాస్సంబంధినోహ్యతే మద్భక్తస్య న సంశయః |

కాష్ఠపాషాణరచిత గృహోపకరణాని హి |

పునంతి చక్రయుక్తాని న కుతో వైష్ణవీ తనుః |

పక్వాన్నం చక్రసంయుక్తం సేవితం పురుషేణ హి |

ప్రయచ్ఛతి మనశ్శుద్ధిం మహాపాతకినామపి |

దాసీదాసాశ్చ భృత్యశ్చ చిహ్నితా చక్రవహ్నినా |

శుద్ధం భవంతి విప్రాణాం పరిచర్యాదికర్మసు |

మాధురంమండలంపుణ్యం తత్ర బృందావనం పరం |

తత్రాపి వైష్ణవత్వం హి తత్రైకాంతిత్వముత్తమం |

ఏకాంత్యయం మమ ప్రేక్ష్యపితా తే ద్విజసత్తమః | 105

తత్సంబంధాది మే ప్రేతా ముక్తానాత్ర విచారణా |

ఇత్యుక్త్వాంతర్థితో దేవః ప్రేతో వైమానికోఽభవత్ |

సభార్యాస్సససుతో హృష్టో దృష్ట్యా వైకుంఠనాయకం |

స చ విప్రోముదాయుక్తః శ్రీబృందావనమాయయౌ |

శ్రీబృందావనమాహాత్మ్యం శృత్వాచైకాంతి వైభవం |

పూర్ణార్థో దర్శనాద్విష్ణోః నీలాద్రిం ప్రణిపత్య చ |

ఏషా శ్రీవత్స! సంశుద్ధిః చక్రేణ కథితా తవ |

దిగ్భ్యస్సమాగతాః ప్రేతా అశ్వత్థమవలోక్య చ |

తర్కయామాసురత్యంతచింతాకులిత చేతనః |

క్వగతస్సగణోఽస్మాకం ప్రేతరాజో మహాబలః | 110

నిర్దోషో దృశ్యతే వృక్షో విజనేకస్సమాగతః |

నిర్ధూమాంగారనిచయాం చితామాలోక్య సత్త్వరం |

ఆజగ్ముస్త్వరితాస్తత్ర తామన్వేష్టుమితస్తతః |
 ప్రాయఃకేనాపి న స్వామి మంత్రజ్ఞేన విపశ్చితా |
 నిర్దగ్ధస్సగణస్తస్య చిత్రైషా ప్రతిభాతి హి |
 వయమత్ర ప్రవేక్ష్యామో వృధా కిం జీవితేన సః |
 అనాథానామివార్తానాం వణిజాం పోతవాహినాం |
 సింధౌ వినష్టపోతానాం గచ్ఛతాం త్రాణకాంక్షిణాం |
 ప్రవిష్టా భస్మసంశ్లేషాత్సద్యో ముక్త కళేబరాః |
 విమానవరమారుహ్య తేపిసర్వే దివంయయుః || 115
 ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే
 తాపసంస్కారకథనం నామ పంచమోఽధ్యాయః |

షష్ఠమ అధ్యాయే
 అష్టాక్షరమాహాత్మ్యం
 శ్రీ నారాయణ ఉవాచ
 మంత్రరాజస్య మాహాత్మ్యం శ్రీవత్స! హ్యవధారయ |
 మననాత్తాయతే యస్మాత్తస్మాన్మంత్ర ఉదాహృతః |
 ఓంకారాద్యో మహామంత్రో రాజతేమంత్రరాజిషు |
 వస్వక్షరోఽర్థదః పుమాన్సం ద్వితీయః కల్పపాదపః |
 కల్పవృక్షః కామధేనుః చింతామణిముఖాని కిం |
 అనుకుర్వంతి శ్రీవత్స! మంత్రరాజం విముక్తిదం |
 సార్థకోటిమహామంత్రా నానాశక్తిసమన్వితాః |
 సేవకా ఇవ సేవంతే మంత్రరాజం దివానిశం |
 యథా నారాయణందేవం త్రయస్త్రింశత్తుకోటయః |
 ఉపాసతే తత్ర హా సర్వే మంత్రమష్టాక్షరం ద్విజ | 5
 ఋషిర్నారాయణోఽహం వై దేవతా చ శ్రీయఃపతిః |
 బీజమోంకార ఇత్యాహురైశ్వర్యం శక్తిరేవ చ |
 సాధ్యో నారాయణస్సాక్షాత్సర్వాధారో బృహద్గుణః |
 శ్రీవైకుంఠమహాలీలా నాయకో విశ్వవందితః |
 స్వరూపభూతకైంకర్యే వినియోగో మనోరమః |
 ధర్మార్థకామమోక్షేషు క్వాపి క్వామానుసారథః |

శ్రీ బృహద్వహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

మహాపద్మాదినిధయో హ్యణిమాద్యశ్చ సిద్ధయః |
మంత్రరాజస్యపురతః చరంతి సచివా ఇవ |
స దేవాదానవానైవ యక్షరాక్షసగుహ్యకాః |
న చాభిభవితుం శక్తా మంత్రరాజపరాయణం |10
త్రిపదో మంత్రరాజోయం వసువర్ణా విభూషితం |
యే జపంతి మహాభాగస్తేభ్యో నిత్యం నమోనమః |
అకారేణావృకారేణమకారేణ విభూషితం |
ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ శిరోభూతం మహామనోః |
అకారఃపరమశ్శ్రేష్ఠీ శేషభూతావిహ పరౌ |
తయోరాధారభూతో హి నిరాధారో నిరామయః |
స్వతంత్రో వాసుదేవాఖ్యోఽవికృతప్రకృతౌ స్థితః |
వ్యక్తావ్యక్త వ్యవస్థాయాం భేదాభేదావృషైతి హి |
అవ్యక్తం ప్రణవం బ్రహ్మ వ్యక్తమాదిత్రయం పృథక్ |
తత్రాద్యోఽపరిణామీ తు ద్వితీయః పరిణామవాన్ |
ద్వయోరధీనఃపురుషః త్రితీయఃపంచవిమ్శకః |
ఉకారేణవినిర్ముక్తో జీవో బ్రహ్మాత్మకస్స్వయం |15
ప్రకృత్యాభినివేశిత సాక్షాత్పరమపూరుషం |
సోఽనైతి పురుషోజీవః పంచవిమ్శా మహాత్మకః |
ఆద్యశ్చపురుషశేషీ సచ్చిదానంద లక్షణః |
స్వతంత్రస్సర్వగఃశశ్వదాత్మభూతో ద్వయోర్మృతః |
ఉపాదిభూతా ప్రకృతిఃచతుర్వింశతి భేదభాక్ |
అపరఃపురుషోజ్ఞేయో బద్ధోముక్తస్సనాతనః |
చతుర్వింశతిభేదేషు కాదిష్వనుగతో హరిః |
ధారకోహ్యత్యామభూతోసా వఽన్తర్యామితయా స్థితః |
ధార్యత్వేనస్థితాస్సర్వే తనుభూతాశ్శరీరీణః |
క ఖాదిసంజ్ఞాదధతే జీవయోగేనబీజతాం |20
క ఖ గాది విభాగేన వ్యక్తమేతత్త్రయాత్మకం |
ప్రజప్తంమాత్మకాయంత్రే స బీజం సర్వకామదం |
అప్రచ్యుతపదారూఢం జీవబ్రహ్మైవ కేవలం |
జపతామచ్యుతేందామ ప్రయచ్ఛతి న సంశయః |

ఓమిత్యేకాక్షరం బీజం ప్రకృత్యా పురుషేణ చ |
 కేవలం ప్రాకృతోజీవో జపతామఖిలర్థిదః |
 సర్వాధారోయమోంకారో బద్ధముక్తాది సంశ్రయః |
 ధర్మార్థకామమోక్షాణామేకః కల్పతరుస్సృతః |25
 ద్వావిమౌ పురుషౌలోకే సుపర్ణావితీసంజ్ఞితౌ |
 కాదివృక్షలతావిష్టౌ భక్తిముక్తిఫలప్రదౌ |
 భోక్తా చ భోజకశ్చేకో భోగ్యభూతమధాపరం |
 త్రివిధపురుషస్త్వేవన్మంత్రమాత్రేషు తిష్ఠతి |
 భునక్తి బిందురూపేణ ప్రకృతిం పురుషాశ్రితాం |
 కేవలాయాం న భోగోస్తి జడత్వాత్ప్రకృతౌ మనాక్ |
 కేవలం పురుషంపూర్ణం అకారాక్షర సంజ్ఞితం |
 భునక్త్యస్పూర్ణః పురుషః పూర్ణత్వం ప్రతిపద్యతే |
 వాలాగ్రశతభాగస్య శతధా కల్పితస్య చ |
 భోగోజీవస్య విజ్ఞేతాస్సదానంత్యాయ కల్పతే |30
 విశత్యకారస్సర్వేషు సతారూపేణ పుంగవ |
 మకారోబిందురూపేణ పరిస్ఫురతి రంజయన్ |
 భోగ్యభూతా హలస్సర్వ ఉకారప్రకృతోస్థితాః |
 కారణేప్రణవేసాపి లీనాచోకార సంజ్ఞయా |
 పురుషోపి ప్రకాశేన పావకః పంచవింశకః |
 స్వరేణ బిందురూపేణ భగంతముపాశ్రితాః |
 స్వశేషభూతభూతీనామాశ్రయః పరమేశ్వరః |
 ప్రణవాఖ్యపరోదేవః ఉభయత్ర చ దీప్యతి |
 నచైశ్వర్యం వినా క్వాపి సేవ్యతేనోపదిశ్యతే |
 ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్ |
 యఃప్రయాతి త్యజన్ దేహం స యాతిపరమాంగతిం |
 ఉపదేశోఽయమఖిల శ్రుతిస్మృతిభిరుచ్యతే |
 ఫలంతూపాధి సంత్యాగః స్వరూపస్య పరాగతిః |
 వత్స! తేఽహం ప్రవక్ష్యామి వ్యాఖ్యానం భగవద్గిరః |
 ఉపదేశ్యామ్యహండాన్త్రై నరాయార్జున రూపిణే |
 విశిష్టమపరైర్వర్ణైః ఏకాక్షర మిహోచ్యతే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అతో విశిష్టమద్వైతం వర్ణేషు ప్రణవో మతః|

ప్రణవం వ్యాహరేత్ప్రాజ్ఞో మామేకం బ్రహ్మ సంస్మరన్|

యదైకం చిదచిద్యుక్తం బృహద్గుణయుతం తథా|40

ప్రణవబ్రహ్మణోరైక్యం వాచ్యవాచక భావతః|

సూతే స మాత్మకంవిశ్వం శబ్దమేకాక్షరో మనుః|

యతశ్చేమానిభూతాని జీవంతి చ యతఃపునః|

ప్రలీయంతే యతో యస్మిన్ తద్బ్రహ్మేతి విదుర్బుధాః|

శక్తిరూపసమాధారే కార్యం తిష్ఠతి కారణే|

తతోఽవస్థాంతరం ప్రాప్య బహిరన్వేతి పూర్వవత్|

శబ్దబ్రహ్మ పరంబ్రహ్మ ద్వయం వై విశ్వకారణం|

శబ్దబ్రహ్మసమారాధ్యం పరంబ్రహ్మేతిధిగచ్ఛతి|

ఏవం బ్రహ్మవిదాప్నోతిపర మిత్యనుశాసనం|

బ్రహ్మవిద్భవతి బ్రహ్మైవేత్యేషా చ పరాశ్రుతిః|

వాచకం తు పదంవాచ్య ప్రాప్యం భోగ్యం సమాశ్రయం|

బ్రహ్మైవగమ్యతేసాక్షాద్విధూయ ప్రతిబంధకం|

సాధనం ప్రణవాభ్యాసో మమ ధ్యాన సమన్వితః|

ఆజీవం నైవ భక్తిర్హి శరీరం ప్రతిబంధకం|

త్యజన్ దేహం చ యో యాతి స యాతి పరమాంగతిం|

పరమంపురుషం దివ్యం కారణం చిదచిన్మయం|

గతిం తస్య పరం సామ్యం యాతి ప్రాప్నోతి మానవః|

తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయోపాధివర్జితః|

ఉపైతి పరమం సామ్యమితి వేదాంత నిశ్చయః|

సామ్యం ప్రాప్నోతి పరమం ప్రణవాభ్యాస చింతనైః|50

స ప్రాప పురుషంప్రాప్యం తదా సర్వంనిరర్థకం|

తత్ప్రాప్తౌ చ పునర్వత్స! సాధనం ప్రణవానుగ|

భక్తిః కైవల్యభావేన యదా మామభికాంక్షతి|

అనన్యచేతాస్సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః|

తస్యాహం సులభో వత్స!నిత్యయుక్తస్య యోగినః|

కైవల్యాద్యఖిలార్థేషు యస్య నో విశతే మనుః|

అనన్యచేతా భవతి యో మామేవమనుస్మరన్|

తస్యైవాహం చ సులభో నాన్యయోగయుజోపి హి |
 యతో వై నిత్యసంయోగో మయి తస్య ప్రవర్తతే |
 మచ్చింతనమృతేనాన్యత్సాధనం విద్యతే తతః |
 అతస్తస్యార్థబోధాయ ద్వితీయం పదముచ్యతే |
 సాధనాంతరసంసిద్ధిం నమశ్శబ్దో నిరస్యతి |
 అహంకారపరిత్యాగో నమనైవోపపాద్యతే |
 మమత్వే తు మకారస్యా న్న కారస్తన్నిషేధనే |
 అతో నైవాస్య కర్తవ్యం కేవలం శరణం వినా |
 “సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ |
 అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః | ”
 ఇత్యేవం నమనో హ్యర్థముపదేశ్యే నరాయ చ |
 నరోయం స్వ భరన్యాసం మయ్యేవ వితిరిష్యతి |
 పారతంత్యానుసంధానాత్ స్వస్య తచ్ఛేషరూపిణః | 60
 కర్తృత్వం చ కుతోయస్మా త్సర్వధర్మోపపాదనం |
 అతో భగవతాప్రోక్తం స్వకర్తృత్వం విహాయ చ |
 మామేవం సాధనంజ్ఞాత్వా మదాజ్ఞాపాలనం కురు |
 మత్ప్రాప్తిప్రతిబంధేభ్యో హ్యహమేవ విమోచితా |
 మాశుచస్సర్వపాపేభ్యో సత్యం సత్యం వదామ్యహం |
 “సక్యదేవప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచ తే |
 అభయం సర్వ భూతేభ్యో దదామ్యేతద్వ్రతం మమ | ”
 అథ ప్రాప్యం చ భోగ్యం చ నారాయణ ఇతిరితం |
 నారం జీవసమూహోయ మయనం తస్య యో భవేత్ |
 నారాయణస్య భవతి పరమం ప్రాప్యముచ్యతే |
 స్వాధారముత్తరం నైవ గంతవ్యంవిద్యతే క్వచిత్ |
 ఆధేయస్య సచాధార ఆధేయాన్యస్సపుత్రక |
 పక్షిణామయనంనీడం సర్వతశ్చరతామపి |
 నారాణామయనం తద్వదేష నారాయణస్మృతాః |
 నరాబద్ధాశ్చ ముక్తాశ్చ కేవలాదాపి సంస్మృతాః |
 సర్వేషామయనం సాక్షాద్యోఽసౌ నారాయణో హరిః |
 నరాజ్ఞాతాని తత్వాని నారాణీతి జగౌ శ్రుతిః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అయనం తత్ర యస్మాక్ ఖాత్ ఆత్మానారాయణోమతః |
య ఆత్మనీతి వాక్యేన హ్యంతర్యామితయాస్థితః |
ప్రవర్తయతి భూతాని కృతీనామాశ్రయా హి సః | 70
కార్యాణామయనం సాక్షాజ్జీవస్య చ పరస్య చ |
ప్రకృతేరపి కాలస్య సత్వస్య చ పరాయణం |
జ్ఞానస్య ధర్మభూతస్య హైశ్వర్యాదిగుణస్య చ |
ఆశ్రయో వత్స! నితరామేష ఏవ నరోత్తమః |
యదేవదాయనం సాక్షాదేషాం నిలయనం పదం |
నిలీయ యత్ర తిష్ఠంతి యస్మాదేతత్ప్రజాయతే ||
ఆధేయానామభావస్య న పదం పరమేశ్వరః |
కిం తు సూక్ష్మస్వరూపస్య నామరూప బహిష్కృతేః |
స దేవ నోమ్యేదమగ్రాసీదేవేతి యా శ్రుతిః |
వదత్యాశ్రయనాంనైవ హ్యశ్రితం సూక్ష్మతస్థితం | 75
అవ్యక్తాదసదేవేతి శూన్యమిత్యపిచోద్యతే |
నాసచ్ఛాన్యమిదం వత్స! బీజే వట ఇవ స్థితం |
కాలేచ్ఛాకర్మయోగేన త్రిగుణేన యదా పునః |
ప్రాకృతం వ్యక్తిమాయాతి కార్యంప్రాక్ సూక్ష్మతః స్థితం |
కేవలేశేచ్ఛయా నిత్యముక్తానాం స్వాత్మభక్తయే |
అప్రాకృతమిదం దివ్యం వ్యక్తిమాయాతి శాశ్వతం |
ప్రాకృతాఽప్రాకృతానాం చ నిత్యముక్తాత్మనామపి |
బద్ధానాం కేవలానాం చ ప్రాప్య ఏవ న సంశయః |
ప్రకృత్యా సహ సంయోగః ప్రాకృతానాం లయేషు చ |
తథా ప్రకృతిముక్తానాం సాక్షాద్యోగో నిరూపితః | 80
తత్ర కేవలినామాత్మా స్వరూపేణ వ్యవస్థితః |
భక్తానాం దివ్యరూపేణ భగవత్పరిశీలనం |
ఏవమాశ్రయమాశ్రిత్య త్యజేదన్యత్ప్రయోజనం |
చతుర్థీనిర్దిత్యేత చ్ఛ్రీవత్స! మనసా స్మర |
అనన్యార్థం చ సంబంధం వక్తి ప్రణవ ఏవ హి |
అనన్యసాధనం వక్తి ద్వితీయం పదముత్తమం |
ప్రాప్యం నారాయణాయేతి చతుర్థీ ద్విజసత్తమ |

నిర్దిశత్యేషయుక్తానాం తథాఽనన్య ప్రయోజనం |
 ఫలశ్రుతిః
 ఏవం నారాయణపరో మంత్రరాజమహర్షిశం |
 యోనుస్మరతిపూతాత్మాయాతి విష్ణోః పరంపదం |
 సాయమేతదధీయానః పాపం దినకృతం మహత్ |
 మధ్యందినమధీయానః పాపం ప్రాతఃకృతం మహత్ |
 ప్రాతరేతదధీయానః పాపం రాత్రికృతం మహత్ |
 భస్మీకరోతి తత్సర్వం తూలరాశిమివాఽనలః |
 బ్రహ్మహత్యా సహస్రాణి గురుతల్పాధిరోహణం |
 స్వర్ణస్తేయం సురాపానం తత్సమాని బహూని చ |
 అష్టాక్షరప్రజప్తారం చక్రశంఖాది ధారణం |
 దృష్ట్వా విలయమాయాంతి నీహర ఇవ గోపతిం |
 ప్రజప్య మంత్రరాజేన జలమష్టోత్తరం శతం |
 ప్రోక్షణాత్కృశపత్తిశ్చ పిశాచస్తు వినశ్యతి | 90
 బ్రహ్మరాక్షసవేతాళ కూశ్మాండగ్రహజాతయః |
 నారాయణాయేతిమంత్రేణ పలాయంతే దిశోదశ |
 ఏకాదశ్యాంవ్రతం కృత్వా సహస్రతులసీదళైః |
 నారాయణేనమనునా పూజయన్పురుషోత్తమం |
 మహాపూజాం ప్రకుర్వీత రాత్రౌ జాగరణం చరేత్ |
 అయుతం ప్రజపేన్మంత్రం మంత్రరాజమనుత్తమం |
 ద్వాదశ్యాం చరుణా హుత్వా సహస్రం మధు సర్పిషా |
 భోజయేత్సరమాన్నేన విప్రాన్ ద్వాదశ సంఖ్యయా |
 మహాభాగవతాన్ శాంతాన్ దక్షిణాభిః ప్రపూజ్య చ |
 ప్రార్థయేన్మనసాఽభీష్టం వత్సరాత్సమవాప్నుయాత్ |
 భ్రష్టోఽధికారమాప్నోతి వంద్యా చ లభతే సుతం |
 గర్భిణీ జనయేత్పుత్రం కన్యావందంతి సత్పతిం |
 మహారోగాత్ప్రముచ్యేత బద్ధోముచ్యేత బంధనాత్ |
 ధనార్థీ ధనమాప్నోతి విద్యామాప్నోతి విస్తృతాం |
 పుష్కలం జ్ఞానమాప్నోతి బుభుత్సుః ప్రేమలక్షణం |
 నిష్కామో భక్తిమాప్నోతి సంవత్సర విధానతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కార్తికే కమలాకాంతం కమలైర్లక్ష్మసంఖ్యయా |

వస్వక్షరేణ సంపూజ్య స్వాభీష్టం సాధయేన్నరః |

అంతఃకరణ సంశుద్ధిమచిరాత్సమవాప్నుయాత్ |

జాతిపుష్పైస్తు హవనాత్ కవిర్భవతి వత్సరాత్ | 100

నష్టబుద్ధిశ్చవికళో జడోబుద్ధిమవాప్నుయాత్ |

అష్టోత్తరశతైః శంఖైః దుగ్ధేనాఽఽపూరితేస్తథా |

తుళసీశర్కరేపేతైః స్నాపయేన్మనునాఽమునా |

సహస్రనామభిః పుష్పైః పూజయేత్సరమా ధియా |

నైవేద్యం పాయసం సర్పిదత్వాభీష్టం సు సాధయేత్ |

దినైర్ద్వాదశభి రోగాన్ మండలాన్నిగళే గ్రహాత్ |

ముచ్యతే వత్సరాద్రాజ్యం ప్రాప్నుయాచ్ఛత్రుభిర్హతం |

వస్వక్షరేణ యో భుంక్తే ప్రతిగ్రాసం ద్విజోత్తమ |

అశ్వమేధసహస్రాణి కలాం నార్హంతి షోడశీం |

పంక్తిభోజనజాడ్డోపాదస్సుశ్య స్పర్శనాదపి |

అష్టవార జపాదస్య ముచ్యంతే వైష్ణవా నరాః |

ప్రతిగ్రహభవాత్పాపాదయాజ్యస్య చ యాజనాత్ |

యత్పాపం జాయతే యేషాం తేషామష్టాక్షరో గతిః |

నారాయణేతి వదనాద్యస్య చోత్పాద్యతే ధ్వనిః |

తస్య పాపాని నశ్యంతి వయాంసీవ ఘనధ్వనేః |

శ్రీవత్స! బహునోక్తేన కిమిదానీమహామతే | 108

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే

అష్టాక్షర వైభవ కథనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః |

సప్తమోఽధ్యాయః

పరమధర్మ కథనం (ద్వయం)

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

ఏవం నారాయణమనుం సమారాధయశాశ్వతం |

యది గంతాసివైకుంఠం యత్రాస్తే పురుషోత్తమః |

ద్వయమావర్తయేన్నిత్య మనుసంధానమాచరన్ |

నాన్యదేవాంతరాకాంక్షా ప్రపన్నస్యమహాత్మనః |

ద్వయం ద్విషత్పదం ప్రోక్తం పంచవింశాక్షరంద్విజ |

గృహణదేవనిర్ముక్తో జాయతే మమ శాసనాత్ |
 అష్టాక్షరం ద్వయం చైవ యస్య చేతసివర్తతే |
 స మనుష్యో న విజ్ఞేయః పార్వదప్రవరో హరేః |
 నవాక్షరంపదంత్యాద్యం ద్వితీయం త్వాక్షరం మతం |
 త్రితీయం త్వాక్షరం చైవ చతుర్థం త్వాక్షరం తథా |5
 పంచాక్షరం పంచమం తు చరమం ద్వ్యాక్షరం మతం |
 అష్టాక్షరం తు త్రిపదం చరమం ద్వాదశాత్మకం |
 ప్రపన్నానాం ధనమిదం పాథేయం ముక్తిమిచ్ఛతాం |
 ద్వయం త్రయం చ చరమం సంజ్ఞేయంద్విజసత్తమ |
 వ్యాపకానాం చ మంత్రాణాం విజ్ఞేయా మమ పుత్రక |
 కర్మజ్ఞానోపాసనాఖ్యా సాద్యోపాయాప్రకీర్తితాః |
 సిద్ధోపాయస్థు చరమో నిర్దిష్టః కృపయామయా |
 వైష్ణవో హి పరోధర్మో వత్స! వేదేషునిశ్చితః |
 విష్ణోస్సకాశాదుద్భూతం జగదేతచ్ఛరాచరం |10
 విష్ణోశ్చతుర్ముఖోజాతః తస్మాత్పంచముఖో మతః |
 సహస్రశీర్షాపురుషో విరాడ్యై సమపద్యత |
 యోఽవష్టభృత్త్విదం సర్వం సత్యలోకేవిరాజతే |
 గుణావతారోలోకానాం హితాయ పురుషోత్తమః |
 యత్ర బ్రహ్మాదయో దేవా ఉపాసాం చక్రిరే ముదా |
 సగుణఃపురుషో విష్ణుః శ్రీభూనీళా సమాశ్రయః |
 తత్ర సాధారణోధర్మో నానాదేవైశ్చసిద్ధ్యతి |
 అదృశ్యే భావనాతీతే గుణత్రయవివర్జితే |
 వాసుదేవే భగవతి సత్పద్మవ్యశరీరిణి |
 అనన్యభావయోగేన భావనానోపజాయతే |15
 అర్చ్యతే సాధనధియా హరిర్యజ్ఞాంగరూపవాన్ |
 తేనాపూర్వం హి భవతి స ఏవ పరమేశ్వరః |
 ప్రయచ్ఛతి స ఏవాస్య సుఖంస్వర్గాదికంపరం |
 ధర్మాదర్శశ్చ కామశ్చ ధర్మశ్చైషప్రవృత్తిదః |
 ప్రయోజనాంతరం హిత్యా తేనైవ పురుషోత్తమః |
 పూజ్యతే యజ్ఞపురుషో వైష్ణవోధర్మ ఉద్యతే |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమపాదః

ఏష సాధారణోధర్మో నిష్కామో జ్ఞానవర్ధనః |
తస్మాదుత్పద్యతేచాన్యో ధర్మో భాగవతోమహాన్ |
జ్ఞాత్వా భగవతో రూపం సర్వత్రాస్థితయాస్థితం |
ధారకః ప్రేరకస్సాక్షాద్వాసుదేవస్సనాతనః |20
సర్వానందమయోనిత్యో నిత్యలీలానికేతనః |
సర్వావధిస్సర్వశేషీ సర్వవేదాంత సంమతః |
తస్మాదన్యన్నోక్తరూపం మయా కార్యమిదం జగత్ |
అనిత్యం మృగత్పశ్చాభం గంధర్వ నగరోపమం |
కర్మత్వం చ ఫలం హిత్యా మమేదమితికర్మణి |
కుర్యాద్వేదోదితంకర్మ వైష్ణవంతత్ప్రకీర్తితం |
శ్రవణాదీని కర్మాణి విష్ణోరేవ కరోతి యః |
వత్సైషవైష్ణవోధర్మః శ్రోతవ్యాది శ్రుతిరితః |
ఏవం సాధారణాధర్మా వైష్ణవా బహవో మతాః |
సంబంధాపాదనం విష్ణోరసాధారణముచ్యతే |25
దానోభూత్వా యజేద్దేవం పంచసంస్కార సంస్కృతః |
వైష్ణవః పరమైకాంతీహ్యేకాంతీతి త్రిధామతః |
శ్రీవత్స ఉవాచ-
వైష్ణవః పరమైకాంతీహ్యేకాంతీ మే త్వయోదితాః |
తేషాం లక్షణమాఖ్యాహి నారాయణ నతోస్మహం |
శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-
దేవాంతరం పరిత్యజ్య శ్రీవిష్ణుం శరణంగతః |
అకామో మోక్షకామో వా సకామో వా ద్విజ్ఞోత్తమ |
విష్ణో చ వైష్ణవేష్వేవ నిబద్ధహృదయస్సదా |
అంతఃకరణ శుద్ధ్యర్థం పంచరాత్రానుసారతః |
శ్రుతిస్మృత్యుదితంధర్మం వర్ణాశ్రమవిభాగశః |
సంసేవతే విశుద్ధాత్మా గార్హ్యం కర్మపరిత్యజేత్ |30
మలినీకరణంత్యక్త్వా లోకనిందాకరం తథా |
ప్రతికూలమనుజ్ఞాప్తం సదాచార బహిష్కృతం |
ధృత్వా భాగవతంవేషం జన్మకర్మోత్సవాదికం |
కరోతి విమలప్రాజ్ఞో వైష్ణవః పరమోమతః |

అయమేవ తదాత్మానం జ్ఞాత్వా దేహాదివర్జితం |
 నిర్లేపమక్షరం శుద్ధం పరిణామవివర్జితం |
 సచ్చిదానంద మున్ముక్త పట్టరంగమనామయం |
 అవస్థాత్రయనిర్లిప్తం వికార రహితంధృవం |
 స్వరూపభూత విజ్ఞానమయమచ్యుత మస్ఫుటం |
 ఉపాధిభేదరహితం శాంతం స్వప్రభయాతతం | 35
 ఉపాధిక్యత సంకోచ రహితం స్పటికోజ్జ్వలం |
 సర్వేంద్రియగుణాభాసం సర్వేంద్రియవివర్జితం |
 అప్రధృష్టయ మనోపంయ మప్రతర్క్యమగోచరం |
 స్వరూపభూతసామర్థ్యసంపన్నం సత్యవిక్రమం |
 సత్యసంకల్పనిత్యాత్మ గుణాశ్రయమనుత్తమం |
 భగవచ్ఛ్రేయభూతం హి జ్ఞాత్వా పాపాత్ప్రముద్యతే |
 ఏవమాత్మస్థితిం ప్రాప్య హ్యనాత్మాసంగవర్జితే |
 ఏకాంతేచాత్మనో రూప ఏకాంతీ సంస్థితో బుధః |
 దేహాదర్మైరసంస్పృష్టో మానామాన వివర్జితః |
 లోకసంగ్రహ మన్విచ్ఛన్నిత్యకర్మ పరాయణః | 40
 విక్షేపహీతుమాజ్ఞాయ ప్రతికూల వివర్జితః |
 స్వాత్మభూత నిజాధార పరమాత్మపరాయణః |
 నివృత్తానాత్మసంబంధి జనసంగరతిస్సదా |
 ప్రతికూలజనాన్నాది పంక్తిభోజన వర్జితః |
 ఆచార్యోపాసనరతో దేహోఽహంకృతి నిర్గతః |
 ఏకాంతీ స్వస్వరూపస్థో మమ ప్రీతికరోమతః |
 పరమైకాంతిసంవిద్ధి వత్స! స్వాత్మానమచ్యుతం |
 స్వాధారభూతమద్వైతమక్షరబ్రహ్మ సంజ్ఞితం |
 సేవతే పరయాభక్త్యా ప్రాప్య భోగ్యాధియా సదా |
 దేహోదేకాంతభూతాయం ప్రత్యగాత్మా ద్విజోత్తమ | 45
 తస్మాదేకాంతభూతో హి పరమాత్మా సనాతనః |
 తస్మైవ వదనోల్లాస విశ్రాంత నయనాంబుజః |
 పరమైకాంతికోజ్జ్వలః మమాత్మా తస్యదాప్యహం |
 మద్ధ్యానసుఖవిచ్ఛేద క్షణసంజీవనా క్షమః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

యస్యానందకలాలేశ లీహోబ్రహ్మదయోఽమరాః |
తస్యానందనిదేర్భక్తిః పరమైకాంతితామతా |
యస్య జ్ఞానకలాలేశా జ్ఞానినోఽఖిలచేతనాః |
తస్య జ్ఞాననిదేర్భక్తిః పరమైకాంతితామతా |
యస్య కర్మత్వసామర్థ్యాత్ కర్తారో జడచేతసః |
తస్య కర్మవదేర్భక్తిః పరమైకాంతితామతా | 50
చతుర్వింశతితత్వానాం రాశిభూతకళేబరాత్ |
క్షేత్రజ్ఞలక్షణాత్తస్య ధారకాధాత్మనః పరః |
షడ్వింశకో హరిస్సాక్షాత్ పరమాత్మా పరాయణః |
కల్యాణాదిగుణోపేతో నిర్గుణప్రకృతేః పరః |
నిరంజనో నిరాలంబో నిర్వికారో నిరామయః |
వాఙ్మనోఽగోచరైశ్చర్వో నిత్యముక్త జనాశ్రయః |
అవిష్కృతమహాలీలః కోటిబ్రహ్మాండ నాయకః |
శుద్ధసత్వతనుశ్రీమాన్ శ్రీభూనీళాపతిప్రభుః | 55
దివ్యాయుధో దివ్యజనో దివ్యలోక కృతాలయః |
దివ్యవాహనభూషాడ్యో దివ్యభోగో మహాప్రభుః |
యస్య లోకగుణాంశానాం విభూతీనామనేకశః |
ప్రాకృతేష్యనుభూయంతే జనానాం ముక్తిహేతవే |
సత్యలోకస్తథా శ్వేతద్వీప దుగ్ధాబ్ధి సంజ్ఞకాః |
ద్వారకా మధురాఽయోధ్యా శ్రీరంగమలయాద్రయః |
లోకాలోకాచలాదగ్రే తమసఃపరతః పరః |
నరేణసహితో యత్ర సదైవ నివసాంయహం |
యథాఽత్ర తపసాముక్తో మునివేషధరో ద్విజ |
సర్వైశ్చర్యయుతస్తత్ర శ్రీభూనీళా సమన్వితః | 60
తయోరేవాంశభూతా హి సితకృష్ణరుచావుభౌ |
అవతీర్య యదోర్వంశే భువోభారం హరిష్యతః |
అనంతగరుడాదీనాం స్థానాని చ బహూన్యపి |
వైకుంఠస్యాంశభూతాని హ్యుపాస్యాని ముముక్షుభిః |
మోక్షస్యద్వారభూతాని తత్తన్మూర్తి ప్రపత్తితః |
అదృశ్యే నిర్గుణేబ్రహ్మణ్యనంతే పురుషోత్తమ ||

వాసుదేవే భగవతి రతిరుత్పద్యతే కథం |
 వినా తద్ద్వారభూతానాం విభూతీనాముపాసనం |
 మహావైకుంఠలోకస్య సత్యలోక ఉదాహృతః |
 అంశభూతో హి వైకుంఠః శుద్ధసత్వగుణోద్భవః | 65
 వైకుంఠో బ్రహ్మలోకశ్చ ద్విధాభిన్నో మహామతే |
 వైకుంఠే భగవాన్విష్ణుః బ్రహ్మలోకే విధిస్సృతః |
 తత్ర బ్రహ్మమహాభాగః పరమైకాంతికోమతః |
 అధికారావధిప్రాజ్ఞస్తదాజ్ఞాం పాలయన్స్థితః |
 వైకుంఠస్థం హరిం సాక్షాత్సేవతే రమయాసహ |
 ఆస్తే తస్మిన్నివసతి మహాభాగవతోయతః |
 బ్రహ్మలోకం సమాశ్రిత్య తిష్ఠంతి మునయశ్చిరం |
 హైరణ్యగర్భాః పురుషాన్యాసీనో విగతైషిణాః |
 తేభ్యో భగవతోభక్తిం సందిశత్యనపాయినీం |
 అంతే తే బ్రహ్మణాసాకం ప్రవిశంతి పరంపదం | 70
 మహావైకుంఠలోకస్య వైకుంఠోయన్మహామతే |
 మహావిభూతిభూతశ్చ సాక్షాన్నారాయణాశ్రయః |
 ఇతశ్చ సనకాదీనాం శాపాద్భూమిం గమిష్యతః |
 జయశ్చ విజయశ్చోభౌ ద్వారపౌ భగవానివ |
 న తద్భాసయతేసూర్యో న శశాంకో న పావకః |
 యధత్వా న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ |
 శ్వేతద్వీపాభిధం స్థానం ద్వితీయం విష్ణురం హరేః |
 పరమైకాంతినో యత్ర సేవంతే విగతైషణాః |
 అనింద్రియా నిరాహారముక్తాస్తే చంద్రవర్చసః |
 క్షణాక్షిపక్ష్మసంపాత వియోగసహనాక్షమాః |
 కర్మణా న గతిర్యత్ర ప్రాకృతానాం చ దేహీనాం |
 న గతిర్యోగీనాం విప్రు! పరమైకాంతినాం పదే |
 శ్వేతద్వీపాధిపందేవం శ్రీవత్సా సుకృతోజ్జ్వల |
 విద్ధి మే ప్రాకృతింసూక్ష్మాం చింతయామి నిరంతరం |
 ద్వారకాద్యామహాపురోయై వైకుంఠాంశ సముద్భవాః |
 పరమైకాంతినాం స్థానం వాసుదేవేఽఖిలాత్మని |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

యో యస్య తస్య నోఽస్య కిం బహుక్తేన పుత్రక |
వైష్ణవఃకర్మనిష్ఠశ్చైష్ట్యానయోగ సమన్వితః |
అంతర్యామిస్వరూపేణ కర్మణా పూజయేద్ధరిం | 80
అంతర్యామితయా కర్మకుర్వతాం కర్మణామిహ |
బ్రహ్మప్రాప్తిర్వినిర్దిష్టో బ్రహ్మనుద్యానతో ద్విజ |
బ్రహ్మర్పణం బ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మకర్మ సమాధినా |
విష్ణోరంగతయామే చ యజంతే భువిదేవతాః |
తేపి తం యజ్ఞపురుషం ప్రాప్నువంతి మనీషిణః |
ఏకేభగవతోదేవాన్నిత్యమావరణేషు చ |
ఉపాసకాస్తే కథితా వైష్ణవా లోకపావనాః |
అనుసంధాననిరతా జ్ఞానినో భగవత్పరాః |
పరమైకాంతినో జ్ఞేయాః అఖండద్యాన ధారణాః | 85
ఆకారత్రయసంపన్నాః పరమైకాంతినో మతాః |
ధన్యాస్సుదుర్లభోలోకే నిత్యం తేభ్యో నమో నమః |
మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే |
యతీనామపి సిద్ధానాం కశ్చిన్మాం వేత్తితత్వతః |
గృహస్థాశ్చ విరక్తాశ్చాప్యార్ద్రదృష్ట విభేదతః |
ప్రపన్నాభగవద్భక్తా ద్వివిధాః పరికీర్తితాః |
త్యక్తలోకావిరక్తాశ్చ జ్ఞానినో ద్విజసత్తమాః |
అద్వేషమాశ్రితాశ్చాంతా మామేకం పురుషోత్తమం |
భజంతి ద్యానయోగేన పరిచర్యా పరాయణాః |
త్రిదండినస్సోపవీతా శిఖినోఽజిన సంవృతాః | 90
ఉపాసకాఃకర్మణశ్చ జ్ఞానినోపి ద్విజోత్తమ |
గృహస్థా బహవో యాతా నారాయణపదాలయం |
ధ్రువస్థూపాసనేనైవ జనకఃకర్మవర్తనా |
సనకాద్యాశ్చ ప్రహ్లాదో జ్ఞానాద్యాస్సంతి సద్గతిం |
భవంతౌ యది నైర్గుణ్యం స్థానం మమ మనోరమం |
కాలవ్యాళవిషాస్పృష్ట మఖండం గంతుమిచ్ఛతః |
సాంఖ్యయోగ వినిర్దూత మాయా యవనికారతిః |
సంప్రాప్తాత్మగతిస్తాత శరణం యాహి సద్గురుం |

త్వం తు నిర్ముక్తవిషయో యోగేన ద్విజసత్తమ |
ముచ్యసే విషయాసక్తః శ్రీమదాచార్య సంశ్రయః |95
కృతాచార్య భరన్యానో నేహితాప్యన్యసాధనం |
కిం న సంప్రాప్యతేఽభీష్టమనంగగతినా యథా |
సంప్రాప్య దాసవేషం త్వం భజయత్స్వామితామతిం |
మచ్ఛేషతాముపాదత్స్వ పారతంత్యం విచింతయ |
నారాయణపదాంబోజం శరణం యాహి మా చిరం |
ప్రతికూలజనావాసం మనసాపి న సంశ్రయ |
రాజన్! త్వమపి సంత్యక్త రాజ్యలక్ష్మీమదస్సదా |
అనుసంధత్స్వ మామేకమాత్మానం సర్వ దేహినాం |
భోగ్యాంతరమతిం త్యక్త్వా సాధనాంతర సంమతిం |
స్వాతంత్యమన్యశేషత్వం హిత్వా మచ్ఛరణో భవ |100
శ్రీవత్సరాజానామౌచతుః-
జనకం సర్వలోకానామాధారమమలద్యుతిం |
కంయానశ్శరణం హిత్వా త్రైలోక్యైకగురుం హరిం |
అవిజ్ఞాతోపి భూతానామంతర్యామితయాస్థితః |
దేహేంద్రియమనఃప్రాణాన్ సంయోజయసి కర్మసు |
అతస్త్వమేవసౌ దేవ! మంత్రరాజం ద్వయం తథా |
చరమం వైష్ణవంభావం దేహి దీనార్తిభంజన |
శ్రీనారాయణ ఉవాచ-
యద్యేవం పావకేహ్యస్మిన్స్థిర్భూతే మదంతికే |
స్నాతామారాధవప్లుత్య భవంతౌ శరణాగతౌ |
తౌ తథా చక్రతుస్తస్మిన్స్తదే పావకసంజ్ఞితే |
స్వర్గఘర్మానువాకం చ పావమానం తదైవ చ |
పరంతంపురుషం కంచిదైకీషాతాం ఘనప్రభం |
తౌసూక్తే దధతుస్తస్మాత్ తస్మిన్నేవ జలే తదా |
తావుత్తీర్య తతస్తత్ర శ్రీవిష్ణోః దివ్యపార్షదాన్ |
సమానవపుషశ్శాంతాన్ పీతకౌశేయ వాససః |
కిరీటినః కుండలినః శంఖచక్రగదాధరాన్ |
మాలినో విశదస్మేర శిశిరీకృతలోచనాన్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అదర్శతాం శ్రియస్సూక్తం పౌరుషం సూక్తముత్తమమ్ |

జపతఃపరమాభక్త్యా తాపూచతురథో హితాన్ |

భోభోశ్చంద్రప్రతీకాశ హాసభాసిత దిబ్బాఖాః |

కే యూయమిహసంవిష్టాః కిం జపస్తు నిరామయాః | 110

కిమిదం స్థానమమలం మనో యేన ప్రసీదతి |

ఇదం విజ్ఞాతుమిచ్ఛావో యది యోగ్యం బృవంతు నః |

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే

పరమధర్మోపాఖ్యానం నామ సప్తమోఽధ్యాయః |

అష్టమోఽధ్యాయః

మహాలక్ష్మీ సమారాధనం

పార్వదా ఉచుః

వయం భూచారిణోజీవాః కోటికల్పానుచారిణః |

భగవన్మాయాయారుద్ధాహ్యస్మ కల్పాంతరేషు చ |

నానావిధశరీరాణి రచయంతస్స్వ కర్మణా |

ఉపర్యధస్తలోకాన్ చరంతో దుఃఖభాగినః |

కదాచిద్దైవయోగేన ప్రబుద్ధాహ్యభవామ చ |

సంగోభాగవతస్యాసీద్యేనేమాం ప్రాపితా గతిమ్ |

శుభాశుభవిభాగేన లోకోయంద్వవిధో మతః |

శుభేనకర్మణాలోకః శుభాయమశుభోఽన్యథా |

కర్మజన్యమిదంసర్వమనిత్యం ప్రాకృతం ద్వయమ్ |

అద్వయం పరమద్ధామ త్రితీయంప్రకృతేఃపరమ్ |

వైష్ణవంలోకమిత్యాహుః సత్యంకర్మవివర్జితమ్ |

ఉపాసనైకలభ్యంతం ముక్తనిత్యైరుపాశ్రితమ్ |

జ్ఞానినాం ప్రేమయుక్తానాం పరమైకాంతినామసౌ |

నారాయణోజనైర్గమ్యః శృతవంతో వయంతతః |

తదర్థమిహ సంప్రాప్తాశ్శ్రీమన్నారాయణాశ్రమమ్ |

దీక్షాంభాగవతీంప్రాప్య హరేస్స్వచ్ఛానుసారతః |

సేవయా భో మహాభాగౌ గతానఃకాలసంతతిః |

సంప్రాప్య రూపసాదృశ్యం మంత్రరాజప్రభావతః |

ఏకే తస్య విహారాయ వాంఛంతిద్రుమజన్మతామ్ |

యేషాంపుష్పస్రజో దేవోవక్షసా దారయిష్యతి | 10
 ఏకే విహారభూమిత్యమాకాంక్షంతి మనీషిణః |
 యత్ర శ్రీచరణన్యాసైః దంపతీవిహరిష్యతః |
 ఏకే చందనకర్పూరకేసరాది విభూతయః |
 భవితుం తత్ర వాంఛంతి యాస్తు దేవోరమాపతిః |
 ఏకే వీణామృదంగాది శయ్యాస్తరణభావనాం |
 ఇచ్ఛంతి ప్రేమవశతో భగవత్ప్రీతయే సదా |
 మయూరభృంగవిహగ హంససారస కోకిలాః |
 ఇద్వామోభవితుం తత్ర యత్ర *నైశేయసం వనం |
 గాయకా నర్తకాశ్చైవ వాదకాశ్చానుభావకః |
 వయం భవితుమిద్వామో దివ్యలీలాసుధాంబుధౌ | 15
 వలయాంగదబృంగార మంజీరరశనా హరేః |
 మీనశైవాలజం బాలవాలుకా హర్మ్యచత్వరాః |
 కదాపి భగవత్సేవా వియోగోనోపసర్పతు |
 ఇతి హేతోర్మహాభాగౌ సూక్తే ద్వే దధతోఽనిశం |
 తిష్ఠామోఽత్రవయం విప్రా నివృత్తాఃకతివాసరాః |
 స్థలే వైశ్వానరే నామ వహ్ని బీజసముద్భవే |
 మంత్రరాజమవిజ్ఞాయ చక్రశంఖాంకనం వినా |
 వినా సూక్తద్వయం నాస్యసిద్ధిర్భవతివైష్ణవీ |
 శ్రీవత్స రాజానో ఊచతుః-
 కృపయాకథయద్వం నౌ సూక్తే ద్వే బ్రహ్మసాధనే |
 సంరాధ్యే తే కథం చైతే భగవత్పదసిద్ధయే |
 కిం నామనీ చ కిం దేవే వినియోగః కథం తయోః |
 కథంచారాధ్యతే తాభ్యాం భగవాన్ పురుషోత్తమః |
 త ఉచుః-
 ఏకో నారాయణో దేవః శ్రీమాన్ కమలలోచనః |
 ఏకా చ పరమా శక్తిః సర్వకార్యకరీ హరేః |
 అనంతశక్తిసంపన్నా సాపరాపరమేశ్వరీ |
 సంతిష్ఠతే సదా తస్మిన్ స్వాశ్రయోపురుషోత్తమే |
 శాలిపోతే యథా శాలిః ఉష్ణత్వం పావకే యథా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

తథా హౌ రమా సాక్షాత్ప్రభవే శశిసూర్యయోః |
నిత్యాఽనపాయినీ శశ్వద్విభిన్నా నైవదృశ్యతే |
కారణే సర్వజగతామాధారే పురుషోత్తమే |25
సర్గాదౌ భిద్యతేరూపం తయోరేకంద్విధాకృతం |
పాంచోపనిషదండైకం నాదాత్మకమథాపరం |
నాదాత్మకం తు యద్రూపం తత్తు బీజద్వయాత్మకం |
శ్రీబీజం ప్రణవం చైక మూలాధారేప్రతిష్ఠితం |
ప్రణవం పౌరుషం బీజం విద్ధి తత్సత్రయాత్మకం |
శ్రీంబీజం తు శ్రియప్రోక్తం సమస్తైశ్వర్య సాధనం |
ప్రణవావయవైస్సుప్తిః త్రివిధాద్విజసత్తమ |
స్వరా హలస్తథాంతస్తా నవభేదైఃసమన్వితాః |
వాసుదేవస్సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నాహ్యానిరుద్ధకః |
చత్వారశేశవాద్యశ్చ ద్వాదశస్వరమూర్తయః |30
ఏషా షోడశధాస్సుప్తిః దివ్యాశ్రీవిష్ణురూపిణీ |
అకారరూపస్య హరేర్నిత్యేయం పరమాత్మనః |
హలస్తు ప్రకృతేస్సుప్తిః ఉకారాక్షర సంజ్ఞయా |
చతుర్వింశతి భేదేన కాదిరూపాధరాదినా |
పంచవిమ్శా మకారోయం పురుషోనవవర్ణకః |
ఏవం హి పౌరుషబీజే స్థితం వర్ణాత్మకంజగత్ |
వాసుదేవాదిమూర్తీనాం చతస్రశ్చక్రయస్తు యాః |
తద్దైవ కేశవాదీనాం ద్వాదశాభిప్రకీర్తితాః |
శ్రీరూపా బీజభూతాస్తా విజ్ఞేయా మంత్రపారగైః |
ఏవం షోడశధాభిన్నం శ్రీంబీజానామతస్కృణు |35
లక్ష్మీర్గిరా రతిశ్చోషా వాసుదేవాదిశక్తయః |
*శ్రీర్లక్ష్మీః కమలాపద్మా పద్మినీ కమలాలయా |
రమా వృషాకపిర్ధన్యా పృథ్వీ యజ్ఞా తథేందిరా |
శక్తయః కేశవాదీనాంసంప్రోక్తామునిపుంగవైః |
ఉత్పత్తిస్థితి కర్తారౌ బీజభూతౌ సనాతనౌ |
ఆత్మానౌ వాచకౌవాచ్యౌ పంచోపనిషదాత్మకౌ |
సంహారేకారణేకారే నాదే వ్యాకృతరూపిణౌ |

వాద్యావాద్యకృతాశీనౌ సర్వాధారేనాతనే |
 కార్యాదౌ నిలయేస్వస్య సృష్ట్యా విశ్వంహృదంబుజాత్ |
 ప్రవిష్టప్రాణరూపేణ హ్యంతర్యామితయా తథా |40
 నాదాతీతం పరంబ్రహ్మ హ్యంతర్యామితయాస్థితం |
 నాదాత్మకంశబ్దమయం ప్రాణరూపేణసంస్థితం |
 సమష్టివ్యష్టిరూపేణ తే రూపే పరమాత్మనః |
 ప్రతిదేహంస్థితోవ్యష్ట్యా సమష్ట్యాపరమేపదే |
 ఛందోరూపో హరేఃపార్శ్వమాస్థితస్సస్తువన్నముం |
 తేనైవప్రోక్తవాన్ ధర్మం పరంచాఽపరమేవ చ |
 పరంభాగవతంధర్మం యం నివృత్త్యాత్మకంమతం |
 ప్రవృత్తిలక్షణంచాన్యదపరం ధర్మముద్యతే |
 తద్ధర్మపాలనాయాథ మునిభూపతిమూర్తిభృత్ |
 స్థాపయామాస లోకానాం హితైషీ భగవాన్ హరిః |45
 కదాచిద్దంపతీ తౌ తు రూపే ద్వే పరమాద్భుతే |
 దధతుఃకృపయా భూయో మూలమంత్రేణ దృష్టయే |
 వాగ్భిష్టోడశభిర్లక్ష్మీః స్వరూపం జగ్మహేముదా |
 అష్టాదశాత్మకంరూపం భగవాన్ భూతభావనః |
 శ్రీసూక్తం ప్రథమంప్రోక్తం ద్వితీయం పౌరుషంమతం |
 ఋషి తయోస్తు తావేవ శ్రీంబీజం ప్రణవం తథా |
 ఛందోఽనుష్టుప్సమాఖ్యాతం దేవతే తే చ దంపతీ |
 వినియోగస్తుసర్వత్ర పురుషార్థచతుష్టయే |
 సూక్తమూర్తి పరంబ్రహ్మ సదోపాస్యం మనీషిభిః |
 ఆభ్యామారాధయేద్దేవం శ్రీమన్నారాయణం ముదా |50
 సర్వైరపి సమారాధ్యో యద్యప్యేదౌ చ దంపతీ |
 వేదవాక్యేస్తథాప్యేతే సూక్తేసాధారణేద్వయోః |
 విష్ణోరారాధనార్థాయ పౌరుషం సూక్తముత్తమం |
 దేవ్యా ఆరాధనాయైతద్వీసూక్తం తు శ్రియాకృతం |
 ద్వేసూక్తే ప్రాతరుత్థాయ స్మృత్వా మనసేదంపతీ |
 పరేదనన్యశరణః పరమైకాంతితామియాత్ |
 సూక్తయో స్తుతయోస్తావతీ ప్రకారద్వయముత్తమం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ఉపధారయ వక్ష్యామి యది తే మనసిస్సుహ |

తులా మకర మేషే వా శుక్రవారే విశేషతః |

అష్టమీదినమారభ్య ద్వాదశ్యాంతం ప్రపూజయేత్ | 55

"క్షీరాబ్ధితనయాం దేవీం రక్తాంబోజ నివాసినీం |

మహాలక్ష్మీం మహావిద్యాం మహాభయ వినాశినీం |

నారాయణాంక సంరూడాం కిశోరీం కనకప్రభాం |

త్రిజగన్మాతరం గౌరీం మాతులంగధరాం శ్రియం |"

సప్తమ్యాం ప్రాతరుత్థాయ గురుంనత్వా విధానతః |

అనుజ్ఞాం దేహి భగవన్! మహాలక్ష్మ్యః ప్రసాదనే |

సంపాదయ మహాభాగ! మండపంమణివేదికాం |

పూజాద్రవ్యాణిసర్వాణి కుండం చ యజనాయ వై |

దత్తానుజ్ఞాస్తుగురుణా మంత్రస్సానంవిధాయ చ |

ప్రణయేత్తోడశస్తంభం మండపం వేదికోజ్జ్వలం | 60

వరయేద్బ్రాహ్మణాన్ శుద్ధాన్ మహాభాగవతాన్ శతం |

పారార్థం తు మహాదేవ్యాఃసూక్తం వై లక్షవారతః |

పారయేత్పరయాభక్త్యాత్వష్టమ్యా తు దినత్రయం |

పంచామృతేన సంస్నాప్య పూజయేత్త్వాఽర్ఘ్యోత్తమైః |

పాయసేన తు నైవేద్యం పక్వాన్నైర్వివిధైస్తథా |

గంధపుష్పాక్షతైశ్చైవ స్తవనీరాజనాదిభిః |

రాత్రౌజాగరణం కుర్యాత్ నృత్యగీత మహోత్సవైః |

ఏకాదశీమధారభ్య వహ్నికార్యం సమాచరేత్ |

దశాంశేన ప్రజహుయాత్ మూలమంత్రేణవాగ్జితః |

లక్షం ప్రజహుయాద్వాపి పాయసేన హవిష్యభుక్ | 65

ద్వాదశ్యాం పూజయేత్సర్వాన్ వైష్ణవాన్ భోజయేద్ ద్విజాన్ |

అంగావరణసంయుక్తాం స యానాయుధభూషణాం |

పూజయేత్పరయా భక్త్యా మహాలక్ష్మీమనన్యదీః |

సర్వాన్కామానవాప్నోతి నిష్కామో మోక్షభాగ్యవేత్ |

ప్రణవాదిం ఋచంసంయగ్ లక్ష్మీసూక్తస్యవైష్ణవః |

కల్పయేద్యజనేదేవ్యాః క్రమాదావాహనాదిషు |

వేద్యాంప్రకల్పయేత్స్వీరం తత్ర పద్మం తు సంలిఖేత్ |

పూరయేద్వివిధైర్వర్ణైః తద్విధించావధారయ |
 భంక్తేషోడశధాక్షత్రే చతుర్భ్యః మధ్యమైః పదైః |
 ప్రాగాదిక్ష్వేప్రదేశైశ్చ విదధీతనవాంబుజం | 70
 మధ్యమంకమలంకార్యమష్టపత్రం యథా శృణు |
 చతుర్థాబ్రామయేత్సూత్రం వర్ణయిత్వాఽష్టమం బహిః |
 కర్ణికా కేసరం పత్రం సంధీపర్వేతి చ క్రమాత్ |
 సూత్రాణామంతరేభూయః క్షిపేత్సూత్రాష్టకం తథా |
 పద్మసంధిస్తు సూత్రేణ దిక్ప్రమేణ దళాష్టకం |
 పద్మాంతరాణామష్టానామేవమేవ విధిర్భవేత్ |
 బహిర్ద్వారయుతంకోణ శోభనాదికసంయుతం |
 చతుర్వర్ణరజోయుక్తం నవపద్మం ప్రకల్పయేత్ |
 తస్మిన్నావాహయేల్లక్ష్మీమంతర్యాగం విధాయ హి |
 హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణరజతస్రజాం |
 ఘటేసువర్ణఘటితే రాజతే తామ్రజేపి వా |
 మృణ్మయేవాపిసంపూర్ణే దద్వాక్షీరేణవారిణా |
 తత్ర మామచ్యుతోత్సంగే నివిష్టాం పద్మమాలినీం |
 “శరచ్చంద్రసుధాసార శిశిరస్మిత శోభితాం |
 అనిర్దేశ్యామనౌపమ్యాం అనంతాం విశ్వభావినీం |
 ఆమోదమివపుష్పాణాం దివిస్తానాం ప్రభామివ |
 న నిష్క్రామయితుంశక్యామనన్యాం పురుషోత్తమాత్ |
 నిత్యానపాయినీమేవ భావయిత్వానిజాంతరే | ”
 ప్రసన్నవదనాంగారీం కేశోరీంకమలాలయాం |
 చతుర్బుజాంబుజకరాం మాతులుంగ కరద్వయాం | 80
 పద్మగర్భనిభాంకాంతామసితాయత లోచనాం |
 స్ఫురత్కటకకేయూర హారకుండలమండితాం |
 గంభీరనాభిత్రివళీం విభూషితతనూదరాం |
 సుకర్మశద్బద్ధోత్తుంగ పీనవృత్తఘనస్తనీం |
 చరద్విరేఫ పటల సమాక్రాంతాలకావళిం |
 ఆరక్తాధరబింబాంతర్లసన్ముక్తాఫలద్విషాం |
 అర్థచంద్రలలాటస్థ రాజమానవిశేషికాం |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమపాదః

సర్వలక్షణ సంపన్నాం కృష్ణకుంచిత మూర్ధజాం |
వరదాంపంకజకరాం పద్మమాలావిభూషితాం |
విష్ణువామభుజాశ్లిష్టాం భక్తాభీష్టప్రదాయినీం |
ధ్యాత్వేమాంసంముఖీం కుర్యాన్మంత్రమూర్తింసనాతనీం |"
ఘటస్తహేమమూర్తౌ తా మానయేత్పద్మమాలినీం |
ఋగ్భ్యం హిరణ్యపూర్వాభ్యం ప్రపద్యేతహరిప్రియాం |
సాంత్యయేచ్ఛపరాభ్యాం వై తదభేదేనసంస్థితాం |
పంచమ్యాం చ ప్రపన్నీయం ప్రసన్నాంభావయేద్ధియా |
తతస్తామసితాపాంగీ మావాహనపురస్కరం |
ముద్రాణాంపంచకేనైవ మూలమంత్రేణమంత్రవిత్ |
యజ్ఞేజ్జ్వలన సూర్యేందుమండలే కమలాలయాం |
కరన్యాసంవినా దేహన్యాసం దేవ్యాం సమాచరేత్ |
ఋగ్విశ్వాక్షస్యమూలేన ముక్తాభిక్తమశోన్యసేత్ |90
స్నానపీఠేసమారోప్య పాద్యాఽర్ఘ్యచమనీయకం |
మధుపర్కంప్రదద్యాత్తు దంతకాష్ఠాదిపూర్వకం |
సుగంధతైలసంసిక్తాం ముహూర్తేన సమన్వితాం |
కుర్యాదానందినీందేవీం దీప్త్యాదారయతీం తమః |
తతో నానావిధైస్సానై సర్వోషధిసమన్వితైః |
కషాయగంధదూర్వోద కుశోద కనకోదకైః |
తీర్థోదకైశ్చ శుద్ధోదైః తథా పంచామృతేన చ |
సంస్నాప్య పరమేశానీం సుగంధోద్వర్తనేన తాం |
ఉష్ణోదకేన సంస్నాప్య కేశాన్సంశోధ్య ముద్రయా |
పునరాచమనం దత్వా వస్త్రేణాంగం ప్రమృజ్య చ |95
వస్త్రైర్నానావిధైర్దేవీం భూషణైర్వివిధైస్తథా |
సిందూరాలక్తకాలేప నీలాంజన ముఖైర్యజేత్ |
ప్రతిస్నానం ప్రదాతవ్యం పాద్యార్ఘ్యచమనాదికం |
నైమిత్తికే విశేషేణ విభవేసతి సర్వదా |
గంధతైలం చ చూర్ణం చ శాలిగోధూమ సంభవం |
హరిద్రాచూర్ణసంమిశ్ర మిషత్పద్మకభావితం |
ఉద్వర్తనార్థేనోదేన స్నానార్థం శాలిసంయుతం |

ఉష్ణాంబు చందనం చంద్రమిశ్రితం లేపనార్థకం |
 క్షీరం దధిఘృతంగవ్యం మద్వేక్షవరసస్తథా |
 సుగంధామలకాంభశ్చ లోద్ధతోయం తతఃపరం | 100
 రక్తచందన తోయం చ రజనీవారిచోత్తమం |
 గ్రంథిపర్ణపయఃపశ్చాత్ తతశ్చ తగరోదకం |
 ప్రియంగుజటిలాంబశ్చ తథా సర్వోషధి జలం ||
 పత్రపుష్ప ఫలాంభాంసి బీజగంధోదకం తథా |
 హేమరత్న సరిత్రీర్థ కేవలాంబుని చ క్రమాత్ |
 స్నానీయాంబు సమేతాని దేయాన్యంబూన్యమూని తు |
 స్నానశిష్టాంబు సంపూర్ణం హరిద్రాశాలి సంభృతం |
 స్రగాదిసంయుతంకుంభం హస్తీకృత్వా పరత్ర తు |
 సిద్ధార్థైర్దూపయేత్ పాత్రం ధారయిత్వా తు మూర్ధని |
 బహిఃక్షిపేత్తతోదద్యాత్ సుధౌతేచాంగశాటికే | 105
 కేశోదకాపకర్పార్థమంబరం దేహవారిహృత్ |
 అంతరీయోత్తరీయే ద్వే సుధౌతేవాససీ శుభే |
 భావితే గంధధూపేన దద్యాద్భుద్ధాసనం తతః |
 అలంకారాసనం పశ్చాద్దేయం దేవైర్మృదూత్తమం |
 తత్ర సర్వప్రదాతవ్యం అర్ఘ్యపాద్యాది పూర్వవత్ |
 వివేచనం తు కేశానాం కంకతేన ప్రశోధనం |
 తైలేనమర్దనంమూర్ధ్ని తతశ్చూడోపకల్పనం |
 అలంక్రియా తు కర్తవ్యా మూలేనమనునాప్పథక్ |
 కుంకుమాగరు కస్తూరి కర్పూరక్షోద మిశ్రితం |
 చందనం తు ప్రదాతవ్యం శీతలం సుఖవర్ధనం | 110
 స్రజో నానావిధా దేయాస్సాత్వికైఃకుసుమైశ్చితాః |
 అంగరాగం చ హృదయే దద్యాదంజనమీక్షణే |
 సీమంతాలంకృతిం కుర్యాదాదర్శం దర్శయేత్తతః |
 చామరవ్యజనే చత్రం గజాంశ్చ పరితోన్యసేత్ |
 జ్వలదంగారనిచయే కృష్ణాగరుమనిందితం |
 దాహయేద్ధూమధారాభిః దిక్ప్రాంతమధివాసయన్ |
 జ్వాలయేత్పరితో దీపాన్ గవాజ్యేనముదాన్వితః |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

నైవేద్యం పాయసంశుద్ధం రాజతేభాజనేకృతం |

ఘృతశర్కరయోపితం సితఖండైరలంకృతం |

అపూపమోదకాభీష్ట శాకరాజివిరాజితం | 115

హేమపాత్రగతంనీరం ఉశీరశశివాసితం |

ఏలాచూర్ణమహామోదామోదితం చ నవోద్భుతం |

అవైష్ణవజనాస్సుష్ట మనవేక్ష్యమవైష్ణవైః |

నీరాజనాదినా పూతమభూమిస్తుం నివేదయేత్ |

ధేన్వాఽమృతీకృతంద్రవ్యం ప్రోక్షితంప్రోక్షణోదకైః |

మూలసంపుటితేనైవ చాస్త్రైశ్చైవాభిరక్షితం |

తుళసీమిశ్రితం సర్వం ఘంటాం వామేన వాదయన్ |

నివేదయామి మంత్రాంతే ప్రాణాహుతిమథాచరేత్ |

కించిత్కించిత్కృతేదేయం తతః కలశముద్రయా |

ధ్యాయన్ సావరణాం దేవీం నారాయణకృతాశ్రయాం | 120

తతశ్చాంతఃపటందత్వా శ్రీసూక్తంప్రజపన్ బహిః |

మూలం షోడశవారేణ మధ్యేనీరం నివేదయేత్ |

దృష్టిదోషవిఘ్నార్థం దీపంపిష్టిణినిర్మితం |

బ్రామయేత్స్వర్నపైర్యుక్తం మృణ్మయోత్తానపాత్రగం |

భోజనం భావయిత్వాఽథ దత్వాఽఽపోశనముత్తరం |

కరోపమర్దనందేయం సుగంధద్రవ్యసంయుతం |

స్వాస్థానేస్థాప్య దేవేశం తాంబూలంపూగపూరితం |

ప్రదేయం పరయాభక్త్యా ముఖవాసనకంపరం |

తతో మూలం మహాలక్ష్మ్యై తుళసీకుసుమోజ్జ్వలాం |

కుసుమాంజలిమాదాయ దద్యాద్ధిరసిపాదయోః |

ప్రదక్షిణ నమస్కార క్షమాపణగుణస్తవైః |

ప్రతోష్య పరయాభక్త్యా నివేద్యాఽథమనోరథం |

సంభోజ్య పరమాన్నేన భక్త్యాభాగవతాన్ నరాన్ |

ద్వాదశ్యాం దక్షిణాం దద్యాత్ గురుం సంపూజయేత్తతః |

ఏవం కృతే మహాదేవ్యాః సమారాధన కర్మణి |

అత్యేతిదుష్కృతాన్వోరాన్ పరమానందభాగ్భవేత్ |

ఇతి శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమేపాదే శ్రీవత్సదరితే శ్రీసూక్తావిర్భావే

మహాలక్ష్మీ సమారాధనం నామ అష్టమోఽధ్యాయః |

నవమోఽధ్యాయః

మహాలక్ష్మీ వ్రతాభిధానం

పార్వదా ఊచుః-

వ్రతం దేవ్యాప్రవక్ష్యామో వార్షికం హ్యష్టరాత్రికం |

సర్వేషామధికారోసి వైష్ణవానాం విశేషతః |

అకృత్వా తు వ్రతందేవ్యా మాసీభాద్రపదే సితే |

తామసీయోనిమాప్నోతి దారిద్ర్యమధిగచ్ఛతి |

శుక్లాష్టమీం సమారభ్య జనఃప్రాప్తపదస్య హి |

దంపత్యేపూజనం కుర్యాత్ ఘటస్థాపన పూర్వకం |

లక్ష్మీషోడశకంపూజ్యం కేశవాదిసమన్వితం |

ప్రత్యేకమేకప్రథిమం జయమంగళఘోషణైః |

విధిం తస్య ప్రవక్ష్యామి జీవానాం హితకామ్యయా |

యస్యానుష్ఠానమాత్రేణ శ్రీవిష్ణోర్వల్లభో భవేత్ | 5

శక్తయఃకేశవాదీనాం ద్వాదశానాం పృథక్పృథక్ |

చతస్రోహ్యనిరుద్ధాది శక్తయఃసముదాహృతాః |

ఏకైకాప్రత్యహంపూజ్యా క్రమాత్తత్పఠితా సహ |

ఋచాత్వేకైకయా తత్తన్నామమంత్రేణ పూజయేత్ |

షోడశాపృథవా పూజ్యాః ప్రత్యహం విష్ణువల్లభాః |

మహారాజోపచారేణ మహత్ప్రాప్తాష్టమీ భవేత్ |

కుర్యాత్షోడశదా శుద్ధిమాత్మనస్సాధకోత్తమః |

ఉపచారైఃషోడశభిః పృథగ్భూతైః ప్రపూజయేత్ |

వరయేత్పుంప్రకృత్యేస్తు ద్వయంషోడశ సంఖ్యయా |

సంపూజ్య భోజయేద్భుక్త్యా పరమాన్నేన వైష్ణవాన్ | 10

ప్రదక్షిణనమస్కార దక్షిణాఽఽభరణాదిభిః |

ప్రతీప్య సూక్తపారం తు కారయేద్విభవే సతి |

యథా షోడశసంఖ్యాక దివస్తైర్లక్షతామియాత్ |

అయుతం పారయేద్వాపి ప్రత్యహం వా శతం శతం |

న త్యజేత్పారమేకం తు భయేపిసముపస్థితే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

పారాభావే ప్రజప్తవ్యః శ్రియోమంత్రష్టడక్షరః |

తేనైవ పూజయేద్దేవీం పరివారసమన్వితాం |

పూజార్థమథ నామాని తాసాం వక్ష్యామి తచ్ఛృణు |

*శ్రీర్లక్ష్మీః కమలా పద్మా పద్మినీ కమలాలయా |

రమా వృషాకపిర్దన్యా పృథ్వీ యజ్ఞా తథేందిరా | 15

శక్తయః కేశవాదీనాం మహాలక్ష్మ్యాంశమూర్తయః |

ఉషారతిర్గిరా దేవీ లక్ష్మీర్ణయా తు షోడశీ |

ఏవం షోడశధా భిన్నా మహాలక్ష్మీస్తు యా స్మృతా | “

స తు సప్తదశేజ్ఞేయా నిర్మలాకారణాత్మికా |

ప్రథమేదివసే దేవీ శ్రీసంజ్ఞా కేశవప్రియా |

సమారాధ్య ఘటేవేద్యామాస్థితే మంత్రపూజితే |

ద్వితీయేదివసే లక్ష్మీర్ నారాయణకృతాలయా |

త్రితీయే కమలాదేవీ మాధవేన సమన్వితా |

చతుర్థేదివసే పద్మా గోవిందకృత కేతనా |

పంచమేపద్మినీ పూజ్యా విష్ణునాకమలాలయా | 20

మధుసూదనసంయుక్తాషష్ఠీ సప్తమకే రమా |

త్రివిక్రమేణ సంపూజ్యా వృషాకపిర్దాష్టమే |

వామనేన సమంపూజ్యా నవమే శ్రీధరేణ చ |

ధన్యానామ్నీ సమారాధ్యా పృథ్వీం తు దశమే యజేత్ |

హృషీకేశేన యజ్ఞాఖ్యాం పద్మనాభేన రుద్రకే |

ఇందిరాద్వాదశేపూజ్యా దామోదర కృతాశ్రయా |

త్రయోదశ ఉషాదేవీత్వనిరుద్ధేన సంయుతా |

ప్రద్యుమ్నోనరతిస్త్వింద్రే గిరాం సంకర్షణేన హి |

షోడశీ దివసేప్రాప్తే సుధీర్ఘక్షీం నిశాముఖే |

పూజయేద్వాసుదేవేనస్వకేన మనునాముదా | 25

కదళీస్తంబసంవీతే నవవస్త్ర విభూషితే |

మండపే పూజయేద్దేవీం దిక్షుదిగ్గజ మండితే |

"అథ బిల్వవనే దేవీం చతుర్బాహు సమన్వితాం |

చామరైర్విజృంభమానాం చ సిక్తామేనాం కుశాంబుభిః |

త్రిపాద్విభూతినీలయాం భూనీళాభ్యాముపాసితాం |

మహాలక్ష్మీం సప్తదశీం మహావిష్ణోశ్చ సన్నిధౌ |"
 కలాభిశ్చ కలాభిశ్చ పూర్వోక్తాభిస్సమంతతః |
 స్వయం సప్తదశీ తత్ర స్వాశ్రయా పరమేశ్వరీ |
 నిత్యముక్తైర్నైర్గుప్తా లోకపాలాంగణా గణైః |
 ఆనందకందకమలే నిషణ్ణాం జ్ఞాననాళకే | 30
 స్ఫుటత్ప్రకృతిపత్రే చ వికారమయకేసరే |
 మాతృకాకర్ణికేపూర్ణ పరానంద మధువ్రతే |
 పరమాత్మాంతరాత్మా చ జ్ఞానాత్మపరివారితే |
 దివ్యతేజస్తయోపేతే లక్ష్మీబీజవరాటకే |
 మహామాయా మహావిద్యా మహాయోగిన్యదీశ్వరీ |
 మహాలక్ష్మీర్మహాదేవీ మహాశక్తిర్మహేశ్వరీ |
 సర్వాధారమయాశాంతా కాంతా విష్ణోర్యశస్వినీ |
 దివ్యాయుధధరా దేవీ శంఖచక్రగదాబ్జభాక్ |
 యస్యా అంశకళాభిశ్చ త్రిగుణాః కోటిశక్తయః |
 స్వయం తు నిర్గుణాశక్తిః నాదాతీతా పరాభిదా | 35
 మత్స్యాదిశక్తయస్తత్ర సాత్వికకార్యలక్షణాః |
 ఉమాద్యాస్తమసోద్రిక్తా గాయత్ర్యాద్యాస్తు రాజసాః |
 పాలికా నాశికాస్తన్యా జగదుత్పాదన క్షమాః |
 తాభిస్సాంశకలాభిశ్చ సేవ్యతే పరమేపదే |
 అప్రాకృతాభిర్నిత్యాభిః కేశవాదిక శక్తిభిః |
 దివ్యసృష్టిప్రభూతాభిః అప్రసూతా సమర్చ్యతే |
 యా కాలకలనాతీతా గీతాయా సామాగాయకైః |
 ఉమాదితామాసీమధ్యే భైరవీ కాళికాదయః |
 శక్తయః కోటిశస్సంతి యావత్యపిశితాశనాః |
 మధ్యప్రేయాః కరాళాస్యాః శృశానకృత కేతనాః | 40
 నిష్కామైర్వా సకామైర్వా వైష్ణవై ర్న నిరీక్షితాః |
 సాత్వికకృస్తు సదోపాస్యా వైష్ణవై ర్విష్ణునాసమం |
 తత్ర దుగ్ధాసకామైస్తు కృష్ణాధిష్ఠాత్మదేవతా |
 నిష్కామై ర్వైష్ణవైస్సేవ్యా మహాలక్ష్మీర్గరిప్రియా |
 నందగోపగృహే జాతా యశోదాగర్భసంభవా |

శ్రీ బృహద్వహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కించిత్కార్యం సముద్దిశ్య గోపవృద్ధైస్తు పూజితా |
గోపీభిఃకృష్ణకామాభిః కృష్ణాల్లబ్ధపరా యతః |
సూతే సర్వార్థనిచయం జనైరారాధితా సతీ |
సకామైర్వైష్ణవైశ్చాథ విష్ణోరాజ్ఞా పురస్కరం |
సాత్వికైరుపహరైశ్చ చక్రాద్యష్టభుజాయుధా |
ఏకాంతినస్తు లక్ష్మీశం సేవంతే రమయా సహ |
దీయమానం న గృహ్లాంతి సాలోక్యాది చతుష్టయం |
సర్వవిద్యామయీసాక్షాత్ నిర్గుణా పరమేపదే |
మహాలక్ష్మీర్మహామాయా పూజనీయా హి షోడశీ |
తస్య ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి హ్యభిషేకవిధిం తథా |
కృతే యస్మిన్ సమాప్నోతి శాశ్వతంపదముత్తమం |
"విరజాయాః పరేపారే నిర్గుణే పరమేపదే |
నిత్యే నిరవ్యయేరమ్యే ప్రాకృతైః పరివర్జితే |
నిత్యానంద మహాదామ్ని వనందివ్యం విచింతయేత్ |
సర్వైశ్వర్య బలజ్ఞానమయ భూరుహమండితం |50
చంపకాశోకపున్నాగ పాటలైరుపశోభితం |
లవంగమాధవీబిల్వ దేవదారునమేరుభిః |
మందారపారిజాతాద్యైః కల్పవృక్షైః సుపుష్పకైః |
చందనైః కర్ణికారైశ్చ మాతులంగైశ్చ వంజుళైః |
దాడిమీ లికుచాంకోలైః పూగైఃకురవకైరపి |
కదళీకుందమందార నాళికేరైరనుత్తమైః |
మాలతీ మల్లికాజాతి కేతకీ శతపత్రకైః |
వాసంతి తుళసీ నంద్యావర్జైర్దమనకైరపి |
సర్వత్రకుసుమోపేతైః నమద్భిరుపశోభితం |
మందమారుతసంభిన్న కుసుమామోది దిఙ్మఖం |55
తన్మధ్యే తటినీతీరం మహామందారమండలం |
సువర్ణకమలోద్యాన భ్రమద్భ్రమరనాదితం |
కుముదోత్పలకల్పార పంకజైరుపశోభితం |
మారుతోద్ధూపనోద్భూత మకరంద ఘనోదయం |
కూజద్విహంగ సన్నాద ముఖరీకృత దిఙ్మఖం |

తత్ర రత్నమయీభూమిః కోటియోజనవిస్తృతా |
 కోటిసూర్యేందు వహ్నినాం ప్రభా యత్ర విలీయతే |
 తత్ర శ్రీమందిరం దివ్యం చతుర్ద్వార సమావృతం |
 నిత్యసిద్ధజనైర్నిత్యం కృతసత్కారముజ్జ్వలం |
 రత్నోపక్లష్టసంశోభి కవాటాష్టకసంపుటం | 60
 నవరత్నసమాక్లష్ట తుంగగోపురతోరణం |
 హేమదండశిఖాలంబి ధ్వజావళి పరిఘ్నతం |
 నవరత్నసమాబద్ధ స్తంభరాజి విరాజితం |
 సహస్రదీపసంయుక్త దీపదండవిరాజితం |
 తప్తహాటక సంక్లష్ట వాతాయన మనోహరం |
 నానావర్ణశుకాబద్ధ సువర్ణధ్వజకోటిభిః |
 కింకిణీమాలికాయుక్త పతాకాభిరలంకృతం |
 భూతరూపమయైరత్న విచిత్రైరతివిస్తృతైః |
 మాణిక్యవజ్రవైడూర్య స్వర్ణమాలావళీయుతైః |
 అంతరాంతర సంబంధ రత్నైర్వృష్టిమనోహరైః | 65
 విచిత్రైశ్చిత్రబద్ధైశ్చ వితానైరుపశోభితం |
 సర్వరత్నసమాయుక్త హేమకుట్టిమముజ్జ్వలం |
 కేతకీమాలతీజాతీ చంపకోత్పల కేసరైః |
 మల్లికాతుళసీకుంద నంద్యావర్త కదంబకైః |
 ఏతైరన్యైశ్చకుసుమైరలంకృత మహీతలం |
 అబ్జకాశ్మీరకర్పూర మృగనాభి తమాలకైః |
 చందనాగరు తక్కిలైర్విమోహిత దిగంతరం |
 ఏవం సంచింత్యమనసా మండపం సు మనోహరం |
 తన్మధ్యే భావయేన్మంత్రీ పారిజాతంమనోహరం |
 తస్యాఽదస్తాత్ స్మరేన్మంత్రీ రత్నసింహాసనం మహత్ | 70
 తస్మిన్నిహ్మాసనేదివ్యా యంత్రం సంచితయేన్ముదా |
 షట్కణాష్టదళం బాహ్యే భూపురద్వారసంయుతం |
 మధ్యే తు భావయేద్దీప్యం రమాయాః ప్రణవాంతరం |
 తస్మిన్ సుధాంశుశతదీధితి శుద్ధహాస- మాశాగజైరుభయతః పరిషిద్యమానాం |
 బ్రహ్మదిదేవరమణీ మణిగీతకీర్తిం - సంకల్ప కల్పితదయార్థ కటాక్షపాతాం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

దాహాభిభూతవృతదోష హిరణ్యవర్ణాం కర్ణాంతపాతి నయనాంబుజ వీక్షణీయాం |
సంకల్పనిర్గతముఖాంబుజముగ్ధగంధ మత్తాళిజాలముఖరీకృత గండసీమాం |
ముక్తాచ్ఛగుచ్ఛదవళీకృతకర్ణమూలాం మూలామనోజవికృతే పురుషోత్తమస్య |
సత్పద్మరాగమణికల్పితకర్ణపూరాం పూరాయితామతిసుఖోద సరిద్వరామః |
భ్రూవల్లి తర్జితరతీశ మదామదాంత దూరాతిదూర పదపల్లవ ముగ్ధశోభాం |
స్నిగ్ధాలకాళిజితసాళి సరోజభాస్వ దాస్యామనన్యమతి సంశ్రిత పద్మనాభాం |
అర్ధేందుమండల లలాట తటోదీతాభ మాణిక్యభూషణమయాచ్ఛ విశేషకాభాం |
నిర్భిన్న నీళమణిభంగ విభిన్నకాంతి బాలాభిరామకచభార లసచ్ఛిరస్కాం |
సీమంతగర్భ వినివిష్టసితాంశుతార ధారాపగాప పరిమార్జిత కృష్ణతారాం |
చూడాగ్రబద్ధమణినద్ధ విభూషనార్చిర్ భాస్వన్మయూఖవికచీకృత హృత్సరోజాం |
నానామణిప్రకర మండీత కంబుకంఠీ మున్నిద్రకాంతిచయ మౌక్తిక దామశోభాం |
స్వర్ణారవింద ముకుళోన్నత కుంకుమోత్థ దివ్యాంగరాగ పరిమృష్ట కుచప్రదేశాం |
హేమారవిందవలయాంగద బాహుయుగ్మాం సన్మాతులుంగ విలసద్వయ పాణిపద్మాం |
క్షౌమోదరోపరిలసత్ప్రవళీతరంగా మంకాధిరూఢ పురుషోత్తమ కేళిహస్తాం |
కాంచీకలాప ముఖరీకృతమధ్యభాగా మారాపబోధన నిరూపిత నూపురాభాం |
పాదారవిందవిగళన్మకరందబిందు సంమోహితాళిమునిబృంద సుగీత గీతాం |
సంచింతయేచ్ఛ జలజాత కృతాధివాసాం వైకుంఠనాథ రమణీమనునీయ వాచా |
యంత్రే నివేశ్య కుసుమాసుమాంజలినా సఖీభిః సీమంతినీభిరభితః పరితోష్యమాణాం |
ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే
శ్రీవత్సదరితే శ్రీసూక్తావిర్భావే మహాలక్ష్మీ ప్రతాభిధానం నామ నవమోఽధ్యాయః |

దశమోఽధ్యాయః

మహాలక్ష్మీప్రతాభిధానం - 2

ద్వారేషు పారకౌ స్థాప్యౌ ద్వౌ ద్వౌ దేవ్యాభిషేచనే |
లక్ష్మీసూక్తం ప్రజప్తవ్యం యావత్స్వాదభిషేచనం |
ఆవాహనాదికం కృత్వా భద్రపీఠే హరిప్రియాం |
సన్నివేశ్యవరారోహం సూక్తన్యాసం సమాచరేత్ |
శరీరేస్వస్య దేవ్యాశ్చ భూతశుద్ధిపురస్సరం |
మంత్రన్యాసం స బీజం చ జితవాగ్విమలాశయః |
స్థాపయేత్కలశంభక్త్యా హ్యభిషేచనికం పరం |

శతైకం పోడశాష్టా చ కార్యముద్దిశ్య భక్తితః |
 ఏకమేవ తథా కుంభం నిష్కామో నిత్యకర్మణి |
 కృత్వా నవపదాత్మానం మండలం యత్ర భూషితం |5
 కలశాన్ స్థాపయేత్తేషు పదేషు శుభలక్షణాన్ |
 మూలేనావోక్షణం కుర్యాత్ ప్రోక్ష్యదాస్త్రేణ వర్మణా |
 రక్షణం సర్వతః కృత్వా క్షాళణం చాస్త్రతోజలైః |
 సన్నివేశ్య కుశాధారే వక్త్రం నైవ పిదాపయేత్ |
 ధ్యాత్వా తత్ర మహాలక్ష్మీం కలశాన్ పూజయేత్తమాత్ |
 చందనాలిప్తసర్వాంగాన్ దూర్వాక్షత సమన్వితాన్ |
 దుకూలవేష్టితాన్ సర్వాన్ పూరయేత్తీర్థవారిభిః |
 నవరత్న సమాబద్ధం పంకజం స్వర్ణనిర్మితం |
 మధ్యకుంభే క్షిపేద్ధీమాన్ భక్త్యా కర్తవ్య ప్రమాణకం |
 విత్తశార్యం న కుర్వీత పటే వా చందనైర్లిఖేత్ |10
 మూలేన పూరయేత్తత్ర టాషధీన్ దేవతామయాః |
 చందనోశీరకర్పూర జాతి తక్మీల కుంకుమం |
 కోష్ఠాగరుతమాలైలాయుతం సంపిష్టభాగతః |
 విలోడ్య సర్వకుంభేషు రత్నాన్యపి వినిక్షిపేత్ |
 లక్ష్మీం దూర్వాం సదాభద్రాం సదాదేవీం మధువ్రతాం |
 ముశలీం శక్రవల్లీం చ కృత్వాఽపామార్గ పత్రకం |
 ప్రియంగు ముద్గగోధూమ వ్రీహీంశ్చ స తిలాన్యవాన్ |
 శాలితండుల మాషాంశ్చ తేషు ప్రక్షాళ్య నిక్షిపేత్ |
 ధాత్రీలికుచ బిల్వానాం కదళీ నాలికేరయా |
 ఫలాన్యపి వినిక్షిప్య పుష్పాణ్యపి చ నిక్షిపేత్ |15
 పద్మం సౌగంధికం జాతీం మల్లికాం వకుళాం తథా |
 చంపకాశోకపున్నాగ తులసీకేతుకోద్భవం |
 పల్లవాని వటాశ్వత్థ ప్లక్షోదుంబర శాఖినాం |
 బ్రహ్మకూర్పం వినిక్షిప్య శరావైస్సకలాక్షతైః |
 పిదాయ కుంభవక్షాణి క్షౌమైరాచ్ఛాదయేత్తతః |
 ఆవాహ్య మధ్యకలశే మహాలక్ష్మీం ప్రపూజయేత్ |
 పూర్వోక్తస్నానసంపన్నం వస్త్రాలంకృతిభూషితం |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

నిషణ్ణాం భద్రవేరే తు స్వస్తివాచన పూర్వకం |
పోడశబ్రాహ్మణాస్తే తు కుశైర్బిల్వదళైస్తథా |
దూర్వాతుళసికాపత్రైః శ్రీసూక్తైః పరమేశ్వరీం | 20
కుర్యస్సుమంగళీ గీతై రభిషిక్తాం మహోత్సవైః |
అభిషిచ్య మహాదేవీం పరివారసమన్వితాం |
అలంకుర్యాద్విభూషాభిః ధూపదీపాదిభిస్తథా |
రాత్రౌ జాగరణం గీతనృత్యవాద్యస్తవాదిభిః |
పోడశీపూజనంచైవ పోడశేదివసే స్మృతం |
సహస్రనామభిక్షైః పుష్పబిల్వదళాక్షతైః |
దూర్వాభిః కుంకుమాక్షాభిరవకాశే పృథక్పృథక్ |
పూజయేద్విష్ణునాసాకం నాకంపశ్యతి కర్ణిచిత్ |
య ఏవం వార్హికింపూజాం కుర్యాత్ప్రయతమానసః |
వినైవావరణాన్యంగం దేవ్యాస్సంపూజయేత్త్రమాత్ | 25
హస్తప్రక్షాళనం కృత్వా ప్రదేయః కుసుమాంజలిః |
హృదయాది మహామంత్రై హృదయాదీన్ సమర్చయేత్ |
ప్రథమావరణం హ్యేతద్వియప్రోక్తం మనీషిభిః |
దళేష్వప్తస్థు సంపూజ్యః కుర్యాద్భాగ్నికోణతః |
ద్వితీయావరణం హ్యేతన్మహాలక్ష్మ్యస్సమీరితం |
ఉమాద్యాసంధిషు తథా సంపూజ్యః ప్రయతాత్మనా |
ఉమా చ శ్రీ సరస్వత్యౌ దుర్గా చ ధరణీ తథా |
గాయత్రీదేవ్యుషా చేతి పద్మహస్తాస్సమంతతః |
త్రితీయావరణం హ్యేతత్తతో మత్స్యాదిశక్తయః | 30
వేదా వేదవతీ ధాత్రీ మహాలక్ష్మీ స్సుఖాలయా |
భార్గవీ చ తథా సీతా రేవతీ రుక్మిణీ ప్రభా |
మత్స్యకూర్మాది మూర్తీనాం శక్తయస్సంప్రకీర్తితాః |
చతుర్థావరణం హ్యేతద్గంగా సూర్యసుతస్తథా |
శంఖపద్మనిధీపూజ్యౌ పార్శ్వయోర్ద్వితదామరౌ |
ద్వితాతపత్రం వరుణం పూజయేత్పశ్చిమే తతః |
సంపూజ్యరాశీన్ పరితో యజేదధనవగ్రహాన్ |
అర్చయేద్దిగ్గజాన్ దిక్షు చతుర్థంతవిభూషితాన్ |

ఐరావతః పుండరీకః వామనః కుసుమోజనః |
 పుష్పదంతస్సార్వభౌమః సుప్రతీకశ్చ తే క్రమాత్ | 35
 ఇతి షష్ఠీ సప్తమే చ దిక్పాలాన్ పూజయేత్త్రమాత్ |
 ఏవమావరణైర్దేవీం మహాలక్ష్మీం పరాత్పరాం |
 సంపూజ్యప్రార్థయేదిష్టం క్షమాపణపురస్కరం |
 “అనాథమగతిందీనమపరాధైక భాజనం |
 రక్ష మాం కృపయ దేవీ తవైవ శరణాగతం |
 భగవద్చరణాంబోజ భజనానందభాజనం |
 కురుమామమలాలోక నివారిత జగద్భయం |
 అగాధభవపాథోధి నిమగ్నమితివిహ్వలం |
 ఆనందినీ మహామాయే సముద్ధరకరగ్రహైః |
 పరమావధిభూతాని పరమైశ్వర్య సంశ్రయే | 40
 కమన్యం శరణం యామి పరతంత్రమునీశ్వరం |
 శ్రీమన్నారాయణానందసందోహం కురు సాధనే |
 జయమాతర్మదోన్మత్త మాతంగదళనాభిధే |
 కమలే కమలాక్రీడే కలానిధిసహోదరీ |
 మమదేహీ పదాంబోజ మయిమానస పంకజే |
 బ్రహ్మదిదేవతాబృంద సమారాధిత పద్మళే |
 విమలే విమలాజ్ఞాన కలయా విమలం కురు | “
 ఏవం సంప్రార్థ్యదేవేశం ఆరాధనపరోభవేత్ |
 ప్రాతః పునఃప్రపూజ్యథ హుత్వా వహ్నా స్వశాఖయా |
 శ్రీసూక్తమూలమంత్రాభ్యాం ఋగ్విష్ణోడశభిర్ముహూః | 45
 పాయసేన తిలైర్వాపి కమలైర్వా మధుప్లుతైః |
 ప్రత్యేకం షోడశదినైః పూజితాయాశ్చ మాతరః |
 తదర్థం జహుయాచ్ఛాగ్నౌ శతం చాథ సహస్రకం |
 దత్వాపూర్ణాహుతిం విప్రానాభోజ్యథ విసర్జయేత్ |
 ప్రతోష్యవివిధోపాయైః గురుం భక్త్యా ధనాదిభిః |
 పశ్చాత్సపరివారోయం యజమానః కృతోత్సవః |
 స్వయం భుంజీత మతిమానాత్మానం ధన్యమావహాన్,
 న మారీ న చ దుర్భిక్షం నోపసర్గభయం భవేత్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

రాజాజయతి సంగ్రామే శత్రూనేవం కృతే వ్రతే |

మహాలక్ష్మీవ్రతంమోహదజ్ఞాన్ న కరోతి యః | 50

దారిద్ర్యం జాయతే తస్య మృతే నరకమాప్నుయాత్ |

జ్ఞాత్వా దేహాభిమానాద్యే మహాలక్ష్మీవ్రతం త్యజేత్ |

తస్యాన్యం సమాలోక్య సచేలస్నానమాచరేత్ |

జగతః పితరౌ సాక్షాత్ లక్ష్మీనారాయణౌ మతౌ |

తావనాధృత్యమూడాత్మా కథం న నరకం వ్రజేత్ |

అశక్తో వ్రతమాస్థాతుం పయోమూలఫలాదిభిః |

హవిష్యణాపి నక్తేనచైకభుక్తేన వా పునః |

నయేత్కాలం జపేత్సూక్తం యావత్కృష్ణాష్టమీ భవేత్ |

పాయసాన్నం నివేద్యాథ భోజయిత్వా ద్విజన్మనః |

తేనైవ పారణం కుర్యాత్ప్రత్య ఋచేన యథావిధి |

న వంద్యం దివసంకుర్యాద్వైష్ణవోఽభిలషణ్ హరిం | 55

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే శ్రీవత్సచరితే శ్రీసూక్తావిర్భావే

మహాలక్ష్మీవ్రతవిధిఃనామ దశమోఽధ్యాయః |

ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీసూక్త ఆరాధనవిధిః

పూర్వోక్తనవిధానేన నవ షోడశభిర్వ్రతైః |

స్నాపయేత్కార్యముద్దిశ్య యజమానం చ భక్తితః |

ఋగ్భిశ్చ పంచదశభిః తస్య సిద్ధిం బ్రవీమి వః |

ఘటే ఘటే సమభ్యర్చ్య పూర్వోక్తశ్చక్రయః క్రమాత్ |

మధ్యమేకలశే దేవీంమహాలక్ష్మీం ప్రపూజ్య చ |

త్రిసహస్రం జపేన్మూలం శ్రీసూక్తేన సమన్వితం |

దివ్యజ్ఞానబలైశ్చర్య సిద్ధయే భద్రపీఠకే |

సమారోప్య గురుర్భక్త్యా శిష్యమాసేచయేద్వ్రతైః |

అలంకృతం వరస్త్రీభిః లాజైశ్చాప్యభివర్ధితం |

నదత్సు పంచఘోషేషు ముహూర్తే శోభనే తథా | 5

మధ్యస్థకుంభతోయేన మహాలక్ష్మీమనుస్మరన్ |

అభిషించేత్త్రమాదన్యైఃకలశైః శోభనాంబుభిః |

భద్రమస్తు శివంచాస్తు మహాలక్ష్మీప్రసీదతు |

ప్రణశ్యత్యశుభం సర్వం జన్మజన్మాంతరే కృతం |
 ఆశిషస్సంప్రయుజ్యైవం గురుశ్శిష్యం సమాహితం |
 మహాపీఠేనయేత్ పాణిపల్లవేద్భుతమంగళం |
 “మహాదేవీ మహామాయే వైకుంఠహృదయప్రియే |
 దేహి మే చరణాంబోజే భక్తిమవ్యభిచారిణీం |
 నమో మాతర్మహాలక్ష్మీ మేఽనన్యశరణార్థినః |
 సాన్నిధ్యం దేహి దేవేశి పరిచర్యానువర్తనం | 10
 అకామో వా సకామోవా ప్రార్థయేద్దీనయా గిరా |
 గురుంనత్వా ద్విజాన్ భోజ్య విస్మజ్య విహరేత్తతః |
 అభిషిక్తాసతీ వంద్యాసూతేపుత్రంమహామతిం |
 మహారోగేషు జాతేషు కుర్యాద్దోహేషు వైష్ణవః |
 భూతేషు దుర్నిమిత్తాదౌ కుర్యాన్మంత్రాభిషేచనం |
 సర్వసంపత్కరంపుంసాం సర్వసౌభాగ్యసిద్ధిదం |
 సర్వరోగప్రశమనం సర్వాపద్వినివారణం |
 గర్భరక్షాకరంస్త్రీణాం దీర్ఘాయుర్దనకంపరం |
 ప్రసూతానామపిస్త్రీణాం సూతికాగారరక్షణం |
 ప్రణష్టపుష్పగర్భాణాం పుష్పగర్భాభిరక్షణం | 15
 ఆసన్నశత్రుభీతానాం మహాభయవినాశనం |
 గతశ్రేణాం గతాజ్ఞానాం నిర్మితానాం చ భూభుజాం |
 శ్రియమాజ్ఞామతిం చైవ సంవర్ధయతిభక్తితః |
 ఆస్తికానాం వదాన్యనాం గురుదేవైక్య భావినాం |
 సిద్ధయోవ్యభిషేకేన సమాయాంతి న సంశయః |
 నాస్తికాయ న వక్తవ్యం నాధనాయాతి హింసినే |
 అవైష్ణవాయ దుషాటాయ వైదికాయాపి నోదిశేత్ |
 ఆస్తికం చ విశుద్ధాం చ శాంతం చ సమదర్శనం |
 అవిప్రమపి సంస్కర్యాన్ మహాలక్ష్మ్యభిషేచనైః |
 అథ ప్రబోధయాత్రాం చ కార్తిక్యాం ప్రబ్రవీమి వః | 20
 యస్యా విజ్ఞానమాత్రేణ మంత్రసిద్ధిమవాప్నుయాత్ |
 అమాప్రదోషసమయే బోధయేత్కమలాలయాం |
 ఋగ్విశ్వ పంచదశభిః సర్వైశ్చ సహ వైష్ణవైః |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ఏకాదశీం సమారభ్య సంస్కర్యాద్యాగమండపం |

చిత్రధ్వజపతాకాభిః వితానవరతోరణైః |

గృహం సుతాసితం కుర్యాత్సుగంధోదక వాసితం |

చామరాదిలసత్కుంభం కదళీస్తంభమండితం |

వీణావినోదసంయుక్తం నటనర్తకనాదితం |

స్తభకామలపూగామ్రబిల్వాంబోజ కృతచ్ఛవి |

శయనీయగృహే కన్యాం గాం చ కాంచనదీపకం | 25

దర్శనార్థం ప్రకల్ప్యాథ సంభారాన్ పూజనస్య చ |

ప్రస్వాప్య వరపర్యంకే పూర్వమేవ ప్రభోధనాత్ |

స్నానీయ కలశాన్పూజ్య నానాభేషది సమన్వితాన్ |

పక్వాన్నాని విచిత్రాణి నైవేద్యార్థం ప్రకల్పయేత్ |

పూజాపీఠం చ శంఖాది స్థాపనం గురుపూజనం |

అధివాసనవత్కుర్యాత్ ప్రదోష సమయే తతః |

ప్రజ్ఞాల్య పరితోదీపాన్ దీపవృక్షాంశ్చ సర్వశః |

తత్ర ప్రబోధయేద్దేవీం ద్విజైః శ్రీసూక్త పారిభిః |

ఘంటాతాళమ్మదంగైశ్చ వీణా పణవవాదనైః |

జయశబ్దైర్నమశ్శబ్దైః స్తవైరారాత్రికైస్తథా | 30

ప్రబుద్ధాం దర్శయేత్తావద్ గాం కన్యాం ఘృతదీపకం |

దంతకాష్ఠం చ గండూషం దత్వా మంగళదీపకం |

తైలాభ్యంగంసుగంధేన పాద్యార్థ్య ఆచమనం తథా |

పంచామృతాభిషేకం చ సుగంధోద్వర్తనం తథా |

స వస్త్రాంగ విభూషాభిరర్చయేచ్చింతయన్నుదీః |

ధూపందీపం చ నైవేద్యం నానాసంభారసంయుతం |

తాంబూలాఽఽదర్శ కుసుమ మాలికాభిఃప్రపూజ్య చ |

సహస్రనామభిపూజాం పృథక్ కృత్వాఽక్షతాదిభిః |

కమలైఃకమలాందేవీం సమభ్యర్చ్య విధానతః | 35

చామరై రుచిరైశ్చిత్రైఃసంవీజ్య నరవాహనే |

సమారోప్య మహాదేవీం తూర్యమంగళనిస్సవః |

సూక్తపారైస్తవైఃపుణ్యైః భ్రామయేన్నగరేనిశి |

మహానిశాయాం లాజైశ్చ ప్రసూనైశ్చసమర్చితాం |

తామానయేత్సునఃపీఠే నీరాజ్యద్వారదేశకే |
 తత్ర జాగరణం కుర్యాత్ ప్రాతర్భక్తాన్త్రపూజయేత్ |
 భోజనైర్దక్షిణాభిశ్చ ప్రదక్షిణగతిస్తవైః |
 ఏవం యఃకురుతే దేవ్యాః కార్తికే బోధనేత్సవం |
 శ్రీసూక్తేన గృహంతస్య మహాలక్ష్మీర్న ముంచతి |
 ఏవం జన్మోత్సవందేవ్యాః ద్వాదశ్యాం తు సమాచరేత్ |40
 భక్తానాం శ్రేయసే వత్స! సంభూతా క్షీరసాగరే |
 శ్రీసూక్తేనశ్రియోదేవై రేకాదశ్యాంసమర్చనం |
 కృతం సహస్రనామ్నాశ్చ పఠనం హరిణేరితైః |
 ద్వాదశ్యాం కమలాదేవీక్షీరాభితనయా రమా |
 దేవానాం కార్యసిద్ధ్యర్థం నిర్గతా జయనిస్వవైః |
 తస్మాత్ శ్రీవైష్ణవోదేవ్యై ద్వాదశ్యాముత్సవోదయే |
 విప్రైః శ్రీసూక్తమంత్రజ్ఞైః అభిషేకం ప్రవర్తయేత్ |
 సర్వౌషధిసమాయుక్తైః తథా నానావిధోదకైః |45
 కుంకుమోదకగంధోద కషాయోదక పూరితైః |
 తీర్థోదకైశ్చ శుద్ధోద్దైర్మంత్రపూతైః సమంతతః |
 తుళసీకుశహస్తైశ్చ విప్రైర్భాగవతైర్ముదా |
 స్వస్తివాచనపూర్వం తు శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్తే |
 అభిషిక్తేర్మహాదేవీం విష్ణునా సహ మందిరే |
 'పూజయేత్ గంధపుష్పాద్యైః నైవేద్యైర్భక్తిసంయుతః |
 జహుయాదనలేదేవీం పీఠపూజన పూర్వకం |
 భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ భక్తాన్ పరమాన్నేన శ్రద్ధయా |
 అనుభూయ సుఖం భూరిహ్యంతే తద్దాసతామియాత్ |
 సహస్రనామకవచంశ్రీసూక్తం ప్రత్యహం జపేత్ |50
 తస్య లక్ష్మీప్రసాదేన కైవల్యం నాతిదుర్లభం |
 వినా శ్రీవైష్ణవీం దీక్షాం వినాశ్రీసూక్త సంస్తవం |
 వినా శ్రీపూజనం లోకే కథం స్యాద్వైష్ణవో నరః |
 న విష్ణునా సమందేవ్యా అంతరంభావయేన్మనాక్ |
 సంలీనా ప్రణవేబీజే హ్యకారేణమహోజ్జ్వలా |
 సహస్రనామ కవచం శ్రీసూక్తం పంచవర్ణకం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

య దివాం పరమాశ్రద్ధా హరిరేవోపదేక్ష్యతి |

శ్రీసూక్తపాఠకాస్సర్వే వయం చేహసమాశ్రితాః |

తపఃకుర్మో మహాదేవ్యాః కైంకర్య ప్రాప్తకామ్యయా |

యదిచ్ఛసి మహాలక్ష్మ్య సహవాసమనన్యధేః | 55

తదారాధయమానిన్యా విష్ణోశ్చరణపంకజం |

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదే శ్రీవత్సచరితే

శ్రీసూక్తాఽఽరాధనం నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః |

ద్వాదశోఽధ్యాయః

పురుషసూక్త ఆరాధన విధిః

శ్రీవత్స ఉవాచ-

విధిం పురుషసూక్తస్య సమారాధనవర్తనా |

వక్తుమర్హథ నో యూయం కృపాంకురుత చేతనః |

త ఉచుః-

నారాయణోఽస్యసూక్తస్య కర్తా వక్తా పితా స్వయం |

తథాపి చాభిదాస్యామ శ్రూయతామేక చేతసా |

సంప్రాప్యచార్యతో మంత్రం శ్రీమదష్టాక్షరం పరం |

విధినా పౌరుషం సూక్తం గృహ్ణీయాత్పరమాదరాత్ |

అష్టాదశ ఋచోపేతం ప్రణవాద్యం హరిప్రియం |

సూక్తం నారాయణోద్భూతం తస్యారాధన సిద్ధయే |

ఉత్థాయ రాత్రిశేషేషు స్వగురుం చింత్యచేతసా |

రాత్రివాసః పరిత్యజ్య పాదౌప్రక్షాళ్య వారిణా | 5

శుచౌ స్వాసనమాస్తీర్య మంత్రేణాధారదేవతాం |

నత్వాఽచ్యుతాదినాఽఽచమ్య స్థిత్యాద్యానపరో భవేత్ |

భూతోద్భాటనకం కృత్వా హ్యస్త్రేణారక్ష్య సర్వతః |,

మంత్రం సౌదర్శనం జప్త్వా మహావిశ్వాస పూర్వకం |

తత్త్వత్రయమనుస్మృత్య చిదచిత్పరమాత్మకం |

చిత్తత్వమాత్మనో భావ్యహ్యచిదాత్మోప కారకం |

పంచ పంచదశైకం చ ప్రకృత్యాది త్రిభిర్యుతం |

శరీరమచిదాఖ్యాతం కార్యరూపం మహామతే |

భావనానలయోగేన సంహృత్యానలవిద్యయా |
 అప్రాకృతమథో బీజం పంచకేనేప కల్పతాం | 15
 శ్రీమద్భగవతఃపాద పరిచర్యోపయోగినం |
 దేహాంచించిత్తమహిమాన్ ధ్యానయోగం సమారభేత్ |
 సదనంతగుణోపేతం కల్యాణైక నికేతనం |
 విచిత్రశక్తిమైశ్వర్య పరిపూర్ణమనంకుశం |
 నిత్యైకరూపమత్యంత భక్తావాత్సల్య గర్భితం |
 కారుణ్య బేదార్య గాంభీర్య మాధుర్యైక సమాశ్రయం |
 ఆధారభూతం సర్వస్య సర్వావధి మనల్పకం |
 సర్వాత్మకం సర్వతనుం సర్వమప్యగ్ర చేతసం |
 సర్వజ్ఞం సర్వదైకాభం పరిణామ వివర్జితం |
 జ్ఞానానంద బల్లైశ్వర్య సంకోచరహితం సదా | 15
 స్వతంత్రం సర్వనేతారమంతర్యామినమచ్యుతం |
 నిరాతంకం నిరాధారంనిరంజనమనామయం |
 అనిత్య పారతంత్యాది విశేషరహితం హరిం |
 అజహత్స్వ విశేషాడ్యం సత్యసంకల్ప సత్పతిం |
 కారణం సర్వకార్యస్య సర్వధార్యస్య ధారకం |
 హారకం సర్వహార్యస్య సర్వభాస్యస్య భాసకం |
 సర్వస్మిన్వ్యాపకం శుద్ధం వ్యాపకాంతర వర్జితం |
 గంత్యణాం పరమం గమ్యం భోక్తృణాం భోగ్యముత్తమం |
 సాధనానాం పరం సాధ్యంస్వస్వ సాధ్యస్య సాధనం |
 దేవానాం దైవతందివ్యం ఫలానాంపరమంఫలం | 20
 అనన్యానాం చ సర్వస్వం నిర్ధనానాంపరంధనం |
 వాచ్యం సమస్తవేదానాం చింతయేత్సరమేపదే |
 కలయాతలమాసాధ్య పాదపద్మాసనం తు యతే |
 విద్యుతం స్వేకదేశేన తస్మిన్ న్యాస్తాంప్రిపంకజం |
 విద్యామయే మహాతల్పే నవశక్తి సమన్వితే |
 ధర్మాది సేవితపదే ఛందోభిఃపరివేష్టితే |
 సమాసీసంశ్రయార్థం భూమ్యదేదేవ్యా నిషేవితం |
 నీళయాలాలితంచాగ్రే నానాకేళికలోదయైః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కోటిసూర్యప్రతీకాశ కిరీటావృతమస్తకం |

భాస్వన్మణిగణాకీర్త కుండలాభ్యాంవిరాజితం |25

కోటిమన్మథమాధుర్య భంజకాలకమండితం |

నీలాంబుజదళోద్రేక భంగిలోచనశోభితం |

అత్యద్భుతపాలవిలసత్తిలక శ్రీవిమోహకం |

సాంద్రనీలాంబుదశ్యామ స్వచ్ఛాదర్శకపోలకం |

మందహాసోజ్జ్వలముఖం దంతావళి విరాజితం |

రుచిరౌష్ణపుటామోద సమాహూతాళిసంవృతం |

కంబుగ్రీవోల్లసద్దీప్య కౌస్తుభోద్ధీప్తవక్షసం |

చతురాజానుదోర్దండ విభూషితభుజాంతరం |

చక్రశంఖగదాపద్మ దివ్యాయుధ వికాశితం |

బాలద్యుమణివిస్తీర్ణ ప్రభాంబరవిభూషితం |30

భ్రమద్భ్రమరఝుంకార ముఖరీకృతవిగ్రహం |

ఆపాదతలసంలగ్నాం బిభ్రాణం వనమాలికాం |

భక్తార్చితమహామోద వినోదితదిగంతరం |

సమంజరీకతుళసీమాలయాఽలంకృతోదరం |

స్ఫురన్మయూఖశీతాంశు ముక్తావళివిభూషితం |

త్రివళీగర్తవిభ్రాంత విముక్తజనమానసం |

నితంబమండలాలంబి రత్నకాంచీలసత్విషం |

ఊరుద్వయవినిర్ద్ఘాత కదళీమత్తవారణం |

జానుజంఘోచ్చగుల్ఫచ్చ నఖకాంతి విరాజితం |

సురాసురశిరోరత్న నీరాజితపదాంబుజం |35

శేషభోగాసనాసీనం విష్వక్సేనాదిభిర్యుతం |

ముక్తాజాలసచ్చత్ర విరాజితనభస్తలం |

నిత్యముక్తజనాజీవచరణాంబుజ వైభవం |

ఆసీమగుణమంజూషాం శ్రియాలాలితపద్మళం |

కోటిశీతామ్భుసందోహాలసచ్ఛామర మండితం |

ధందోభిస్తూయమానం తం పురతో మంగళైస్తవైః |

సిద్ధగంధర్వదిక్పాల కిన్నరీరగరాక్షసైః |

సదాసంచింత్యమానాంఘ్రిమాదిదేవం విచింతయేత్ |

సన్యస్య వామహస్తాది నిజాంగేషు విచక్షణః |
 మూలమంత్రం చ మతిమాన్ జపేదచలమానసః |40
 భగవత్పరిచర్యాంగతయా దానోహమాజ్ఞయా |
 దేహశుద్ధిం కరిష్యామీచేతి సంకల్ప్య సర్వతః |
 మనసా వచసాచైవ శరీరేణ తదైవ హి |
 యథా కుర్యాం తపైవాహం కర్మనాథ తథా కురు |
 యత్ర యత్ర రమాకాంతమను మే పరిసర్పతి |
 తత్ర తత్ర తవానంత దేహబుద్ధ్యా ప్రసర్పతు |
 తత్సౌష్ఠ్యేతి చ వాక్యేన కార్యమాత్రే వ్యవస్థితః |
 ఆత్మరూపతయాయస్మాత్త్వమేవ పురుషోత్తమ |
 ఇతిబుద్ధ్యా హృషీకేశ నిర్వైరస్యాం హి సర్వతః |
 భేదబుద్ధిర్న దైవాస్తు త్వయివస్తునిచాత్మని |45
 పరమైకాంతినం దేవ పరజ్ఞానసమన్వితం |
 పరభక్తియుతం సంయక్కురుమామనపాయినం |
 నిస్సీమ నవ సౌందర్య సుధాసింధు విగాహితం |
 ఏవం ధ్యాత్వాధమనసా నిత్యసంబద్ధమాత్మనః |
 నాహం దేహో న వై ప్రాణో న మనోహం నచేంద్రియం |
 న వర్ణో నాశ్రమశ్చాహం న మనుష్యో న దేవతా |
 న యక్షో రాక్షసోనైవ న దైత్యో దానవస్తథా |
 నిరూపాదిక సత్తత్త్వాత్తవ దానోస్మి కేవలం |
 తవానన్యార్థ శేషోహం తవాహం పరిపాలకః |50
 దానోహం నిత్యసంబంధీ త్వమేవ మమ సత్పతిః
 అతోహ్యనన్యసేవార్థం నియోజయ నిజంజనం |
 ఇతి ప్రార్థ్యమ్మదాలిప్తో హస్తపాదాబ్జ శీర్షణి |
 ఆచాంతస్సంయతోమానీ తీర్థాన్యావాహ్యతజ్జలై |
 ప్రాణానాయమ్య సంచింత్య హృదిలక్ష్మీసమన్వితం |
 మూలేనస్నానవిధినా స్నాత్వా దేవంప్రతోష్య చ |
 సూర్యమండలమధ్యస్థం శ్రీమన్నారాయణంహరిం |
 అర్ఘ్యందత్వా తు గాయత్ర్యా ప్రద్యుమ్నాది ధియాపితృణ్ |
 సంతర్ప్యదర్శపాణిస్తు ప్రాణానాయమ్యసర్వతః |

శ్రీ బృహద్వహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

సంప్రోక్ష్యాస్త్రేణదాస్పృష్టం దౌతంకార్పాసకం తథా | 55

క్షౌమంవాప్యేవికం వాపి ధృత్వావృక్షమయం తు వా |

గురువైష్ణవపాదాబ్జ తీర్థమాదాయమస్తకే |

ఊర్ధ్వపుండ్రాదికం ధృత్వా శ్రీరేఖామరుణప్రభాం |

ధృత్వాదానోస్మిసంచింత్య తథా యుగళమాలికాం |

పూజార్థం శ్రీపతేఃకుంభమాదాయోద్ధార్య మూర్ధని |

నామసంకీర్తయన్విష్ణోః పరేత్సూక్తమథాపి వా |

పుష్పాణితుళసీం చైవ నీత్వా గచ్ఛేద్ధరేర్గృహం |

ద్వారదేవాన్ నమస్కృత్య నిత్యముక్తాంశ్చ పార్వదాన్ |

మార్జయేన్మందిరంవిష్ణోః నిర్మాల్యంచాపవాహయేత్ |

లేపయేత్పరయాభక్త్యా దానో మృగ్ధోమయాంభసా | 60

దీపాన్ ప్రజ్వాల్యపరితో ఘృతతైలమయాన్ పృథక్ |

ప్రబోధయేత్పరన్నాక్షం దేవం పర్యంకశాయినం |

ఘంటాదుందుభినిర్దోషైః శంఖతాల మృదంగకైః |

గుణాననువదన్ పుణ్యాన్ పురాణాగమసంస్తుతాన్ |

సంస్థాప్య లక్ష్మీసహితం దివ్యసిహ్మాసనే ప్రభుం |

దంతోల్లేఖం కారయిత్వా మూలేన తుళసీదళైః |

మంగళారాత్రిమాదాయ ప్రభాసందర్శనాద్రవేః |

ప్రాగేవ బ్రామయేద్విద్వాన్ ఘంటాం వామేనవాదయన్ |

పాత్రాసాధనకం కర్మకుర్యాద్ధురుపదంస్మరన్ |

స్వాసనే విధినాక్ష్మప్తే భూతశుద్ధిం విధాయ చ | 65

లిపితత్వహృషీకేశ మునిమంత్రపదాక్షరాన్ |

విన్యస్య హృదయాద్యంగే కరన్యాసం విధాయ చ |

తతో బద్ధశిఖామౌన్ చోర్ధ్వపుండ్రధరోనఘః |

విన్యసేత్సౌరుషంసూక్తంశ్రీసూక్తం చ విధానతః |

హస్తస్యసంపుటం కృత్వా స్మృత్వా విష్ణుం తథాఽవ్యయం |

శ్రీభూనీళా సుఖాసీనం మాయాతీతే పరేపదే |

విన్యస్య ప్రథమాంవామే ద్వితీయాందక్షిణేకరే |

త్వతీయాం వామపాదే తు చతుర్థీం దక్షిణేన్యసేత్ |

పంచమీం వామబాహౌ తు షష్ఠీం దక్షిణతోన్యసేత్ |

కంఠేత్రయోదశీం న్యస్యేత్తదా వక్త్రే చతుర్దశీం | 70
 అక్షిపంచదశీం కృత్వా షోడశీం మూర్ధ్ని విన్యసేత్ |
 సర్వాంగం మార్జయేద్ద్వాభ్యాం ఋగ్భూమాత్మని సాధకః |
 ఏవం దేవతానాన్యన్యపశ్చాద్యాగం సమారభేత్ |
 ఆవిర్భూతస్యదేవస్య మహావైకుంఠ విష్ణరాత్ |
 మాయాతల్పే నిషణ్ణానాం జీవానామశరీరిణాం |
 శరీరక్షప్తయే భోగభుక్తయే ముక్తయే తథా |
 పాదైకలీలా భగవాన్ లీలయా ప్రేరితోముదా |
 సహస్రశీర్షాపురుషః ప్రథమోభవనాత్మకః |
 మహత్సంజ్ఞోఽట్టగర్భశ్చ బ్రహ్మయోనిస్సనాతనః |
 జలశాయీ జగన్నాథః ప్రాకృతాదీశ్వరో హరిః | 75
 త్రివ్యూహకార్యకారీ చ నానారూపో నిరంజనః |
 భూర్లోకపాదో విశ్వాత్మా భువోజానుస్సువఃకటిః |
 మహర్నాభిశ్చ హృదయం జనలోకప్రకీర్తితః |
 కంఠదేశే తపస్తస్యలోకఃఖ్యాతః పరాత్మనః |
 భ్రువోర్మలాటే సంద్యోస్తు సత్యలోకప్రతిష్ఠితః |
 సర్వావతార నిలయః పురుషోయం సనాతనః |
 వైరాజశ్చపతిశ్రీమానుషాస్యో ముక్తికాంక్షిభిః |
 అన్యైవాంశకలాస్సర్వే మత్స్యకూర్మాదయశ్చయే |
 తదైవ బ్రహ్మరుద్రాద్యా దేవామన్వాదయో నృపాః |
 పూజ్యః పురుషసూక్తేన నానాబలిపరిచ్ఛదైః | 80
 సాళగ్రామే జలే వహ్నోహృదయే చ గురౌ ద్విజే |
 అర్చాయామాత్మని తథా వైష్ణవేభగవత్ప్రియే |
 సంపూజ్యపరయాభక్త్యా హరిర్నారాయణస్స్వయం |
 సగుణాత్పురుషాదస్మాద్ వైరాజాత్పురుషఃపరః |
 లోకాతీతపరపదే పరమాత్మావ్యవస్థితః |
 హిరణ్మయే పరేకోశే విరజం బ్రహ్మనిష్కళం |
 తచ్చుద్ధన్ం జ్యోతిషాంజ్యోతిః తద్యదాత్మ విదోవిదుః |
 గమనాగమనాతీతః సదైకరసవిష్టరః |
 సదైకలీలానిరతస్సదానంత గుణాన్వితః |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమపాదః

అప్రాకృతవిహారస్థో నిత్యముక్త జనాశ్రయః|85

సర్వావధిస్సర్వశేషీ నిర్వికారో నిరంజనః|

ప్రకృతిపురుషస్సాయం వైరాజస్య మహాత్మనః|

ఏతస్మాన్నపరంకించిత్సాకాష్టా సాపరాగతిః|

పరమైకాంతినాం గమ్యస్సేవ్యో భోగ్యోఽథ సాధనం|

మంత్రరాజానుసంధాన కర్తృణామయనం హి సః|

సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య ప్రపన్నా యే హరిం పరం|

తే యాంతి పరమంస్థానం యతోనావర్తతే పునః|90

గతిరేకాంతినామత్ర యైర్భరో నిహితో హరా|

సహస్రశీర్షాపురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాతీ|

యోఽణ్ణభూమిం సమావిశ్య దశాంగుళమథాభవత్|

తస్మాత్పురుష ఏవేదం సర్వంచిదుదరీకృతం|

భూతంభవ్యంభవిష్యం యద్యేనావిశ్య ప్రకాశితం|

యోధర్తాఽస్యశరీరస్య చతుర్దశపదాత్మనః|

మహాపురుష నామాసౌ యశ్శేతేసలిలే పురా|

నారాయణాయేతి విఖ్యాతప్రవేశాద్విష్ణురుద్యతే|

వాసనాద్వాసుదేవేతి హరణాద్ధరి రుద్యతే|

త్రిపాద్విభూతి సంవిష్టః పాదభూతిముపస్థితః|95

ఉపాస్యస్త్వికరూపేణ నానారూపేణ వా పునః|

వైరాజశ్చైకరూపేణ నానామత్స్యాది మూర్తిభిః|

అంతర్యామితయా బ్రహ్మ రుద్రేంద్రవసు మూర్తిషు|

ఏకానేక స్వరూపాసు సర్వార్పాసు త్రిపాత్రభుః|

ఆవాహయేత్తమేకాంతీ యోజ్యాయావతితిష్ఠతి|

అమృతత్వస్యచేశానో భగవాన్ పురుషోత్తమః|

న కర్మఫలభుగ్భీక్తా భోజకస్సర్వ కర్మిణాం|

ఆధారశక్తిమారభ్య పీఠదేవాన్ ప్రపూజయేత్|

కర్ణికాయామథోదేవమానయేదాద్యయా ఋచా|

యథాదేహీ తథాదేవే న్యాసంకుర్యాద్విదానతః|100

ద్వితీయయాసనం దద్యాత్ పాద్యంచైవ త్రితీయయా|

చతుర్థ్యాఽర్ఘ్యం ప్రదాతవ్యం పంచమ్యాచమనం తథా|

షష్ఠ్యాస్మానం ప్రకుర్వీత సప్తమ్యావసనం తథా |
 యజ్ఞోపవీతందాష్టమ్యా నవమ్యా గంధలేపనం |
 పుష్పందేయం దశమ్యాంస్యాదేకాదశ్యాస్తు ధూపకం |
 ద్వాదశ్యా దీపకందద్యాత్ త్రయోదశ్యానివేదనం |
 చతుర్దశ్యాజలం దద్యాత్ పంచదశ్యా ప్రదక్షిణం |
 షోడశ్యోద్వాసనంకుర్యా ద్వాభ్యాం సంస్తవనం స్మృతం |
 ఏవం షోడశభిశ్చైకేకే పృష్టాదశభిస్తథా |
 తాభిరిచ్చంతి కృతినో వైష్ణవం యజనంసదా |105
 స్నానేవస్తే చ నైవేద్యే దద్యాదాచమనం పృథక్ |
 షణ్మాసాత్సిద్ధిమాప్నోతి యోఽర్చయేదేవమేవ హి |
 ద్వాదశ్యాం తు విశేషేణ యజనం హవనం స్మృతం |
 లక్షం పురుషసూక్తస్య పారయిత్వా ద్విజాతిభిః |
 సహస్రనామ్నామయుతం శ్రీసూక్తేన సమన్వితం |
 త్రిభిర్దివైశ్చ జహుయాద్దశమ్యాదిభిరేవ చ |
 లక్షమేకం తిలాజ్యేన శ్రీమదష్టాక్షరేణ చ |
 కార్యసిద్ధిర్భవేత్తస్య నిష్కామో మోక్షమాప్నుయాత్ |
 హవిష్యాశి మహీశాయీ మౌనీపఠనమాచరేత్ |
 యావద్ధ్యానం న వికృతం యావదాసన సంస్థితః |110
 తావదేవాభ్యసేత్సూక్తం శ్రీసూక్త పుటితంయమీ |
 ఏవంచాయుత పారేన లక్షపారేన వా పునః |
 అసాధ్యం సాధయేద్ధీమాన్ పురుషారాధనే విధిః |
 దశలక్షప్రపారేన మహాపురుష ఈరితః |
 కోటిపారేన భవతి తథాతి పురుషాత్మకః |
 బ్రహ్మభ్యేతి పఠం యోహి యజతే పురుషోత్తమం |
 యోతీత్య సర్వపురుషాన్ సర్వావధితయాస్థితః |
 ఏవం సావరణం సాంగాయుధంచ సహశక్తికం |
 అర్చయేత్పరయాభక్త్యా సూక్తేనానేన వైష్ణవః |
 తస్మాద్విప్రధరానాథ సూక్తాభ్యాం శ్రీపతింయజ |115
 సహయోగోభగవతా భవిష్యతి న సంశయః |
 తదర్థమిహ తిష్ఠామో వహ్నితీర్థే సమాహితాః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమపాదః

సూక్తం ప్రజపతాంచాత్ర వ్యతీయుర్నశ్శతం సమాః |

శ్రీవత్సే విష్ణుధర్మా చ సంప్రాప్యనేక కారణం |

ప్రణిపత్యేత్థితౌ తావన్నారాయణమపశ్యతాం |

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమపాదే శ్రీవత్సచరితే

పురుషసూక్తారాధనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః |

త్రయోదశోఽధ్యాయః

పురుషసూక్త ఆరాధనం - 2

తతస్తౌ భగవత్సార్వమాగతౌ నృపతి ద్విజౌ |

ద్వయాధికారిణౌ భూత్వా స్నాత్వా సంతపనప్రాదే |

దేహినౌ మంత్రరాజం చ ద్వయం చ చరమం తథా |

సూక్తే ద్వే స్వర్ణఘర్మానువాకం వై పావమానకం |

దాసత్వం దేహి దీనార్తిభంజనానంద విగ్రహ |

తవ తీర్థస్య మాహాత్మ్యం విజ్ఞాతం స్నానమాత్రతః |

నివర్త్యవిధిక్షైంకర్య మాకారత్రయసంయుతః |

పాలయన్ భగవద్వాక్యం ద్వయమావర్తయన్ముదా |

ఆదేహంతమిహస్థాస్యే లోకయాత్రాం ప్రవర్తయన్ |

అతోఽనుగ్రహవర్షిణ్యా దృష్ట్వా దేవావలోకయ | 5

ఏవం సంశృత్య తద్వాక్యం నరోనారాయణో మునిః |

సస్మారపావకోద్ధీప్త జ్వాలామాలి సుదర్శనం |

ద్వాదశారం మహాశస్త్రం కోటిసూర్యానలప్రభం |

మహామోహతమో భూత సృష్టిసంహార కారకం |

జ్ఞానవిజ్ఞాన జనకం దురితక్షయకారకం |

సాన్నిధ్యం పరమేశస్య పరమైకాంతినాం నిధిం |

మోక్షద్వారం సహస్రారం దదర్శ పురతస్థితం |

తథైవ పాంచజన్యాఖ్యం ద్వాన ద్వస్తాఖిలామయం |

“సుదర్శనమహాజ్వాల పాంచజన్యమహారవ |

ప్రపన్నయోర్ద్వయోగ్ధాత్రం కురు తం లాంఛనాన్వితం | 10”

ఇత్యుక్త్వా బాహుయుగళం తయో ర్నారాయణోర్ధరిః |

అంకయామాస హేతిభ్యాం పారమైకాంత్యసిద్ధయే |

పంచామృతేన సంస్నాప్య శంఖచక్రే నిజాయుధే |

స్థాపయామాస పురతః సంస్కారాంతర సిద్ధయే |
 సుదర్శనప్రభావేన ప్రద్వస్తానేక బంధనా |
 శుద్ధస్ఫటికసంకాశౌ క్షణాదేవ బభూవతుః |
 తీర్థభూతే శరీరే హి తయోస్తు నికటస్థితాః |
 మునయః పూజయాం చక్రుః చరణక్షాళనాదిభిః |
 వహ్నిపూతశరీరస్య పాదతీర్థాభిషేచనం |
 యే కుర్వంతి జనాస్తే వై భవంతి హృధికారిణః | 15
 అధికారస్య సిద్ధ్యర్థం చక్రయుక్తస్య యే తనుం |
 ప్రనమంతి ముదాయుక్తాః తే కృతార్థా న సంశయః |
 వయం ధన్యా వయం ధన్యా వయం ధన్యా ఇతి ధ్వనిః |
 సమపద్యత సర్వత్ర గిరిగహ్వర నిగ్గతః |
 సహస్రశస్త్రదా ప్రాప్తా చిరకాలనివాసినః |
 చక్రాంకస్యావలోకార్థం పుణ్యాహమితి వాదినః |
 తదా నారాయణం దేవం బద్ధాంజలిపుటౌ చ తౌ |
 ఊచతు స్సంభ్రమం ప్రాప్తౌ శ్రీవత్స! నృపసత్తమా |
 సానురాగామహీచైషా దత్తే నోత్సులకాం తనుం |
 ఘోరశోభన నిర్దోషైః దేవాదీనాం జయస్వనైః | 20
 వవృషుశ్చ లతా ఏతా మారుతాందోళితా భృశం |
 కిం సుమానిజగుశ్చైతే సిద్ధగంధర్వ కిన్నరాః |
 నారాయణ ఉవాచ-
 మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే |
 యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిదాత్మానమేవ మాం |
 వేదతత్వవిదాం కోపి మదేకరసనిర్భరః |
 ప్రపన్నో జాయతే కోపి హ్యేకాంతీ చక్రలాంఛితః |
 పుత్రేకారాగృహ్ నృక్షే యథాఽఽనందః పితుర్భవేత్ |
 తథానందమయోఽహంస్యాం పరమైకాంతి దర్శనే |
 శరీరభూత మే సర్వే జడచేతన యోనయః |
 మమానందవశాత్సర్వే లోకభూరాదయో ద్విజ | 25
 ఆనందినో భవంతీహ పరమోత్సవ నిర్వృతాః |
 దేవాసుర మనుష్యాశ్చ సిద్ధగంధర్వ కిన్నరాః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అయం భాగవతో జాతో వైకుంఠం యాతి వై ధృవం |
అతిక్రామతి నాకాది లోకానేషమహోజ్జ్వలః |
అతిథిర్భువితాస్మాకం యస్యపాదజలై స్తదా |
ఆత్మానం పాపయిష్యామ ఇతి నృత్యంతి భేదరాః |
వినా భాగవాతీం దీక్షాం వినైకాంతి నిషేవణం |
నాధికారో మహాభాగ పరమైకాంతినాం పథి |
భగవత్ప్రపయా జ్ఞానకర్మయోగాదిభి ర్మృణాం |
ముక్తిర్ముక్తిస్తథాసిద్ధిః జాయతే నాత్ర సంశయః |30
వినా భాగవతానాం హి పాదాబ్జాం భోఽభిషేచనాత్ |
నైకాంతికపరోభావః కల్పకోటిశతైరపి |
మహాభాగవతా యత్ర నివసంతి మహీతలే |
ధన్యాసేయం మహీరాజన్ యథాధాతరీ రాజని |
బహుకాలకృతావాసాః సంలబ్ధాత్మవిదారణాః |
నైకాంతిభావోపగతా యేనయామో రమాపతిం |
ముక్తిద్వారమిదం జాతమస్మా కమితి వాదినః |
అభిద్రవంతే వామపార్శ్వం షట్ పథాఃపాదపం యథా |
బుభుక్షితానాం దీనానాం సుభిక్షేపి చ వత్సరే |
అన్నం చ లభ్యతే యత్ర పుణ్యాహం తు తదుద్యతే |35
పృథివ్యాం యత్ర చైకాంతీ సా ధన్యా నాపరా మహీ |
సకామో యత్ర చైకాంత భువో భాగవతో భవేత్ |
ఈషణాత్రయనిర్ముక్తం మామేకమనువర్తినం |
ఏకాంతినముపాసేహం కిముతా సుర మానుషాః |
ఏవం ప్రభాషితో విప్ర! నృపా నారాయణేన తౌ |
ప్రహృష్టాగత సందేహౌ ప్రణామం చక్రతుర్భుశం |
తతో నారాయణో దేవసస్మార ద్వాదశాకృతిః |
కేశవాద్యా సమాజగ్ముః సపత్నీకాః కృపాన్వితాః |
స్వస్వవాహన భూషాడ్యాన్ స్వనామాహ్వాన కాతరాన్ |
తాన్ విలోక్య ముదాయుక్తః సర్వాదార్య శిరోమణిః |40
ఉవాచ వచనం చారు వికసద్వదనాంబుజః |
చక్రసంతప్తయోఃపూత గాత్రయోర్ధాసభూతయోః |

లలాటాదిషుదాంగేషు కురుధ్వం గతిమాత్మనః |
 ప్రణవాకారతాం ప్రాప్య రేఖాభిస్తిస్సుభిస్ సదా |
 ఇమౌ తు పరమోదారౌ దేవాంతరమపోహ్య చ |
 ప్రయోజనాంతరం హిత్యా సాధనాంతరమేవ చ |
 సంబదాంతరముత్సుజ్య స్వకర్మత్వం విహాయ చ |
 సాక్షాదేకేన మనసా శ్రీపతిం శరణం గతౌ |
 తస్మాత్ పుండ్రాత్మనాఽత్ర సరక్షార్థం సురసత్తమాః |
 యత్రాఽనయో ర్మనోయోగో నాన్యత్ర క్రమతే మనాక్ | 45
 ప్రతిజ్ఞేయం కృతా పూర్వం విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా |
 మయి న్యస్తభరోరక్ష్యే మయా సర్వాత్మనా జనః |
 ప్రాణైర్ధారైర్గణైశ్చైవ హేతుభిస్తనుభిస్తథా |
 మయాపి సర్వనాథేన సంరక్ష్యశ్శరణాగతః |
 ప్రదీప కలికాకారా యారేఖా పుండ్రమధ్యగా |
 తస్యారూపేణ లక్ష్మీ త్వం కలయా సన్నిధింకురు |
 ఓంనమఃకేశవాయేతి మంత్రోద్ధారణ మాత్రతః |
 ప్రపన్నస్య తనుం తావత్ సత్యజేన్నా శుచా వపి |
 లలాటే దృశ్యతే యావదూర్ధ్వపుండ్ర విధానతః |
 అతస్తు శ్వేతద్రవ్యేణ చోర్ధ్వపుండ్రధరో భవే | 50
 శ్రీవత్స! శాసనాద్విష్ణో ర్నామతఃకేశవాదయః |
 ఆవిర్భవంతి పుండ్రేషు నాత్ర సందేహభాగ్భవ |
 చతుర్థా వాసుదేవస్య మూర్తిర్భిన్నా విలోక్యతే |
 సాలగ్రామశిలారూపా ద్వితీయా సురనిమ్నగా |
 త్రితీయా మంత్రరూపా చ చతుర్థీ పుండ్రరూపిణీ |
 వైష్ణవానాం హితార్థాయ జీవానాం పావనేచ్ఛయా |
 పుండ్రాకారం సమాలోక్య తన్మో సంవిశతే హరిః |
 శ్రియాసార్థం నిజావాసమాలోక్య పురుషోత్తమః |
 అశుచిర్వాప్యనాచారీ మహాపాపయుతోపి వా |
 పుండ్రసంధార్యతేనావ నిర్భయత్వం ప్రపద్యతే | 55
 స్త్రియావైశ్యాస్తదా శూద్రాః శ్లేచ్ఛవాంత్యజ జాతయః |
 ఊర్ధ్వపుండ్రధరాస్సర్వే సమస్యా దేవతా ఇవ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ప్రణమంతి విమానస్థా దేవాఽపి సహస్రశః |

దృష్ట్వా భాగవతం దూరాదూర్ధ్వపుండ్రాంకితం జనం |

ధ్యానార్థమూర్ధ్వపుండ్రాణాం దేవతా దృక్పథంగతాః |

ఏవం ధ్యాత్వా తనౌధార్యా శ్రియోదేవ్యా సమన్వితాః |

నారదాద్యా ఊచుః-

పితామహ మహాప్రాజ్ఞ శ్రీవత్సన నృపేణ చ |

యథాఽవలోకితాస్తా వై తథా నో వక్తుమర్హసి |

బ్రహ్మోవాచ-

**లలాటే కేశవం శంఖచక్ర ఖడ్గ గదాధరం |

సువర్ణవర్ణమమలం ముక్తాభరణ భూషితం |60

శుక్లాంబరధరం సౌమ్యం నారాయణమధోదరే |

పీతవాససమబ్జాక్షం శంఖపద్మ గదాసింహం |

మేఘశ్యామం మణివ్రాత విభూషణధరం స్మరేత్ |

మాధవంచోత్పలప్రఖ్యం తప్తకాంచన భూషణం |

చక్ర శార్ఙ్గ గదా ఖడ్గ ధారిణం వక్షసిస్థితం |

గోవిందం కంఠదేశే తు తద్వైవైనం విచింతయేత్ |

విష్ణుం చ దక్షిణాకుక్షౌ గౌరవర్ణం మనోహరం |

చక్రం శంఖం హలం ఖడ్గం బిభ్రాణం కౌమవాససం |

అరవిందనిభం దేవం బాహౌ మధువినాశనం |

చక్రం శార్ఙ్గం చ ముసలం పద్మం బాహు చతుష్టయే |65

కందరే దక్షిణేదేవం రక్తవర్ణం త్రివిక్రమం |

శంఖచక్ర గదాఖడ్గ ధారిణం మకుటాన్వితం |

వామనం కుండవర్ణాభం పుండరీకాయతేక్షణం |

దోర్భిర్వజ్రం గదాం శంఖం ధ్యాయే ద్విబ్రాణమంబుజం |

వామకుక్షౌ తథా వామబాహుకే శ్రీధరం స్మరేత్ |

చర్మశార్ఙ్గాసి పద్మాని ధారయంతం మహాప్రభం |

రక్తారవిందనయనం ముక్తాదామ విభూషితం |

విద్యుద్వర్ణం హృషీకేశం వామస్కంధేఽరుణస్రజం |

రక్తాంబరధరం చక్రం శార్ఙ్గం హలమసిం తథా |

ధారయంతం స్ఫురత్కర్ణం పుండరీకావతంసకం |70

పద్మనాభం తథా పృష్ఠే పీతవాససమేవ హి |
 ఇంద్రనీలనిభం శంఖ చక్రపద్మ గదాధరం |
 త్రికే దామోదరం నామ రత్నభూషణ భూషితం |
 పద్మం శార్ఙ్గమసిం శంఖం ధారయంతం ఘనప్రభం |
 వాసుదేవం చ శిరసి చింతయేదుక్త లక్షణం |
 సహస్రదళ మధ్యస్థం కోటి సూర్య సమప్రభం |
 చతుర్బాహుం శ్రీయాయుక్తం స్ఫురన్మకరకుండలం |
 ఏవం ధ్యాత్వా మృదాకుర్యాత్ ఉర్ధ్వపుండ్రాణి వైష్ణవః |
 ప్రాకృతత్వమపోహ్యశు సాదృశ్యం లభతే హరేః |
 నారాయణోఽదర్శయద్ ధ్యానార్థం పుండ్రదేవతాః | 75
 తా ఏవ ద్వాదశాంగేషు తయాస్సంవివశుః క్షణాత్ |
 తాసాం ధారణతస్తా తు వినిర్ధూతమనోమలా |
 ఉచతుః పరయా భక్త్యా పుటీకృత కరద్వయా |
 హరిస్తు భగవాన్ సాక్షాత్ వాసుదేవోరమాపతిః |
 కథం ద్వాదశదాజాతో యస్సర్వత్రైక ఉచ్యతే |
 నారాయణ ఉవాచ-
 ఏతద్గుహ్యతమం మాం తు భవంతౌ శరణం గతౌ |
 అపృచ్ఛతాం రహస్యం హి జ్ఞానం భాగవతం మహత్ |
 శుద్ధా చ మలినా చైవ సృష్టిస్తు ద్వివిధా మతా |
 మలినా ప్రాకృతా తత్ర శుద్ధాత్వఽప్రాకృతా మతా |
 బంధాయమలినా ప్రోక్తా శుద్ధాసృష్టిర్విముక్తయే | 80
 ప్రాకృతా మహతాదిభ్యో విశుద్ధా వాసుదేవతః |
 వాసుదేవాత్సముత్పన్నా యా సృష్టి ర్ద్విజసత్తమ |
 సంక్షేపాత్తం ప్రవక్ష్యామి మూర్తి తత్త్వం ప్రబుధ్యతాం |
 వైష్ణవానాం తదా పూజ్యాశ్చతుర్వింశతి మూర్తయః |
 సందార్యస్తత్ర చాంగేషు కేశవాద్యా ద్విషట్స్ఫుతాః |
 ఆత్మనః ప్రోక్షణాత్స్పర్శే ద్వాదశాన్యాశ్చ మూర్తయః |
 స్నానతర్పణ పూజాయాం సంయోజ్యా వైష్ణవైస్త్రిమాః |
 జ్యోతిరూపమజం నిత్యం సర్వాధిష్ఠానమవ్యయం |
 పరిభ్రమాదిరహితం తథా హేయ వివర్జితం |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

కల్యాణాది గుణోపేతం నిరాకారం నిరంజనం | 85

స్వాధారం బీజభూతం హి శుద్ధస్య మలినస్య చ |

ప్రకృతేః పురుషస్యాపి కార్యమాత్రస్య సత్తమం |

ఆత్మాధార స్వరూపం చ బీజం వృక్షస్య వై యథా |

అయః పిండే యథా వహ్నిరలక్ష్యేపి పృథక్ స్థితః |

తాపయన్ స్వప్రకాశేన పరమాత్మా సనాతనః |

ధరిత్రీ సర్వ బీజానాం ప్రావృట్కాలేన సర్వతః |

దత్తేంకురాణి సర్వత్రహ్యసం పృక్తాని వై యథా |

కాలకర్మేచ్ఛయా విష్ణోః స్వాశ్రితాణ్యనురూపతః |

తథా భవంతి విప్రేంద్ర వ్యక్తాని స్థూల రూపతః |

ముక్తయో నిర్వికారో సా వాత్మానం వ్యతనోద్విభుః | 90

న కర్మఫలభోగార్థం గుణమయ్యా న మాయయా |

జ్ఞానేనైవాహమేకోహం బహుస్యాం వినివృత్తయే |

మామారాధ్య మమైవామౌరభిన్నైః ప్రాకృతాత్మనాం |

శుద్ధసత్త్వేన ద్రవ్యేణ హ్యనావరణ రూపిణా |

ఆవిర్భూతావ భగవానంశీనాధార రూపతః |

అయమంశోభగవతో హ్యభిన్నోఽప్రాకృతో మమ |

భగవానేవ నో జీవో యో మయా బద్యతేవశః |

న ముక్తో నాపి నిత్యస్తు జీవాదన్యః పరపుమాన్ |

**ద్విహస్తమేకవక్త్రం చ శుద్ధస్పటిక సన్నిభం |

సహస్రకోటివహ్నిండు లక్షకోట్యర్క సన్నిభం | 95

మరీచిమండలే సంస్థం చక్రాద్యయుధ లాంఛితం |

కిరీటహారకేయూర వనమాలా విరాజితం |

పీతాంబరధరం సౌమ్యరూపమాద్యమిదం హరేః |

ధ్యానైకసాధనం ధ్యేయం యోగిభిర్ద్వందయాంబుజే |

పశ్యంతి సూరయః శశ్వతే తద్విష్ణోః పరమం పదం | **

వాసుదేవేతి విఖ్యాతం తతోఽన్యత్సమపద్యత |

వాసుదేవాభిదన్సోపి హ్యేకవక్త్ర శ్చతుర్భుజః |

చక్రాద్యయుధ సంయుక్తః తస్య కృత్యం నిశామయ |

స్థిత్యై చక్రం సరసిజం దధానం సృష్టయే పునః |

ముక్తయే పాంచజన్యం చ గదాం సంహృతయే తథా | 100
 మయూరవర్ణవద్భూమః పీతనైసర్గికాంబరః |
 స్ఫురన్మ కుట కేయూర కాంచీమమంజీరమండితః |
 స వాసుదేవో భగవాన్ సృష్టిస్థిత్యంత ముక్తిదః |
 కేనాపి హేతునైవాభూద్ ద్వితీయశ్చ చతుర్ముఖః |
 నారాయణో వాసుదేవః త్రీతీయాయం ద్విధా భవత్ |
 తయోరేకో వాసుదేవః శుద్ధస్ఫటికసన్నిభః |
 నారాయణేతి యః ప్రోక్తో నీలాంబుధ సమప్రభః |
 ఏతస్మాద్వాసుదేవాత్తు వ్యూహోత్పత్తిం నిశామయ |
 సంకర్షణో వాసుదేవాత్తస్మాత్ప్రద్యుమ్న సంభవః |
 ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధో భూత్సర్వ ఏవ చతుర్ముఖః | 105
 జ్ఞానాదిగుణ సామాన్యో వాసుదేవః ప్రకీర్తితః |
 సత్వాదిగుణసామాన్య ప్రాకృతేః ప్రకృతి ర్యథా |
 తథా గుణానాం వైషమ్యే వక్ష్యంతే మూర్తయః క్రమాత్ |
 గుణత్రయస్య వైషమ్యే యథాస్వరూపాదాదయః |
 జ్ఞానాధికోఽభవద్భూమ్నీ సంకర్షణసమాహ్వయః |
 బలాధికస్యాత్ప్రద్యుమ్నః ఐశ్వర్యేదాఽనిరుద్ధకః |
 మూర్తిభ్యశ్చ తస్యభ్యః చతుర్వింశతి మూర్తయః |
 జాయంతే క్రమశో బ్రహ్మన్ దీపాద్దిపాంతరం యథా |
 సర్వే చతుర్ముఖాపంచ శంఖ చక్రగదాధరాః |
 రుద్రాది దేవతానాం చ వ్యుత్పత్తిస్తావదుచ్యతే | 110
 వాసుదేవాదాది దేవాత్ ప్రతథమాత్మేశవస్తథా |
 నారాయణో మాధవశ్చ త్రయస్త్వేతా బభూవిరే |
 సంకర్షణశ్చ గోవిందో విష్ణుశ్చ మధుసూదనః |
 త్రివిక్రమో వామనశ్చ ప్రద్యుమ్నాత్ శ్రీధరస్తథా |
 అనిరుద్ధాద్ హృషీకేశః పద్మనాభశ్చ సువ్రతః |
 దామోదరశ్చ త్తైరిత్యం ద్వాదశాంశాః ప్రజజ్ఞిరే |
 చతుర్వ్యూహశ్చతుర్వ్యూహస్త్వన్యోపి సమపద్యత |
 తస్యాప్యన్యాన్ ప్రవక్ష్యామి చేతసా పురుషర్షభ |
 వాసుదేవాచ్చ తన్నామా తథా సంకర్షణాదపి |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం ప్రథమపాదః

ప్రద్యున్నాదపి తన్నామా తన్నామైవానిరుద్ధకాత్|115

అభూవన్ క్రమశస్తేభ్యః చత్వారఃపురుషోత్తమః|

అదోక్షజో నృసిహ్మాశ్చ చతుర్థశ్చాచ్యుతో మతః|

ఏతస్మాదపి సంభూతః పురుషోత్తమ సంజ్ఞకాత్|

వ్యూహాదపి పరోవ్యూహో జనార్దనముఖో మహాన్|

జనార్దనస్తతోపేంద్రో హరిః కృష్ణస్సమాఖ్యయా|

ఏవం ద్వాదశధాభేదో ద్వితీయస్సమపద్యత|

చతుర్వింశతిమూర్తీనాం కీర్తనం పాపనాశనం|

దర్శనం చోర్ధ్వపుండ్రేషు పంచ పంచ ద్విజోత్తమాః|

పశ్యతాం హంతిశమలం కిముతోద్వహనాం తనౌ|

సమతాం సర్వలోకాశ్చ నమంతి మమ శాశనాత్|120

*శ్రాద్ధే జపే తథా హోమే స్వాధ్యాయే దేవతార్చనే|

దానే తీర్థావగాహే చ కృతం భవతిచాఽక్షయం|*

దత్తే పుండ్రాణి యో మర్త్యో లక్ష్మీరేఖాయుతాని చ|

ఆయుశ్శ్రీ బలం జ్ఞానం వైరాగ్యం తస్య వర్ధతే|

కేశవాదీని నామాని స లక్ష్మీకాణి బిభ్రతాం|

దురితం యది హోత్సన్నం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి|

ధృత్వా పుండ్రాణి గాత్రేషు బ్రహ్మాత్వం భావయేద్యది|

బ్రహ్మ పరోక్షతామేతి మాయాగచ్ఛేతి నాశనం|

అజ్ఞానాదధవాజ్ఞానాత్ ప్రేరణాల్లోభతోపి వా|

స లక్ష్మీ కాని నామాని ధృత్వా పాపాత్ప్రముచ్యతే|125

ప్రాయశ్చిత్తం తు పాపానాం మంగళానాం చ మంగళం|

విష్ణుతీర్థమృదాంగేషు కేశవాదీన్ కరోతి యత్|

భుక్తి ముక్తిమపిచ్ఛానాం స లక్ష్మీకాశ్చ దేవతా|

ఉభయం తు ప్రయచ్ఛంతి యద్యార్థస్య తిలకంధృతం|

లక్ష్మీవృద్ధిం హరి జ్ఞానం భోగమోక్షం స దైవతు|

ప్రయచ్ఛంతి మహాభాగా వైష్ణవా ఉర్ధ్వపుండ్రీణః|

ద్వాదశాపి చ నామాని వాసుదేవాదికాని చ|

ప్రపన్నేషు చ దేయాని పావనాయ సుఖాయ చ|

యస్య నామ భవేద్విస్తోః సంబంధేన ధరాసుర|

నామాపి న స్పృశంత్యస్య దూతాః పితృపతేరపి | 130
 వాసుదేవాద్దేవదేవాదపి కేనాపి హేతునా |
 క్షితే బీజాంకురమివ మూర్త్యష్టక మజాయత |
 బ్రాహ్మీ చ మూర్తిః ప్రథమా ప్రాజాపత్యాద్వితీయకా |
 త్రితీయా వైష్ణవీ దివ్యా చతుర్థీ పుండ్రరూపిణీ |
 పంచమీ మానుషీ జ్ఞేయా సప్తమీదాసురీ మతా |
 పైశాచీ చరమాచైతా మూర్తయోలోక విశ్రుతాః |
 మీనాద్యా జజ్ఞిరే విప్ర చతుర్వ్యాహృద్యథా క్రమం |
 మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ వాసుదేవాదజాయత |
 నృసింహో వామనో రామో జామదగ్న్యోఽప్యజాయత |
 సంకర్షణాత్తథా జజ్ఞే ప్రద్యుమ్నాద్దామవో బలీ | 135
 అనిరుద్ధాదభూత్కృష్ణః కల్కీతి దశమూర్తయః |
 సంకర్షణాచ్చ పురుషః సత్యః ప్రద్యుమ్నసంభవః |
 జాతోఽచ్యుతోఽనిరుద్ధాచ్చ బట్రుః త్రైలోక్యమోహనః |
 దాశార్హశ్శౌరిరన్యశా వాసుదేవాచ్చ జజ్ఞిరే |
 సంకర్షణాద్ధయగ్రీవః శంఖోదర నృకేసరీ |
 వైకుంఠమూర్తిరాధాతు ముకుందశ్చ వృషాకపిః |
 తత్రైవాది వరాహశ్చ తతస్సంకర్షణాదపి |
 'అనంతః పన్నగోజాతః సహస్రఫణవాన్బలీ |
 సుదర్శనాద్యాయుధాని కిరీటాది విభూషణం |
 మూర్త్యావిర్భావ సమయే సహైవైతాని జజ్ఞిరే | 140
 దేవ్యాశ్చ శ్రియాదయః తత్తస్మార్తిభేదం సమాశ్రితాః |
 శ్రీవత్సాదేవసకలా జజ్ఞిరే దివ్యలాంఛనాత్ |
 గరుడః షక్షిణామింద్రో వాహకో బలినాం వరః |
 వాసుదేవాది మూర్తిభ్యః ఛందోమూర్తిరజాయత |
 కుముదాద్వైశ్చ భూతేశాః సర్వైఃపారిషదైస్సహ |
 పాదతశ్చాఽనిరుద్ధస్య సమభూర్వా సహస్రశః |
 సహస్రశీర్షచరణ హస్తనేత్రాద్భుతాకృతేః |
 అనిరుద్ధాజ్జగజ్జజ్ఞే స్వాంగాదేవ యథాక్రమం |
 ఈశ్వరః పురుషోఽవ్యక్తోఽనిరుద్ధాఖ్యో నిజాంగతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

ముఖాదింద్ర చ వహ్నిం చ ఛందాంస్యంగాని షట్ తథా | 145

జనయామాస సంలీనాం చతుర్థాంశో హరేరియం |

పాదోస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి |

ప్రద్యుమ్న సంకర్షణక వాసుదేవ ఇతి త్రయః |

త్రిపాద్విభూతిరాఖ్యాతా అమృతాముక్తి సేతవః |

అతోదేవాదిభిఃపైత్రే బ్రాహ్మణః బ్రహ్మకాంక్షిణః |

త్రిపాదం పురుషం సాక్షా ద్యజంతి మనసాధియా |

ఆత్మానమనిరుద్ధేనహ్యభిన్నం చింత్య చేతసా |

ప్రద్యుమ్నాది స్వరూపేణ త్రిపాది పురుషత్రయం |

పైత్రం స్థానం వైష్ణవానామిదమేవ పరంమతం |

మార్గోయమర్చిరాదిస్సాత్ సూర్యలోక ముఖేన హి | 150

మార్గేణానేన గచ్ఛంతి వైష్ణవాః పరమాత్మని |

నాన్యలోకే నివాసాయ శృతిరత్ర సనాతని |

కర్మిణాం సూర్యపుత్రస్య లోకద్వారేణ వై గతిః |

వసురుద్రాదిరూపేణ పైత్రం స్థానమథాపరం |

వైష్ణవానామనన్యానాం వాసుదేవముపేయుషాం |

యజనం శుద్ధరూపాణాం కేశవాది స్వరూపిణాం |

సర్వకర్మసు విప్రేంద్ర సర్వావస్థాసు నిత్యశః |

వైష్ణవో న యజేదన్యం చతుర్వ్యాహోత్పరం మునే |

కేశవాదిమమూర్తీనాం పూజనం ముక్తయే మతం |

స్వర్గాది దివ్యభోగానాం భుక్తయేఽన్యే ప్రకీర్తితాః | 155

యద్యస్యన్యన్న లోకస్మిన్నుత్పర్యాహోన్మనాగపి |

తథాపి నియమస్తావన్మతో మార్గద్యయే ద్విజ |

పాదలీలావిభూతీనాం సేవనం పాదభుక్తయే |

త్రిపాద్విభూతి సేవా తు ముక్తయే నాత్ర సంశయః |

త్రిపాద్విభూతిగా దేవా వివిద్యాత్మవిభూతితః |

మహాభాగవతైః పూజ్యాః శంఖ చక్రాదిధారిణః |

అర్చిర్ధూమ విభాగేన ద్విదామార్గో నిరూపితః |

అర్చిర్భాగవతానాం హి ధూమాఖ్యాః కర్మిణామతః |

ధూమమార్గేణద్వివిధా గతిః ప్రోక్తా మనీషిభిః |

దైవీ ప్రేతీతి విజ్ఞాతా దైవీస్వర్గగతిస్సృతా |160
 అగ్నిషాస్తాదయో యత్ర దివ్యాశ్చ పితరో మతాః |
 మోదంతే వివిధైర్దత్తైః భాగైఃపుత్రాది నిర్మితైః |
 కర్మిణాపితృలోకే హి గతి ప్రేతీహ్యదాహ్వాతా |
 జ్యోతిష్తోమాదిభిర్దైవీ గతిరుక్తా ద్విజోత్తమ |
 ద్వావమో పునరావృత్తియుతౌ మార్గౌ సనాతనౌ |
 ఆబ్రహ్మ భువనాల్లోకాః పునరావృత్తినో యతః |
 అర్చిరాది గతానాం హి వైష్ణవానాం హరిః స్వయం |
 గతిస్మత్పాపనిర్దిష్టా శృత్యాచాపి ద్విజోత్తమ |
 మాముపేత్య పునర్జన్మ దుఃఖాలయమశాశ్వతం |
 నాప్పువంతిమహాత్మానం సంసిద్ధిపరమాం గతాః |165
 సూర్యమండలమావిద్య భిత్వాఽఽవరణసంహితం |
 ఆఘ్రత్యవిరజాతోయే నిత్యాన్ముక్తాన్ సమేత్య చ |
 స్వాధారం విరజం బ్రహ్మ గుణాతీతమనామయం |
 శుద్ధం మహావిభూతీశం వాసుదేవాఖ్యమద్వయం |
 ప్రాప్పువంతి మహాత్మానో మహాభాగవతా ద్విజాః |
 నావర్తంతే పునస్తస్మాత్ పంథానాన్యోఽయనాయ చ |
 ఏవం కర్మణి మంత్రేషు వేదేషు యజనేషు చ |
 సర్వాత్మకేపి సంప్రాప్తో భేదస్సర్వాత్మనా ద్విజ |
 ప్రాప్యే భోగ్యే యతో భేదో నిత్యానిత్య విభేదతః |
 వివేకార్థంపునస్తావ దనిరుద్ధోనిరూప్యతే |170
 ద్యౌర్మూర్ధ్నో నయనాత్సూర్యో మనసశ్చంద్రమా అపి |
 శ్రోత్రాద్దిశో నభోనాభేః పద్భ్యాం భూమిరజాయత |
 ప్రాణాద్వాయుస్తథఽపానాన్మృత్యుః కేశాత్తథాంబుధాః |
 ఋత్వాది కాలభేదాశ్చ కాలశ్చాభూత్తథాధియః |
 వనస్పతయ ఓషధ్యో రోమకూపాద్వినిస్సృతాః |
 యజ్ఞాశ్చ జజ్ఞిరే తస్మాద్బహవో బహు దక్షిణాః |
 చాతుర్వర్ణ్యం క్రమాద్వక్త్ర బాహూరుచరణోద్భవం |
 ఏవం సృష్ట్యా జగత్సర్వ మనిరుద్ధోజగత్తనుః |
 అయం జగజ్జగద్ధామ కార్యకారణయోర్మృతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

అభేదోభేదితస్సద్భిః బీజపాదపయోరివ | 175

జ్ఞానబుద్ధ్యాహ్యభేదేన పూజనం పురుషస్య హి |

నిష్కామాణాం ముముక్షూణామంతఃకరణశుద్ధయే |

బ్రహ్మరుద్రేంద్రవరుణ మనుకాల యమాదయః |

చాతుర్వ్యహత్యకాస్సర్వే హ్యనిరుద్ధ తనౌస్థితాః |

భేదేన సేవితాభోగ మాబ్రహ్మభువనం దదుః |

రాజ్యం భౌమం తథాచైంద్రం ప్రాజాపత్యం చ వారుణం |

జ్ఞానవైరాగ్యకైవల్యం ప్రయచ్ఛంతిహ్యభేదతః |

ఉపాసితః పృథక్ కృత్యహ్యనిరుద్ధోనిజాయుధైః |

భూషణాయుధజాలైస్తు పరమైకాంతినాం గతిం |

ప్రయచ్ఛతి న సందేహో యతోనావర్తతే పునః | 180

పృథక్ కృత్యస్వమాత్మాన మాస్తేనంతాసనో హరిః |

*అనిరుద్ధాత్మకోదేవః శ్రీభూమిభ్యాం సహప్రభుః |

మధ్యే క్షీరార్ణవం శ్వేతద్వీపాభ్యే హేమనిర్మితే |

ప్రాసాదే సేవ్యమానశ్చ యోగిభిర్వివిధైరపి |

చండాద్వైర్ద్వారపాలైశ్చ కుముదాద్యనుజీవిభిః |

పక్షీంద్రవిష్వక్సేనాభ్యాం సేవ్యమానో ముదాన్వితః |

శ్రీవత్సవక్షా నిత్యశ్రీరనిశః శాశ్వతోద్రువః |

అనిరుద్ధోజగత్స్వాంతః ఇంద్రాద్వైఃపరిపాలయన్ | *

ఏవం సృష్టిః ద్విదాభిన్నా వైష్ణవీ బ్రాహ్మణీతి చ |

వైష్ణవీ వాసుదేవాద్యా కేశవాద్యా ప్రకీర్తితా | 185 |

అనిరుద్ధాత్మికాసృష్టి బ్రాహ్మీ తత్ర ప్రకీర్తితా |

నాభీపద్మ సముద్భూతో బ్రహ్మ యత్ర చతుర్ముఖ |

అనిరుద్ధో హి పురుషః యూయం నాభిసముద్భవః |

మరీచ్యాద్యాస్సమభవత్ సనకాద్యాస్తు యోగినః |

క్రోదాద్రుద్రాదయశ్చాసం స్తేభ్యో జాతాస్సహస్రకః |

ప్రాకృతేన్మీన్ మహాభాగ సంపూజ్యాస్తేపి భూరికః |

నానాకామపరైః పుంబి సమానీకృత్య విష్ణునా |

కామానవాప్య సంసారాన్ని వర్తంతే న కర్త్తచిత్ |

నిర్దేతుక కృపాదృష్ట్యా యమపేక్షేత మాధవః |

స ఏవ నిర్గుణైర్మూర్తైః పరమైకాంతినాం మునే | 190
 యాతి సర్వాత్మనా సర్వాన్ ధర్మాన్ సంత్యజ్య వైష్ణవః |
 అన్యదేవేన సామ్యం చ న్యూనత్వం పరమాత్మనః |
 సంత్యజ్య సర్వశేషేత్వమాశ్రిత్యారాధయేద్ధరిం |
 శ్రుతి స్మృత్యుదితం ధర్మం పాలయన్ వైష్ణవోత్తమః |
 సాత్వతాన్ సమ నిర్దిష్టధర్మాన్ భాగవతాంస్తథా |
 ఉపాస్య పరమైకాంతి భావమాసాద్య వైష్ణవః |
 ప్రేమాతిశయ యోగేన ప్రద్యుమ్నాదీనవాప్య సః |
 వాసుదేవమవాప్నోతి యతోనావర్తతే పునః |
 ఏవం ధర్మమవిజ్ఞాయ మోహితా మాయయా హరేః |
 నిందంతు నామతే భక్తాన్ ప్రహసంతు నిరంకుశాః | 195
 తేషాం న సంగశర్తవ్యం పరమైకాంతిభిర్నరైః |
 సంగాదేవ మతిభ్రంశో జాయతే నాత్రసంశయః |
 శ్రీవత్స! వైష్ణవోధర్మః తత్రాప్యేకాంతినామయం |
 న శ్రావ్యో నాస్తికానాం చ యే ద్విషంతి రమాపతిం |
 ప్రహృష్టౌ భగవద్ధర్మమాకర్ణ్య ద్విజపార్థివౌ |
 ద్వయార్థం చక్రతుస్తావద్ విజ్ఞాపనమతంద్రితౌ |
 తతో నారాయణోదేవః కరుణార్థీ కృతేక్షణః |
 ద్వయం చ మంత్రరాజం చ చరమం సూక్తయోర్ద్వయం |
 సమాదిదేశేసార్థంచ తయోర్ద్విజ్ఞా విధానతః |
 తదానీమేవ సంప్రాప్తః శరీరేచ రమాపతిః | 200
 ధ్యాయేత్తం పరయా భక్త్యా వినా సాధన కోటిభిః |
 అయమేవపరోయోగో యద్భక్త్యా పురుషం వ్రజేత్ |
 ధ్యానే నారాయణం వీక్ష్య శ్రీవత్సాది విభూషితం |
 సదా కిశోరవదనం కోటికందర్ప సుందరం |
 సుస్వరూపావధిం దృశ్య పద్మపత్రనిభేక్షణం |
 స్ఫురద్దివ్యాళకవ్యాప్త వదనాంబుజమద్వయం |
 శ్రియా భూమ్యా నీళయా చ నిత్యముక్తైరుపాసితం |
 ప్రాప్యం భోగ్యం రక్షకం చ యదేకం శ్రుతిబోధితం |
 తదేవ ధ్యానవిషయం సంప్రాప్య ద్విజసత్తమ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమేపాదః

తత్త్వేవాఽళకనందాయాస్తీరే నారాయణాశ్రమే | 205

న్యపశ్య కౌస్తుభాలోకీ ద్వయం ధ్యాయన్ సమాహితః |

మంత్రరాజం జపన్ స్తత్ర చరమార్థం విచింతయన్ |

పరన్నాక్షం హరేర్నామసహస్రం చ పఠన్ ముఖాత్ |

ఉద్యహన్ నిత్యసంబంధమాత్మనః ప్రభునా సహ |

విరహం చాసహన్ విష్ణోః దివ్యవక్షస్థలస్య చ |

శ్రీవత్స లక్ష్మయుక్తస్య శ్రీవత్సాఖ్యో ద్విజోత్తమః |

ధ్యాయమానోముదా తత్త్ర బహుకాలం సమాస్థితః |

విష్ణుధర్మాపి రాజర్షిః కౌస్తుభార్చితమానసః |

తయోస్సమభవత్కాలో యో లోకానాం క్షయంకరః |

తేన కార్యాణి సర్వాణి కరణే వివశస్స్వకే | 210

ఏతౌ దేవీ మయి ప్రీత్యా మామేవ శరణం గతౌ |

శ్రీవత్స కౌస్తుభాసక్తో తత్ప్రభాముపజగ్మతుః |

నారాయణోపదేశేన తీర్థస్యాంబునిషేవణాత్ |

శంఖచక్రోర్ద్వపుండ్రాది ధారణాదర్థచింతనాత్ |

మత్ప్రేమాతిశయాత్సార్థిం ప్రయాతౌ పరమోత్సవాత్ |

ఇయం శ్రీవత్స! సామీప్యే యా ప్రభాహ్యవలోక్యతే |

యా తు కౌస్తుభసామీప్యే తదాకారా తు వా ప్రభా |

తావేవ ద్విజరాజానౌ భవతీవ మయా ధృతౌ |

యూయం మమ తనౌభాతి విశేషోద్భి సముద్భవే |

నిత్యే వా మమ భక్తో వా మద్యేగంప్రాప్య తిష్ఠతి | 215

క్వచాయం ప్రాకృతౌ జీవే మాయయా మలినీకృతః |

కేవలం భక్త్యాభిధాదూతీ యయాహం సంపుటికృతః |

భక్త్యాహమేక యో గ్రాహ్యో నాహం సాధన కోటిభిః |

నాహం త్వాం విస్మజే భక్త్యా వక్షసా ధారయామ్యహం |

ఏష ఏవ పరోపాయ ఉపాయానాం శతేషు చ |

పరమైకాంతి భావేన యన్మామేవం ప్రపద్యతే |

ఏవం ప్రబోధితా లక్ష్మీః పురా మే పద్మసంభవ |

హస్యేన స్మారితా భూయో న త్వం శోచితుమర్హసి |

యది తే ముక్తికామోస్తి సంసారాత్కమలాసన |

తదా మచ్ఛరణం యాహి పరమైకాంతితాం భజన్ | 220

రూపం తు వైష్ణవం కృత్వా తనుం సంతాప్యహేతినా |

నైవా తప్తతను బ్రహ్మన్! యతో యా ముపయాతి హి |

నామ్నాం ద్వాదశకం ధృత్వా దివ్యసృష్టి విచింతయ |

మన్మనాభవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు |

మదనన్యార్థ శేషస్యాత్ మదనన్యార్థ సాధనః |

న తే బంధః ప్రభవితా సత్యం సత్యం వదామ్యహం |

మామువాచ తతో ధర్మం తనుం సంస్కృత్య హేతినా |

మునయో నివసాం యత్ర వైష్ణవం వేషముద్వహన్ |

భవంతోపి మదాదేశాత్ ధర్మం భాగవతం మహత్ |

ప్రబంధైస్సైర్ వినిర్మాయ ముముక్షూన్ శరణాగతాన్ | 225

దిశంతు హేతిసంస్కారపూర్వకం వినివృత్తయే |

సుదర్శనాభిధాగీతా గేయా సజ్జన సన్నిధౌ |

పుణ్యరీక్ష పుణ్యవారే చ పుణ్యమాసే తిథౌ తథా |

పుణ్యతీర్థే విశేషేణ ద్వాదశ్యాం శ్రాద్ధవాసరే |

వైష్ణవైర్వైష్ణవీగీతా శ్రీవత్స! చరితాన్వితా |

శ్రోతవ్యా చ తథా శ్రావ్యా జన్మబంధ వినాశినీ

వైష్ణవాయ ప్రయచ్ఛంతి లిఖిత్యా పుస్తకం తు యే |

తే వైష్ణవా భవిష్యంతి పరమైకాంతినోఽమలాః |

ఇతి వః కథితం విప్రాః చరితం హ్యత్మనో మయా |

కిం భూయః శ్రోతుముత్కంఠా మునయో జ్ఞానదర్శినః | 230

ఇతి శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ప్రథమోపాదే శ్రీవత్సచరితే పురుషసూక్తారాధనం నామత్రయోదశోఽధ్యాయః |

ఇతి ప్రథమోపాదః సమాప్తః

<<<<____>>>>

శ్రీ బృహద్భక్తానందాచార్య ప్రథమపాద:

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

అధ్యాయః - 1

విష్ణుస్వరూపం ప్రతి ప్రశ్నః

ఋషయః ఊచుః-

బృహ్మన్ శ్రీవత్సచరితాత్ సందేహో నిగతో హి నః |

వినా భాగవతంధర్మం వైష్ణవీ దుర్లభా గతిః |

విష్ణుస్వరూపం లోకం చ వైష్ణవం ధర్మముత్తమం |

గతిం విస్తరతో బ్రూహి ప్రజాస్తవ పితామహ |

బృహ్మోవాచ-

కే వై విమాతుం ప్రభవంతివిష్ణోః స్వరూపలీలా విభవంస్తు లోకే |

తస్తంభయోవిశ్వమిదంసమస్తం పాదేనచైకేన సమస్తసత్త్వం |

అహం పురా నాభిసరోజజాతో మహాజలౌఘేశ్వసనావ భూతే |

న యత్ర సూర్యేందు హుతాశనాయో దిగంతరం తాన్ గమయాం చకార |

అభూతపూర్వం పరితోనిరీక్ష్య తమశ్చకంపే మనసాఽహమేకః |

కోఽహం కిమేతత్ క్వచ సంస్థితోఽహం కస్యాహమత్ర ప్రకరోమి కిం వా | 5

ఏవం విచారేణ చిరం విముహ్యన్ చైతన్యరూపోపి విమోహితోఽత్ర |

అపశ్యమత్యంత వికాసమాదౌ తిరస్కృతానంత దినేశకాంతి |

హిరణ్మయం పంకజమప్రమేయం సహస్రపత్రం విహసత్సుకోశం |

స కర్ణికారం సితవర్ణమద్భుతం సమస్త విశ్వస్య నిధాన భూతం |

విలోక్యపద్మం పరితప్తవృద్ధం కుతోఽస్యమూలం కిమిదం వ్యతర్కి |

నిరీక్ష్య కించిద్విపరం చ తస్మిన్నహం ప్రవిష్టః పరిలబ్ధమార్గః |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్భుక్త్యా సంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

తస్మిన్ గతోఽహం న దదర్శ పారం న వై పునర్నిర్గమనాయ మార్గం |

ఏకోహమజ్ఞాంతరస్మిన్ విష్ణుః చింతామనంతాం మనసాత్వ వాపం |

ప్రబ్రామ్యతో మే నిరగాదనంతః కాలః కలాభిః కలయాన్తనాయుః |

అండం చ హైమం విద్యతం మురారేః మహాజపాతత్ర దదర్శచైకః | 10

తదండం పంచభూతాత్మా భూతంశుద్ధమతర్కితం |

తద్భేత్తుమసమర్థోహం మా సమానత వీక్షణః |

తదాహం దేవపద్మాస్య పునర్నాళముపేయివాన్ |

తన్మార్గేణ గతోభూయోహ్యపశ్యం కంచదద్భుతం |

పురుషం తత్ర సంసుప్తం నాగభోగే నిరామయం |

యం నాభిలోకపద్మస్య నాళ ఏష నియోజితః |

యస్య ప్రకాశలేశేన నాళరంద్రప్రవర్తినా |

భూతం కమలకింజల్క పత్రకేసరవైభవం |

కాపి తత్రారుణాపాంగసుందరీ రూపమంజరీ |

సంశ్లిష్టాదివ్యవసనా చంద్రికాయుతశీతళా | 15

ప్రసుప్తపరివారాంతా మీషద్వికసితేక్షణాం |

లీలయాల్లడహ్నదయాం మాతరం వీక్ష్యవిస్మితః |

సా మామువాచ జరరే మయాపూర్వం చిరం ధృతః |

పురుషానుమతే భూయో విశ్వస్సృష్టౌ బహిఃకృతః |

అనేన నాళమార్గేణ కథం పునరిహాగతః |

అజానన్నాత్మనోయోనిమివ మధ్యే ప్రధాపసి |

పద్మనాభఃపితాహ్యేష తవ పుత్ర సనాతనః |

సంహృత్యలోకాన్ విశ్వాత్మా హ్యనిరుద్ధసముద్భవః |

అనిరుద్ధాంశజోధీమాన్ పద్మనాభపురాతనః |

యద్యస్యద్దష్టుకామోపి కిమప్యస్యద్విలోకయ |20

తదాహం కౌతుకాకాంక్షీ న తు సత్కృత్యాదదే వచః |

మాతరస్యాం తమభ్యేతుం యామిమే దేహి శాసనం |

విహస్య మామువాచేదం గచ్ఛ పుత్ర యథాసుఖం |

“గత్వాహం తత్ర మునయో న్యగ్రోదం వీక్ష్యవిస్మితః |

వటపత్రపుటీ విష్ణుం పద్మనాభం స పన్నగం |

కోమలాంగం శ్రియాయుక్తం బాలరూపం చతుర్భుజం |

యస్యనాభిస్త్రాదే పద్మమద్రాక్షం భ్రమరోపమః |

తత్రైకాంసుందరీం దృష్ట్వా బద్ధపాణీపుటాం సతీం |

అవోచంతాముపేత్యాహం కాసీకల్యాణి సన్నిధౌ |

కోయం చ పురుషశ్శేతే వటపత్రే మహాద్యుతిః |25

సా మామువాచ వికసద్వదనావిశ్వకారిణీ |

దుగ్ధా శక్తిస్సమాఖ్యాతా పాదలీలా విహారిణీ |

నియోగాత్పురుషస్యాస్యం సంలబ్ధ బలపౌరుషా |

విష్ణోఃశక్తిర్మహాభాగ నాన్యం దేవం భజామ్యహం |

శక్యాఽభిభవితుం నాహం కేనాపి పురుషేణ వై |

మహావిభూతిసంస్థస్య దుర్గభూతా వసామ్యహం |

వినా విష్ణుప్రసాదేన మామతిక్రమ్యకర్మణా |

లీలాభూమిమవాప్నోతి కోపి నైవ జగత్త్రయే |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

నచాహం పరిఘాకారా శైలకానన భిత్తయః |

స్వశక్త్యా సర్వతోవ్యాప్తా దుర్గభూతాస్మి వైష్ణవీ | 30

అహం న్యమైదరూపాస్మి హ్యనిరుద్ధాంశజానఘ |

పశ్యేనం తరురాజం చ పురత్సంకారణాత్మకం |

యావంతివటపత్రాణి కోటిశో విలసంతి హి |

తేషు సర్వేషు మత్స్వామీ పరమాత్మా వ్యవస్థితః |

పుటపర్యంక సంసుప్తా బాలరూపాశ్చతుర్భుజాః |

జ్ఞానవీర్యబలోపేతాః పద్మనాభేతి కీర్తితాః |

యథా త్వద్యోనిభూతోసౌ యస్యన్మాభేస్త్యమభ్యగాః |

ఏవమేతేషు సర్వేషు నాభిర్నానాన్ విలోకయ |

తేషు త్వమివబ్రహ్మణః కోటిశో విచరంతి హి |

స్వస్య స్వస్య చ నాళస్య నాంతం గచ్ఛంతి కేచన | 35

మయైవహ్యవృతాస్సర్వే దుర్గయా దుర్గరూపయా |

అభిభూయాఽనిరుద్ధం మచ్ఛేషిణం పరమేశ్వరం |

న గచ్ఛంతి త్రిపాదస్థం వాసుదేవం సనాతనం |

యది తే సంశయోదేవ గచ్ఛదాన్యత్ర పశ్య చ |

యత్ర యత్ర మహాబాహో గమిష్యసి దిద్భక్షయా |

పురుషేణ సహైవం మాం దుర్గాఖ్యం పరిపశ్యసి |

ఏకైవాహం మహాభాగ కోటిబ్రహ్మాండ వేష్టనే |

ఏకేనాహం చ దేవేన రక్షితా బహురూపిణా |

అన్యశ్చ శక్తయస్తస్య కోటిశః ప్రభవంతి హి |

దుర్గాఖ్య కర్మణి తథా దుర్గైకాహం ప్రతిష్ఠితా |40
 యే మాముపాసతే లోకా దుష్కరేష్వపి కర్మసు |
 తేషాం పాదవిభూతిస్థం కార్యం సర్వం కరోమ్యహం |
 జగత్సేవం నియోగో మే బ్రహ్మన్ భగవతా కృతః |
 తదధీనాస్మి తచ్ఛక్తిశక్తాహం నాతివర్తితుం |
 అప్రాకృత విహారస్థాశ్శక్తయః కమలోద్భవ! |
 ఉపాసాం చక్రే విష్ణుం కోటిశస్తదనుజ్ఞయా |
 ఇత్యుక్తోహం గతోఽన్యత్ర వటపత్రే ప్రహృష్టా దీః |
 ఏకాకీనం బాలరూపమపశ్యం పురుషోత్తమం |
 పాదస్యాంగుష్ఠమాదాయ పిబంతం సుందరస్మితం |
 తమాదాతుం మమేచ్ఛాభూద్బాలం జ్ఞాత్వా మహర్షయః |45
 తావన్మాం వారయామాస దుర్గాదేవీ సమేత్య చ |
 నేయం లీలా భవద్యోగ్యా బీజభూతాన్యసంస్పృతేః |
 అస్యా అంతమనాలోక్య కథమన్యముపైష్యసి |
 నాదిజగ్ముః పరేపారం బ్రహ్మణః కాల చాలితాః |
 ఏవముక్తోహమపదం త్వమేకావ్యాప్య సంస్థితా |
 ప్రదర్శయ మహాభాగే! స్వరూపం పురుషస్య తే |
 అంతర్హితా తదా దేవీ సకాశామగమం శిశోః |
 తేనాహం స్వాస్యమార్గేణ హ్యంతర్మితోస్మి చక్రిణా |
 అపారజలధౌ తత్ర కోటిశో వటపాదపాః |
 కోటిశఃపురుషాతస్తత్ర వటపత్రనివాసినః |50

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

కోటీనాం వట వృక్షాణామనంతపుట తల్పగాః |

అనంతాండసమాధారాః కోఽవధారయితుం క్షమః |

దుగ్ధాభిర్దుర్గమాస్తే తు సర్వే సత్యమనోరథాః |

స్వీకాంవిస్మృతవాన్ యోనిం యామపోహ్యహదాగతః |

యస్యనాభిసముద్భూత నాళగర్భకృతాలయః |

క్వాసౌ స పురుషఃసాక్షాత్ అనిరుద్ధాత్మకఃపరః |

క్వచ సా సుందరీదేవీ నీలోత్పలవిలోచనా |

క్వచ సా దుర్గమాశక్తిః యయాహం వినివారితః |

ఏవం చింతయమానస్య పురతో మమ సుందరీ |

ఆవిర్భూతా దుర్గాఖ్యా దుర్గమా సర్వదైవతైః |55

బ్రహ్మన్నాసాదితం పుంసో వైభవం కిమియత్యయా |

నివారితో మయా పూర్వం వచో మే నావధారితం |

స్వామినో మమ లీలాయం పాదరూప మహాత్మనః |

నిగృహీతాన కేనాపి త్వద్విధైరవలోకితా |

న మాయయాబ్రమశ్చైషస్వప్న వత్ కమలోద్భవ |

అనంతానంత రుపేణ శక్తిశ్చైషా రమాపతేః |

“యతోవాచోనివర్తంతే హ్యప్రాప్య మనసాసహ | ”

స ఏవ పురుషస్సాక్షాదాధారః పురుషోత్తమః |

అనాదివైష్ణవీదైషా పాదలీలాఽవధార్యతాం |

అవిజ్ఞాతేతియజ్ఞానం జ్ఞానం తదిహ కథ్యతే |60

మయాజ్ఞాతమితిజ్ఞానమజ్ఞానం కమలోద్భవ |

అజ్ఞానేనావృతోజీవో ముహ్యత్యేవేతి మే మతిః |
సంప్రార్థ్యశ్చైషపురుషః ప్రకృతీం గంతుమాత్మనః |
విజిజ్ఞాసామితిధియం వినివర్తయసర్వతః |
ఏవముక్తో నయాదేవ్యా బద్ధాంజలిరహం పునః |
స్వాభిమానం పరిత్యజ్య బభాషే శరణం గతః |
తస్మిన్నేవ మహావృక్షే ప్రాప్తోవక్తాద్వినిగతః |
అపశ్యం వటపత్రస్థం స దుర్గం పురుషం పరం |
శరీరాన్మునయస్తావత్ సుందర్యో మమ నిగతే |
విలీనానయనేచైకా హాస్యేచైకా పరాత్మానః | 65
సంశయో మే మహానానీన్ మునయస్సమవేక్ష్యతే |
దుర్గావిహాస్య మామాహ కిమర్థమనుశోచసీ |
అయం తు పురుషస్సాక్షాత్ వటపత్రే పుటేస్థితః |
శక్తయో బహవస్సంతి తత్రామూచ వినిగతే |
హాస్యరూపేణ వదనే లీలాఖ్యా వసతి ప్రభోః |
వ్యామోహినీ మహాశక్తిస్సహాసే నయనాంబుజే |
లీలయా విద్యతస్త్వాంతు పారంగంతుమ్మనోఽకరోః |
మయా నివారితోనూనం స బుద్ధః కమలోద్భవ |
మోహిన్యా మోహితస్త్వాంతు వ్యస్మార్చీర్వీనిమాత్మానః |
ప్రవిష్టే తే శరీరే తే యావన్న శరణాగతః | 70
మదాజ్ఞయా ప్రపన్నస్య శరీరా తే వినిగతే |
ధ్రుతం తే స్వాశ్రయం ప్రాప్తే ప్రభోః ప్రీతిం విధాయ చ |

శ్రీపాంచరాత్రే ట్టహద్భహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ఏవం జ్ఞానాదయోఽనంతాశ్శక్తయః పూర్ణరూపతః |

మహావిభూతిలీలాయాం పాదే పాదేన సంస్థితాః |

కృతం కర్మకరిష్యామో వయమత్ర తదాజ్ఞయా |

హరిర్యథా యథా స్వాంశై రావిర్భూతస్తథా వయం |

ఏక ఏవ పురైవాసీద్దేవో నారాయణఃస్వయం |

స్వాంశైరశేషైస్సంయుక్తో నామరూపత్రయోజ్ఞితైః |

ఏవం రమా మహాశక్తిః శక్తీనాం పరమాయనా |

తస్యామేవ వయంసర్వా లయంయామో యుగాత్యయే | 75

విలీనాహ్వాదయే తస్య యా రమేత్యభిధీయతే |

యత్రాయం రమతే నిత్యం తస్మాదేషా రమా స్మృతా |

యావంతశ్చేతనాభావాః ప్రసిద్ధ్యంత్యాది సంభవే |

అచేతనసమాలీడాః ప్రలీయంతే నిజాత్మని |

వయం చ త్వమిమేసర్వే స్వాంశైర్భుద్భైఃమలీమనైః |

సర్వంనారాయణ ఇతి పరిశిష్యేతనాపరః |

యథా వటప్రవాళాని స్కందశాఖాః ఫలాని చ |

అదృశ్యాన్యేవ తిష్ఠంతి బీజే బీజస్వరూపతః |

సిస్సుక్షయా పునస్తస్య రమాక్రీడనకాత్మికా |

భూమ్యా చ నీళయా సాకం భిన్నా భవతి పద్మజ | 80

భూమిరాధారరూపా హి నీళాకాళ్యంకురోదయం |

కరోతి సతతం విష్ణోః నయనాంగణ నర్తకీ |

రమా తు సర్వరూపేణ సమస్తాశ్రిత శక్తిభిః |

వినోదయతి భూయిష్టం పరిపూర్ణానపాయినీ |
భవిష్యతి రమైవైకా కీర్తికాంత్యాది రూపిణీ |
సరస్వత్యాది రూపిణ తదా మత్స్యాదిరూపినీ |
బ్రాహ్మీ గౌరీ గిరాదేవీ సీతా సత్యా చ రుక్మిణీ |
సత్యభామా ధరారూపా *నీళాగోపసుతా భవేత్ |
అహమప్యనయార్ద్రాసీ కేళ్యావరణరూపిణీ |
మహిషాదిమహారూపా నాశయిష్యేష్వసురాన్ బహూన్ | 85
యదాఽయం పురుషపూర్ణో వసుదేవాద్భభవిష్యతి |
భారాపనోదనార్థాయ సురకార్యచిక్తిర్థయా |
తదాహం నందభార్యాయాం యశోదాయాం మహాబలా |
మోహనాయ భవిష్యామి త్వం మాం జ్ఞాస్యసి భూయశః |
బ్రహ్మాండానామనేకేషాం స్వప్తానాం కమలోద్భవ |
సర్వత్ర వటరూపేణహ్యనిరుద్ధ సముద్భవా |
తిష్ఠామి దుగ్ధారూపేణ దుగ్ధమాహందురాత్మనాం |
నిదానం భగవద్భక్తైః పరమైకాంతినాం సుఖం |
మత్స్వరా తు పరా లీలాహ్యసంఖ్యాతా న సంశయః |
నిత్యముక్తజనైస్సేవ్యా తత్ర శక్తిర్న వై మమ | 90
వైకుంఠాదీశ్వరీదేవీ లక్ష్మీర్నిత్యానపాయినీ |
సా సమారాధితానూనమంశేన కమలాపి వా |
నారాయణేనసహితా తదుక్తాగమచింతయా |
పాదలీలాం పరిత్యజ్య గుణత్రయ వివర్జితం |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ముక్తస్సతు మహాలీలారసం జానాతి నాపరః |

యథా విశ్వసుఖం కోపి మామృతేనాధి గచ్ఛతి |

ఏవముక్త్యా తు సా దేవీ తత్రైవాంతరధీయత |

అహం చ నాళమార్గేణ కర్ణికాయాముపస్థితః |

ఏవమేషమహాలీలో భగవాన్ భూతభావనః |

వక్త్రం ద్రష్టుం చ విజ్ఞాతుం న శక్యఃకోటిజన్మభిః |95

మునయోబీజభూతం హి స్వరూపం కారణాత్మకం |

కార్యభూతం చ వక్ష్యామి యది వో మనసో రుచిః |

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే

విష్ణుస్వరూపప్రశ్నం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః |

అథ విష్ణుస్వరూప కథనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీ బ్రహ్మోవాచ-

సంస్కృతోహం యదా విప్రాః పారమైకాంత్యసిద్ధయే |

తదా మామవదద్విష్ణుః స్వరూపమేఽనుచింతయ |

చింతయానస్వరూపం మే మాం పరం సర్వకారణం |

అభ్యేతి పురుషోనూనమాత్మానమజమవ్యయం |

తదాప్యచ్ఛమహం తస్య స్వరూపం బ్రహ్మలక్షణం |

యత్ ప్రాప్య న నివర్తంతే పునస్సంసారవర్తని |

శ్రీనారాయణ ఉవాచ -

ఆనందలక్షణం బ్రహ్మ మత్స్వరూపమవిక్రియం |

క్షేశాదిభిరసంస్పృష్టం నిష్క్రియం నిర్వికల్పకం |

అద్వంద్వమనవిచ్ఛిన్నం స్వసంవేద్యం నిరంజనం |

సుసూక్ష్మం స్వవశంస్వైరం స్వయంజ్యోతిరనాదిమత్ |5

ద్రువమేకం సదానందస్వరూపం సర్వగం పరం |

గతాగతవినిర్ముక్తం వాసుదేవాహ్వయం ప్రభు |

శృత్యేదం సంశయమనా భూయస్సం పృష్టవానజం |

సర్వగం చ ధరం చేతి నిష్క్రియం నిర్వికల్పనం |

కథంస్యాద్భవతోరూపం విరుద్ధం ప్రతిభాతి మే |

నిష్క్రియేగమనం కుత్రధారణం నిర్వికల్పనే |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

అహం తు పరిపూర్ణాత్మా పరిచ్ఛేద వివర్జితః |

పరిచ్ఛిన్నం మయా సర్వం ద్వితీయం యద్విలోక్యతే |

మమైవ శేష రూపత్వాదహమేవ తదేవ చ |

తత్తదాకారతస్తత్ర తత్రదాన్యత్ర సంస్థితః |

అచంచలో యథా చంద్రో వ్యోమమండలమాస్థితః |

చలద్భిర్జలదైర్భ్రహ్మన్ చలన్నివ యథా భవేత్ |

మచ్ఛరీరతయా సర్వం శృత్యా స్మృత్యా వినిశ్చితం |

సామానాధికరణ్యం తు తత్కృతం మయిభాసితే |

తత్సృష్టౌ తత్ప్రవిశ్యాహం సర్వనామతయా స్థితః |

అతో మాం సర్వగంప్రాహుః సర్వం చ మయి సంస్థితం |

మదాయత్తస్థితిత్వాచ్చ మచ్ఛరీరతయావిధే |

అహమాత్మాతయా ధర్తా సర్వస్యాస్య మహామతే |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

విష్ణుభ్యాహమిదం కృత్స్నమేకాంశేన స్థితో జగత్ |

నేతుర్విద్యుతిరిత్యేవం శృతిస్మృత్యవభోదితః | 15

న తదస్తివినాయత్స్యాన్ మయాభూతం చరాచరం |

అతో మాం ధారకం ప్రాహుః స తరంగమివాంబుదిం |

దృశ్యమానమిదం సర్వం చేతనాచేతనాంచితం |

అదృశ్యరూపమాసాద్య కారణే మయి సంస్థితం |

అక్షరం లీయతే తావత్తమసీతి శృతిర్జగౌ |

తమఃపరస్మిన్ మయ్యేవ నాహమన్యత్ర కుత్రచిత్ |

మత్తఃపరతరం నాన్యత్క్రిందిదస్తి మనాగపి |

అహం సర్వస్యప్రభవో మత్తస్సర్వమిదం జగత్ |

దృశ్యరూపదయా సర్వం కాష్ఠాదగ్నిరివోత్థితం |

నామరూపక్రియాభిశ్చ మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం | 20

మృద్యేవసూక్ష్మరూపేణ నిర్విశేషతయాస్థితః |

విశేషరూపేణ యథా మృద్యేవోన్మజ్జతేఘటః |

స ఘటాపి మహీపూర్వం నిర్ఘటాహ్యానుభూయతే |

పశ్చాత్తటేనసంయుక్తా స విశేషాప్రతీయతే |

ఏవం వికల్పహీనోపి స వికల్పోభవాంయహం |

ఆధారోహమశేషస్య సర్వావస్థాస్థితస్య చ |

మయ్యేవ నిర్వికల్పత్వం సవికల్పత్వమీక్ష్యతాం |

వటచీజవటోబ్రహ్మన్ వీక్ష్యతేనాపి వీక్ష్యతే |

సర్వంకార్యమయి వ్యక్త మవ్యక్తం కారణేమయి |

సర్వమేవాహమేవం చ నచాహమహమేవ చ |25

సర్వాధారతయాబ్రహ్మన్న హమేకోఽద్యయః పరః |

మదేకాయనతస్సర్వమహమేవ న సంశయః |

ద్వైతం నాస్తీతి బోధన మనసోద్వైతనాశనం |

ఏతదంతో హి సంసారో బ్రహ్మన్నేవం విచారయ |

ప్రభవం సర్వభూతానాం ఈశ్వరం పురుషోత్తమం |

స్వభావనిర్మలం నిత్యం నిస్తరంగం నిరాకులం |

నిర్గుణం తం గుణాతీతం సగుణం సర్వకామదం |

హీనవర్ణైరసంసేవ్యం ఈక్షమాణైరతర్కితం |

మునయః పునరేవాహమప్పచ్చమకుతోభయః |

న సందేహమభక్ష్వేవ జాయతే కోపి మానుషః |30

గుణాతీతం హి సగుణం కథం భవితుమర్హతి |

హీనవర్ణైః కుతోసేవ్యం కథమన్యేరతర్కితం |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

స్వభావనిర్మలత్వం మే స్వరూపమవధారయ |

కదాపి ప్రకృతేస్సంగాన్మాలిన్యం నోపజాయతే |

అంశాత్మకస్య మే బ్రహ్మన్ మాలినాంశేతు వై పునః |

మాలిన్యం జాయతే యోగాదితి మే నిశ్చయః ప్రియ |

మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతస్సనాతనః |

ప్రకృతేః కార్యభూతాని మనః పంచేంద్రియాణి చ |

నిజాత్మత్వేనగృహ్లాతి మాలిన్యాదితి కథ్యతే |

శ్రీపాంచరాత్ర బ్రహ్మహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

అనాత్మత్వేన జానాతి యదా సోపి మదాత్మకః|35

నిర్మలో భవతి బ్రహ్మన్ యదాఽహంపురుషోత్తమః|

మత్ప్రసాదాదహం తావదాత్మైషాం నిత్యనిర్మలః|

కదాపి మలసంయోగో వియోగోనాపి మే భవేత్|

చిదచిత్ప్రకృతౌ యద్యప్యంతర్యామితయా స్థితః|

లీలార్థమవతారాదౌ యద్యప్యనుకరోమ్యహం|

జానంత్యనుగ్రహీతాస్తు మామేక జ్ఞానవిగ్రహం|

మలినం మాం విజానంతి మలినా మమ మాయయా|

తేషాం న సంగః కర్తవ్యో మదీయైర్మోక్షకాంక్షిభిః|

కదాపి ప్రకృతేస్సంగో మోహకస్యాన్న వై మయి|

మత్త ఏవ ప్రభవత స్మృతిజ్ఞాన వ్యపోహనే|40

స్వభావనిర్మలోహం వై సర్వావస్థాసు పద్మజ|

అంశో మే జాయతే బ్రహ్మన్ నవస్థాంతరభాగిహ|

బంధావస్థాకృతం తత్ర మాలిన్యమనుభూయతే|

అహమజ్ఞోబ్రహ్మణశ్చ సంసారీ సుఖదుఃఖభాక్|

బ్రహ్మవాస్మీతి భోదేన తత్సాదృశ్యముపేత్య సః|

నిర్మలో భవతిబ్రహ్మన్ మత్తేజోహ్యమలం మహత్|

ద్వవిధేపిమమైవాంశే సంసారోహ్యవలోక్యతే|

లోకదృష్ట్యా తు చైకత్ర వ్యామోహోదేకతో మతః|

అవతారస్వరూపే తు లోకదృష్ట్యా న మోహతః|

జీవరూపే మమైవాంశే మోహతః పరికీర్తితః|45

అంశయోగేన మయ్యేవం సంసారం శృతిరుజ్జగో |
 స్వభావనిర్మలత్వం హి మతం హ్యవర్తకం ద్వయోః |
 అసంశభూతే పూర్ణే తు పరమాత్మని శేషిణీ |
 స్వభావతో న మాలిన్యం శేషయోర్నాపి తత్వతః |
 తరంగభూతయోరేతదంశయోః పురుషోత్తమః |
 పృథక్త్వాన్నిస్తరంగోర్మి సంసారాచ్చ నిరాకులః |
 సమష్టివ్యష్టిదేహత్వాన్ మానం మే ప్రతిభాసతే |
 ఉభయోరాత్మభూతత్వాత్ నిర్గుణం మాం ప్రచక్షతే |
 సత్వాది త్రిగుణః ప్రోక్తో జీవేశస్సగుణోమతః |
 మోక్షే తు నిర్గుణస్సోపి గుణాతీతో యదుచ్యతే |50
 అహం తు నిర్గుణో నిత్యం ప్రకృతేస్సంగవర్జనాత్ |
 ప్రపన్నస్య మమాంశస్య గుణత్రయ విమోచకః |
 నిర్గుణో మమ శబ్దోయం అంశవ్యావర్తకో మతః |
 నిత్యానంద గుణైః పూర్ణస్సగుణోహం పరాత్పరః |
 ఏకస్త్వైవ మమాంశస్య గుణవ్యామోహతో జగత్ |
 ద్వితీయస్యాస్య దృష్ట్యా తు భాసతేనాపి బంధనం |
 సగుణానాం మదంశానాం గుణిత్య వినివృత్తయే |
 నిర్గుణోపి మదంశోఽన్యో గుణవానివ భాసతే |
 హీనవర్జైర్జ్ఞానశూన్యైరసేవ్యోహం న సంశయః |
 త్రిధాభిన్నం స్వరూపం మే న జానంతి కదాచన |55
 పూర్ణరూపమవిజ్ఞేయం జ్ఞేయం శబ్దానుమానతః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ఆధారభూతం సర్వేషాం ఆదేయానాం చతుర్ముఖ |

సర్వతోఽన్యతమశ్చాథ సర్వశబ్దైర్నబాధ్యతే |

పూర్ణరూపక్రియాభిశ్చ సర్వభ్యోహ్యతిరిచ్యతే |

అస్మాదారతయా బ్రహ్మన్ ననభివ్యక్తి కల్పనం |

స దేవసోమ్యేదమగ్ర ఆసీదితి శృతేర్బలాత్ |

స దేవో బ్రహ్మవిజ్ఞేయం గురుశాస్త్రోపదేశతః |

ఆసదీతాత్మ శాస్త్రాణాం హీనానాం సుగతిర్మతా |

స్వగతాశేషసంవృక్ష నానాదేయగుణాదిభిః |

ప్రాకృతాః ప్రాకృతోదేవ సర్వరూపో బభూవహ | 60

ద్వితీయం జ్ఞానమాఖ్యాతం సర్వం విష్ణుమయం జగత్ |

వృక్షాదేయ విశిష్టం హి త్రితీయమవధార్యతాం |

శుద్ధసత్వస్వరూపేణ పరిత్రాణాయ వై సతాం |

స్వానుకూలయుధానేక విభవేన సమన్వితం |

ఆవిర్భూతం స్వరూపం మే హ్యహమేవాచ్యుతం పరం |

మదీయా ఏవ జానంతి జ్ఞానినో మదనుగ్రహత్ |

యస్మిన్యస్మద్ధియో మూఢా వైరిణోపి చతుర్ముఖ |

మద్గతిం ప్రాప్నువంతీతి సర్వశాస్త్రేషు డిండిమః |

బ్రహ్మాత్మకంజగత్సర్వం కారణే జగదాత్మకం |

కార్యేబ్రహ్మ మహాభాగ! సేవ్యం సర్వాత్మనాబుధైః | 65

కార్యకారణరూపేణ బ్రహ్మాకం హి ద్విధాస్థితం |

జ్ఞానశూన్యైరగంయత్వాత్ కథంసేవ్యం భవేదిహ |

అన్వైర్ముముఖీభిస్తాత బ్రహ్మసేవ్యమతర్కితం |
గురుశాస్త్రోపదేశేన సంక్షయస్యోప సంక్షయాత్ |
అధ్యేయం ధ్యేయమాశ్చర్యమవాఙ్మనస గోచరం |
షాఙ్గుణ్యవిగ్రహం సర్వశక్తి స్వాశ్రయ సంజ్ఞితం |
ఇయత్తయాఽనభిధ్యేయం ధ్యేయం వస్త్వస్తి వేదనాత్ |
అదృశ్యానేక విషయం నిర్విశేషం స్వయం చ తత్ |
విశేషం న తతో భిన్నం నిర్విశేషం న తద్భవేత్ |
విశేషాదపరోయస్మా ద్విజాతీయ స్వభావతః |70
అతోఽన్యజ్ఞానమాశ్చర్యం వక్తుర్మాతృ స్వరూపతః |
విజ్ఞాయాత్మస్య శేషేణ మూకత్వం వహతిస్సుఖం |
తదుక్త్వాఽన్యద్వచోనైవ వదేత్సైవతు పండితః |
తమాస్వాద్య సమస్తానాం రసానామయనం పరం |
నాస్వాదయేత మతిమాన్ మూయికం క్షణభంగురం |
అవాచ్యం వాచ్యతాంప్రాప్తం వాచ్యం యాతి హ్యవాచ్యతాం |
కార్యే చ కారణే బ్రహ్మన్! తత్త్వం తదవధార్యతాం |
కాష్ఠాద్యుపాద్యభావేపి లోహపాషాణకాదిషు |
ప్రకాశదాహ సంయుక్తో వహ్నిస్తీప్తతినో హిమం |
నిరుపాధికసత్తాపి స్వభావాన్న వివిచ్యతే |75
స్వాశ్రయం షడ్గుణవ్యాప్తం సర్వశక్తిస్వభావతః |
అజస్వభావం బ్రహ్మోక్తం బ్రహ్మన్! లక్ష్మ్యం మనీషిభిః |
కదాచిద్వాచ్యతాంయాతి కదాచిత్యాత్యవాచ్యతాం |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ప్రకృతేర్గుణసంయోగాత్ యద్వాచ్యత్వం ప్రజాయతే |

నైకరూపమనిత్యం తజ్జహోదిత్యుచ్యతే విధే |

బృహత్పాదిగుణోపేతం సత్యంయజ్ఞానమద్వయం |

సర్వజ్ఞం సర్వశక్త్యై తత్సర్వైశ్వర్య సమన్వితం |

నిత్య సాధారణానేక విశేషేణ సమన్వితం |

సవిశేషమిహప్రోక్తం ద్యేయంబ్రహ్మన్ మనీషిభిః |

అనిత్యప్రాకృతానేక విశేషేణ సమన్వితం | 80

స విశేషమిహప్రోక్తం తద్దేయం యోగవర్తకైః |

తేనేదం నిర్విశేషం హి నిర్దర్శకమనామయం |

కాష్ఠాది యోగజంవహ్నార్ద్రాహకత్వం యథా భవేత్ |

అహేయం జ్ఞానమైశ్వర్యం సర్వశక్త్యాదికం చ తత్ |

కారణే సత్స్వరూపేణ నిర్విశేషం విచింత్యతాం |

తద్విశిష్టం పరంబ్రహ్మ సన్మాత్రం నిష్కలం విధే |

నిరంజనం నిరాధారమద్వయం తమసః పరం |

సత్వాదిక గుణైర్యుక్తం పాదలీలావిహారిణం |

సగుణం పరమాత్మానం వైరాజాదిక సంజ్ఞితం |

రూపం మమైతత్కల్యాణం మచ్ఛరీరతయా విదుః | 85

ఆత్మానమేకమాత్మస్థ మజహత్స్వగుణాన్వితం |

తే ప్రాప్నువంతి మామేవ మద్భక్త్యా కమలోద్భవ! |

సగుణోపాసనం తావత్పాదనం నిర్గుణస్య చ |

వివిచ్య సర్వతోరూపం దివ్యభూషణ వాహనం |

దివ్యాయుధధరం దివ్యం నిత్యముక్త నిషేవితం |
దివ్యసద్గుణసంయుక్తం దివ్యలోక నికేతనం |
మహావిభూతినేతారం నిర్గుణం ప్రకృతేః పరం |
స్వరూపమిదమేవైకం మమ నిత్యమకర్మకం |
జ్ఞానభక్త్యైక సంప్రాప్యం మద్విలాస నికేతనం |
పరమైకాంతినాం ప్రాప్యం సత్వద్రవ్యమయం వరం | 90
యే భజంతి మహాత్మానో మామేకం ప్రవిశంతి తే |
బద్ధానాం ప్రాకృతంస్థానం ప్రాకృత్యేక గుణోద్భవం |
మయైవాదిష్ఠితం తాత త్వమ్ముఖైర్గుణనాయకైః |
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాద్వైః సృష్టిస్థిత్యంతకారిభిః |
మద్వ్యాహంశసముద్భూతైః మత్ప్రసాదాప్త వైభవైః |
యథా చ మద్విహారోత్ర ప్రాకృతైర్మహదాదిభిః |
తథా దివ్యపదేబ్రహ్మాన్! అప్రాకృత విభూతిభిః |
మమైవ కేవలం తద్ధి లీలానిలయముత్తమం |
న ప్రాకృతజనానాం చ భోగ్యమింద్రాదీసీవినాం |
మత్సాదృశ్యమిహప్రాప్తా నివృత్తిగుణవృత్తయః | 95
భక్త్యా మే జ్ఞానినోబ్రహ్మాన్ సమాయాంతి మమాలయం |
సమానభోగీవిభవా జగద్వ్యాపార వర్జితాః |
ముక్తామదాత్మకా బ్రహ్మాన్ మద్రూపే నివసంతి తే |
దివ్యాదివ్యాశ్రయో బ్రహ్మాన్ నాత్మభూతో ద్వయోరహం |
అద్వయం స్వాశ్రయం బ్రహ్మాన్ స్వరూపం మేఽనుచింతయ |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

భగవాన్ వాసుదేవేతి పరమాత్మేతి వై హరిః |

విష్ణుర్నారాయణశ్చేతి బ్రహ్మేతి శ్రుతయో జగుః | 98 | 5

ఇతిశ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే విష్ణుస్వరూపకథనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః |

త్రితీయోఽధ్యాయః

అదోలోకవర్సనం

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

బ్రహ్మాంస్తేఽహం ప్రవక్ష్యామి కృపయాలోకనిర్ణయం |

యస్య శ్రవణమాత్రేణ సర్వపాపాద్విముచ్యతే

ఆత్మైకఃపరమాత్మైకః పురుషోద్వివిధోమతః

ఆత్మామచ్ఛేషభూతోయమహమేవ న సంశయః |

సచ్చిదానంద రూపోయం నిత్యదుఃఖ స్వభావతః |

పరతంత్రోనురూపశ్చ వ్యాపకశ్చ ప్రకాశతః |

భాసకోహ్యచితస్త్వస్య చితోఽపి మమవల్లభః |

అహమస్మీతిబోధేన జ్ఞానరూపోఽవధార్యతాం |

జానామీతి ప్రయోగేన బ్రహ్మాన్ జ్ఞానగుణస్మృతః |

జీవోయం ద్వవిధస్తావత్ అక్షరాక్షరభేదతః | 5

క్షరప్రకృతిసంయోగాద్ బద్ధ ఇత్యుపచర్యతే |

అక్షరప్రకృతేర్ముక్తో ముక్త ఇత్యభిధీయతే |

ప్రాకృతోర్యోహమిత్యుక్తో భావోలోకతయాస్మృతః |

సర్వం హి ప్రకృతేర్జ్ఞాతం సర్వత్రైవవిలోక్యతే |

ప్రకృతేర్యోగతోబ్రహ్మాన్! ప్రాకృతోఽసౌమతో మమ |

అతః ప్రకృతిలోకోయం విజ్ఞేయః ప్రథమం విధే |
 బ్రాహ్మణాదికవర్ణోహం శరీరస్యానుయోగతః |
 లోకోయమపరోబ్రహ్మం స్మృతియోహ్యశ్రమాభిధ |
 యద్యదుత్పద్యతే బ్రహ్మన్ యావత్తత్రావతిష్ఠతే |
 సకలస్సహి వై లోకస్సూక్ష్మదృష్ట్యాఽవలోక్యతాం | 10
 కర్మణాం తారతమ్యేన ప్రకృతేః పరిణామతః |
 యో యో భావః ప్రసిద్ధ్యేత జీవలోకస్స ఏవ హి |
 పాతాళతలమారాభ్య యో లోకాస్సప్తకీర్తితాః |
 బిలస్థాత్రామసాస్తే తు జీవక్రీడన భూమయః |
 స్వర్లోకశ్చ తతఃప్రోక్తో యత్రేంద్రాదివిభూతయః |
 సాత్వికా నివసంతీహనమ్య రాజస తామసః |
 స్వర్గాదపి మహర్లోకో జనలోకస్తపస్తతః |
 సత్యస్తదుపరి బ్రహ్మన్! యత్ర యత్రత్వమపి తిష్ఠసి |
 స్వర్గస్థానాం నమస్యాస్తే మహారాది నివాసినః
 మాయీకేషుమమైవైషా జ్ఞేయా లోకచతుష్టయీ | 15
 వైష్ణవానాం నివాసాయ యావత్తవలయో భవేత్ |
 నిర్మితం శుద్ధసత్వేనగుణేన ప్రకృతేర్మయా |
 బ్రహ్మోవాచ-
 భగవన్ భూతభవ్యేశ! లోకాప్రకృతిసంభవాః |
 క్షరజీవ విహారార్థం సప్తలోకాః క్రమాత్పునః |
 అంతరా యత్ప్రమాణాశ్చ యాదృశా యదధిష్ఠితాః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

భూర్లోకః కథితో యావత్ ప్రమాణోత్పన్నైః |

సరిచ్చైలవనోద్దేశ వర్షసాగరరాజిభిః |

తావత్సర్వం సమాచక్ష్య విభూతేస్థి రమాపతే |

భువర్లోకస్య కిం మానం శక్త్యా తే విద్మతోహి యః |

త్వయి సూత్రేసి తం సర్వమాత్మా త్వమసి సర్వశః | 20

స్వర్గాదీనాంస్థితిం బ్రహ్మన్! త్రిపదైకపదస్య తే |

లోకం విజ్ఞాత్తుకామోస్మి తవ సిద్ధాంతవర్తనా |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

భూర్లోకాద్యపథస్తాద్ధి లోకాస్సప్త ప్రకీర్తితాః |

తేషాం నామానిమార్యాదా హ్యంతరాళేన వచ్ఛ్యాహం |

అతలం ప్రథమం తస్మాదధస్తం వితలాహ్వయం |

త్రీతీయం సుతలంఞ్జేయం చతుర్థం తు గభస్తిమత్ |

పంచమం మహదాహ్వనం సుతలం షష్ఠమీరితం |

పాతాలం సప్తమం యత్ర మత్కలా విశ్వధారిణీ

సప్తతిస్తుసహస్రాణాముద్భ్రాంతాః కథితో మయా |

దశసాహస్రమేకైకం తలం భవతి పద్మజ! | 25

శుక్లకృష్ణాఽరుణోపేత శర్కరా రౌప్య కాంచనీ |

భూమయో యత్ర సంత్యంగ వరప్రాసాద శోభితాః |

తత్ర దానవదైతీయ జాతయశ్చ సహస్రశః |

సంతి భోగసమావిష్టాః స్వర్గాదప్యధికశ్రయః |

భక్ష్యం భోజ్యం తదా పేయం స్వాధిష్ఠం గుణవత్తరం |

మణీనాందీపయో యత్ర భాదంతే ధ్వాంతసంహతిం |

నార్కేర్న చంద్రమాస్తత్ర జనైరాకాంక్ష్యతే క్వచిత్ |

విహారభూయయో యత్ర సరిత్యాసారవాపికాః |

స్వర్లోకాదతిరమ్యాణి పాతాళాని భవంతి హి |

అపవర్గసుఖం యత్ర నేచ్ఛంతి మనసాపి హి | 30

పాతాళానామధస్తాత్తు సహస్రేషు ప్రజాపతేః |

త్రింశత్సంఖ్యేష్యతీతేషు యోజనానామహీశ్వరః |

ఆస్తే సంకర్షణస్సాక్షాత్ కర్షకోద్రష్టుద్భవశ్యయోః |

సాత్వతీయా మహాభాగా మదీయా యముపాసతే |

యస్యాననాత్సముత్పన్నాః శివస్సంకర్షణాత్మకః |

యస్యమూర్ధ్ని మహీ బ్రహ్మన్! స శైలవనకాననా |

రాజతే పుష్పమాలేవ మధ్యపానలసద్ దృశః |

సహస్రశిరసివ్యక్త స్వస్తికామల భూషణః |

ఫణామణిసహస్రేణ యస్యముద్యోతయన్ దిశః |

సర్వాన్ కరోతి నిర్వీర్యాన్ హితాయ జగతోఽసురాన్ | 35

మదార్హుతనేత్రోసౌ యస్సద్వైవైకకుండలః |

ఉపాస్యతే స్వయం కాంత్యా వారుణ్యా చైవ మూర్తయా |

కల్పాంతే యస్య వక్త్రేభ్యో విషానలశిఖోజ్జ్వలః |

సంకర్షణాత్మకోరుద్రో నిష్క్రంయాతీ జగత్త్రయం |

స్వయం శయ్యాస్వరూపేణ దత్తే మాం రమయాసహ |

అతలాదిషు విజ్ఞేయాః క్రమాత్తామసయోనయః |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

బలోహరో బలిశ్చైవ మయక్రోధవశో గణః |

ఫణయో వాసుకిశ్చైతే బిలేషు నివసంతి హి |

ఏషామాధారభూతో హి భగవాన్ శేషసంజ్ఞకః |

స్థానాన్యేతాని గచ్ఛంతి పుణ్యశీలా హి జంతవః | 40

పాపినాం నిరయస్థానం నిబోధ కమలాసన |

భూమేరథోజలాదూర్ష్యం దక్షిణస్యాందిశిస్థితం |

స్థానం పితృగణానాం చ హ్యగ్నిష్వాత్తాదయశ్చతే |

సాధయంతి హితం స్వానామాత్మయోగ సమాధినా |

కర్మణాపితృలోకో హి శృతిరేషా సనాతనీ |

తత్రైవ పితృరాజో హి యమోవైవస్వతస్స్మృతః |

ఆజ్ఞయా మే మహాభాగ నిరయాన్ సంప్రయచ్ఛతి |

ధర్మరూపేణపుణ్యానాం యమరూపేణ పాపినాం |

స్థానం శుభాశుభందత్తే ధర్మాణాం తారతమ్యతః |

తామిస్రశ్చాంధతామిస్తో రౌరవస్సూకరస్తథా | 45

రోధస్తలోవినశనో మహాజ్వాలస్తదైవ చ |

తథా కుంబోధకబలో విమోహన ఇతి స్మృతః |

రుధిరాందో వైతరణీ క్రిమిశఃక్రిమిభోజనః |

అసిపత్రవనఃకృష్ణో లాలాభక్షశ్చదారుణః |

తథావోయవహఃపాపో వహ్నిజ్ఞ్వలోహ్యధశ్శిరాః |

నందంశఃకృష్ణసూత్రశ్చ తమశ్చావీచిరేవ చ |

శ్వభోజనోంబుపాతశ్చ శూలఃప్రోతోఽథ కంఠకః |

సూచీముఖో దంతశూకక్షోరకర్దమ ఏవ చ |

రక్షోగణాశనస్థా స్థా పర్వతా వర్తనస్తథా |

ఇత్యేవమాదయశ్చాన్యే నరకాబృశ దారుణాః | 50

గచ్ఛంతి పాపినోనూనం విష్ణుధర్మ వివర్జితాః |

మునయ ఉచుః-

కర్మణాయేన యేయాంతి యాం యాం నిరయయాతనాం |

తత్సర్వం సంయగాచక్ష్య యుధానారాయణాచ్ఛృతం |

బ్రహ్మ ఉవాచ-

స్వస్వరూపమవిజ్ఞాయ ద్వైవిధ్యాం జాయతే నృణాం |

కామస్య వశతాం యాంతి దేవానాం వశతాముత |

అనిర్జితేంద్రియాకామవశగః పాపకారిణః |

తామిస్రాది మహాఘోర నిరయేషు వసంతి హి |

స్వాచారనిరతా దేవవశగః పుణ్యకారిణః |

తే వై స్వర్గాదిభోగేషు నివసంతి యథాసుఖం |

అహం మమేతి యేబుద్ధ్యా భూతేషు ద్రోహకారిణః | 55

పరవిత్తమథాపత్య కళత్రాణి హరంతి చ |

బద్ధస్తే కాలపాశేన యమదూతైర్దురాసదై |

స్మృతిర్నయత్ర యాంత్యేతేతామిస్రం నరకం చిరం |

వంచయిత్వాపరాన్యస్తు ధరాన్ వా పురుషాన్స్తథా |

భుంక్తేసదాందతామిస్రేపాత్యతే బృశదారుణే |

కూటసాక్షీ తథా సమ్యక్పక్షపాతేన యో వదేత్ |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

అన్యతం వక్త్రీ యోమోహాత్ స నరో యాతి రౌరవం |

జ్ఞానహో పుత్రహంతా చ గోఘ్నశ్చ కమలోద్భవ |

యాంతి తే నరకం సద్యశ్శ్వాసనిరోధకం |

సురాపోబృహ్మహా హతాన్ సువర్ణస్య చ సూకరం | 60

ప్రయాంతి నరకం యశ్చ త్రైస్సంసర్గముపైతి వై |

రాజన్యవైశ్యహంతా వై తథైవ గురుతల్పగః |

కరోతి కర్మిణోయస్తు యశ్చ ఖడ్గాదికృన్నరః |

ప్రయాంతితే వినశనే నరకేఘోరదారుణే |

స్నుషాంసుతాం చాభిగామి మహాజ్వాలే నిపాత్యతే |

స్వస్యగామి తప్తకుంభే హంతి రాజభటాంశ్చ యః |

అవమంతాగురూణాం యో యస్సాక్రోష్టో నరధమః |

వేదదూషయితాశ్చ వేద విక్రయికశ్చ యః |

అగమ్యాగామియశ్చాస్యా తే యాంతి శబలాభిదం |

చోరో విమోహయతి యో మర్యాదా దూషకశ్చ యః | 65

రంగోపజీవి కైవర్తః కూండాశీగరదస్తధా |

సూచీ మాహీషకశ్చైవ పర్వగామి చ యో నరః |

అగారదాహీ మిత్రఘ్నః శాకునిర్ గ్రామ దాహకః |

రుధిరాం దేవతంత్యేతే సోమం విక్రీణ తే చ యే |

మధుహో గ్రామహంతా చ యాతి వైతరణీం నరః |

దేవ ద్వీజపితృద్వేషి రత్నదూషయితాచ యః |

స యాతి క్షిమిభక్ష్యేవై క్షిమిశేషదురిష్టకృత్ |

అసిపత్రవనం యాతి వనచ్ఛేదీ వృధైవ యః |
 రేతఃపానాదికర్తారో మర్యాదాభేదినశ్చ యే |
 తే కృష్ణేయాంత్యశౌచాశ్చ కుహకా జీవ నిశ్చయే |70
 పితృదేవాతిథిర్హత్వా యశ్చాశ్నాతి నరాధమః |
 లాలాభక్షే సయాత్యుగ్రే శరకర్తా చ దారుణే |
 వేగీపూయవహంచైకో యాతిమృష్టాన్నభ్జ్న రః |
 శౌవత్రికో మృగవ్యాధో వహ్నిజ్వాలే పతత్యయం |
 యాతి తత్రైవసతతం యశ్శ్చపాకేషు వహ్నిదః
 అసత్ప్రతిగ్రహీతా తు నరకేయాత్యధోముఖే |
 అయాజ్యయాజకస్సత్రే తథా నక్షత్రసూచకః |
 వ్రతేషులోపకో యశ్చ స్వాశ్రయావిద్యుతశ్చ యః |
 సందంశయాతనామధ్యే పతతస్థావృభావపి |
 లాక్షామాంసరసానాం చ తిలానాం లవణస్య చ |75
 విక్రేతాబ్రాహ్మణో యాతి తదైవ నరకం ద్వజాః |
 దివాస్వప్నైషు స్కంధం తే యే నరాబ్రహ్మచారిణః |
 అవీచినరకే యాంతి యేఽన్యతౌ గృహమేధినః |
 పుత్రైరధ్యాపితా యే చ తే పతంతిశ్చ భోజనే |
 అంబుపాతేనిపాత్యంతే తేంబూన్యపహరంతి యే |
 శూలసూత్రైశ్చ యే జీవాన్ వ్యధయంతి ప్రలోభనైః |
 క్రీడార్థం తేభి నీయంతే శూలప్రోతే భయావహే |
 యోబిశ్రుత్యాధనీ విప్రం తిరశ్చీనేన చక్షుషా |80

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

న ప్రయచ్ఛతి దుర్మేధా స్ససూచీముఖగో భవేత్ |

ఉద్వేజయంతి యేజీవాన్ దందశూకా ఇవాపరే |

తే దందశూకే గచ్ఛంతి యమదూతైర్నిపాతితాః |

హీనవర్ణాదిభిర్ద్వైరై రుత్తమాన్విద్యాయుతాన్ |

నిస్త్రపాయేఽవమన్యంతే తే యాంతా క్షారకర్షమం |

కార్యముద్యమ్య యే మూఢా నరమేధేన పర్వణి |

రక్షోగణాశనా యాంతి యజంతే మాంసభోజినః |

మనోరథాన్వినిఘ్నంతి వృథాన్మణాంతు యే నరాః |

పాత్యంతే పర్వతాద్భూయో నీయంతే చ పునఃపునః |

ఏతే చాన్యేచ నరకాః శతశోఽథ సహస్రశః | 85

యే చ దుష్కృతకర్మాణః పచ్యంతే యాతనాగతాః |

వర్ణాశ్రమవిరుద్ధం చ కర్మకుర్వంతి యో నరాః |

కర్మణామనసావాచా నిరయేషు పతంతి తే |

అశుభస్యగతిశ్చైషా శుభస్యోర్ద్వం ప్రకీర్తితా |

గతిర్భాగవతీ యా తు సా ప్రోక్తా ప్రకృతేపరా |

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే లోకాఖ్యానే అధోలోకకథనం నామ త్రితీయోఽధ్యాయః |

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

భూలోక కథనే బృందావనచరితం

శ్రీబృహ్మోవాచ-

కర్మిణాంగతయో విప్రౌ మయా నారాయణాచ్ఛృతాః |

భూర్లోకం చ ప్రవక్ష్యామి నారాయణాచ్ఛృతం |

నారాయణస్థు మామాహ భూర్లోకస్య విస్తరం |
 కథయామి మహాభాగ యత్రాహం చ క్రమే గతిం |
 మచ్చరీరతయా యద్య ద్యప్యహమేవ వ్యవస్థితః |
 అవతారస్థు జీవానాం తారణాయ మయా కృతాః |
 భూర్లోకే తే చ సర్వే వై మర్యాదాం పాలయంతి హి |
 చతురశ్రాభవదద్భూమిః పంచాశక్రేటియోజనైః |
 విస్తీర్ణాసర్వతోదిక్షాధ్యానం వై కోటియోజనం | 5
 ద్వీపానిసప్తసంత్యక్త తావంతో జలరాశయః |
 వలయానీవ తే సర్వే భూమేరుపరివేష్టితాః |
 జంబూష్లక్షకుశక్రౌంచ శాకద్వీపం తథాపరం |
 శాల్మలీపుష్కరంనామ సప్తమం జలధీన్ శృణు |
 లవణేక్షురసౌ పశ్చాన్నేరోయం తదనంతరం |
 సర్విర్దధిపయస్త్వస్య స్తతశ్శుద్ధోదకం స్మృతం |
 జంబూద్వీపం తు భూమధ్యే లక్షయోజన విస్తృతం |
 తాదృక్షారాంబుధిస్తత తతో ద్వీపాంతరం శృణు |
 ఉత్తరోత్తరమేక్షైకం ద్వీగుణాయామ విస్తరం |
 ద్వీపానిషట్సముద్రాశ్చ హ్యుపరిష్ఠచ్ఛతుర్ముఖ | 10
 ద్వీపంజంబూసమాఖ్యాతం విభజే నవదా పునః |
 భాగే తు మధ్యమే మేరురుద్భావాయో లక్ష సంమితః |
 యోజనానాంక్షితేరంతర్మగ్నోద్భోడశ సంఖ్యయా |
 చతురశీతిసాహస్రైర్యోజనైర్ బహిరుచ్ఛితైః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ద్వాత్రింశచ్ఛ సహస్రాణి యోజనానాం చ విస్తృతః |

మూర్ధ్ని దేశే చ విజ్ఞేయస్సర్వతః కనకాచలః |

భూయశ్చ కర్ణికాకార స్సంస్థితః కమలోద్భవః |

హిమవాన్ హేమకూటశ్చ నిషదశ్చాస్తి దక్షిణే |

నీలశ్వేతశ్శృంగవాంశ్చ పర్వతా ఉత్తరేత్రయః |

లక్షప్రమాణౌ ద్వా మధ్యే దశహినాస్తథా పరే | 15

దశాంశేన యతోలీనా సముద్రాంబుని పద్మజః |

సహస్రద్వితయోద్ధ్రావ్యా స్తావద్విస్తారిణశ్చ తే |

భారతం ప్రథమం వర్షం తతఃకింపురుషం స్మృతం |

హరివర్షం తదైవాన్యన్ మేరోర్దక్షిణతో ద్వీజః |

రమ్యకంచోత్తరం వర్షం తస్యైవాసు హిరణ్మయం |

ఉత్తరాకురవశ్చైవ యథా వై భారతం తథా |

నవసాహస్రమేకైక మేత్యేషాం మంతరం విధే |

ఇళావృతం చ తన్మధ్యే సౌవర్ణోమేరురుచ్చితః |

మేరోశ్చతుర్ద్విశం తత్ర నవసాహస్ర విస్తృతం |

ఇళావృతం మహాభాగ! చత్వారశ్చాత్ర పర్వతాః | 20

విష్కంభా రచితామేరోర్ యోజనాయత ముచ్చితాః |

పూర్వే తు మందరోనామ దక్షిణే గంధమాదనః |

విపులఃపశ్చిమేభాగే సుపార్శ్వశ్చోత్తరే స్థితః |

చత్వారః పాదపాస్తత్ర బ్రహ్మన్ కేతువదుచ్చితాః |

కదంబోమందరజ్ఞేయో జంబ్వాఖ్యో గంధమాదనే |

విపులి పిప్పలో భోధి స్సుపార్శ్వే వటవృక్షకః |
ఏకాదశసమాయామో పాదపాస్సురసత్తమాః |
జంబూద్వీపస్య సా జంబూర్నామహేతుః ప్రయుజ్యతే |
జంబ్వాఫలాని ద్ద్విశ్యంతే మహాగజ సమానిచ |
పర్వతే పతితానాం చ రసేన హి సరిద్వరా | 25
జంబూనామ్ని సమాఖ్యాతా పీతా తత్తీరవాసిభిః |
జరాంస్వేదం దౌర్గంధ్య మింద్రియాణా మపాటవ |
హంతి రోధసి తన్నీరం వాయునాశోపితం చ యత్ |
జాంబూనదంతద్భవతి సువర్ణం సిద్ధభూషణం |
భద్రాశ్వం కల్పమాఖ్యాతం మేరోప్రాచ్యాం చతుర్ముఖ |
పశ్చిమంకేతుమాలాఖ్యం తయోర్మధ్యే ఇళావృతం |
వనంచైత్రరథం పూర్వే దక్షిణే గంధమాదనం |
వైభ్రాజం పశ్చిమే మేరోః వనం నందనముత్తరే |
తదాసరాంసి చత్వారి మేరోఃపూర్వాదిషుక్రమాత్ |
అరుణోదమ్మహాభద్రం ససీతోదం స మానసం | 30
శీతాంబశ్చ ముకుందశ్చ కురరీమాల్యవాంస్తథా |
వైకంకనామా పంచైతే విజ్ఞేయాఃకేసరా జలాః |
త్రికూటశ్శిరసశ్చైవ పతంగోరుచకాహ్వయః |
నిషదఃపంచమశ్చైతే దక్షిణే కేసరాచలాః |
శిఖిరానోద వైడూర్యః కపిలోగంధమాదనః |
జారుదిప్రముఖాశ్చైతే పశ్చిమే కేసరాచలాః |

శ్రీపాంచరాత్రే ట్టహద్భుహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

శంఖకూటోఽథఋషభో హంసోనాగస్తథాఽపరః |

కాలంజరశ్చ పంచైతే ఉత్తరేకేసరాచలాః |

మేరోరనంతరాంగేషు ద్వౌద్వౌ చ పరికల్పితౌ |

పూర్వాదిక్రమయోగేన తన్మధ్యే చ మహాపురీ | 35

జరరోదేవకూటశ్చ పర్వతావుదగాయతౌ |

అష్టాదశసహస్రాణి యోజనాని స్థితౌ హితౌ |

స్పృథుతుంగౌద్విసహస్రం తథాన్యౌదక్షిణాంశ్చితౌ |

పవనఃపారిజాతశ్చ కైలాసకరవీరకౌ |

పశ్చిమేచోత్తరేచైవ త్రిశృంగమకరావితీ |

మధ్యే తవ మహాభాగ బ్రాహ్మీమేరోశ్చమూర్ధని |

చతుర్బుద్ధశభిశ్చైవ సహస్రార్యోజనైర్మితౌ |

తస్యాం సమం తతఃపుర్యా ఇంద్రాదీనాం యథాక్రమం |

ఇంద్రాగ్నియమనైఋత్యో వరుణాఽనిలయక్షపాః |

ఈశశ్చాష్టౌ సమాఖ్యాతాః పురీణామధిపా ఇమే | 40

పురీ చ పూర్వతో జ్ఞేయా నామ్నాచైవాఽమరావతీ |

తేజోవతీతథాగ్నేయాం యామ్యాం సంయమినీమతా |

రక్షోవతీ రాక్షసీ తు శ్రద్ధావత్యతు వారుణే |

వాయోర్గంధవతీఖ్యాతా సౌమ్యాఖ్యాతా మహోదయా |

యశోవతీ భవస్యోక్తా కేసరాచలభూమిషు |

తామహైశ్వర్యసంపన్నా విష్ణునాకలయావృతాః |

భిత్వాండమండలం గంగా భగవత్పాదసంభవా |

దివఃపతంతి పరితో బృహ్మణస్సదనస్య హి |
సీతాచలకనందా చ చక్షుర్బుధ్రాచ వై క్రమాత్ |
పతంతి నామభేదేన దిగ్భేదేన చతుర్ముఖ |45
సీతాంతరిక్షగాపూర్వం శైలాన్నిష్కమ్య నిమ్నగా |
యాతి పూర్వేణవర్షేణ భద్రాశ్విన చ సంజ్ఞయా |
ప్రవిష్టా సాగరముఖం దక్షిణేన తథాఽధ్వనా |
భారతంవర్షమభ్యేతి శైలాన్ సప్తముఖీ తతః |
ద్వితీయాఽళకనందాంబో నిధింత్రైలోక్యపావనీ |
చక్షుస్తు పశ్చిమాద్వైలాత్ కేతుమాలం ప్రయాతి హి |
తేనైవ వారిధిం యాతి నిమ్నగాసరితాం పతిం |
ఆనీలనిషధాయామౌ మాల్యవద్గంధమాదనౌ |
అతీత్య వర్షమంబోధిమేతి యోషిద్యధాపతిం |
భద్రా తతోత్తరగిరీ నుత్తరాంశ్చ తథా కురూన్ |50
మధ్యే తయోర్మేరుశైలః కర్ణికా పంకజే యథా |
భారతం కేతుమాలాం చ భద్రాశ్వం కురునామాకం |
పత్రాణిలోకపద్మస్య మర్యాదాశైలతో బహిః |
దేవకూటశ్చ నిషదో దక్షిణోత్తరమాయతౌ |
మర్యాదా పర్వతాజ్ఞేయా కైలాసో గంధమాదనః |
అశీతియోజనాయామౌ పూర్వాపర మహోదధౌ |
నిషదఃపారియాత్రశ్చ నిషధావది భూభృతౌ |
మేరోఃపశ్చిమభూభాగే పూర్వోత్తరధరౌస్మృతౌ |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

త్రిశంగో జారుదిశ్చైవ ముత్తరో వర్షపర్వతౌ |

పూర్వపశ్చిమగావేతా వర్ణవాంతర్వవస్థితౌ |55

ఇత్యేతే పద్మజ! ప్రోక్తా మర్యాదాగిరయస్తవ |

పర్వతానామవస్థాన మానంత్యాన్న ప్రపంచ్యతే |

శైలానామంతరద్రోణ్య స్సేవ్యంతే సిద్ధదారణైః |

అన్యైశ్చ పుణ్యకృద్భిశ్చ దైత్యదానవకిన్నరైః |

భౌమాఃయేతాఃకృతాః స్వర్గాదుర్లభాః పాపకర్మభిః |

జ్ఞానమూర్తిర్వయగ్రీవో భద్రాశ్వే వసతిస్స్వయం |

వర్షేషు మూర్తియో విష్ణోః మర్యాదా పర్వతేషు చ |

వసంతి లోకరక్షాయై నానారూపవిశేషతః |

యాని కింపురుషాదీని వర్షేష్వతేషు సంత్యజ |

నిరాతంకాప్రజాః శశ్వన్ న శోకో న భయం తథా |60

న పిపాసా బుభుక్షా చ నోద్వేగో నాయుషఃక్షయః |

సంతి తేషాం సహస్రాణి వర్షాణి ద్వాద వింశతిః |

ఆయుర్ న తేషు దేశేషు భౌమమంభో న వర్షతి |

ఏతేషు న తు భేదోస్తి న కాలో యుగభేదవాన్ |

సదా కృతయుగకాలో వర్తతే చతురానన |

ధర్మశ్చతుష్పాత్సకలో ధ్యానమేవార్చనం హరేః

పర్వతాస్సరితశ్చాపి సంతి తత్ర పురాణి చ |

గ్రామశ్చసంతి బహవః స్వధర్మనిరతాస్సదా |

బ్రాహ్మణాభూమిపాశ్చైవ ప్రజాపాలన తత్పరాః |

స్వస్వకర్మాణ్యభిరతా శ్చాతుర్వర్ణ్య మవస్థితం | 65

***చాతురాశ్రమ్యమప్యేవం యదోక్తమవతిష్ఠతే |

ఆదాక్షిణాత్యాదంబోధే రాశైలాచ్చ హిమాలయాత్ |

దేశోయం భారతంవర్షం భూరేషాం కర్మిణాం నృణాం |

యోజనాని సహస్రాణి నవ విస్తార ఉచ్యతే |

స్వర్గాపవర్గఫలదం కర్మకార్యం నృణామిహ |

సహ్యోమహేంద్రోమలయశ్చుక్తిమాన్ నృక్ష పర్వతః |

వింద్యశ్చ పారియాత్రశ్చస్తవైతే కులపర్వతాః |

అతస్సంప్రాప్యతే స్వర్గో ముక్తిమస్మాత్ప్రయాంతి చ |

తిర్యక్ష్వంనరకం చాపి యాంత్యతఃపురుషా విధే |

ఇహైవ క్రియమాణస్య కర్మిణోనరకం ఫలం | 70

వర్షేష్యన్యేషుసర్వేషు కేవలంభుజ్యతే ఫలం |

ఇహైవచాతురాశ్రమ్య చాతుర్వర్ణ్య వ్యవస్థితః |

కృతాదియుగభేదానాం చతుర్థామిహ సంభవః |

దానం యజ్ఞం తపో మర్యాః పరలోక ఫలార్థినః |

ఇహకుర్వంతి యజ్ఞేశం యజంతే పురుషోత్తమం |

శ్రేష్ఠం తద్భారతంవర్షం సర్వవర్షాన్ సు సంమతం |

ఫలార్థినః కామయంతే కర్మభూమిజనం బుధాః |

సహస్రాణి తదైవాస్మిన్ దివ్యాని సదనాని చ |

నద్యస్సహస్రశఃపుణ్యా ఆస్తేచ పురుషషురః |

నద్యస్తు పర్వతోద్భూతా లోకేసంతి సహస్రశః | 75

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

ముఖ్యాస్తాను మహాభాగ నామతః ప్రవదామహం |

గిరీయఃపావనాస్సంతి బృహ్మన్నన్యే కులాచలాత్ |

మైనాకో మంగళప్రస్థ స్త్రీకూట ఋషభస్థధా |

ఋష్యమూకో కోంకణశ్చ శ్రీశైలో వారిధారకః |

ద్రోణఋక్షో దేవగిరిః చిత్రకుటోధ రైవతః |

గోవర్ధనోఽహమేవాత్ర నీలోపి మమ విగ్రహః |

గోకాముఖోధ కకుభో హరికీల ఇతి స్మృతః |

కామాంగో వేంకటాద్రిశ్చ మద్రూపః పాపనాశనః |

శతద్రూ చంద్రభాగాద్యా హిమవత్పాదనిస్సృతాః |

వేదస్మృతిముఖాశ్చాన్యా పారియాత్రా భవేన్మునే | 80

నర్మదాను రసాద్యాశ్చ నద్యో వింద్యా వినిగ్గతాః |

తాపీ పయోష్ఠీనిర్వింద్యా ప్రముఖాఋక్షసంభవాః |

గోదావరీ భీమరథీ కృష్ణవేణ్యాధికాస్తథా |

సహ్యాపాదోద్భవానద్యాః స్మృతాః పాపభయాపః |

కృతమాలాతామ్రపర్ణీ ప్రముఖామలయోద్భవాః |

త్రిసామాశేషకుల్యాద్యా మహేంద్ర ప్రభవాస్మృతాః |

ఋషీకుల్యాకుమార్యాద్యా శుక్తిముత్పాదసంభవాః |

త్రిసామాఋషీకుల్యాద్యా స్సంత్యన్యాశ్చ సహస్రశః |

కళిందనగరంభూతా కాళిందీ లోకపావనీ |

క్రీడార్థం మమ దేవేశ నిత్యం తత్ర వసామ్యహం | 85

తద్దైవసరయూపుణ్యా యత్ర కుత్రావగాహితా |

విశేషేణ మమ క్షేత్రేత్వయోధ్యాయాం మనీషిభిః |
క్షేత్రాణి భారతేవర్షే పుర్యశ్చ బహుశో విధేః |
స్నానధ్యానజపాభ్యాసాన్ మత్ప్రాప్తిర్ యత్ర నిశ్చితా |
మధ్నాతి సర్వపాపానిరాతి మే ప్రేమవారిధిం |
చకాసి చక్రవిస్తారే మత్ప్రాప్తిర్నావ వేదికా |
మధురేతి పురీరమ్యా పుణ్యారణ్య విభూషితా |
గుప్తోహం నివసామ్యత్ర శ్వేతద్వీపాభిధే యథా |
కదాపి కృతినాం ప్రీత్యై ద్వాపరాంతే విశేషతః |
ప్రగ్గుప్తం భావయేబ్రహ్మన్ కల్పేకల్పే తవాజ్ఞయా |90
తత్ర బృందావనం నామ మత్కేళి నిలయం మతం |
బృందాభిదానయా భక్త్యా మూర్తిమత్యా నిషేవితం |
నిగూడమనవద్యంమే నీళయాప్రియయా సహ |
నివసామి మహాభాగ పరమానందసంయుతః |
విముక్తినామ్ని జననీ తయాక్రోడీకృతోస్మ్యహం |
సుషుమ్నాయాం విహారో మే బ్రహ్మన్ జానీహ నిత్యశః |
వినాజ్ఞానం వినాధ్యానం వినా ఇంద్రియనిగ్రహం |
విముక్తివసతాం తత్ర కిం పునస్సజతాం తమం |
బృహ్మోవాచ-
భగవన్ కౌతుకంమహ్యం ప్రతిభాతి వచస్తవ |
కథం బృందావనం నిత్యం కేళిభూతం తవ ప్రభో |95
కా బృందా కా విముక్తిస్తు పరమానందసంజ్ఞకః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

కోయం కమలపత్రాక్ష కా నీళాఖ్యా చ సుందరీ |

కా సుషుప్త్యా త్వయా ప్రోక్తా ముక్తిర్నివసితాం కథం |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

నిర్గుణాయాస్తు లీలాయా యద్యంతో న విద్యతే |

ఆవిర్భావస్తరోభావో హ్యస్తికేనాపి హేతునా |

గోలోక గోకులోద్భూత శ్వేతద్వీపాదికేళివత్ |

నిత్యాసూక్ష్మస్వరూపేణ కల్పాంతే చాపి వర్తతే |

యే జీవాఃక్రిపయా విష్ణోః వీక్షితాస్సురసత్తమ |

వసంతి రసమార్గీయా నిత్యలీలాభికాంక్షిణః |

తేషామారాధనార్థాయ ప్రాప్య భోగాతయాస్థితః | 100

భగవాన్ నిజరూపేణ కోటిమన్మథ మన్మథః |

రసమార్గేణ యో దేవ మీక్షంతే పరిశీలితుం |

తేషాం భూమావపి నిజం స్థానమావిష్కృతం మయా |

సుదర్శనే మహాచక్రే మాయామయ నివారకే |

దుర్లభే సాధనైరన్వేర్హి నా ప్రేమామృతౌషధం |

స్థానేపి పరమైకాంత ప్రేమనిర్భిన్న చేతసాం |

నివాసాయ సదా యత్ర కిశోరో నిత్యయౌవనః |

సదా రాసరసావిష్టో వేణువాద్యధరో హరిః |

మయూరపింధాభరణః కోటికందర్పసుందరః |

గీయమానో ముదాయుక్తో నిత్యముక్తవధూజనైః | 105

సేవితాంఘ్రిసుదాసారో నిత్యానందగుణాంబుధిః |

సర్గాదా పరమజ్యోతిః స్వానందైక నికేతనం |
 ఏకమేవాద్వితీయాఖ్యం స దేవస్సదభోదితం |
 నిజాధారం నిజాభాస మవాఙ్మనస గోచరం |
 నిస్తరంగాంబుధిరివ నిజానందనికేతనం |
 నాంతరం న బహిస్తత్ర నాంబరం నావనీతలం |
 కారణం సర్వసత్త్వానాం నిదానం బీజమవ్యయం |
 లీలేచ్ఛాదిసదాయుక్తం దివ్యానందగుణాస్పదం |
 సంకల్పమకరోత్తత్ర కదాపి పరమమహాః |
 ఏకేనత్రిగుణాంమాయాం తస్మాన్నిర్గమనం బహిః | 110
 బద్ధానాం సుఖభోగాయ లీనానాం ప్రకృతౌ పురా |
 ద్వితీయేనవిముక్తానాం నిత్యానాం నిత్యలీలయా |
 గుణైకనిలయాం నిత్యం శక్తిం నిర్గమయన్ బహిః |
 జ్ఞానానందమయా సాక్షాదేకరూపా నిరామయా |
 త్రిగుణప్రకృతేర్భిన్నా నిర్గుణా ప్రకృతిస్త్వీయం |
 బ్రహ్మైవ సగుణాసాక్షా దానందరసదాయినీ |
 ప్రాకృతావరణాద్భిన్నే దివ్యాకాశే పరాత్పరే |
 సృష్టిం వితనుతేస్వస్య దివ్యామమల రూపిణీం |
 యస్యామానందనిలయః సాక్షాదుపనిషత్తనుః |
 రమతే రమయాసాకం నిత్యముక్తైరుపాశ్రితః | 115
 నాత్రకాలగతిస్సక్షాదిచ్చైకా పరమాత్మనః |
 నిర్మాయ ద్వివిధం సర్గం ప్రాకృతాప్రాకృతం హరిః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్భక్త్యా సంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

పునస్సంకల్పయన్ దేవ్యా వీక్షితశ్రీనికేతనః |

శ్రీదేవ్యువాచ-

అతి దూరతరం దివ్యమవాఙ్మనసగోచరం |

దామ తే పరమేశాన నిత్యానందమనశ్వరం |

అవిదిత్వా సుఖంచాస్య ప్రాగ్భీషస్య కథం రుచిః |

స్వామిన్ను త్వద్యతేజంతుర్ నిత్యలీలాసుఖాంబుధౌ |

త్వయి సర్వం రమేశాన శ్ఠాయతే దృశ్యతే చ యత్ |

విలీనం జాయతే సర్వం వయాంసీవ దినాత్యయే |

త్వదధీనమిదం సర్వం చిదచిచ్ఛట్ట సంజ్ఞితం | 120

ఉద్భోదయసి సర్వాణి త్వమేవ పురుషోత్తమ |

ఉన్మజ్జన్మజ్జదేవైతే నై కరూపేణ తిష్ఠతి |

త్వమేకరూపస్త్వాయత ఆత్మభూతస్సనాతనః |

యథా ప్రాకృతమేవేద మతీత్య తవ విష్ణురం |

న మా భాతి మహారాజ నాత్రేదమమలద్యుతే |

శ్రీభగవానువాచ-

త్వమప్యేతన్న జానాసి నిత్యే కమలసంభవే |

రహస్యం పశ్య యల్లోకే ప్రాకృతేపి ప్రకాశితం |

ఏవం ప్రజల్పతస్త్వస్య కర్పూరక్షోద పాండురా |

సుందరీదక్షనయనా దుదతిష్ఠత్క్షణాదిహ |

బృందశో రసికాన్న్విత్యా విలీనాన్ ప్రాజ్ నిజానన్ | 125

తామువాచరహో దేవో విహస్య జలజేక్షణః |

సంవిశస్య మహాభాగే ప్రాకృతే మమ వేశ్మని |
 నీత్వా మదనురాగార్థం విలీనాన్ త్వయిసుందరీ |
 త్వం తు బృందాభిదా భక్తిం బృందేశస్య ముపాశ్రితా |
 వినోదాయ మమ ప్రీత్యా వనరూపస్య మావహ |
 యథాఽత్ర త్వం గవాంలోకే తిష్ఠసి ప్రాణవల్లభే |
 తదైవ ప్రతిభాసేన స్వాంశేన ప్రవిశాస్యగాం |
 ఇయం తు విరజాదేవీ వైకుంఠద్వారవాహినీ |
 సూర్యమార్గేణ నిర్యాతా జంబూద్వీపం విశేషతః |
 కళిందగిరిమసాద్య కాళిందీనామ నిమ్నగా | 130
 అభిషేచతు తే వీధీమరవిందజలైర్ముదా |
 సుషుమ్నైవ ద్వయోర్మధ్యే దైవే పైత్రే చ వర్త్యని |
 విముక్తవపుషాం నేత్రే గోలోకే మమ వేశ్మని |
 ఇడయా సూర్యరూపిణ్యా దేవలోకం న సమ్మయః |
 పితృలోకం పింగళయా కర్మమార్గేణ యాతి హి |
 యోగేసన్యస్త దేహానాం దేవయానేన గచ్ఛతాం |
 సుషుమ్నాయాం ప్రవిష్టానాం భక్తానాం వైష్ణవీగతిః |
 యమునేయం సుషుమ్నైవ సంలగ్నా మమ మందిరే |
 శ్రద్ధయానే వనాదస్యా జనో మల్లోకమాప్పుయాత్ |
 ఏష వై ప్రాకృతోరత్న రాశిర్గోవర్ధనాభిదః | 135
 అంశేనమద్విలాసార్థం యా తు దైవత్వమాప్పుయాత్ |
 నాసాయా మధ్యభాగోయం సుషుమ్నా యత్ర తిష్ఠతి |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

అంశేన మద్విలాసార్థం యా తు దైవీ సరిద్వరా |

యస్యా విలోకనాత్సద్య సాస్వాదోఽభి జాయతే |

రసికానాం వినోదార్థం శారదీచంద్రికా శుభా |

సదైకరూపావిశతు దివ్యా కిరణదామరైః |

ముక్తిం వినా న మత్ప్రాప్తి సా తు భక్త్యైక సంశ్రయా |

సా తు బృందే త్వయానేయా పరానందేన సంయుతా |

భక్తిస్త్వం వనరూపేణ యశోదా ముక్తిరూపిణీ |

నందోఽయం పరమానందోఽహ్యవిర్భవతు భూతలే | 140

నావిర్భావస్థిరోభావో నిత్యా యా వనసంపదః |

ఆవిర్భావస్థిరోభావో దృశ్యాయాస్తు యుగే యుగే |

రూపం నీలాసమీపస్థా సదానందస్వరూపిణీ |

స్వాంశేన శక్తిభిస్సాకం యాతు బృందావనే వనే |

నీలయా లాలితోహం చ కరిష్యేఽస్యా వినిశ్చితం |

స్వతంత్రోపి సమర్థోపి సర్వజ్ఞోపి నిరంతరం |

నీలామేవా సు వర్తిష్యే లీలాభంగోన్యథా భవేత్ |

లీలాయామపరాధం తు నాద్రియంతే మనీషిణః |

నీలాసంగం న త్యజామి న మాం నీలాలిముంచి |

అహం నీలామయస్సాక్షా న్నీలాదేవీ తు మన్మయా | 145

యావంతి మమ రూపాణి నీలాతావత్స్వరూపిణీ |

నానాభిదానైరన్యత్ర రాధా బృందావనే వనే |

అపరాదైశ్చ నీలాయాః పూజనం మమ జాయతే |

క్షత్రియాణీం యథా యుద్ధే సాయకైర్మమ పూజనం |

నీళా శీలాం న సంధత్తే నిరానందస్తదాహ్యహం |

నిర్మితేయం మయాశక్తిః శీలార్థం చైవ కేవలం |

కరోమి నీలయా సర్వం ప్రాకృతాప్రాకృతా జగత్ |

తిష్ఠామి నీలయాయుక్తో నిరుద్ధోపి సదాహ్యహం |

సూక్ష్మరూపేణ మాం నీలా కదాపి న విముంచతి |

స్థూలరూపేణ మామేకముపాస్తే సర్వ కర్మసు | 150

యోహంసా మమనీలా తు యా నీలాసోస్మ్యహం పునః |

అంతరం నైవ పశ్యామి యథా వై శేష శేషిణోః |

నిత్యశ్చ శక్తయోస్యస్య లలితాద్యాస్సుమంగలాః |

అష్టా నిత్యవిహారస్య రసజ్ఞాః కౌతుకోజ్జ్వలాః |

ఆవిర్భవంతు నీలాయాం సూక్ష్మరూపేణ సంస్థితాః |

ఆసామపి పరాహ్యష్టా ప్రత్యేకైకం వ్యవస్థితాః |

చతుష్టస్థిర్ముదాయుక్తాః ఆవిర్భావ విచక్షణాః |

నృత్యజ్ఞానకలాభిజ్ఞా వాద్యాఽభినయ నిమ్నగాః |

యౌవనారంభ లిప్తాంగ్యా శ్రీమత్యశ్శ్రీ పరిగ్రహాః |

తవాజ్ఞామనువర్తిన్యో నీలేసంతు సహస్రశః | 155

మయాసహ వినోదార్థం యేషామస్తి మనోరథః |

తేషామిహసమావాసో నిత్యం బృందావనేస్తు చ |

ద్విపరార్థాఽవసానోయం కాలస్వావయవై రిహ |

నైవశక్తోఽభి భవితుం నిత్యలీలారనోత్సవం |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

యథా వైకుంఠభక్తానాం శ్వేతద్వీపనివాసినాం |

వయోవస్థాకృతా భేదో నైవ ద్వేషాది వైభవం |

జరామరణ దౌర్గంధ్య స్వేద వీర్యాది సంక్షయః |

తథాఽత్ర ద్విపరార్థాంత మేకరూపత్వమేవ హి |

దృశ్యాదృశ్య విభేదేన లీలా మే ద్వివిధాత్మయం |

అదృశ్యాత్వేకరూపేణ సుదర్శన సమాశ్రితా | 160

దృశ్య తు త్రివిధానైవ రసికానాం తు సాధనం |

సాధ్యాఽదృశ్యా సమాఖ్యాతా రసికానాం న సంశయః |

జగద్ధితాయ లోకేస్మిన్ యథాదృశ్య తయాస్థితం |

నందగోప స్వరూపేణ పరానందో నరాక్షితిః |

జాతాముక్తిస్సమాయాతా యశోదా రూపధారిణీ |

అంశేన చ గవాంబ్బందం సమాయాతాం మదాంతికే |

గోవర్ధనాదిభిశ్చైల స్సమున్మగ్నశ్చ తత్క్షణాత్ |

అదృశ్యత ఘనశ్యామా సుషుమ్నాఽమృతవాహినీ |

కాళిందీ సూర్యతనయా మమ మార్గవిరోధినీ | 165

భ్రమద్బ్రమరఝంకార మందారతరు మారుతం |

శ్రీమద్బృందావనం నామ కాళిందీకుల కేతనం |

దృశ్యం భవిష్యతి క్షిప్రం మహాపుణ్యవతాం నృణాం |

పంచయోజనవిస్తీర్ణాం రసధామైవ కేవలం |

నీలే త్వం చ విలాసార్థం గోపకన్యత్వమాప్ను హి |

సఖీభిఃకోమలాంగాభిః దృశ్య లీలా మహోత్సవే |

అదృశ్యేయమపి శ్యామే నాస్తికానాం కలాయుగే |
కామక్రోధాభిభూతానాం నానాదేవైక సేవినాం |
పరద్రోహ పరోద్వేగ పరాణాం విషయాత్మనాం |
అభాగ్యానామధన్యానా మసతామధికారిణాం |170
గోపాయతిజనాన్యస్మాత్ ప్రపన్నానేవ దోషతః |
అతో గోపీతివిఖ్యాతా నీలాఖ్యా పరదేవతా |
త్వయాచారాధితో యస్మా దహం కుంజమహోత్సవే |
రాధేతి నామ విఖ్యాతా రాసలీలా విధాయికా |
వినాశ్రీమంత్రరాజేన శ్రీచింతామణి సంజ్ఞికా |
వినాద్వయానుసంధాన మనన్యశరణం వినా |
వినాచార్యప్రసాదేన వినా వన నిషేవయా |
శ్రీనారాయణ సంభోగ లీలానైవావలోక్యతే |
దృశ్యా లీలా ద్వితీయా తు మధురాయాం భవిష్యతి |
జన్మనా మమ దేవేశి యత్ర కంసో నిపాతితః |175
(జన్మనా తు మమ ద్వేషీ యత్ర కంసో నిపాతితః |?175)
జాతోహం నిగమాత్సక్షాద్ వాసుదేవాభిదాత ప్రీయే |
దేవక్యాం బృహ్మవిద్యాయాం బలేన బలినా సహ |
మల్లోక ప్రాప్తుకామానాం ప్రపన్నానాం నృణామిహ |
మథ్నాతి సర్వపాపాని మధురేతి నిగద్యతే |
త్రితీయా దృశ్యరూపా తు ద్వాపరకాయాం ప్రకాశితా |
శ్రీభూమిభ్యాం సహితా యత్ర నివసామి వరాననే |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

అహం తు కృష్ణరూపేణ రుక్మిణీ త్వం భవిష్యసి |

భూదేవీ సత్యభామాయం నీలేందీవరలోచనా |

ఆవాభ్యాం రచితంకర్మ ధ్యాత్వా దృష్ట్వా మనీషిణః |

యాస్యంతి మధ్గతిం ధీరా మావిషాద పరాభవ | 180

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే

లోకాఖ్యానే శ్రీబృందావన చరితం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః |

అథ పంచమోధ్యాయః

బృందావనచరితే యుగళారాధనం

శ్రీరువాచ-

రసికానాం సదోపాస్యో నీలయా సహితోభవన్ |

కథం ధ్యేయావిశాలాక్షీ శ్రీమద్బృందావనే వద |

మంత్రంచింతామణింబ్జూహి ద్వయం చ శరణాగతిం |

కిం స్తోత్రం కిం చ పీఠస్థే కిమావరణకల్పనం |

శ్రీ భగవానువాచ-

శృణుసుందరి వక్ష్యామి నీళయా సహితస్య మే |

పూజనంమంత్రరాజం చ ద్వయం చ శరణాగతిం |

రహస్యానాం రహస్యం చ గుహ్యేనాంగుహ్యముత్తమం |

మంత్రశ్చింతామణిర్నామ సాన్నిధ్యం మే ప్రయచ్ఛతి | 5

ఏషాంపంచపదీ విద్యా ద్వయమిత్యభిధీయతే |

ఉభాభ్యాం మంత్రరాజాభ్యాం జాయతే ప్రాణవల్లభే |

*నమో గోపిజనేత్యుక్త్వా వల్లభాయ వదేత్తతః |

ద్విపదీ దశవర్ణేయం విద్యాయాః ఖండ ఉచ్యతే |
*గోపీజనపదంచోక్త్వా వల్లభేతి పదంతతః |
చరణౌ శరణం పశ్యాత్ ప్రపద్యేతు పదం పునః |
త్రిపదీషోడశార్ణోయం విద్యాఖండోద్వితీయకః |
ఏవం పంచపదీవిద్యా విద్యేయా యుగళాత్మికా |
ఏతాం పంచపదీవిద్యాం శ్రద్ధయా ధారయేత్తు యః |
కృష్ణప్రియాబృందమధ్యే గచ్ఛత్యేష న సంశయః |10
న పురశ్చరణాపేక్షా నాపి న్యాస విధిర్మతః |
న దేశకాలనియమో నారిమిత్రాది శోధనం |
సర్వేఽధికారిణశ్చాత్మర చండాలాంతాశ్చ సుందరీ |
స్త్రీయాశూద్రాదయశ్చాపి జడమూకాంధ పంగవః |
ఆంధ్రహూణకిరాతాశ్చ పుళిందాఃపుల్కసాస్తథా |
ఆభీరాయవనాః కంకాః ఖసాద్యాః పాపయోనయః |
దంబాఽహంకారపరమాః పాపపైశూన్యతత్పరాః |
గోబ్రాహ్మణనిహంతారో మహాపాతక సంయుతాః |
జ్ఞానవైరాగ్య రహితాః శ్రవణాది వివర్జితాః |
మయాభికాంక్షినోయే తు తే తు సర్వేఽధికారిణః |15
యది భక్తిర్భవేదేషాం నీళయారాధితేమయి |
బృందావన మహాలీలా పరమోత్సవ దర్శనే |
నాన్యద్వారాభవేదేషా లీలా పరమ పావనీ |
తస్మాద్భ్యుగళ మంత్రేణ స నీళంమాముపాశ్రయేత్ |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

యాజ్ఞికో దాననిరతః సర్వతీర్థోప సేవకః |

సత్యవాదిర్యతిర్వాపి వేదవేదాంగ పారగః |

బృహ్మనిష్ఠకులీనో వా తపస్వీవ్రతతత్పరః |

ద్వయాధికారీ న భవేత్ కృష్ణభక్తిర్వివర్జితః |

అంగన్యాస కరన్యాసావ చక్రాద్యైః ప్రకల్పయేత్ |

అథవా దీర్ఘబీజేన న్యసేద్ద్వయ మథాచరేత్ | 20

ఓమిత్యేవభవేద్బీజం నమశ్చక్తిరుదాహ్మతా |

గోపీజనప్రియఃకృష్ణో దేవతాఽత్రప్రకీర్తితాః |

అంతర్యామిత్తు ఋషిరహం దేవో నారాయణః ప్రియే |

భవిష్యంతి తథాదాన్యే శివోబృహ్మ చ నారదః |

ప్రవర్తనాయ యూయం తు సర్గాదౌ చ ప్రయోజయేత్ |

స తత్ర తదృపిప్రోక్షసర్వాగమ విశారదైః |

సర్వేషాం దేవిమంత్రాణాం బీజానాం చ విశేషతః |

అహమేవఋషిర్ముఖ్యో వేదామచ్ఛ్వాస సంభవాః |

నారదాది ఋషీణాం చ హ్యంతర్యామితయాహ్వాహం |

తత్రే తత్రాస్మిదయితే వాసుదేవః పరాత్పరః | 25

త్వం దేవీ నాదరూపేణ బీజరూపేణచాస్మ్యహం |

ఆవయోరేవయోగేన సర్వేమంత్రాః ప్రకీర్తితాః |

సకృదుచ్చారణాదస్య కృతకృత్యో న సంశయః |

తథాపి దశధానిత్యం జపేదర్థం విభావయన్ |

అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి మంత్రస్యాస్య ప్రియాత్ప్రియే |

*¹పీతాంబరం ఘనశ్యామం ద్విభుజం వనమాలినం |

బర్హిబర్హకృతాపీడం శశికోటి నిభాననం |

ఘూర్ణాయమాన నయనం కర్ణికారావతంసినం |

అభితశ్చందనేనాథ మధ్యే కుంకుమరేఖయా |

రచితం తిలకంఘ్రాలే బిభ్రాణం కమలాకరే | 30

తరుణాదిత్యసంకాశం కుండలాభ్యాం విరాజితం |

ఘర్మాంబు కణికారాజద్ దర్పణాభ కపోలకం |

ప్రియాముఖ విదున్యస్త్ర లోచనం చోత్తరభ్రువం |

నాసాగ్రవిస్ఫురన్ముక్తా శుద్ధాంశు విలసన్ముఖం |

దశనజ్యోత్స్నయా రాజత్ పక్వబింబఫలాధరం |

కేయూరాంగదసద్రత్న ముద్రికావిలసత్కరం |

బిభ్రతం మురళీవాద్యం పాణౌపద్యం తథాపరే |

కాంచీదామస్ఫురన్మధ్యం నూపురాభ్యాం లసత్పదం |

రతికేళిరసావేశ చపలం చపలేక్షణం |

హసంతం ప్రియయాసార్థం హాసయంతం చ తాం ముహూః | 35

ఇత్థం కల్పతరోర్మూలే రత్నసిహ్వాసనోపరి |

బృందారణ్యే స్మరేత్కృష్ణం సంస్థితం ప్రియయా సహ |

వామభాగేస్థితాం తస్య రాధికాం సంవిచింతయేత్ |

**నవీన నీలవసనాం ధ్రుతహేమసమప్రభాం |

పటాంచలేనావృతార్థసుస్మేరానన పంకజాం |

కాంతవక్త్రసుధాధామ చకోరాయుత లోచనాం |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

అంగుష్ఠతర్జనీభ్యాం చ నిజప్రియముఖాంబుజే |

అర్చయంతీం పూగఫలం పఠ్ణాచూర్ణసమన్వితం |

ముక్తాహారోల్లసచ్ఛారు పీనోన్నత పయోధరాం |

క్షీణమధ్యాం పృథుశ్చోణీం కింకిణీజాలశోభితాం | 40

రత్నహాటకకేయూర ముద్రావలయ ధారిణీం |

రణత్కటకమంజీర రత్నపాదాంగుళీయకాం |

లావణ్యసారముగ్ధాంగీం సర్వావయవసుందరీం |

ఆనందరసమఘ్నాం చ ప్రసన్నాం నవయౌవనాం |

సఖ్యశ్చ రాధికాయా వై తత్సమానవయో గుణాః |

తత్సేవనపరాభావ్యా శ్చామర వ్యజనాదిభిః |

జానాసి హృదయావాసే తథాపి కథయామి తే |

అన్యేషాం చ ప్రబోధార్థం మంత్రార్థమమలం ప్రియే | 45

దశాక్షరేణ సంయుక్తా తథేయం షోడశాక్షరీ |

శ్రీరాధాకృష్ణయోర్విద్యా బృందారణ్యోపసేవనే |

రసికానాం సదా జప్త్యా జన్మవ్యయ వినాశినీ |

మహారసమయీలీలా దివ్యా నిత్యానపాయినీ |

ఆకల్పాంతేకరూపేయం శుద్ధసత్వమయి ప్రియే |

అనయాప్రాప్యతేభద్రే సత్యం సత్యం నిశామయ |

బహిరంగైర్భయం తస్య స్వయైర్మాయాది శక్తిభిః |

అంతరంగైస్తథానిత్య విభూతేస్తే చిదాదిభిః |

గోపనాదుచ్యతే గోపీ శ్రీనీళారాధికాబిధా |

దేవీకృష్ణామయిజ్ఞేయా రాధికా పరదేవతా |50

సర్వ లక్ష్మీస్వరూపా చ శ్రీకృష్ణానంద దాయినీ |

అతస్సాష్టాదినీ శక్తిరీ నానాకేళివిశారదా |

తత్యలాకోటికోట్యాంశా దుర్గాద్యాస్త్రగుణాత్మికాః |

యథాలక్ష్మీస్త్వమేవాసి తథానీళాచ గోపికా |

అహంనారాయణఃకృష్ణో బృహ్మాండాయుత నాయకః |

సర్వస్య కారణం నీళామయ్యేవ చ కృతాశ్రయా |

యథాహం వ్యాపకోదేవీ తథేయం మమ వల్లభా |

యథా యథా స్వరూపోహం జ్ఞేయాం నీళా తథా తథా |

చిదచిల్లక్షణంసర్వ మావాభ్యాం పూరితం జగత్ |

సైషా హి రాధికాగోపీజనస్తస్యాసఖీగణః |55

వల్లభౌ తత్సమూహస్య సంప్రోక్తౌ ప్రాణనాయకౌ |

రాధాకృష్ణౌ తయోఃపాదౌ శరణమ్న్యాదిహాశ్రయః |

ప్రపద్యగతవానస్మి జీవోఽహంభావదూషితః |

సోఽహంతచ్చరణంప్రాప్తో హిత్వాఽన్యత్సాధనం మహత్ |

ప్రయోజనాంతరంహిత్వా సంబంధాంతరమేవ చ |

భోగం మే యుగళానందో నిత్యస్సర్వావధిస్తు యః |;

అనన్యసాధనంత్యాహ నమశ్శబ్దో దశాక్షరే |

చతుర్ధీత్వాహ కల్యాణీ తథాఽనన్య ప్రయోజనం |

మమత్వ మాహ మశ్శబ్దో న శబ్దస్తపేధనం |

మమత్వం సర్వతస్త్వక్త్వా దర్పం చ శరణాగతః |60

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

మంత్రార్థః కథితస్త్యేష సంక్షేపేణ వరాననే |

యుగళార్థస్తథా న్యాసః ప్రపత్తిశ్శరణాగతిః |

ఆత్మావర్ణమిమే పంచపర్యాయాస్తే మయోదితాః |

రాసలీలా మయాసాకం శ్రీమద్బ్రహ్మాండావనే తు యా |

భవిష్యతి మహాభాగే తత్రేచ్ఛాతవ యాస్యతి |

ద్వారకాయాం తథా భద్రే రుక్మిణీరూపిణీస్వయం |

ప్రజప్త్యైతాం మహావిద్యాం యాస్యసి త్వరితాసుఖం |

శ్శత్యాభవోపి మల్లీలా మద్యశ్యం భువి మానవైః |

తపసా మాం సమారాధ్య మత్తో విద్యామవాప్స్యసి |

శంకరాన్నారదో యోగీదాంబరీషస్తతో నృపః | 65

అవాప్యతి వరారోహే మంత్రం దీక్షాపురస్సరః |

ఏవం పరంపరాభాగైః విద్యా భవిష్యతి |

జీవాః పాపంతరిష్యంతి నాహందూరేఽనయాఽనఘే |

గృహీత్వా పరమాంవిద్యాం వైష్ణవంధర్మమాచరన్ |

ఆజీవముపతిష్ఠేత మమ క్షేత్రం వరాననే |

శ్రీరువాచ-

సంక్షేపా దేవదేవేశ! భవభీతి వినాశనం |

ధర్మంభాగవతం బ్రూహి యేన కృష్ణప్రసీదతు |

శ్రీభగవానువాచ-

కల్యాణి శ్రూయతాం ధర్మో లోకానాం హితకామ్యయా |

శంఖచక్రాంకనం కృత్వా ప్రపన్నోయం సమాచరేత్ |

గురుం చ పరయాభక్త్యా సేవమానో నిరంతరం | 70

తత్కృపాం భావయేద్విద్వానాత్మనో వినివృత్తయే |

స్వేష్టదేవదియానిత్యం వైష్ణవాన్ పరితోషయేత్ |

తాడనం భర్తృనంకామీ భోగత్వేన యథాస్త్రియాః |

గృహ్లాతి వైష్ణవానాం చ తద్వద్బ్రహ్మం సదాబుధైః |

ఐహికాముష్మికీంచంతాం నైవకుర్యాత్కదాచన |

ఐహికం తు సదాభావ్యం పూర్వాచరిత కర్మణా |

ఆముష్మికం తథా కృష్ణః స్వయమేవ కరిష్యతి |

అతో హి తత్కృతే త్యాజ్యః ప్రయత్నస్సర్వదా నరైః |

సర్వోపాయ పరిత్యాగః కృష్ణోపాయత్వమాచనం |

సుచిరం ప్రోషితేకాంతే యథాపతిపరాయణా | 75

ప్రియాఽనురాగిణీదీనా తస్యస్వంగైక కాంక్షిణీ |

తద్గుణాన్ భావయేన్నిత్యం గాయత్యపి శృణోతి చ |

తథా శ్రీకృష్ణలీలాదేస్మరణాది సమాచరేత్ |

న పునస్సాధనత్వేన కార్యం తత్తు కదాచన |

చిరం ప్రోష్యగతంకాంతం యథాప్రోషితభర్తృకా |

చుంబంతీవాంగమాలింగే న్నేత్రాభ్యాం పిబతీవ చ |

బృహ్మానందం గతాచాముం సేవతే పరయాముదా |

శ్రీమదర్చావతారేషు తథా పరిచరేద్ధరిం |

అనన్యశరణో నిత్యం తదైవానన్య సాధనః |

భవేదనన్యసంబంధ స్తథాఽనన్యప్రయోజనః | 80

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

నాన్యం చ పూజయేద్దేవం న నమేన్నస్మరేదపి |

న చ పశ్యేన్నగాయేచ్ఛ న చ నిందేత్ కదాచన |

నాన్యూచ్ఛిష్టం తు భుంజీత నాన్యశేషం చ ధారయేత్ |

అవైష్ణవానాం సల్లాపం వందనాదీన్స్వవర్జయేత్ |

విష్ణోర్వా వైష్ణవానాం వా నిందా న శృణుయాన్మనాక్ |

కర్ణాపిధాయ గంతవ్యం శక్తోదండం సమాచరేత్ |

ఆశ్రిత్యదాఽథ కిం వృత్తిం దేహపాతావధిస్త్రయే |

ద్వయార్థం భావయేన్నేవ తిష్ఠేదిత్యేవ మే మతిః |

సరస్వముద్ర నద్యాదీన్ సంత్యజంశ్చాతకో యథా |

త్పిషితో మ్రియమాణో వా యాచతే వై పయోధరం | 85

ఏవమేవ ప్రయత్నేన సాధనాని పరిత్యజేత్ |

స్వేష్టదేవో సదాయాచ్యో గతిస్తా మే భవేదితి |

స్వేష్టదేవ తదీయానాం గురోరపి విశేషతః |

ఆనుకూల్యే సదాస్థేయం ప్రాతికూల్యం వివర్జయేత్ |

సకృత్ప్రపన్న రక్షాది కల్యాణ గుణతాంతయోః |

విచింత్య విశ్వసేద్దేవో మామపశ్య మవిష్యతః |

సంసారసాగరాన్నాథౌ పుత్రమిత్ర గృహకులాత్ |

గోష్ఠారౌ మే దయాసింధూ ప్రపన్న భయభంజనౌ |

యోఽహమ్మమాస్తి యత్కించి దిహలోకే పరత్ర చ |

తత్సర్వం భవతోరద్య చరణేషు మయార్పితం | 90

అహమస్మ్యపరాధానా మాలయస్త్వక్త సాధనః |

అగతిశ్చ గతోహం వా శరణం భజతాంగతీ |

తవాస్మి రాధికాకాంత కర్మణామనసా గిరా |

కృష్ణకాంతే తవైవాస్మి యువా మేవ గతిర్మమ |

శరణం వాం ప్రపన్నోస్మి కరుణా నికరా కరౌ |

ప్రసాదం కురు తాం దాస్యం మయిదుష్టేఽపరాధిని |

ఇత్యేవం జపతాం నిత్యం స్థాతవ్యం వద పంకజే |

అచిరాదేవ దాస్యామి వాంఛితం కమలాలయే |

బహిరేవమథోమధ్యే సఖీభావేన భావయేత్ |

శ్రీరాధాకృష్ణయోర్నిత్యం శీలాయోగ్యః ప్రజాయతే | 95

పీఠేసమర్చయేద్విద్వాన్ నిత్యమావరణైస్సహ |

భావయేత్కేళిసందోహ మమలం ప్రకృతేఃపరం |

నిత్యంస్మరామి తాం నీలాం త్వయా సంతాపితోఽహం |

అపూర్వరూపసందోహం కస్మరేన్న విలోక్యతాం |

కైశోరం రూపమనఘే వేణువాద్య విభూషితం |

కస్యస్యాత్స్మృతయే భద్రే కోటికామ కలోదయం |

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే

లోకాఖ్యానే బృందావనచరితే యుగళారాధనకథనం నామ పంచమోఽధ్యాయః |

ద్వితీయపాదే6-అధ్యాయః-

మంత్రద్వయారాధన విధిః |

కిం పీఠం కిం చ తద్రూపం యేనముహ్యంతి సూరయాః |

కిమావరణమాఖ్యాపి కా నీలారస రూపిణీ |

శ్రీహంచరాత్రే బృహద్భూమ్నా సంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

శ్రీభగవానువాచ-

పీఠం తయోప్రవక్ష్యామి సమస్తావరణైస్సహ |

రూపం చ నీలయాయుక్తం శక్తోనైవాస్మి భాషితుం |

గోలోకే పశ్యపద్మాక్షీ సనీలం కథనేన కిం |

ఇతఃకోటిగుణంరూపం భూమౌ బృందావనే కృతం |

ద్వాపరాంతే కలేరాదౌ యదువంశే మహేశ్వరీ |

ఆవిర్భూయ కరిష్యామి త్రివిధాం కేళిముఞ్జ్వలాం |

నిత్యైకాం దృశ్యరూపేణ దృశ్యైకాం కమలాలయే |

గోపకన్యా హితార్థాయ పంచయోజన మండలే | -5

త్వదర్థం తు త్రితీయాం చ ద్వారకాయాం విశేషతః |

కరిష్యే తత్ర దృష్టాసి రాధికా సహితం చ మాం |

తత్రత్యా మృత్తికాఽద్యపి గోపీచందన సంజ్ఞితా |

పునాతి సకలాన్ లోకానూర్ధ్వపుండ్రేణ ధారితా |

షట్కోణాష్టదళం బాహ్యే చతుష్షష్టిదళం పునః |

చతురశ్రం తదుపరి చతుర్ద్వార సమన్వితం |

మధ్యే తు కామబీజం స్యాత్ షట్కోణేకామకీలకం |

కోణార్దేషు విచింత్యాని శ్రియోబీజాని మానినీ |

ద్వయం తు చింతయేన్మధ్యే కర్ణికాయాం సమం తతః |

దళాష్టకే సఖీస్థానే సఖీనామష్టకం జపేత్ | 10

అష్టావష్టా ప్రతిదళే చతుష్షష్టిదళేషు వా |

సుగంధద్రవ్యభూషాభిః భక్ష్యైర్భోజ్యైశ్చ పూజయేత్ |

త్రికోటిసుందరీబృందపరీతం పరిభావయేత్ |

తాసాంద్వయోర్ద్వయోర్మధ్యే మామేకమనుచింతయేత్ |

కర్ణికాయామ బాలేందుమండలే జలదాకృతిం |

**సువర్ణవర్ణయాదేవ్యా రాధయా పరివేష్టితం |

కోటికందర్పముగ్ధాంగంగ మరవిందనిభేక్షణం |

మయూరపిండాభరణం స్ఫురన్మకరకుండలం |

బంధూకజలవిభ్రాజత్ పాణిపాదతలాధరం |

త్రిభంగసుందరగ్రీవం వేణువాదన తత్సరం | 15

కుటిలాలకమాపీన భుజదండవిభూషితం |

వలయాంగదమాణిక్య మయూఖ విలసత్తమం |

స్ఫురన్మక్తాఫలోదార ద్యుతిపూరిత వక్షసం |

శ్రీవత్సకౌస్తుభోరస్కం రణత్కాంచీ కలాపకం |

మంజు మంజీర నిర్హోష దృష్టపాదసరోరుహం |

వధూ కదంబమధ్యస్థముదారగుణమండితం |

వీణావాదనతత్వజ్ఞం గానమోహిత మన్మథం |

**పార్శ్వే విచింతయేద్దేవీం రాధికాం పరదేవతాం |

కామకేళికలాభిజ్ఞాంఉన్నిర్మల జలజేక్షణం |

క్షీణమధ్యామనింద్యాంప్రిం ముగ్ధహాసాం మహచ్చవిం | 20

గీతకావ్య కథాలాప విదగ్ధాం సుందరోదరీం |

కిశోరీం శైశవక్రీడా పరమవ్యంజితస్తనీం |

నీలశాటిపరీధానాం పంకకాశ్మీర పంకిలాం |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

పంకజాందోళితకరాం కాళిందీ కేళి లంపటాం |

శ్రీకృష్ణాంస సమాసక్త పాణిమాహూత షట్పదాం |

కౌముదివల్లభాంకాంతాం బృందావనవిలాసినిం |

నిత్యానపాయినీం విష్ణోః భావయేద్రసదీర్ఘికాం |

కర్ణికాబాహ్య వలయే రాధావిద్యాం లిఖేత్సుధీః |

ప్రణవంకామబీజం చ దీర్ఘవహ్నిం చ రాధికాం |

సంమోహోనీం కామధాతృ భూసమేతాం చ విన్యసేత్ | 25

కామకేళి చ నీళే చ తథా లావణ్యరూపిణీ |

నమోనమస్తే చ పదం రాధావిద్యేతి కీర్తితా |

శ్రీరాధాయై నమోవేతి మంత్రోఽన్యోఽయం షడక్షరః |

సంపూజ్యాపరితోదేవీం లలితాద్యాశ్చ శక్తయః |

వ్యాఖ్యాస్వరూపవర్ణాని హ్యుపరిష్ఠాద్వరాననే |

స్తోత్రేణానేన విధివత్ సంస్తువీత విచక్షణః |

పూజాంతే రసికానంద పూజితాంపరదేవతాం |

జయతిశ్రీపరానంద కృష్ణపాదపవల్లరీ |

“శ్రీకృష్ణవదనాంబోజ మధుపాన మధువ్రతీ |

శ్రీకృష్ణనయనానందరస కర్పూరవర్తికా | 30

శ్రీకృష్ణానన పూర్ణేందో రాధికాచారుచంద్రికా |

శ్రీకృష్ణరూప పాథోధి లహరీ హేమవైభవా |

శ్రీకృష్ణమాలతీహార సుగంధవరభూషణా |

శ్రీకృష్ణపరమానందసరః పంకజకుండలా |

శ్రీకృష్ణయామినీరమ్య చంద్రోదయముఖోదయా |

శ్రీకృష్ణ హృల్లతామూల వికాసామలదోహదా |

శ్రీకృష్ణబాల్య కౌమార కేళిరూపాయశస్వినీ |

శ్రీకృష్ణభవక్షైరో సకేళికలాప్రియా |

శ్రీకృష్ణలోలనయన విలోలామలతారికా |

కృష్ణపానఃకృష్ణహృద్భు కృష్ణచైతన్య రూపిణీ | 35

కృష్ణానందా కృష్ణముఖీ కృష్ణోద్భవ భయాపహా |

కృష్ణహాసా కృష్ణరసా కృష్ణలీలకిశోధరీ |

కృష్ణప్రియా కృష్ణభరా కృష్ణా కృష్ణవిలాసిని |

కృష్ణకాంతా కృష్ణదైవా కృష్ణాంగీ కృష్ణజీవనా |

కృష్ణతృట్ కృష్ణభోగ్య చ కృష్ణక్షుత్ కృష్ణసాధనా |

కృష్ణాశ్రయా కృష్ణపరా కృష్ణాభా కజ్జలప్రియా |

కృష్ణశేషా కృష్ణసాధ్యా కృష్ణజీమూత చాతకీ |

కృష్ణకేళీకలాభిజ్ఞా కృష్ణపాదపమంజరీ |

కృష్ణకాసారమకరీ కృష్ణమాతంగ సంగినీ |

కృష్ణతుష్టా కృష్ణపుష్టా కృష్ణతోషవిదాయినీ | 40

కృష్ణనేత్రా కృష్ణకేశీ కృష్ణకుంతళ మండితా |

కృష్ణగీతా కృష్ణపరా కృష్ణనృత్యా రసేశ్వరీ |

కృష్ణనూజ్యా కృష్ణభక్తా కృష్ణలీలా కలావతీ |

కృష్ణవిద్యా కృష్ణబుద్ధిః కృష్ణసంకల్ప సిద్ధిదా |

కృష్ణమానసకల్లోల స కృష్ణమానస పంకజా |

శ్రీపాంచరాత్రే ట్టహద్భహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

కృష్ణమాన్య కృష్ణవంద్య కృష్ణసంతాప చంద్రికా |

కృష్ణసంగీతగమనా కృష్ణస్తోభ విధాయినీ |

కృష్ణాననాబ్జమార్తాండ కృష్ణనేత్రాంజన ప్రభా |

కృష్ణలావణ్యనిలయా కృష్ణసాభాగ్యశేవధిః |

శ్రీకృష్ణాకర్షణీ కృష్ణ కథారసనిషేవికా | 45

కృష్ణతల్పా కృష్ణకల్పా కృష్ణకుల్యాకలాస్వనా |

కృష్ణకేళిపియాకృష్ణకేళినంతా నదోహదా |

కృష్ణశుద్ధా కృష్ణబుద్ధా కృష్ణముగ్ధాకళంకిణీ |

కృష్ణభామా కృష్ణవామా కృష్ణకామా మనోహరా |

కృష్ణైశ్వర్యా కృష్ణవిత్ర కృష్ణస్మిత విఘూర్ణితా |

కృష్ణాధరరసాభిజ్ఞా కృష్ణకౌతుకసాధనా |

కృష్ణకీడాసుధాసింధుః కృష్ణనామ పరాయణా |

కృష్ణశ్రీకృష్ణభూతిశ్చ కృష్ణదీఃకృష్ణమంగళా |

కృష్ణవేణీ కృష్ణగతిః కృష్ణాకామధుఘా హితా |

కృష్ణమూలా కృష్ణశాలా కృష్ణహృత్పద్మ కర్ణికా | 50

కృష్ణజీవాతుకా రాధా వృషభానుతనూద్భవా |

ఇతి శ్రీరాధికానామ స్తవరాజమనుత్తమం |

సంపరేతే ప్రేమదందివ్యం కామదంపుణ్యవర్ణనం |

పూజావసానే సంజప్యం యుగళధ్యాన సంయుతం | 52

ప్రణవాద్యమిదం దేవీ దేవానామపిదుర్లభం |

కృషిర్భువాచకశ్శబ్దో ణశ్చానందవిదాయకః |

సదానందసమావేశః కృష్ణ ఇత్యభిధీయతే |

సచ్చిదానందరూపాయ కృష్ణాయాక్షిష్టకారిణే |

నమోవేదాంతవేద్యాయ బ్రహ్మణే పరమాత్మనే |

అనయారాధ్యతే కృష్ణో భగవాన్ హరిరీశ్వరః | 55

లీలయారసవాహిన్యా తేన రాధా ప్రకీర్తితా |

రాధికాపి పరాశక్తిః కృష్ణేదానంద రూపిణీ |

నిత్యా చ నిత్యసత్యస్మిన్ స్వాధారే పురుషోత్తమే |

రాధాగానప్రియో రాధా సంగీతాహృతమానసః |

రాధాలావణ్యనిలయో రాధా ప్రేమసరోరుహః |

రాధాశృంగారపులకో రాధాశృంగార కారకః |

రాధాముఖాబ్జమధువో రాధాస్మిత నిరీక్షకః |

రాధాఽదరసుధామోదీ రాధాకంఠవిభూషణః |

రాధామనస్సరో హంసో రాధామాన విమోచకః |

రాధావిలాసగర్విష్టో రాధారూపాసవోన్మదః | 60

రాధారూపలతాబృంగో రాధాచంద్రచకోరకః |

రాధారససరోమందీ రాధాసర్వాంగ సంశ్రయః |

రాధారత్నావళీకంఠో రాధాసౌభాగ్య మందరః |

రాధాగంభీరతత్వజ్ఞో రాధాజీమూత చాతకః |

రాధావిద్యోదితోరస్కో రాధితోరాధికాప్రియః |

నిత్యోక్షరోనరోరాధా నిర్గుణోనీరదచ్ఛవిః |

నిరాకారోహరోహరీ విహారవిపినప్రియః |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

వేణువిస్ఫూర్జితముఖో విశుద్ధస్మిత భూషితః |

గుంజావళీ విభూషాడ్యో బర్హిపింఛవిభూషణః |

గోవర్ధనధరో గోపిమండలీ మధ్యగోహరిః | 65

గోపాలోగోకులస్వామి గోవిందో గోకులేశ్వరః |

త్రిభంగసుందరగ్రీవో మధుఘూర్ణితలోచనః |

రక్తోష్ఠో రక్తచరణో రక్తనేత్రోరసాయనః |

రసప్రియారసావిష్ఠో రాకాచంద్రవినోదకృత్ |

త్రయ్యంతబోధితో వేదవేద్యో నిద్యావినోదకృత్ |

వివేకగంగాదౌరేయా ధరణీబృద్ధనాధిపః |

క్షామోదరఃక్షామసారోఽధీనో దామోదరోదమీ |

దయార్థచిత్తః శ్రీవక్షాః శ్రీదరఃశ్రీకరో హరిః |

దివ్యలోకగతో దివ్యో దివ్యాయుధోఽచ్యుతః |

నిత్యముక్తజనారాధ్యో జగదానందకారకః | 70

కల్యాణనిలయఃకల్యః కల్ప పాదపసంశ్రయః |

కాళిందీ కేశికృత్కృంస బలవిధ్వంసకృత్ కృతీ |

కళంకరహితశామీ కామినీకేశిదక్షిణః |

బృందావనస్థోగోబృంద బాలకో బాలకేశికృత్ |

బలభద్రప్రియశ్రీమాన్ వారణోద్ధూననో బలః |

తాండవీ పాండవప్రేష్టో మాధవో నందనందనః |

జనార్దనో జనావాసో వాసుదేవో జనేశ్వరః |

వంశీవటీ నటోనాదీ దానాకృష్ణ జగత్త్రయః |

దాతీతో నదీకూలకేళికృన్నాద్ధూళిదూసరః |

నారదోదీత సంగీత సామగానఃప్రియఃకలః | 75

ఇతి నామశతం నిత్యం జపతాం కిం సుదుర్లభం |

స్వాపకాలే ప్రబోధే చ పుణ్యాహే పుణ్యకర్మణి |

పుణ్యక్షేత్రే ప్రజపతః సద్భక్తిరనపాయినీ |

ఏతన్నామామృతస్తోత్రే శ్రీరాధాకృష్ణయోప్రియే |

పఠేద్విచింతయన్నర్థమచిరాద్విందతే హి మాం |

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే

లోకాఖ్యానే బృందావన చరితే మంత్రద్వయారాధననిరూపణం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః |

సప్తమోఽధ్యాయః

లోకనిరూపణం

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

ఏవం చతుర్విధా దేవీ మమపుర్యో భవంతి హి |

మాధురే మధురాపుణ్యా తత్ర బృందావనం వరం |

అయోధ్యా కోసలేదేశే సరయాపుళినేస్థితా |

యత్ర రాజీవపత్రాక్షో రామోదశరధాత్మజః |

పరమాత్మాసమభవన్ జానకీరూపయా త్వయా |

తయోర్ధీనానుసంధానాం ముక్తిర్భవతి సద్గతిః |

శ్రీరామమంత్రరాజస్య మాహాత్మ్యం గిరిజాపతిః |

జానాతి భగవాన్ శంఖుః జ్వలత్పావకలోచనః |

రామోజేంతో వహ్ని పూర్వో నమోంతస్యాత్తడక్షరః |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

తారకో మంత్రరాజోయం సంసారవినివర్తకః|5

రమంతే యోగినోనంతే సత్యానందే చిదాత్మని|

ఇతి రామ పదేనాసౌ పరంబ్రహ్మభిదీయతే|

రామేతి కిలవర్ణాభ్యాం బ్రహ్మేతి ప్రతిపాద్యతే|

కారణం సర్వభూతానామవధిః పరికథ్యతే|

బృహద్గుణానామాధారో రహితప్రాకృతైర్గుణైః|

ఏషసర్వస్య విద్యుతిః సేతు శ్రుత్యా ప్రకీర్తితః|

యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లాణిర్భవతి భారత|

అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాత్మానం సృజత్యసౌ|

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కుతాం|

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ జాతోదశరథాత్మజః|10

రామేనీలోత్పలశ్యామే వామేకోదండభూషితే|

భక్త్యాభ్యేతిపరంస్థానం వైకుంఠాఖ్యం సుదుర్లభం|

చతుర్థీదాత్రనిర్దిష్టాతాదర్థ్యే కమలోద్భవ|

అభ్యేతి తేన రామం హి సంత్యజ్యాస్య ప్రయోజనం|

సాధనాంతర సంత్యాగం నమశ్శబ్దో హి శంసతిః|

అనేనశరణాపత్తిః పరమైకాంతినాం మతా|

సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణంగతాన్|

మోక్షయిష్యామి సర్వేభ్యః పాపేభ్యోనాత్రసంశయః|

దానోస్మీతి చ సంధాయ చాత్మానం పరమేశ్వరీ|

అభయం తస్య దాస్యామి యో మామేతి నిరంతరం|15

గచ్ఛంస్తిష్ఠన్ స్వపన్ భక్త్యా నమన్యోగురుదేవయోః |

దానోస్మీతి నిజం రూపం స్మరన్ ముచ్చేత బంధనాత్ |16

నారాయణస్య యే భక్తాః శాంతావిసత మానసాః |

తేషాం దాసస్యదానోహం ఇతి సంచితయేద్ధియా |17

శంఖచక్రోర్ధ్వపుండ్రాద్వైః దాసవేషం విధాయ చ |

దాసవద్దేవదేవేశం భక్త్యా పరిచరేద్ధరిం |18

స సర్వసిద్ధిమాసాద్య హ్యంతే రామపదం వ్రజేత్ |

చింతయేచ్ఛేతసా నిత్యం శ్రీరామశ్చరణం మమ |19

చిద్రూపస్యాత్మనో రూపం పారతంత్యం విచింత్య చ |

చింతయేచ్ఛేతసా నిత్యం శ్రీరామశ్చరణం మమ |20

ఆత్మాదారం స్వతంత్రం చ సర్వశక్తిం విచింత్య చ |

చింతయేచ్ఛేతసా నిత్యం శ్రీరామశ్చరణం మమ |21

నిత్యాత్మగుణ సంయుక్తో నిత్యాత్మ తనుమండితః |

నిత్యాత్మ కేలి నిలయ శ్రీరామశ్చరణం మమ |22

గుణలీలాస్వరూపేషు మితిర్యస్యా న విద్యతే |

అతో వాఙ్మనసావేద్య శ్రీరామశ్చరణం మమ |23

కర్తా సర్వస్యజగతో భర్తా సవస్య సర్వగః |

సంహర్తాకార్యజాతస్య శ్రీరామశ్చరణం మమ |24

వాసుదేవాది మూర్తీనాం చతుర్థాం కారణం పరం |

చతుర్వింశతిమూర్తీనా మాశ్రయశ్చరణం మమ |25

నిత్యముక్తజనైపుష్టో నివిష్టః పరమేపదే |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

పరమంపరమభక్తానాం శ్రీరామశ్శరణం మమ |

మహదాదిస్వరూపేణ సంస్థితఃప్రాకృతేపదే |

బృహ్మాదిదేవరూపైశ్చ శ్రీరామశ్శరణం మమ |26

మన్వాది నృపరూపేణ శ్రుతిమార్గం బిభర్తి యః |

యః ప్రాప్యతే స్వరూపేణ శ్రీరామశ్శరణం మమ |27

ఋషిరూపేణ యో దేవో వనవృత్తిమపాలయత్ |

యోఽన్తరాత్మా చ సర్వేషాం శ్రీరామశ్శరణం మమ |28

యోసౌ సర్వతనుస్సర్వ స్సర్వనామా సనాతనః |

అలిప్తస్సర్వ భావేషు శ్రీరామశ్శరణం మమ |29

బహిర్మర్త్యాది రూపేణ సద్ధర్మమనుపాలయన్ |

పరిపాతిజనాన్ ధీనాన్ శ్రీరామశ్శరణం మమ |30

యశ్చాత్మా సంప్రథక్ కృత్య భక్తప్రేమవశం గతః |

అర్చాయామాస్థితో దేవః శ్రీరామశ్శరణం మమ |31

సర్వావతార రూపాణాం దర్శనస్సర్వనాదిభిః |

దీనానుద్ధరతేయోసౌ శ్రీరామశ్శరణం మమ |32

కౌసల్యా శుక్తిసంజాతో జానకీ కంఠభూషణః |

ముక్తాఫల సమోయోసౌ శ్రీరామశ్శరణం మమ |33

విశ్వామిత్రముఖత్రాతా తాటకాగతి దాయకః |

అహల్యాశాపశమన శ్రీరామశ్శరణం మమ |34

పినాక భంజనశ్రీమాన్ జానకీ ప్రేమపాలకః |

జామదగ్న్యః ప్రతాపఘ్నః శ్రీరామశ్శరణం మమ ||35

రాజ్యాభిషేక సంహృష్టః కైకేయీ వచనాత్పునః |

పితృదత్తవనక్రీడ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

జటాచీరధరో ధన్వీ జానకీలక్ష్మణాన్వితః |

చిత్రకూట కృతావాసః శ్రీరామశ్శరణం మమ |

మహాపంచవటీ లీలా సంజాతపరమోత్సవః |

దండకారణ్యసందారీ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

ఖరదూషణ సంఛేదీ దుష్టరాక్షస భంజనః |

హృతశూర్పనఖా శోభ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

మాయామృగవిభేత్తా చ హృతసీతా సు తాపకృత్ |

జానకీ విరహాక్రోశే శ్రీరామశ్శరణం మమ | 40

లక్ష్మణానుచరో ధన్వీ లోకయాత్రా విడంబకః |

పంపాతీరే కృతాన్వేషః శ్రీరామశ్శరణం మమ |

జటాయు త్రాణకర్తా చ కటంద గతి దాయకః |

హనుమత్కృతసాహిత్య శ్రీరామశ్శరణం మమ |

సుగ్రీవ రాజ్యదశ్మిశో వాలీ నిగ్రహకారకః |

అంగదశ్వాసనకరః శ్రీరామశ్శరణం మమ |

సీతాన్వేషణనిర్ముక్తా హనుమత్ప్రముఖవ్రజః |

ముద్రానివేశితబలః శ్రీరామశ్శరణం మమ |

హేలోత్తారిత పాథోధిః దూతనిర్దూత రాక్షసః |

లంకాదాహకరో ధీరః శ్రీరామశ్శరణం మమ | 45

రోషసంబద్ధపాథోధిర్ లంకాప్రాసాద రోధకః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

రావణాదిప్రభేత్తా చ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

జానకీదీవనత్రాతా విభీషణ సమృద్ధిదః |

పుష్పకారోహణాసక్తః శ్రీరామశ్శరణం మమ |

రాజసిహ్యసనారూడః కౌసల్యానందవర్ధనః |

నామనిర్ధూతనిరయశ్ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

యజ్ఞకర్తా యజ్ఞభోక్తా యజ్ఞభర్తా మహేశ్వరః |

అయోధ్యాముక్తిదశ్శాస్త్రా శ్రీరామశ్శరణం మమ |

ప్రపన్నస్సర్వ ధర్మజ్ఞో మామేకం శరణం గతః |

పరన్నిదం మమస్తోత్రం ముచ్యతే భవబంధనాత్ | 50

మంత్రశ్శాస్త్రాక్షరో దేవీ శ్రీరామశ్శరణం మమ |

సిద్ధోపాయోక్షరవిదాం భావనా పరికల్పితః |

రామేతి ద్వ్యక్షరం మంత్రం మరణే యది సంస్మరేత్ |

నరో న లిప్యతే పాపైః పద్మపత్రమివాంభసా |

రామభద్రో రామచంద్రో మంత్రోయం చతురాక్షరః |

శుద్ధోజంతో నమఃపశ్చాత్ సప్తవర్ణోపి ముక్తిదః |

అష్టాక్షరో బీజపూర్వో బీజం తు ప్రణవో భవేత్ |

నానాకామవశాద్దేవీ బీజాన్యన్యాని సంతి హి |

షడక్షరో వహ్నిపూర్వాస్తారకస్త్యభిధీయతే |

మహాపాతకినాం పాపదహనే దహనోపమ | 55

హుంజానకీవల్లభేతి జేతో వహ్నిప్రియా తతః |

దశాక్షరో మహామంత్రో జపతాం కల్పపాదపః |

**శ్యామం వారిజపత్రనేత్రమమలం ప్రజ్ఞానమూర్తిం హరిం |

విద్యుద్గీప్తపిశంగ రమ్యవసనం భాస్వత్కీటీబోజ్జ్వలం |

కర్ణాలంబిత హేమకుండలలసద్ బ్రూవల్లిమత్యద్భుతం |

శ్రీమంతం భగవంతమిందుసహితం శ్రీజానకీశం స్మరేత్ |**

శ్రీరంగాఖ్యపరంధామ మమ మానిని భూతలే |

వైకుంఠవైభవం సర్వం మయా తత్ర నియోజితం |

కావేరీ విరజా యత్ర ప్రభుపాదాంబుజాశ్రయా |

శ్రీముక్తిమండపం నామ మందిరం మే వరాననే |60

త్వయాసహ సదా దేవీ నివసామి మహీతలే |

శ్రీరంగశాయీ భగవాన్ యత్రాస్తే గరుడధ్వజః |

ద్రావిడేశు మహాపుణ్యం శ్రీరంగాఖ్యం నికేతనం |

శిలారూపేణ తిష్ఠామి యత్రాహం కమలప్రియే |

కావేరీ తోయరూపేణ మామవేహి నిరంతరం |

యత్తోయపానాదనమే నిష్పాప్తో జాయతే నరః |

సహ్యపుణ్యవతాం దేవీ మన్నికేతోప లంభనం |

సాధనాంతరనిష్ఠానాం భవతీత్యవధారయ |

యత్ర మే లోకకల్యాణకారిణీ పరమాకలా |65

ద్విజరూపేణ భవితా యాతు సంకర్షణాభిదా |

ద్వాపరాంతే కలేరాదౌ పాషండప్రచురే జనే |

రామానుజేతి భవితా విష్ణుధర్మ ప్రవర్తకః |

శ్రీరంగేశదయాపాత్రం విద్ధి రామానుజం మునిం |

శ్రీపాంచరాత్రే ట్టహద్భహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

యేన సందర్శితఃపంథా వైకుంఠాఖ్యస్య సద్మనః |

పరమైకాంతికోధర్మో భవపాశవిమోచకః |

యత్రానన్యతయా ప్రోక్తామావయోపాదసేవనం |

కాలేనాద్వాదితోధర్మో మదీయోయం వరాననే |

తదా మయా ప్రవృత్త్యేయం తత్కాలోచితమూర్తినా | 70

విష్వక్సేనాదిభిర్భక్తైః శరారిప్రముఖైర్ద్విజైః |

రామానుజేనమునినా కలౌసంస్థాముపేష్యతి |

శ్రీశైలో వేంకటాద్రిశ్చ రంగాఖ్యం దామమామకం |

యైర్నద్యష్టం సుద్యష్టంతైః వైవస్తగృహజిరం |

చతుర్థంద్వారకాఖ్యం హి మద్దామసురవందితం |

శ్రయతాం పరమాభక్త్యా నాహం దూరే కదాచన |

యత్రాహం హేతినాసాద్వి తాపయామి తనుం నృణాం |

యేనపూతా భవిష్యంతి కలౌ మందాధికారిణః |

గోమత్యాసంగమో యత్ర సాగరేణమహాత్మనా |

మృతాస్తత్ర భవిష్యంతి పాపినోపి చతుర్భుజాః | 75

కలికాలే మహాఘోరే నోపాయోవిద్యతే పరః |

వినా ద్వారతవతీయాత్రాం గోమత్యాంచాభిషేచనం |

ద్వారకామృత్తికాలేపాన్నిర్లేపః పాపకర్షమాత్ |

జాయతే పురుషో లోకే కలికాలే విశేషతః |

తుళసీమాలికాయుక్తాద్వారకా మృత్తికాంకితః |

మమ ధ్యానరతోజంతు రహమేవ న చేతరః |

ఏవం పుణ్యతరాః పుర్యః క్షేత్రాణ్యాయతనాని చ |
మదైకాంతిక భక్తానాం మత్పదప్రాపకాణి చ |
ధర్మస్థానమయోధ్యాఖ్యాం రంగంముక్తిప్రదం స్మృతం |
ద్వరకా భక్తికృత్స్థానం రసస్థానం తు మాధురం | 80
ఏవం ప్రకాశితం దేవి భక్తానాం హితకారణాత్ |
ప్రాకృతేపి పదంముక్తైః మాగాశోకం మనాగపి |
ఇతి శృత్వా మహాదేవి విష్ణుపత్నీ ముదాన్వితా |
స్వతంత్రే కథయామాస భక్తిం షోడశధా హరేః |
స్థానాని మత్ప్రయుక్తాని బ్రహ్మన్న పదిదేశయా |
నివాసార్థం విష్ణవా నామ ప్రాకృతపదం యథా |
ఇతి తే కథితం బృహ్మన్ ప్రసంగాన్నిజ వైభవం |
ప్రాకృతే ప్రాకృతమ్మానం చతుర్థాత్వవతారితం |
పద్మోపదిష్టం తే సర్వమాఖ్యానం పావనం మహత్ |
స్థానం బృందావనం నామ పద్మాద్యాయతి నిత్యశః | 85
కథం నివసతాం ముక్తిరీత్యుక్తం యత్త్వయాఽనఘ |
తదిదం సర్వమాఖ్యాతం విముక్తిపదకారణం |
బృహ్మోవచ-
మునయో! భగవానేవం ప్రాకృతేః క్షితిమండలే |
మామువాచ నిజంస్థానం దివ్యమోక్షైకసాధనం |
మునయ ఊచుః-
భువర్లోకాదికం సర్వం శ్రుతం విష్ణుముఖాద్యథా |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

తథానో వద విశ్వాత్మాన్ ప్రపన్నాన్ శరణాగతాన్ |

బృహ్మోవాచ--

శ్రూయతాం మునయఃపుణ్యం భగవద్వచనామృతం |

కృపయా కరుణాసింధు యథామామవదత్పురా |

శ్రుత్వాహం భూమిలోకం చ స రహస్యం జనార్ధనాత్ |

భువప్రభృతి లోకానాం అపృచ్ఛం రూపమద్భుతం | 90

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

యావత్ప్రమాణాప్పథివీ విస్తీర్ణా పరిమండలా |

తావద్భువస్థలంబృహ్మాన్! విస్తీర్ణపరిమండలం |

ఉపరిష్ఠాత్ క్షితోవ్యోమ్ని లక్షయోజనసంమితే |

రవిస్తిష్ఠతి తిగ్మేస్త్విరంశుభిర్ భాసయన్ జగత్ |

రథమాస్థాయ భగవాన్ బహుయోజన విస్తృతం |

వామపార్శ్వే స్థితం త్వేకచక్రం దివ్యం ప్రతిష్ఠితం |

వహంతీ సప్తయస్సప్త చ్ఛందాసిన్యందనం మహత్ |

సారథిశ్చార్చుణస్సర్వా నస్వాన్వాహయతి స్వయం |

మానసోత్తరశైలస్య మూర్ధ్ని స్యందన పద్ధతిః |

విభాగహేతురుషసా మహ్నామపి గతిక్రమాత్ | 95

యోగినాం పరమఘండా స్మృతః క్లేశపరిక్షయే |

మోక్షమాణాః పథా యేన యాంతి విష్ణోః పరంపదం |

ఉదయాస్తమనౌ యైవ భానుస్సర్వత్ర సంముఖః |

దర్శనాదర్శనేభానౌ రుదయాస్తమయౌ మతౌ |

యైర్యత్ర దృశ్యతే భానుః సతేషాముదయస్మృతః |

యదా యత్రతిరోభావః తదాస్తమయధీన్యణాం |

దూరీభవంతి పూర్వాష్ట్రే రశ్మయోహ్యస్యసంతతాః |

హ్రస్వీ భవంతి పశ్చాత్తు యావత్తేషామదర్శనం |

వర్జయిత్వాపురీందాతు సర్వతో మేరుభూతలే |

పతంతిభానవోభానూస్తిర్యగూర్ధ్వ మదస్తతాః | 100

సభాం తు ట్టహ్మణో గత్వా ప్రత్యగచ్ఛంతి తే పునః |

బృహ్మణస్తేజసా తేన నాన్యత్రావర్తనం భవేత్ |

భానోర్యయోంతరాళం భువస్తలముదాహ్వాతం |

విద్యాధరశ్చ గంధర్వా సిద్ధాశ్చ సహ దానవాః |

వసంతి ముదితాస్స్వేషు ప్రదేశేషు పృథక్ పృథక్ |

లక్షే దివాకరస్థానా చ్ఛశినస్థానమీరితం |

తస్యోపరిష్ఠాతిష్ఠంతి నక్షత్రాణి యథా తథా |

లక్షత్రయమతీత్యోర్ధ్వం బుధస్యస్థితిరుచ్యతే |

ఉశనా తు తతో లక్షద్వయముత్తీర్య తిష్ఠతి |

తద్యోజనాన్యతిక్రమ్య భౌమస్తిష్ఠతి సర్వదా | 105

తావత్ప్రమాణేనఽవస్థానం గురోస్తస్యోపరిస్థితః |

శనైశ్చరస్తత్ప్రమాతీత్యోర్ధ్వం రవేస్సుతః |

సప్తర్షీణ్మండలం తస్మాల్లక్షమేకం సురేశ్వరః |

సప్తర్షిభ్యస్సహ్స్రణాం శతాదూర్ధ్వం వ్యవస్థితః |

తతో ద్రువస్థితస్థానే దురారోహ మహర్షిభిః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

మేదీభూతస్సమస్తస్య జ్యోతిశ్చక్రస్య పద్మజః |

ద్వాదశారం మహాచ్ఛక్తం నేమిద్వే తస్య నాభయః |

తిస్తస్సంతి వసంతాద్యా ఋతవో యేద్వ యేద్వరేషు తే |

మేషాదయోష్వరేష్వేవ మీనాంతా ద్వాదశస్మృతః |

మాసాద్వాదశచైత్రాద్యా వసంతప్రముఖాస్తథా | 110

ఋతవష్టక్రమాద్యైవ విషువాఽయనయోర్ద్వయం |

సితాసితౌ చ పక్షౌద్వా యుగభేదాశ్చ వత్సరాః |

త్రుట్యాదయశ్చాలభేదాశ్చక్రధారానునిస్థితాః |

ధ్రువస్థితో నాభిమధ్యే ప్రవరాయేతు రాశయః |

ప్రసవ్యేనగ్రహస్సర్వే చరంతి గతిరీదృశీ |

కులాలచక్రమధ్యస్థ మృత్పిండసదృశో ధ్రువః |

భ్రమంతి పరితస్సర్వే ధ్రువంజ్యోతిర్గణాస్సదా |

ఆదిత్యధ్రువయోర్మధ్యే దేశస్స్వర్గ సమాహ్వయః |

వసంతి తస్మిన్ గీర్వాణా విమానేషు పృథక్ పృథక్ |

అసంఖ్యాతా నిత్యతృప్తాః జ్యోతిర్మయవపుర్ధరాః | 115

తేషాం గంగాజలం సేవ్యం పుష్పాణి సురభూరుహం |

వనాని చింతామణయః స్త్రీయశ్చాప్సరసస్మృతః |

లోకోయంక్షతుభిస్సాద్యో యత్ర రాజా శతక్రతుః |

ఉపేంద్రమూర్తిర్భగవానాసీనస్తత్ర సర్వదా |

రక్షతి స్వర్గనిలయాన్ దేవాదీన్ స్వేనతేజసా |

భూర్భువస్త్రయోలోకా లక్షాఃపంచదశస్మృతాః |

తత్ర భాగవతావాసం నేచ్ఛంతి మనసాపి చ |
యేషాం వైకుంఠపాదాబ్జరతి రస్యనపాయినీ |
న తే స్వర్గసుఖం భౌమం బ్రాహ్మ్యం వాంఛంతి కర్హిచిత్ |
తతః పరం మహర్థోకః కోటియోజనయామతః | 120
సనందనాద్యామునయో నివసంతి చ కోటిశః |
తతఃపరో జనోలోకః పురస్తాద్విగుణాయతః |
తతఃపరమృష్టకోటియోజనం తు తపస్స్మృతం |
కోటిత్రయాయతం తస్మాద్వార్ధ్వం ధాతుపురం స్థితం |
తద్బ్రహ్మలోకం మునయో ఘృణంతి కమలాసన |
లక్షయోజన విస్తీర్ణం శాలాప్రాసాదసంకులం |
ఉత్తరేణబ్రహ్మలోకం లక్షాపంచదశస్మృతః |
తత్ర సత్యమితిఖ్యాతో విష్ణులోకో నిరామయః |
పంచదత్వారంశతోటియోజనాఃపరికీర్తితః |
సర్వాత్మభగవాన్వార్ధ్వం పంచపంచదశస్థితః | 125
పరమేష్ఠీ స భగవాన్ ప్రపంచే విష్ణుతుష్టయే |
అద్యస్తే భగవాన్నిత్యం శంఖచక్రగదాధరః |
పంచశక్తిమయో విష్ణుః కోటియోజనసమ్మితే |
ఆస్తే శ్రీభూమిసహితో వైనతేయేన సేవితః |
అండభిత్తిరుపర్యస్య స్థితా కోట్యర్థయోజనే |
ఏష తేహ్యార్ధ్వలోకానాం నివాసఃకథితో మయా |
ఏతదావరణో భూతమండం విద్ధిహిరణ్మయం |

శ్రీపాంచరాత్ర బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయా భాగః

ఏతానాండకటాహీన లోకాస్సర్వే సమావృతాః |

ఉపర్యుపర్యమీలోకాః కపిత్థఫలవత్స్థితాః |

తద్దశోత్తరసంఖ్యేన వారిణాపరివేష్టితం |130

ఆవృత్యాండ యతావారి స్థితంతద్వవత్తదగ్నినా |

స వాయునా తద్వదేవ వాయుశ్చ నభసావృతః |

సర్వందశోత్తరం విద్యా తద్వ్యోమ మహతావృతం |

మహాంశ్చాద్యప్రధానేన ప్రధానం తమసావృతం |

తదనంతం తమసస్తస్య సంఖ్యానం నైవవిద్యతే |

హేతుభూతమశేషస్య తమసప్రకృతిపరా |

అండానామీదృశానాం చ సహస్రాణ్యయుతాని చ |

బహునావా కిముక్తేన సంఖ్యా వక్తుం నశక్యతే |

అండాని తానిసర్వాణి వ్యాప్యనారాయణస్థితః |

అతశ్చ తేషాం భగవాన్ సర్వాధారః పరఃపుమాన్ |135

బహిశ్చ సాక్షీవత్సర్వమీక్షమాణోవత్స్థితే |

మహతస్తమసో బృహ్మాన్ ద్యులోకా బహుయోజనాః |

చత్వారః క్రమశస్సంతి చతుర్భిస్సమదృష్టితాః |

వ్యూహైః క్రమేణ లక్ష్యాస్తే హ్వానిరుద్ధోఽపరోమతః |

ప్రద్యుమ్నోఽనంతరం తస్య సంకర్షణ సమాహ్వయః |

వాసుదేవస్తతఃపశ్చాద్వ్యాహోఖ్యఃకమలాసన |

విభవాఖ్యో వాసుదేవః తదనంతరమీరితః |

అనాధిర్వాసుదేవశ్చ స్వస్వలోకే ప్రతిష్ఠితః |

తతో నారాయణస్యాపి లోకస్తన్ నికటే స్థితః |

ఏకైకస్యాంతరంకోటి యోజనానాముదీరితం | 140

తావానేవచ విస్తార స్తేషామతి మనోహరః |

తేభ్యో బహిష్ఠితోలోకో యత్రాస్తే భగవానజః |

ఆధారభూతస్సర్వేషామనాదీపురుషోత్తమః |

శేషభోగాసనేదివ్యే శ్రీభూభ్యాంసహితస్థితః |

యో వ్యాప్తాభిస్తథాఽష్టాభిః శక్తిభిఃపరివారితః |

వాలవ్యజన హస్తాభిః సేవమానాభిరంతికే |

సేనేశాద్వైపారిషదైః చండాద్వైరాయుధైరపి |

ప్రణమద్భిస్సేవ్యమానః సామీప్యే పరితస్థితైః |

ముక్తైశ్చ పంచకాలజ్ఞైః సిద్ధైః కింకరతాంగతైః |

ఉపాస్యమానస్సతతం ద్వాదశాక్షరచింతకైః | 145

అష్టాంగయోగసంసిద్ధైర్ బహుభిర్భగవన్మయైః |

మంత్రద్వయానుసంధానపరైర్ భాగవతోత్తమైః |

తాపాదికృతసంస్కారైర్యః పూర్వం పర్యుపాసితః |

సర్వలోకావధిశ్శేషీ భగవాన్ సద్గుణాదయః |

వైకుంఠాఖ్యో హి మే లోకో నిత్యేయం కమలాసన |

కథితః కృపయా తుభ్యం త్రిగుణాత్పరతః పరః |

ఏష సర్వావధిశ్శేషీ భగవాన్ సద్గుణాలయః |

సచ్చిదానందరూపోసా సర్వకారణకారణం |

భక్త్యాపరమయా గ్రాహ్యో దీనానాం పరిపాలకః |

శ్రీపాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయో భాగః

యథత్వా న నివర్తంతే తద్బ్రహ్మో పరమంపదం|150

ఇతి తే కథితం ధాతః స్థానం యద్ద్వీవిదం స్మృతం |

ప్రాకృతాఽప్రాకృతా నామ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి|151

ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం ద్వితీయపాదే లోకనిరూపణం

నామ సప్తమోఽధ్యాయః |

ద్వితీయపాద సమాప్తః

<<<<____>>>>

శ్రీ

శ్రీమతేరామానుజాయ నమః

త్రితీయ భాగే ప్రథమోఽధ్యాయః

గోలోక వర్ణనం

బృహ్మోవాచ-

ఉపాసకానాం యదిదంనిరూపితం స్థానం త్వయాఽప్రాకృతమేకమవ్యయం |

కథం తదేతత్పురుషఃప్రయాతి సర్వం సమాఖ్యా హి రహస్యమేతత్ |

మధ్యేకృతనివాసాయే స్థానాని చ సరాంసి చ |

వనాని పురుషాః కే వా నద్యస్తత్ర భవంతి చ |

వ్యాహస్థానం చ విభవస్థానమాయతనాని చ |

భోగం చ నిత్యముక్తానాం దేవ విస్తరతో వద |

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ-

లోకాశ్చతుర్దశప్రోక్తా మయా తే కమలోద్భవ |

అదస్సప్తసమాఖ్యాతా ఉర్ధ్వం సప్తప్రకీర్తితాః |

ఉక్తాస్సావరణా స్సర్వే నాశశీలా భవంతి తే | 5

బృహ్మణోంతేవిలీయంతే లోకాయే చ చతుర్దశ |

ప్రాకృతాస్తే సమాఖ్యాతా లీలారూపా రమాపతేః |

కాలేనైవ విలీయంతే కాలేనైవ భవంతి హి |

ఆద్యంతయాస్త్యమేవైషాం హేతుభూతాః ప్రజాపతేః |

త్వయా సహ భవంతీహ లయం యాంతి త్వయా సహ |

'లోకాస్తు ప్రకృతౌయాంతి త్వంతు మయ్యేవ మత్సరః |

దృశ్యమానమిదం సర్వమనిత్యమితిచోచ్యతే |

ప్రాకృతం కార్యభూతం హి మదనన్యత్రయాస్థితం |

అహమాత్మా చ సర్వేషాం మాధారః పురుషఃపరః |

క్రీడార్థం దేవదేవేశ మయైవ ప్రకటికృతం | 10

లోకైశ్చతుర్భిః దశభిఃసాగరైర్దీపసంయుతైః |

భూతైశ్చతుర్భిః దశభిఃభూధరైశ్చ మహోత్సవైః |

పరిపూర్ణమిదంరమ్యమండం ప్రకృతిసంభవం |

దశోత్తరైరావరణైః పుష్టం వస్త్రపుటైరివ |

యోజనానాం షష్టికోటిమున్నతం విస్తరేణ తు |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

పంచాశత్కేటిగుణితం ప్రాకృతంత్యండుమేవ చ |

ఏతదండకటాహీన తిర్యగూర్ధ్వమధక్రమాత్ |

కృష్ణేసస్యం యథాబీజం సర్వతో వై సమావృతం |

యథా కపిత్థంబీజాని సమాకృష్యావతిష్ఠే |

తథాఽణ్డమేతదాధారం చేతనాచేతనాని హి |15

కోటియోజనమానేన పృథివ్యావరణం స్మృతం |

దశకోటిప్రమాణేన జలావరణముచ్యతే |

శతకోటిప్రమాణేన వహ్నిరావరణం స్మృతస్మిన్ |

సహస్రకోటిమానేన వాయోరావరణం విధే! |

దశసాహస్రకోట్కోక్తమాకాశావరణం మహత్ |

లక్షణాఽహంకృతేస్తాత! దశలక్షంమహత్స్మృతం |

ప్రకృత్యావరణం యత్తదనంతం హి తదుచ్యతే |

ప్రకృత్యావరణాంతాని దహ్యంతే కాలవహ్నినా |

అండావరణభూతాని ప్రకృతో లయమాప్నుయూః |

సా సర్వజగదాధారా ప్రాకృతిర్మత్సమాశ్రయా |20

తయా జగత్సర్గలయౌ కరోమి కమలాసన |

క్రీడార్థం త్రిగుణాదైవీ మయ్యైవోద్భావితా పురా |

“దైవీహ్యేషాగుణమయీ మమమాయాదురత్యయా |

మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే | ”

ఇయం భాగవతీ మాయా కారణే సత్స్వరూపిణీ |

గుణత్రయవతీనిత్యా నిత్యానంతగుణాశ్రయా |

అవ్యక్తా శాశ్వతీ సర్వబీజభూతా ప్రతిష్ఠితా |

కార్యానుమేయా ప్రకృతి శ్చిచ్ఛరీరతయా మతా |

స్వాశ్రయవ్యతిరేకేణ స్థాతుంగంతుమునీశ్వరా |

తచ్ఛరీరతయానైవ తదాయత్తగుణక్రియా |25

తద్దైవాంకురవదాత్మాస్థ మేతద్యుక్తమలక్షితా |

అవస్థాంతరమాపన్నా నైవభాతి న చాపరా |

వ్యక్తామాయాకార్యరూపా నైకరూపా ప్రజాపతే |

సర్వదానైకరూపేయం పరిణామ స్వభావతః |

అనిత్యాహ్యసతీమిథ్యా వస్తుభూతాపి దుర్గహా |

దుస్తరాదుప్రదర్శా చ దురుదాదుర్విచేష్టితా |
 మద్ధార్యా మత్తనూరేషా న మత్తోఽన్యమనగపి |
 భిన్నోఽహమేవ దేవేశ నిరపేక్షో నిరాశ్రయః |
 మదనన్య మహభాగ! కార్యకారణో రియం |
 చేతనఃపురుషశ్చాన్యో మచ్చరీరతయా మతః | 30
 సచ్చిదానందరూపోయం న మే భోదమనాగపి |
 భోక్తా నిరంజనో మాయా గుణహీనోఽక్షరః |
 పరిణామకృతాకార నామరూపవివర్జితః |
 నిర్వికారోగుణైర్వాస్తో మద్వాచ్యో మన్నికేతనః |
 అజోఽవ్యయోఽచ్యుతోసాక్షీ ప్రకృత్యాత్మసుఖాత్మకః |
 ఏకరూపోనిత్యవస్తు పరమార్థసదాత్మకః |
 మాయాపరతరోమాయీ మచ్ఛేషో మగ్గతిస్స్మృతః |
 మద్భోక్తా మత్సరోనిత్యో మదనన్యస్థితిర్మతః |
 మాయా యవనికాచ్ఛన్నో మాయాఽహంకారితో యదా |
 మాయా భోక్తాశరైర్విద్ధో మాయాగతినిరీశ్వరః | 35
 ఆబృహ్మభూతస్త్రైగుణో మలినో దుఃఖభాజనః |
 జీవోయం మత్స్వరూపో హి సంసారేహ్యవసీదతి |
 బృహ్మాత్మకమిదమృత్వం చిదచిన్నిశ్చితం జగత్ |
 విజ్ఞాయాత్మని మయ్యేవ కృతభావస్తు యఃపుమాన్ |
 అవిద్యాతిమిరంతీత్వాన్ మద్భావముపలభ్య చ |
 మాముపైతి మహాభాగ! మదేక శరణాగతః |
 స ఏతాం త్రిగుణాంమాయామర్చిరాది గతింగతః |
 భిత్వా సకార్యాంమతిమాన్ యాతి సత్త్వగుణాస్పదం |
 నిత్యమప్రాకృతంధామ స్వప్రకాశమనామయం |
 భక్త్యైకలభ్యమమలం కాలప్రళయవర్జితం | 40
 న తద్భాసయతే సూర్యో న శశాంకో న పావకః |
 యథ్గత్వా న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ |
 మాయీకం యన్మయాప్రోక్షం నిబిడ ద్వాంతసంకులం |
 తస్యోర్ధ్వభాగే విరజా నిస్సీమావిద్యతే నదీ |
 సాదావరణభూతా హి విశ్వస్యపరతో విధే! |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ప్రధానపరమవ్యోమ్నా రంతరే విరజానదీ |
వేదాంగస్వేదజనితతో యైఃప్రసావితా శుభా |
తస్యాస్తీరేపరేవ్యోమ త్రిపాద్భూతం సనాతనం |
అమృతంశాశ్వతం నిత్యమనంతం పరమం పదం |
శుద్ధసత్వమయం దివ్య మనంతం ట్టహ్మణఃపదం |45
అనేకకోటిసూర్యాగ్ని తుల్యవర్చసమవ్యయం |
సర్వవేదమయంశుద్ధం సర్వప్రలయవర్జితం |
అసంఖ్యేయమజరంనిత్యం జాగ్రత్స్వప్న వివర్జితం |
హిరణ్మయం మోక్షపదం బృహ్మానంద సుఖాహ్వానం |
సమానాధిఖ్యరహిత మాద్యంతరహితం శుభం |
ఏవమాదిగుణోపేతం తద్విష్ణోఃపరమంపదం |
వ్యూహలోకాత్పరతరో విభవాఖ్యస్తు యస్మృతః |
వాసుదేవోమహాభాగ! తస్యలోకం వదామి తే |
అయోధ్యాఖ్యాపురీచైకా ద్వితీయా మధురాస్మృతా |
మత్స్యాదీనాం తథా పుర్యః పరితస్సంప్రకీర్తితాః |50
తత్రాఽయోధ్యాపురీరమ్యా యత్ర నారాయణో హరిః |
రామరూపేణరమతే సీతయాపరయా సహ |
మణికాంచన చిత్రాడ్యా ప్రాకారైస్తోరణైస్మృతా |
చతుర్ద్వారసమాయుక్తా తుంగగోపుర సంయుతా |
చండాదిద్వారపాలైస్తు కుముదాద్వైస్సురకీతా |
నిత్యముక్తజనోపేతా నిత్యోత్సవమనోహరా |
చండప్రచండౌ ప్రాగ్ద్వారే యామ్యే భద్రసుభద్రకౌ |
వారుణ్యాం జయవిజయౌ సౌమ్యే ధాతృవిధాతృకౌ |
కుముదఃకుముదాక్షశ్చ పుండరీకోఽథవామనః |
శంకుకర్ణస్సర్వనేత్రః సుముఖస్సుప్రతిష్ఠితః |
ఏతే దిక్పతయఃప్రోక్తాః పూర్వాస్యాశ్చతుర్ముఖ |55
కోటివైశ్వానరఃప్రాఖ్య గృహపంక్తిభిరావృతం |
ఆరూఢ యౌవనైర్నిత్యైః దివ్యనారీ నరైర్యుతం |
అంతఃపురం తు దేవస్య మధ్యేపుర్యాం మనోహరం |
మణిప్రాకారసంయుక్తం వరతోరణశోభితం |

విమానైర్గ్రహముఖ్యైశ్చ ప్రాసాదైర్బహుభిర్వృతం |
 దివ్యాప్సరోగణైస్తీభిః సర్వతస్సమలంకృతం |
 మధ్యే తు మండపందివ్యం రాజస్థానం మహోత్సవం |
 మాణిఖ్యస్తంభసాహస్ర జుష్టం రత్నమయం శుభం |
 ధర్మాదిదైవతైర్నిత్యైః వృతం వేదమయాత్మకైః |60
 అధర్మాజ్ఞానవైరాగ్యానైశ్చర్యైః పాదవిగ్రహైః |
 ఋగ్యజుస్సామాధర్వాఖ్యరూపైర్ నిత్యైర్వృతం క్రమాత్ |
 శక్తిరాధారశక్తిశ్చ చిచ్ఛక్తిశ్చ సదాశివా |
 ధర్మాది దేవతానాం చ శక్తయః పరికీర్తితాః |
 వసంతి మధ్యగాస్తత్ర వహ్ని సూర్యసుధాంశవః |
 కూర్మశ్చ నాగరాజశ్చ వైనతేయస్త్రయీశ్వరః |
 ఛందాంసి సర్వమంత్రాశ్చ పీఠరూపత్వమాస్థితాః |
 సర్వాక్షరమయందివ్యం యోగపీఠమితిస్మృతం |
 తన్మధ్యేఽష్టదశంపద్మముదయార్క సమప్రభం |
 తన్మధ్యేకర్ణికాయాం తు సావిత్త్యాం శుభదర్శనః |65
 ఈశ్వర్యాసహ దేవేశ తత్తాసీనః పరః పుమాన్ |
 ఇందీవరదళశ్యామః కోటిసూర్యప్రకాశకః |
 యువాకుమారస్నిగ్ధాంగః కోమలాఽవయవైర్వృతః |
 పుల్లరక్తాంబుజనిభ కోమళాంఘ్రిసరోజవాన్ |
 ప్రబుద్ధపుండరీకాక్షః సుభ్రూవల్లియుగాంకితః |
 సునాసస్సుకవోలాఢ్య స్సుశోభముఖపంకజః |
 ముక్తాఫలాపదంతాఢ్య సుస్మితాధరవిద్యుమః |
 పరిపూర్ణేందుసంకాశ సుస్మితానన పంకజః |
 తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుండలాభ్యాం విరాజితః |
 సుస్నిగ్ధనీలకుటిలకుంతలైరుప శోభితః |70
 మందారపారిజాతాది కబరీకృత కేశవాన్ |
 ప్రాతరుద్యత్సహస్రాంశునిభ కౌస్తుభ శోభితః |
 హారస్వర్ణస్త్రగాసక్త కంబుగ్రీవ విరాజితః |
 సిహ్వాస్కంధనిభైః ప్రోఽచ్చైః పీనైరంసైర్విరాజితః |
 పీనవృత్తాయతభుజై శ్చతుర్భుజపశోభితః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

అంగుళీయైశ్చకటకైః కేయూరైరుపశోభితః |

బాలార్కకోటిసంకాశైః కౌస్తుభాద్వైస్సుభూషణైః |

విరాజిత మహావక్షా వనమాలా విభూషితః |

విధాతుర్జననస్థాన నాభీపంకజశోభితః |

బాలాతపనిభశ్శక్తి పీతవస్త్ర సమన్వితః 75

నానారత్న విచిత్రాభ్యాం కటకాభ్యాం విరాజితః |

సజ్యోత్స్న చంద్రప్రతిమ నఖపంక్తిభిరావృతః |

కోటికందర్పలావణ్య సౌందర్యనిధిరచ్యుతః |

దివ్యచందనలిప్తాంగో దివ్యమాలావిభూషితః |

చతుర్భుజరామ ధ్యానం(భద్రాచలం)

*గృహీత శంఖచక్రాభ్యాముద్బాహుభ్యాం విరాజితః |

కోదండబాహు హస్తాభ్యా మితరాభ్యాం తథైవ చ |

వామాంకే జానకీదేవీ కేశోరీకనకోజ్జ్వలా |

క్షైవల్యరూపిణీ నిత్యా నిత్యానందైక విగ్రహా |

సర్వలక్షణసంపన్నా యౌవనారంభ విగ్రహా |

రత్నకుండలసంస్పర్ధ నీలకుంచిత శీర్షజా | 80

జ్ఞప్తిమాత్రాత్మకానందా సర్వైశ్వర్య రసోత్సవా |

అర్ధమాత్రాత్మికా నిత్యా చ ఓంకారాక్షరసంభవా |

సర్వశక్తిమయీరమ్యా సర్వేషాం శక్తిదాయినీ |

జననీసర్వభూతానాం యోగినామపి మోహినీ |

సేయం సీతాభగవతీ జ్ఞానానందస్వరూపిణీ |

యోగినాం రమణేరామే రమతేరామవల్లభా | **

రామావిర్భావసమయే హ్యవిర్భవతి సర్వదా |

నిష్ప్రపంచే నిష్ప్రపంచా నిరీహాత్మగుణక్రియా |

ఆదిభూతామహాలక్ష్మీ సీతా తు విభవే మతా |

ఆవిర్భావేక్షితౌజాతౌ జానకీ దివ్యరూపిణీ | 85

యాతుధానక్షయకరీ పాతివ్రత్య పరాయణా |

పాలినీ సర్వసత్త్వానాం ధర్మస్థాపనకారిణీ |

సంహరే సమనుప్రాప్తి తామసీశక్తి రుత్తమా |

మహాకాళీకరళాస్యా కల్పాంతక్షయకారిణీ |

పూర్ణరూపేణ సాకేతే నిత్యలీలారసోత్సకా |
 మయారామేణ రమతే క్షణవిచ్ఛేదకాతరా |
 సాకేతనగరద్వార సరయూకేళికారిణీ |
 కోటిగంధర్వకన్యాభిరాశీభిర్ భాతిభామినీ |
 ఇయమేవ నదీవిష్ణోః పరమప్రీతిదాయినీ |
 భూమౌభాతి సుషుమ్నై తి వైకుంఠపద దాయినీ | 90
 కృతావతారః శ్రీరామో హ్యనయా కేళిభూతయా |
 నేష్యామ్యయోధ్యామఖిలా మనాయాసేన మత్పదం |
 తత్ర సంతానకంనామవనందివ్యం మమప్రియం |
 యత్ర సీతాబిదాలక్ష్మీః వితనోతి మహోత్సవం |
 అంతఃపురే తు దేవస్య రామలీలానుభావినః |
 దివ్యాపారిషదాః సంతి సుగ్రీవాద్యా మహాబలాః |
 దివ్యాంబరధరాస్సంయ దివ్యాభరణభూషితాః |
 దివ్యగండానులిప్తాంగాః దివ్యమాల్యా విభూషితాః |
 యజ్ఞసూత్రగుణోపేతాః లసన్మాళికిరీటినః |
 సిహ్మాసనే సమాసీనా లలనాయుత సేవితాః | 95
 శ్రీరామ పరివార కల్పనం-
 **గదేషుదాపశైలాగ్ర తరుహస్తావ్యవస్థితాః |
 సుగ్రీవరాక్షసాదీశాంగదమారుత నందనాః |
 “పూర్వద్వారే తు సుగ్రీవో దక్షిణే పవనాత్మజః |
 పశ్చిమే రాక్షసాదీశో వాలిపుత్రస్తథోత్తరే |
 హనుమాన్ గరుడశ్చోభౌ నిశామయ వదామితౌ |
 గరుడో వినతాయాం చ హ్యవిర్భవతి భూతలే |
 నిశామయమహాభాగ గరుడం తత్త్వముత్తమం |
 అప్రాకృతోయంపురుషో నిత్యాప్రాకృత దేహధృత్ |
 గరుడఃపక్షిణామింద్రో వాహకో బలినాం వరః |
 వాసుదేవాదిమూర్తిభ్యాం ఛందోమూర్తిరజాయత | 100
 చతుర్థామంశభూతేయం విహంగేశస్సనాతనః |
 అంశేన వినతాయాం వై సంభవోఽస్య యుగేయుగే |
 తథా కింపురుషోయం వై హనుమాన్నామతో బలీ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

మహాశంబురితిఖ్యాతో రామరూపముపాశ్రితః |

సంకర్షణసముద్భూతో మహాశంబుశ్చ శాశ్వతః |

అంశో భగవతస్సాక్షాత్ చ్చుద్ధసత్వవపుర్ధరః |

శ్రీరామమంత్రతత్వజ్ఞః శ్రీరామానుచరోబలీ |

నిత్యో మహావిభూతస్థ ఐశాన్యాందిశి సంస్థితః |

మామనన్యతయాబృహ్మాన్ నుపాస్తే ప్రేమలంపటః |

మహానందైకభుక్ శ్రీమాన్ మహాశక్తి సమాశ్రయః | 105

స ఏవ శివరూపేణ శంతనోతి చతుర్ముఖ |

అనన్యోపాసనంలోకే సాత్వికం ప్రతిపాదయన్ |

శ్రీవిష్ణుపార్వదపరో విష్ణువేషధరోఽవ్యయః |

చతుర్ముఖో మహోత్సాహో మహాదేవో మహేశ్వరః |

సచాత్మానం ద్విధాకృత్వా ప్రాకృతేఽప్రాకృతేస్థితః |

రుద్రరూపేణ సంజాతో బృహ్మణో బృకుటీతటాత్ |

సచైకాదశధాత్మానం వ్యతనోద్భేదదర్శనః |

త్యక్తకల్పాంతకర్తాయం తామసస్తామసప్రియః |

ఆజ్ఞయా వాసుదేవస్య మహాశంబుర్ధరిప్రియః |

రౌద్రంరూపం సమాస్థాయ విశ్వహా సమపద్యత | 110

రుద్ర ఏవ పునఃప్రోక్తో విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా |

పాషండశాస్త్రంవ్యతనో మధ్యమాంసప్రశంసకం |

శైవం శాక్తం పాశుపతం డావరోడ్డీశశాబరం |

నానాదేవ ప్రధానం చ మత్తో వైముఖ్యకారణం |

భూయఃశంబుర్ధరోప్రీత్యై వానరం రూపముద్యహన్ |

రామలోకే దక్షిణస్యాం దిశివీరో విరాజతే |

కాకుత్స్థోరాఘవోజాతో రామోరాజీవలోచనః |

“అంజనీగర్భసంభూత ఆంజనేయో బభూవ సః |

మహాభాగవతో వీరో హేలోల్లంఘిత వారిధిః |

ఆజన్మ బ్రహ్మచారీ చ జానకీ ప్రీతిభావనః | 115

సీతాదత్తమహాహారా శోభితం స మహాభుజః |

శ్రీరామవాహకః శ్రీమాన్ ప్రపన్నాకాంక్షితప్రదః |

సత్యసందో మహాసత్యో లంకాప్రాసాద భంజనః |

జానకీజీవనో జేతా మౌంజీ యజ్ఞోపవీతవాన్ |
 వీరాధీవీర దోర్దండ ఖండితారాతి మండలః |
 చీత్కారగర్భసంహారీ కౌపీనంద్యుతవాన్ శిఖీ |
 ఏవం స్వపార్శ్వదైర్యక్తో నిత్యముక్తైర్విరాజతే |
 లక్ష్మీనారాయణస్సాక్షాత్ భక్తానుగ్రహకామ్యయా |
 సాకేతపశ్చిమే భాగే గోలోకాఖ్యే మనోరమే |
 మహాకల్పతరూద్యాన మధురేతి పురీమతా | 120
 కోటియోజనవిస్తీర్ణా నిత్యోత్సవ సమాకులా |
 బృందావనం గోకులం చ తత్పార్శ్వే చతురానన |
 ఊర్ధ్వం తు సర్వలోకేభ్యో గోలోకే ప్రకృతేః పరే |
 వాఙ్మనోగోచరాతీతం జ్యోతిరూపం సనాతనం |
 నిత్యం గుణమహోత్సాహం నిత్యోత్సవగుణాన్వితం |
 సౌభాగ్యనిలయంకాంతం ఆనందకరమందిరం |
 నిత్యానందమయం రమ్యం గుణోత్పత్తి మహోదయం |
 సర్వర్తుగుణసంయుక్తం ప్రమదాగణసేవితం |
 పుణ్యద్విజనమాజుష్టం జుష్టం చ పరమర్చిభిః |
 సరితాంజలకల్లోల విలోల నళినీకులం | 125
 తుళసీకుంజసౌభాగ్య నితాంతవనమోహితం |
 వాసంతీచంద్రకాశోక పారిజాతమహోదయం |
 మాలతీయూధికాంబోజ కుందమందారసేవితం |
 కేతకీమల్లికాహాసం కదంబవనమండితం |
 దివ్యరత్నసమాకీర్ణం హరివంశసురక్షకం |
 విమానావళిభిర్వాప్తం నిత్యక్రీడారసాశ్రయం |
 తత్ర బృందావనం నామ యుతంకామదుమైర్దుమైః |
 ద్వాత్రింశద్వనరాజీభిః పరితం రసనిర్ఘరం |
 తత్ర రత్నమయీభూమిః దివ్యకాంచనవేదికా |
 కర్పూరవాలుకోపేత పుళినాచ్చ నదీవహం | 130
 సాకేతాత్ పశ్చిమే తత్ర పురం మాధురసంజ్ఞితం |
 యోషిద్రత్నమణిస్తంబ ప్రాసాదాయతసేవితం |
 దివ్యదామరసంయుక్తం ముక్తాదామవిలంబితం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

చంద్రాతపఘనచ్ఛాయం హేమకుంబపురస్కృతం |
ఆబద్ధబాలద్యుమణి ద్యుతిరశ్మివితానకం |
పతాకాతోరణైరమ్యం సుధాధారఘనాచలం |
గోవర్ధనగిరిజ్యోతిర్ విద్యోదిత నభస్థలం |
శృంగోద్యతవిమానాగ్ర మృదంగమధురస్వరం |
యత్ర గోవర్ధనోనామ శైలః పరమపావనః |
నిర్మితో గోపరూపేణ కేశయేకలయాత్మనః | 135
నీలవైడూర్యఖచితోల్లసత్కాంచన వేదికః |
తుంగశృంగాగ్రవిలసత్ స్వచ్ఛస్పటికకుట్టిమః |
సర్వతోనిపతద్దివ్యసుదాశీకర నిర్ఘరః |
రత్నసంబద్ధకాసార పుల్లాంబోజవనస్థలః |
పారిజాత తదివ్యాప్త సుగంధాఽనిలసీవితః |
దివ్యదేవాంగనాగీత ముఖరీకృతకందరః |
గళత్కుసుమమధ్యస్థ మధుసంతాన నిర్ఘరః |
మిళిందలలితోద్గీత తిరోహిత విపంచికః |
శుకకోకిలదాత్యూహ నిర్ఘాదాల్లాదకారకః |
స్వచ్ఛాంగణమణివ్రాత బద్ధశృంగాటకేషు చ | 140
దివ్యచంద్రకరాక్షిప్త కోటినక్షత్రవైభవః |
లీలానికేతసాధాగ్ర చంద్రకోటి మరీచిభిః |
సుధాంబునిర్ఘరోద్భూత కాసారవిపులోదరః |
మందారకుంజకుహర వినిర్మిత నికేతనః |
తులసీకాననామోదవిమోహిత వధూజనః |
శ్రీకృష్ణవదనాంబోజ స్మితచంద్రకశీతళః |
గోపికాచరణాంబోజ నఖచంద్రచమత్కృతః |
ఉత్పతత్కామినీరమ్య నృత్యమండలమండితః |
కోటిదివ్యాంగణాపూర్వ కలకంఠస్వరోగ్ధమః |
కేళిపద్మాంగణాబద్ధ మణిగర్తేషు సర్వతః | 145
జలయంత్రోచ్చలద్వారీ నిపాత పరమోత్సవః |
కేళినిర్మిత నీలాబ్ర వితానపటచంచలః |
సుదాశీకరసంసిక్త చంద్రస్వచ్ఛద్ భూతలః |

శిలాతలసమావిష్ట మృగనాభిసువాసితః |
 సుందరీచరణాసక్త కౌతుకోద్భ్రంశసంయుతః |
 ఆదిత్యకాసుగోబృంద శతపంక్తివీరాజితః |
 హరిణ్మణిమయూఖాభ దూర్వాకాండపురోహితః |
 కైవల్యవాహినీ యత్ర కాళిందీవిమలోదకా |
 సువర్ణపంకజోద్భూత పరాగపటపింజరా |
 తటరత్నమయూఖైశ్చ స్ఫుశంతీ గిరికేతనం |150
 ధైవీర్నిరాజయంతీవ వీజయంతీవ చామరైః |
 తీరసారసనిర్మాదైః భోదయంతీవ గోపతీం |
 గోవర్ధనశిఖాసద్మ సంసుప్తవనమాశీనం |
 నిశంయగీతమమలం సముత్థిత జలేచ్ఛయా |
 ఆదర్శమివచాత్మానం దర్శయంతీ రమాపతిం |
 వేణునాదమృతోన్మత్త మయూరనటనోదయా |
 దర్శయంతీవచాత్మానం ప్రేమసంవర్తితోత్సవం |
 తత్ర రాసస్థలం రమ్యం కోటిచంద్రసుశీతళం |
 యత్ర బృందాభిదాశక్తిరాస్తే శ్రీకృష్ణవల్లభా |
 ప్రేమభక్తిసమాఖ్యాతా బృందాతల్లోకపాలికా |155
 భక్తిమంతోఽభిగచ్ఛంతీ కాననం కామితప్రదం |
 ఏవం గోలోకసాభాగ్యం వర్ణితుం కః క్షమోజనః |
 యత్రాహం ప్రియయాసాకం రమేరసమయ స్సదా |
 శ్రీబృహ్మోవాచ-
 భగవన్నరవిందాక్ష వైకుంఠపుర మండనః |
 గోలోకాఖ్యమిదం నామ నిత్యలీలాలయం స్మృతం |
 కస్మాద్రూపం పృథక్ కృత్య స్థితమత్రజనార్దన |
 కేనరూపేణభవతా కా లీలాఽత్ర వదస్య మే |
 శ్రీ భగవానువాచ-
 వైకుంఠాఖ్యంపరంస్థానముక్తం యత్రాకృతీపరం |
 పంచోపనిషదాలీడ మవాఙ్మనసగోచరం |
 సత్త్వద్వయమయం సర్వం మయాకృతమనామయం |160
 తారతమ్యం నచైవాత్ర సర్వం బ్రహ్మాత్మకంస్మృతం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

కాలక్రియాతిరిక్తం తత్సర్వమానందమందిరం |

నిత్యముక్తజనైర్దుష్టం మత్స్యపాపాంగ వీక్షితైః,

మల్లీలాసుకృతం తత్ర తారతమ్యం తథాపి హి |

లీలాయాస్తారతమ్యేన ప్రీత్యాతిశయితో మయా |

గోలోకోయం మయాక్లష్టో రాసలీలాబుభుక్షయా |

తత్తేహం సంప్రవక్ష్యామి శృణుచైకమనా విధే |

సర్వావధితయాస్థాన మపారమమలప్రభం |

మహావైకుంఠనిలయం యత్ర శ్రీరంగమందిరం |

యతోనావర్తతే భూయో గంతవ్యం నాతి తత్సరం | 165

అన్యేషాం తత్ర గంతవ్యమాశ్రితానాం తతో జగుః |

బృహ్మాన్! వైకుంఠమధ్యే చ బాహ్యభ్యంతరభూతయః |

విభవవ్యాహలోకాశ్చ శుద్ధసత్త్వకరూపితాః |

ఏవంచాప్రాకృతే లోకాదావైకుంఠనికేతనాత్ |

అవాంతరవిభాగైశ్చ వైకుంఠ ఇతి చోద్యతే |

విగతజ్ఞానవైకుంఠ శుద్ధసత్త్వ నికేతనాత్ |

ఆహుర్వైకుంఠనిలయం సాక్షాద్బ్రహ్మైవాపద్యుజ |

గోలోకాఖ్యస్యదేశస్య ప్రవృత్తిం ప్రవదామ్యహం |

యతోఽస్య సంస్థితిర్భిన్నా పరవ్యోమ్ని మహామతే |

జ్ఞానానందస్వరూపోయం శక్తిర్యా పరమా రమా | 170

సాసూతే ద్వే మహాశక్తి నిత్యే మే సుఖదిత్సయా |

యద్యప్యేతే మయైవాస్థాం తథాప్యేతాం రమాసఖే |

రమాలీలావినోదార్థం తదధీనతయాస్థితే |

తత్రైకాధారశక్తిర్లీలాఖ్యా ద్వితీయా మమ |

ప్రాకృతాప్రాకృతం సర్వ ముభాభ్యామేవ రక్షితం |

ప్రకృతిర్మహదాదీనాం ధారణాత్సాధరాస్మృతా |

ఆకూర్మాద్యఖిలంవిశ్వం దత్తే సాదృశ్యరూపిణీ |

ఏవంచద్రోమకూపేషు యావత్సండాని పద్యుజ |

తానంత్యేకా తతో దేవీ శక్తిరాధార లక్షణా |

దత్తేతేనైవరూపేణ యథాహం పురుషోత్తమః | 175

కూర్మమండూక శేషాదీనభి వ్యాప్యవిరాజతే |

తస్యోపరి పునస్సైవ పద్మినీ పత్రవజ్రలే |
 ఆభాతి ధరణీదేవీ సశైలవనకాననా |
 సా మయాక్రోడరూపేణ విద్యతా దశనాంతరైః |
 సా ద్వితీయావతారేణ దత్తే విశ్వం రమాజ్ఞయా |
 గోరూపా సాభవన్ దేవీ యథా వృత్తిర్వృణామభూత్ |
 దేహాదిధారణం పుష్కాం జాయతే యేన సువ్రత |
 ఏవం ప్రజ్ఞాం చ మేధాం చ యజనం సత్వసంస్థితం |
 క్షీరేణ యా వితనుతే వృష్టిం పుష్టిం ప్రజామృతం |
 మహోక్షరూపైస్సంతానైః ప్రజానాం కర్షణేన చ | 180
 కృషిం ప్రయచ్ఛతి బృహ్మాన్! యయాఽన్నాని భవంతి హి |
 అన్నం హి ప్రాణినాంప్రాణో హ్యన్నాద్వీర్యం ప్రజాయతే |
 వీర్యప్రజననం తస్మాదన్నం పృథ్వీం శృతిర్జగౌ |
 ఏవం వృత్తిప్రజానేన ప్రకృతిర్గుణయోగతః |
 ప్రయచ్ఛతిత్వడః స్థానం సంసారాఖ్యం సుదుస్తరం |
 ఏవం తయా మహాదేవ్యా ప్రాకృతం సకలం జగత్ |
 ధృతం సర్వప్రకారేణ జీవానాం కర్మ భుక్తయే |
 తథైవ కర్మహీనానాం నిత్యముక్తాత్మనాం మమ |
 మచ్ఛుద్ధసత్వ సంవిష్టా ధత్తేదాప్రాకృతం జగత్ |
 ఆత్మనఃపదమారభ్య హ్యనంతం ధామమామకం | 185
 మితిహీనం జ్ఞానరూపం సదానందమహోజ్జ్వలం |
 నిరావరణకంశక్యత్ కాలాతీతమగోచరం |
 లక్ష్మీలీలాస్పదం సర్వం మయైవ విధృతం సదా |
 లీలావిష్టహృదాదేవీ కదాచిజ్జలజేక్షణా |
 ధరయావిధృతం ధృష్ట్వా ధరాం ధృష్ట్వా చ పార్శ్వగాం |
 సోల్లాసవదనం ధృష్ట్వా కాంతస్య మమ కామినీ |
 మందంజహాస రుచిరాపాంగేన పరమేశ్వరీ |
 నిత్యమాక్రీడితం నృత్య గానమానరసోదయైః |
 ఆచకాంక్షే రమాదేవీ రమణేన యద్యచ్ఛయా |
 వైకుంఠలీలా విచ్ఛేదో దాసానాం యత్ర సంగమః | 190
 న భవేచ్ఛ యదా ప్సైర లీలాభంగో న జాయతే |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం త్రితీయపాదః

కథం ద్వయం భవేత్తత్ర స్థలాంతరమభీప్సతి |
తదా విజ్ఞాతసంకల్పో దేహ్యో విశ్వక్యదీశ్వరః |
ద్విధాకరవమాత్మానం ధరయా చ శ్రియా సహ |
ధరా గోలోకరూపేణ గోపీరూపేణ సా ప్రియా |
గోపరూపధరోహం వై గోవింద ఇతి విశ్వతః |
గోవర్ధనాభిదం రూపం ద్వితీయం మే ప్రకాశితం |
ధరాపి ద్వివిధాజాతా గోరూపా భూమిరూపిణీ |
గావో భవంత్యనంతాస్తు కామదోహమనోరమాః |
దిశంతి మణిరత్నాని మధ్యదిష్ఠతమం విధే | 195
భక్త్యభోజ్యాన్న పానాది క్షీరమత్యద్భుతం వసు |
యాసాంధుగ్ధాధనేనైవ కాయక్లేశ న విద్యతే |
జరామృత్యు భయోద్వేగ తృష్ణా ధ్యానభవంతి హి |
గోరూపేణ ధరాదేవీ గోవర్ధనముపాశ్రితా |
ప్రవర్తయంతీ పయసా నదీమానందరూపిణీం |
ఆస్వాదయంతి గోవింద మురళీనాద సద్రసం |
క్షరంతి గావ ఆనందసందోహం క్షీరరూపతః |
శ్రీకృష్ణవదనాంబోజ దత్తలోచన పంకజః |
గోవర్ధనాద్రికుంజేషు విచరంతి సహస్రశః |
తత్ర నీలాంబుధశ్యామో వల్లవీబృందవేష్టితః | 200
శిఖిపింధకృతాపీడో నటవేషధరో హరిః |
వన్యపుష్పధరోదేను పాలకో నీలకుంతలః |
కిశోరఃకేశికలితః కదంబతరు సంశ్రయః |
చలద్వామీకరాక్రాంత పీతాంబర విభూషితః |
స్థూలముక్తాఫలోదార హారభూషితకందరః |
స్ఫురత్కుండలరమ్యాన్యో హాస్యమోహిత మన్మథః |
దమ్మిల్లమల్లికామోద విభ్రాంతకనకాలయః |
అప్రాకృతనిశానాథ జ్యోత్స్నా దౌతనిశాముఖే |
మందారమండలేదీప్య రాసభూ వలయో ముదా |
గీయమానో గుణావాసో గోపికాపరిరంబితః | 205
సంగీతనిరతోనిత్యం లాస్యభేద విశారదః |

తత్తైకాపరమాశక్తిః గోపీరూపధరా రమా |
 ఆత్మానమష్టధా కృత్వా రేమే గోపతినా సహ |
 లలితాద్యాశ్చతాస్సఖ్య శ్రీరాధానుగతా మతాః |
 యోగపీఠేమహాస్థానే సంస్థితాస్సాన్వనురూపతః | 208 ½
 ఇతి శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయ భాగే
 గోలోకవర్ణనంనామ ప్రథమోఽధ్యాయః |
 అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః
 ఊర్ధ్వలోకవర్ణనం
 శ్రీ బృహ్మోవాచ-
 దేవదేవేశ లక్ష్మీశ గోలోకనిలయో హరేః |
 గోవిందాఖ్యస్యదేవస్య యోగపీఠం వదస్య మే |
 ఆత్మలీలావినోదార్థం పృథక్ కృత్య ప్రకాశితం |
 గోపరూపం చ తే దేవ శృతం గోపికయా సహ |
 శ్రీభగవానువాచ-
 బృహ్మన్ న లౌకికంహ్యేతత్ త్వయా పృష్టం మమ ప్రియం |
 యోగినామపి దుర్లభ్యం శాంతం మే పరమం పదం |
 బృందావన విధానేన సోహమేవ నచేతరత్ |
 యమునాతీర సంశోభి పుల్లమందారపాదపైః |
 సహస్రపత్రకమలాకారం మాధురమండలం |
 మమైవావిష్కృతం బృహ్మన్! ధరయా కలయా మమ | 5
 మమైవాకాంక్షితం స్థానం శృతిమ్మగ్యం నిరంతరం |
 యోగిభిర్మునిబృందైశ్చ సదా ధ్యాతం చ మత్పరైః |
 దివ్యాప్సరోభిర్గంధద్రవ్యైః నృత్యగీతవిభూషితం |
 శ్రీమద్బృందావనంరమ్యం పూర్ణానందరసాశ్రయం |
 భూమిశ్చింతామణిస్తోయ మమృతంరసపూరితం |
 వృక్షాస్సురఘ్రుమాస్తత్ర సురభీబృందమండితం |
 సదాకిశోరరూపైశ్చ తరుణీతరుణైర్యుతం |
 మయాంశైర్నిత్యపురుషైః లక్ష్మ్యంశైః స్త్రీజవైర్ఘృతం |
 మందానిలవివిర్ధూత పద్మరేణుతమోమయం |
 వసంతర్తుకృతోద్దేక విహంగకుల నిస్సనం | 10

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

అశోకందుఃఖరహితం జరామరణవర్జితం |
అక్రోధనమమాత్సర్యమభిన్నం నిరహంకృతిం |
గుణాతీతం మహద్దామ ప్రేమభక్తిస్వరూపకం |
బృందయాచావనం యస్మాత్ తస్మాద్బృందావనం స్మృతం |
గుహ్యద్గుహ్యతమంగూడం గోలోకే తత్ప్రతిష్ఠితం |
బాహ్యభ్యంతరభేదేన భూమావపి పితామహా! |
సహస్రదళపద్మస్య జ్ఞేయమేతద్వరాటకం |
అక్షరంనిత్యమానంద స్వరూపస్థానముత్తమం |
శుద్ధసత్త్వనహరిణా ప్రవిశ్యోత్తంభితం విధే |
తత్ర గోవిందరూపేణ స్వయంక్రీడతిరాధయా |15
ఏవం బృందావనం విద్ధి గోవర్ధనసమన్వితం |
తస్మిన్ బృందావనేరణ్యే మధ్యే మత్పరముత్తమం |
సప్తావరణకంఠానం శృతిమృగ్యం నిరంతరం |
మాణిక్యమండపం తత్ర వితానధ్వజమండితం |
తన్మధ్యే యోగపీఠే తు నానారత్నైర్విరాజితం |
తదష్టకోణనిర్మాణం దర్పణాభమనోపమం |
సహస్రస్తంభసంబద్ధ మణికాంతప్రరోహకం |
ముక్తాచ్ఛగుచ్ఛవిలసత్ తోరణాంతాతి సుందరం |
తస్యోపరిస్థమాణిఖ్య మద్యసిహ్మాసనం మహత్ |
దళాష్టకం తు తత్రైవ కర్ణికాకేసరోజ్జ్వలం |20
గోవిందస్యప్రియస్థానం కేమన్యస్య మహిమోద్యతే |
శ్రేక్ష్మణ్ణదరణాంభోజ సుఖసంస్పర్శన క్షమం |
తస్మిన్ వీరాసనే బృహ్మాన్ ! ధ్యేయం తేజోఽద్వయం పరం |
“గౌరశ్యామాత్మకం నిత్యం వేణుపంకజహస్తకం |
శిఖిపింధకృతాపీడం నీలపీతవటావృతం |
మందస్మితోజ్జ్వలముఖం లోలతాటంకకుండలం |
కుంచితాలకవక్త్రాబ్జం కస్తూరీ కుంకుమాంచితం |
నాసాగ్రవిలసన్ముక్తం కేశపాశ కృతోత్సవం |
సంగోపిత చతుర్బాహుం వికాసిత చతుష్టయం |
అంగదాశ్లేష్టవలయే ద్వీప్తమన్ధానమాలకం |25

దాడిమీబీజదశనం పక్వబింబఫలాధరం |
 కాశ్మీర రంజితోరస్కం కింకిణీనినదోత్సుకం |
 అంసార్పితభుజం చారు చరణాలక్ష్మకప్రభం |
 అభిన్నరూపమద్వైత తత్త్వమంబోజలోచనం |
 జ్ఞానానందైకనిలయ మవాఙ్మనస వైభవం |
 ప్రేమసంసక్తహృదయం ప్రేమార్ణవవినోదకం |
 ప్రేమకల్పలతాబీజం ప్రేమపాదపసత్ఫలం |
 *గౌరం తు రాధికారూపం రాధ్యా తే పురుషోఽనయా |
 సర్వావస్థాసు దేవేశ శ్రియోరూపాంతరం హితతీ |
 యథా చ చంద్రికాచంద్రే ప్రభాభానౌ హుతాశనే |30
 యతా మధురిమా నీరే స్పర్శనం మారుతే యథా |
 గంధఃపృథివ్యామనఘో రాధికేయం తథా హరౌ |*
 ఆశ్రయఃపురుషఃపూర్ణో గోవిందో నిత్యయావనః |
 కర్ణికాయాం స్మరేదేతత్ గోపికాకృష్ణయోర్ద్వయం |
 దళేషు లలితాద్యాశ్చ శక్తయోఽష్టా ప్రకీర్తితాః |
 సమ్ముఖే లలితాదేవీ శ్యామళా పీతవాససా |
 ఉత్తరే శ్రీమతీజ్ఞేయా త్త్వేశానే శ్రీహరిప్రియా |
 విశాఖా చ తథా పూర్వే శైభ్యా చాగ్నేయకే మతా |
 పద్మా చ దక్షిణే భద్రా నైఋతే పరికీర్తితాః |
 తత్సార్వదళ భూభాగే పునరష్టా ప్రకీర్తితాః |35
 చంద్రావళీచంద్రరేఖా బృందావనదసుందరీ |
 శ్రీప్రియాశ్రీమధుమతీ శశిలేఖా చ కుంజరీ |
 సుముఖా చక్రమద్దిక్షు విదిక్షు చ యథా తథా |
 షోడశప్రకృతిశ్రేష్ఠాః ప్రధానాఃకృష్ణవల్లభాః |
 బృందావనేశ్వరీ రాధా తథా చంద్రావళిప్రియా |
 అష్టా తథా చతుష్టష్టిగణౌ నిత్యా ప్రకీర్తితాః |
 ముక్తానాం యే గుణాఃప్రోక్తాః త్రికోట్యాకమలోద్భవ! |
 ఆరాధితపరానందో భగవాన్ గోకులేశ్వరః |
 శ్రుతయశ్రీశ పాదాబ్జ రసపాన పిపాసయా |
 సఖీరూపత్వమాపన్నా స్సాధనాభ్యాసయోగతః |40

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

విహరంతి సదావిష్ణోః రాసలీలామహోత్సవే |
ఏవం చ దేవకన్యానాం గణోపి హి పితామహా |
తథైవ మునికన్యాశ్చ కోటికోటిప్రమాణతః |
సేవంతే పరమేలోకే నిత్యం నిర్గుణసంజ్ఞకే |
కామినీనాం త్రికోట్యాస్తు నానాకర్మపరాయణాః |
గోవిందరసనిర్భిన్నా గాయంత్యప్రేమవిహ్వలాః |
నానా వైదగ్ధ్యనిపుణా దివ్యవేషాంబరాన్వితాః |
సౌందర్యాశ్చర్యలావణ్య కటాక్షాఽతిమనోహరాః |
ఏకాంతాశ్చితగోవిందా స్తదంగస్పర్శనోత్సుకాః |
తదంతరేచహ్యత్మానం కృత్వా నవనవాక్యతీ | 45
వేణునా మోహయన్విశ్వం హరిర్నృత్యతిమండలే |
మందీరస్య తతో బాహ్యే ప్రియపారిషదావృతే |
తత్సమానవయోవేషాః సమానబలపౌరుషాః |
సమానరూపాభరణా స్సమానమానఘర్మిణః |
సమానగుణసంగీత వేణువాదన తత్పరాః |
శ్రీధామా చ సుధామా చ వసుధామా చ కంకణీ |
విజ్ఞేయాపూర్వతోహ్యతే క్రమాద్ ద్వారచతుష్టయే |
స్తోకకృష్ణసుభద్రాద్వా గోపాలాశ్చ తథాఽపరే |
శృంగవేత్రవిషాణాడ్యా స్సర్వే చారు చతుర్భుజాః |
తత్పశ్యాత్పురభీబృందం పరమానంద సంకులం | 50
క్షరత్వయోభిగ్ధోవింద మనుసంస్పృజ్య తిష్ఠతి |
తద్బాహ్యే పుల్లమందారో వేదికాభిర్విరాజతే |
గోలోకే రమతే దివ్యే నిత్యమేవహరి స్స్వయం |
గోలోకం పట్టవస్త్రే వా మండలే వా సుధామయే |
విలిఖ్య యే పూజయంతి తే యాంతి పరమంపదం |
వృక్షేబృందావనం కృత్వా శారధ్యాంనిశిపద్మజ |
అనుకుర్వంతి యే లీలాం తే యాంతి పరమంపదం |
రాధాకృష్ణాభిధాంకంతు కారయేత్ప్రతిమాసు చ |
దంపత్యోర్వాపరంభక్త్యా సఖీనాం తు విశేషతః |
రాసలీలోత్సవం పశ్యేద్ ద్యాయేద్వా ప్రేమ సంఘతః | 55

అంతే గోలోకమాయాతి సంత్యజ్య ప్రాకృతం తనుం |
 ఇత్యేతద్విభవస్థానం పూహత్పరతరం మతం |
 తస్మాత్పరం తు వైకుంఠస్థానం నారాయణస్య హి |
 అనంతపారం తత్త్వానం యత్ర శ్రీరంగమందిరం |
 వేంకటాద్రిరితిఖ్యాతో యత్ర నారాయణాత్మకః |
 గోవిందాత్తు హ్యధస్థానం వాసుదేవస్య పద్మజ |
 స్వర్ణరత్నమయీభూమి ర్దివ్యమాణిక్యవేదికా |
 రత్నసింహాసనం తత్ర పదాష్టక వినిర్మితం |
 సంస్థితో రమయాసాకం వాసుదేవశ్చతుర్భుజః |
 ఇంద్రనీలమణిశ్యామో నీలకుంచితకుంతలః |60
 పద్మపత్రవిశాలాక్షః స్ఫురన్మకరకుండలః |
 శంఖచక్రగదాపద్మ వనమాలా విరాజితః |
 శ్రీవత్సకౌస్తుభజ్యోతిః విద్యోతిత భుజాంతరః |
 పీతాంబరధరస్రగ్వీ తుళసీ మాలయావృతః |
 వాత్సల్యాదిగుణోపేతః సచ్చిదానందవిగ్రహః |
 రుక్మిణీసత్యభామా చ శైభ్యా చైవ స లక్షణా |
 మిత్రవిందా సునందా చ తథా జాంభవతీమతా |
 సుశీలా దాఽష్టమీహ్యతా వాసుదేవస్య శక్తయః |
 వాసుదేవాదథో దాతః సంకర్షణ ఉదాహృతః |
 శుద్ధస్ఫటికసంకాశో రక్తాంబుజదళేక్షణః |
 నీలాంబరధరశ్రీమా నేకకుండలమండితః |65
 దివ్యగంధవిలిప్తాంగో మధుపానవిఘ్నార్జితః |
 సహస్రఫణమాణిఖ్య జ్యోత్స్నా నీరాజితాంబరః |
 రేవతీ సేవితపదో హలహస్తశ్చతుర్భుజః |
 యమ రుద్ర మహాకాల రూపధృక్ హృదిసంస్థితః |
 శేషోయం వాసుదేవస్య హ్యనంతోనంత విక్రమః |
 సంహర్తా సర్వలోకానాం స్వయం సర్వంకరోతి హి |
 సంకర్షణో మహావిష్ణుః విద్యా బలసమన్వితః |
 కాలస్య సర్వభూతానాం రుద్రస్య చ యమస్య చ |
 అంతర్యామిత్యమాస్థాయ జగత్సంహరతే ప్రభుః |70

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

స్వయం తు సాక్షాద్దేవస్య శయ్యారూపో హి రూపధృక్ |
సంకర్షణాదధస్సాక్షాత్ ప్రద్యుమ్నం మండలం మతం |
రత్యాస్వర్ణమయే పీఠే సంస్థితో భగవన్మనః |
జగన్మోహనసౌందర్యః కిశోరోఽరుణలోచనః |
దివ్యాలంకార సంయుక్తో వశీకృత జగత్త్రయః |
తవ ప్రజాపతీనాం చ కాలస్య చ యమస్య చ |
అంతర్యామిత్యమాస్థాయ ప్రద్యుమ్న శ్చ కరోతి హి |
అనిరుద్ధస్తతోఽప్యర్వాగ్ దివ్యసింహాసనస్థితః |
ఈశ్వరస్సర్వలోకానాం శాంత్యాదేవ్యా సమాస్థితః |
మనూనాం పార్థివానాం చ కాలస్య చ యమస్య చ | 75
అంతర్యామిత్యమాస్థాయ స్థితి మాతనుతేఽనుజః |
ఏవం బృహ్మన్! హరేర్థీలాం శుద్ధసత్త్వమయీ స్థితా |
అప్రాకృతే పరేవ్యోమ్ని లోకాస్సంతి చ భూయశః ||
వాసుదేవాదిమూర్తీనాం వ్యూహస్థానం ప్రకీర్తితం |
మత్స్యాదీనాం తు మూర్తీనాం విభవస్థానముత్తమం |
భూమావపి చతుర్వ్యూహాస్సంతి పంకజసంభవ! |
వైకుంఠం పరమోలోకో విష్ణులోకస్త్యనుత్తమః |
శ్వేతద్వీపం సు రమ్యం తు క్షీరసాగర ఉత్తమః |
ఏవం చతుర్థావ్యూహాస్తు మమైవ ప్రకటీకృతః |
జలావరణమధ్యే తు వైకుంఠం ప్రథమం స్మృతం | 80
కోటివైశ్వానరప్రఖ్యం పరమంధామ చావ్యయం |
తస్మిన్ దేవమతీనామ పురం రమ్యమనుత్తమం |
చతుర్ద్వారసమాయుక్తం చండాద్యైరభి రక్షితం |
సహస్రయోజనోత్తుంగైః ప్రాకారైరుపశోభితం |
సమానరూపాశ్శీవిష్టోః యత్ర సంతిస్త్రీయోజనాః |
మంత్రాష్టాక్షరసంసిద్ధా భక్త్యాషోడశరూపయా |
యాంతి తత్ప్రథమంవ్యూహం యగ్ధత్వా న నివర్తంతే |
మోదంతే విష్ణునాసాకం భక్తాస్తేశాశ్వతీస్సమాః |
పునస్తీనైవ యాస్యంతి తత్ప్రథమం ప్రకృతేఽపరం |
య యాతా వైష్ణవోలోకే భక్త్యా తే న పతంతి హి | 85

ఊర్ధ్వదూర్ధ్వం ప్రగచ్ఛంతి కర్మిణోఽదః ప్రయాంతి హి |
 న కర్మబంధనంజన్మ వైష్ణవానాం చ విద్యతే |
 విష్ణోరనుచరత్వం హి ముక్తిర్మే సగతిర్మతా |
 న దాస్యం పరమేశ్వరబంధనం పరికీర్తితం |
 సర్వబంధ వినిర్ముక్తా హరిదాసా నిరామయాః |
 యత్రాహం రమయాసార్థం సర్వలక్షణలక్షితః |
 వైష్ణవోఽష్టాక్షరం జప్త్వా తత్రవైతి న సంశయః |
 తస్మిన్ మణిమయస్తంభే సహస్ర రవివర్చసి |
 విమానే సుశుభే దివ్య సంస్థితో భగవాన్ హరిః |
 తత్ర చాదారశక్త్యాది ధృతీపీఠే హిరణ్మయే |90
 అష్టపత్రాంబుజే లక్ష్మీ బీజాద్యే కర్ణికాలయే |
 తత్ర నారాయణోదేవో దక్షపార్శ్వ రమాపతేః |
 స్వర్ణవర్ణధ్రువపాత్ర మాతులుంగ కరాంబుజా |
 వామతః పృథివీదేవీ నీలోత్పలదళప్రభా |
 నానాలంకారసంయుక్తా విచిత్రాంబరభూషితా |
 రక్తోత్పలం కరద్వంద్వే దాన్యపాత్రం శుభం తథా |
 దధానాఽదఃకరాబ్జాభ్యాం ధరిత్రీ విశ్వసుందరీ |
 దక్షాగ్రే చ సమాసీనా సదామరకరాంబుజా |
 విమలాద్యా శక్తయశ్చ సర్వలక్షణశోభితాః |
 శ్రీమదష్టాక్షరేమంత్రే సిద్ధానాం వై మనీషిణాం |95
 గమ్యస్స వైష్ణవోలోకో నేతరేషాం కథంచన |
 వైకుంఠం ప్రథమం లోకం ఇతి తే ప్రతిపాదితం |
 ద్వితీయం వైష్ణవం వ్యూహం శృణు వక్ష్యామి సువ్రత |
 యోఽయం నిత్య ఇతి ఖ్యాతో లోకో వై వైష్ణవస్సృతః |
 స లోకో విమలఃపుణ్యః శుద్ధసత్వమయశ్శుభః |
 మధ్యాహ్న సూర్యసాహస్ర యుగపద్మాసితస్సదా |
 కల్పాంతేపి న లీయేత సత్యలోకో మహత్తరః |
 మణిబద్ధ మహాస్వర్ణ ప్రాకారపరిశోభితః |
 కల్పధృమలతా మధ్యే సుధాకాసార శోభితః |
 స్వర్ణపంకజసంపుష్ట సరిద్భిఃపరివేష్టితః |100

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

విముగ్ధ సుందరీగీత వినాదితదిగంతరః |

తన్మధ్యే నగరీరమ్యా మణిప్రాకారశోభితా |

కోటియోజనవిస్తీర్ణా ద్వారకానామ నామతః |

తన్మధ్యేఽన్తఃపురం రమ్యం వాసుదేవస్య శోభితం |

తన్మధ్యే కల్పవృక్షస్య ధాయాయాం పరమాసనం |

చతుర్ద్వార సమాయుక్తం హేమప్రాకార శోభితం |

విచిత్రశ్రేష్ఠపర్యంకం శుభాస్తరణ సంవృతం |

తస్మిన్ మనోరమే దివ్యే సమాసీనశ్చియా సహ |

ఈశ్వర్యాసహ దేవేశో వాసుదేవస్సనాతనః |

పాంచజన్యరథాంగాభ్యాం బాహుయుగ్మేవిరాజితః |105

ఇతరాభ్యాం శ్రియోగాత్ర మాశ్లేష్యాభి విరాజతే |

అత్రాష్టశక్తయో ముఖ్యా స్తనవః పరితస్థితాః |

రమా చ రుక్మిణీ సత్యభామా పద్మాలయా శివా |

సులక్షణాసుశీలా చ రతికామప్రదా తథా |

ఆయుధైః పరితోరక్ష్యం ద్వితీయం వ్యూహమబ్జజ |

ద్వాదశాక్షరమంత్రం హి యే జపంతి నిరంతరం |

తే ప్రాప్నువంతి సతతం శాశ్వతం పదమవ్యయం |

న వేదయజ్ఞాధ్యయన్తైః సర్వత్రైశ్చోపవాసకైః |

ప్రాప్యతే వైష్ణవోలోకో వినాదాస్యేన కుత్రచిత్ |

అథ స్తుతీయం వ్యూహం తు శ్వేతద్వీపమితీరితే |110

మహతాం సనకాదీనామాత్మ వైభవ దృష్టయే |

సనకశ్చ సనందశ్చ తృతీయశ్చ సనాతనః |

సనత్కుమారో జానుశ్చ వ్రాడుఃపంచ శిఖస్తథా |

సప్తైతే బ్రాహ్మణఃపుత్రా యోగినస్సుమహౌజసః |

విరక్తాస్సర్వ భోగేషు శుద్ధసత్వగుణాస్సదా |

భగవద్దర్శనోద్భూత సుఖైకరస సేవినః |

మహాభాగవతా విష్ణోః దాస్యవర్తని సంస్థితాః |

నరనారాయణాద్యాశ్చ శ్వేతద్వీపే వసంతి తే |

తేషాం సందర్శనార్థాయ తత్ర సన్నిహితో హరిః |

సుధాంశుకోటిసంకాశే నానావర్ణమహిజ్జ్వలే |115

శ్వేతద్వీపే మహాయోగీ సేవితే హేయవర్జితే |
 తన్మధ్యేనగరీరమ్యా నామ్నాచైరావతీ శుభా |
 నానారత్న మయైర్దివ్యైః విమానైరుపశోభితా |
 దివ్యస్త్రీపుంభి రాక్రాంతా బహుప్రాసాద సంకులా |
 ఉద్యానానివిచిత్రాణి యత్రసంతి సురధ్వుమైః |
 తన్మధ్యేఽన్తఃపురం రమ్యం తన్మధ్యే మణిమండపం |
 సిన్ధూసనం చ తన్మధ్యే సూర్యవైశ్వానరప్రభం |
 తన్మధ్యేఽష్టదళంపద్మం చంద్రబింబమివాంపరం |
 తన్మధ్యే కర్ణికాయాం తు సమాసీనో జనార్దనః |
 శుద్ధజాంబూనదప్రభ్యో ముక్తాహార విభూషితః |120
 శంఖచక్రగదా పద్మ శక్తిహస్త చతుష్టయః |
 హారకేయూరకటకైః అంగుళీయైశ్చ భూషితః |
 సువర్ణ పంకజప్రఖ్య పద్మయుగ్మ విరాజితః |
 షోడశాబ్జవయోరూప యౌవనేనవిరాజితః |
 విశాలఫాలదేశే తు కుంకుమేన సుగంధినా |
 రచితేనోర్ధ్వపుండ్రేణ సీమంతేనాపి శోభితః |
 మధితామృతపేనాభ శుక్లవస్త్రేణవేష్టితః |
 ముక్తామయాభ్యాం శుక్లాభ్యాం కుండలాభ్యాం విరాజితః |
 పద్మాసనసమాసీనో జగన్మోహన విగ్రహః |
 వామాంకసంస్థా భూదేవీ తస్య దేవస్యరూపిణీ |125
 దక్షిణేశీశ్చ తస్యైవ సదృశీగుణభూషితా |
 వసుపాత్రం మాతులంగం దర్పణం హేమపంకజం |
 దోర్భిశ్చతుర్భిర్భిత్రాణో తథాఽన్యభిస్సమావృతాః |
 ఈశావాచ్యా మహాదేవీ జాహ్నువీ కమలాలయా |
 సావిత్రీ సర్వగా పద్మా శక్తయః పరికీర్తితాః |
 శ్రద్ధా మేధాధృతిఃప్రజ్ఞా ధారణా శాంతిరేవ చ
 శృతిస్మృతిర్మతిర్ధన్యా వృద్ధిర్వృష్టిర్మనీషిణీ |
 దాస్యస్త్రేతాశ్చయః ప్రోక్తా సర్వకైంకర్య కారికాః |
 అనంత వైనతేయాది దైవతా నిత్యకైంకరాః |
 సాద్యమారుద్గణాశ్చాత్ర సేవంతే నిత్య దైవతాః |130

శ్రీ బృహద్వహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

యేన విష్ణుమంత్ర జప్తారః సతతం శ్రద్ధయాన్వితాః |
యే ద్వాదశీవ్రతేయుక్తా స్తత్పదం యాంతి తేఽవ్యయం |
విష్ణోష్ఠడక్షరంమంత్రం ప్రణవాద్యం తు యే జనాః |
జపంతి కృతసంస్కారా హేతిభిర్గురుణా తనౌ |
తేషాం మదేకచిత్తానాం మామేకం పదముత్తమం |
విష్ణులోకేతివిఖ్యాతం నాన్యసాధనకోటిభిః |
న వేదైర్నచ దానైశ్చ న యజ్ఞైర్నవ్రతైస్తథా |
ప్రాప్నుం న శక్యతేలోకో వినా విష్ణుప్రసాదతః |
భక్త్యాచాఽనన్యయాప్రాప్నుం శక్యం విష్ణుపదం నృణాం |
తస్మాత్సంపూజయేన్నిత్యం భక్త్యాదేవం జనార్దనం | 135
చతుర్థం త్వపరంవ్యాహ మవధారయ పద్మజ ! |
దివౌకసాం చ రక్షార్థం దుగ్ధాట్టాపారమేశ్వరం |
సుధాంశుకోటిసంకాశ సహస్రాక్షేనశోభితః |
పురందరైస్సయూదైస్స ప్రార్థ్యతే దుర్ధవారిధౌ |
తస్మిన్ననంతపర్యంకే శేతే సావిష్ణుతోచ్చితే |
దివ్యాసనసమాసీనః పద్మనాభోఽచ్యుతో హరిః |
నీలజీమూతసంకాశః పద్మపత్రాయతేక్షణః |
వివస్వత్కోటిసంకాశ కిరీటేన విరాజితః |
నానవర్ణోజ్జ్వలద్దివ్యకుండలాభ్యాం విరాజితః |
బాలార్కసదృశజ్యోతిః పీతవస్త్రేణ వేష్టితః | 140
శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గ ఖడ్గహస్తైర్విభూషితః |
దివ్యభూషాయుధాక్రీడ యాన పారిషదైర్వృతః |
సదృశీ తస్య దేవీ తు రూపశీలగుణాదిభిః |
తప్తకాంచనసంకాశా తప్తకాంచన భూషణీ |
శుక్లాంబరధరా సుభ్రూః కుసుమాంచిత శీర్షజాః |
కస్తూరితిలకోపేతా రత్నసీమంతశోభితా |
బిభ్రతీదోర్ద్వబహుభ్యాం హేమపద్మయుగం శుభం |
ఇతరాభ్యాం సమాశ్లేష్య భర్తారం నిభిడమ్నదా |
ఆలోకయంతీ సతతం త్రిదశాన్ స్వకటాక్షకైః |
సంగీతానందనపరైః సిద్ధచారణకిన్నరైః | 145

దైతేయైర్బాధ్యమానైస్తు బృహ్మరుద్రాది దైవతైః |
 సంస్థాయమానస్తత్రేకో దేవానామభయం దదౌ |
 దేవానామభయందత్వా సర్వదేవేశ్వరో హరిః |
 నిహంతిరాక్షసాన్ దుష్టాన్ క్షీరాబ్ధికృతకేతనః |
 అధఃపార్శ్వవిభాగేన వ్యూహాష్టకమితీరితం |
 నవమం తత్ర గోలోకో యత్ర పురోఽప్యనేకశః |
 మహద్భూతం తతశ్చోర్ధ్వ మనంతమవికల్పితం |
 నిస్సీమమమలంధామ వాఙ్మనోగోచరం పరం |
 ముక్తిస్థానం బృహ్మపదం స్థానాతీతం చ నిర్మలం |
 మూలం సంసారవృక్షస్య కారణం మన్నికేతనం |
 మామేకం శరణంప్రాప్తౌ మదనుధ్యానమాస్థితాః |
 మామేవ తే ప్రాప్నువంతి నావర్తంతే పునశ్చ తే | 152
 ఇతి-శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదే
 ఊర్ధ్వలోకవర్ణనం నామ-ద్వితీయోధ్యాయః |

శ్రీః

శ్రీమతేరామానుజాయ నమః

త్రితీయోఽధ్యాయః

ఊర్ధ్వలోకవర్ణనం (అర్చిరాదిమార్గ కథనం -1)

శ్రీనారాయణ ఉవాచ-

బృహ్మన్మూర్ధ్వనివాసస్యసంతి స్థానానిభూయశః |
 తాన్యహం తేభిదాస్యామి యది తే శ్రవణేస్పృహా |
 శుభాశుభలతోద్భూత సుఖదుఃఖఫలాని వై |
 భుంజన్ జనో యదా యాతి వ్యవశస్వరథస్తదా |
 శ్రీమన్నారాయణస్యైవ ప్రసాదోజాయతే యదా |
 నిర్దోతుకదయాలభ్య ఆచార్యం సంశ్రయేత్తదా |
 ఆచార్యాల్లబ్ధ సంస్కారో దాసత్వమవలంభ్య చ |
 కైంకర్యతత్పరోఽబ్రహ్మాన్ దైహికైర్ నోపలిప్యతే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

రాజభృత్యో యదా లోకే రాజార్థేహ్యశుభం వహన్ |5
నైవోపాలభ్యతే తద్వదేకాంతీమత్సరో మునిః |
మయిదాదాయ కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా కరోతి యః |
లిప్యతేన స పాపేన పద్మపత్రమివాంభసా |
జ్ఞాత్వాత్మలోకమమలం నిత్యమక్షరమవ్యయం |
నిర్వికారమనౌపమ్య మానందజ్ఞాన సంశ్రయం |
ఆత్మానందరసాస్వాద నివృత్తాశేషలాలసః |
త్యజేజ్ఞులనవత్సర్వం ఆత్మేతరదిదంజగత్ |
దేహదహంకృతిం హిత్యా మమత్వమితరేషు చ |
కేవలం బృహ్మభావత్వ మాత్మనోహ్యనుభావయన్ |
బ్రహ్మహమితి యో బ్రూయాద్ బ్రహ్మభ్యేతి విచక్షణః |
దేహోఽహమితి భావేన యథా మాయాముపైతి హి |10
ఇయమండాత్మికా మాయా సప్తావరణ సంయుతా |
కార్యరూపా సమభ్యేతిదేహేఽహంకారిణం నరం |
దేహేఽహంకార నిర్ముక్తం బృహ్మశేషత్వ భావినం |
బృహ్మభ్యేతి పరంసాక్షాద్దేయవస్తు వివర్జితం |
ప్రధానాత్పరతస్సాక్షాత్ బ్రహ్మైవానేకరూపతః |
తదాభ్యేతి నరోబ్రూతే తవాహమితి యో మయి |
ప్రాప్యంభోగ్యం పరంబృహ్మ యేషామాత్మా చ పద్మజ |
బృహ్మవిద్బృహ్మభవతి బృహ్మభాగ్ బ్రూహ్మణోఽచ్యుతః |
అతో దేహత్పరస్త్వాత్మా దేహభూతఃపరాత్మనః |
తమాత్మానమనుధ్యాయ విముక్తో జాయతేఽబ్జజ |15
విజిత్య ప్రాణమక్షాణి ప్రాణాయామేన సాధకః |
ఆత్మస్థమాత్మపురుష మాదేహంత మనుస్మరన్ |
అంతే విష్ణుమనుస్సుజ్య సుషుప్తావర్త నాయతిః |
శిరఃకపాలం సంభిద్య మామేతి పరమం పదం |
అగ్నిజ్యోతిరహశ్శుక్లః షణ్మాసా ఉత్తరాయణం |
తత్ర ప్రయాతా గచ్ఛంతి బృహ్మబృహ్మవిదో జనాః |
బృహ్మణీ! మద్భక్తియుక్తో యద్యంతకాలే ఽర్చిషావ్రజేత్ |
ఉత్సవో జాయతే భూయా నూర్హ్వ లోక నివాసినాం |

ఆయాస్యతి హరేర్దాస ఇహ మార్గవశాదితి |
 మందిరాజిరసాదాగ్ర సంస్కారో జాయతేభృశం | 20
 సాదాగ్రేషు వితన్యంతే పతాకా భానుభిస్సరాః |
 విస్తార్యంతే వితానాని హైమాని పరితోదిశః |
 ఆస్తీర్యంతే విమానేషు స భానుభవనేషు చ |
 కోమలానేకర్వణాడ్యా మహార్హాస్తరణాని చ |
 నిర్యాతి జాలరంద్రేషు ముక్తాదామ విలంబిషు |
 కృష్ణాగరు మహామోద ధూమదారసరిద్వరా |
 ఉత్తుంగరత్న ఖచిత వేదికా మణిమండపే |
 సేహ్మసనే చలద్వారు చామరాణి లసంతి హి |
 చందనాగరు కస్తూరి జలైరానంద వర్షిభిః |
 సిద్ధ్యంతే రాజవర్మాని హరిదాసానుతుష్టయే | 25
 మృదంగవీణాపణవ భేర్యానక వరూదకాః |
 వాద్యం తే కుసుమాసారా నిపాత్యంతే మహీతలే |
 రాగనృత్యస్తవోద్ధార కరణాయసహస్రశః |
 తిష్ఠంతి చోత్సూకా బృహ్మాన్! గంధర్వాప్సరసోఽనుగాః |
 ఏవమూర్ధ్వప్రదేశేషు సర్వతో రాజవర్మసు |
 ఊర్ధ్వం గచ్ఛత్సు భక్తేషు చోత్సవస్సంప్రవర్తతే |
 పుత్రోత్సవ ఇతి బృహ్మాన్! నిస్సీమస్సం ప్రవర్తతే |
 సుదర్శనశృంఖవర్ణ స్తథాజ్ఞాన నికేతనః |
 ప్రియంకర ఇతి ఖ్యాతా శ్చత్వారో విష్ణుపార్షదాః | 30
 ఆయాంతి ప్రభుణాజ్ఞాప్తా నేతుమేకాంతినం జనం |
 శిథిలావయవైర్యుక్తే యత్ర భాగవతస్థితః |
 సుహృద్వద్దర్శనం దత్వా ప్రతోష్యామ్యత జల్పనైః |
 వియోజ్యభాహ్యకరణై రంతస్సంయోజ్య వృత్తిభిః |
 కృత్వాంతఃప్రాణసంయుక్తం ప్రాణాంశ్చితి నియోజ్య చ |
 చేతనం భూతసూక్ష్మస్థం నయంత్యుర్ధ్వం హరిప్రియాః |
 హృదయాననతో నీత్వా సుషుప్తాయాం నివేశ్యతైః |
 గంతవ్యదేశాన్ సంస్మార్య నీతో జీవో హరిప్రియైః |
 వాసుదేవతరుచ్ఛాయాం విశ్రమాయ విచింతీయ చ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

పాదేయం భగవన్నామ పుండరీకాక్ష సంజ్ఞితం | 35

మంత్రం ద్వయం చ పాదేయం శ్రీరంగం చ సహాయకం |

విశ్రామదేశం విరజాం తిలవృక్షం తథైవ హి |

లక్ష్మీ పద్మాసరశ్చైవ సహ్యాకాశం రత్నమడపం |

విచింత్య చేతసాధీరో దేవమానాయ చోద్యతః |

విద్యాభ్యాస బలేనైవ భిత్వా బృహ్మాండమండలం |

తత్సంభంద్యర్కరశ్మినాం సహయోగముపేత్య చ |

*ప్రణవం రథమారుహ్య బుద్ధిసారథినాధృతం |

మనఃపుగ్రహవాన్ ధీరో యాతివిష్ణోః పరంపదం | *

నాడ్యాసూర్యమతీత్యాథ చంద్రంభిత్వాఽమృతాత్మకం |

తేనైవ సత్త్వతో యాతి స్థూలం దేహం విహాయ చ | 40

సూక్ష్మం శరీరమాలంబ్య గమనాయతముద్యతం |

నమంతి స్వస్వ సీమాంత మర్చిరాదిముఖాస్సురాః |

అర్చిర్దీనం శుక్లపక్షం షణ్మాసాశ్చోత్తరాయణం |

సంవత్సరోథ వాయుశ్చ భాస్కరశ్చంద్ర విద్యుతౌ |

వారుణేంద్రప్రజాధీశా ఏతే మార్గాధి దైవతాః |

నమంతి స్వస్వ సీమాంతం సత్కృత్యభగవత్ప్రియం |

నానోత్సవాననుభవన్ సుకృతిప్రత్యుపస్థితిం |

స్వస్వదావ్యాహతైశ్చర్య మాకలయ్య ప్రసాదజం |

ధన్యోయం దాసభావోస్తి యేనదాసీక్యతా ఇమే |

మదాజ్ఞామనువర్తంతే బృహ్మాంద్రాది పురస్కరాః | 45

ఏవం భోగాన్ క్రమప్రాప్తాన్ భుంజానోఽయం యదృచ్ఛయా |

భగవద్చరణాంబోజరస చింతనతత్పరః |

బృహ్మాండ భిత్తిమభ్యేతి పృథ్వీతత్త్వకృతాకృతిం |

పృథివ్యాది మహాతత్త్వా న్యావిద్య పురుషైర్యుతః |

నిర్యాతి తేనమార్గేణ బృహ్మాన్! మార్గాంతరం వినా |

ముక్తిద్వారమిదం హ్యేకం విద్ధి పద్మసముద్భవ! |

తదూర్ధ్వగమనేకాలే త్రయస్సంతిపయోధయః |

తానుల్లంఘ్య ప్రయాతస్య పుణ్యతీర్థేతి నామతః |

నద్యస్స్సముపతిష్ఠంతి తమూర్ధ్వగమనే పునః |

ఏకో మోక్షపదంనామ మార్గస్తిష్ఠతి పద్మజ! |50
 పుణ్యవృక్షసమాకీర్ణో హ్యశ్రమో ముక్తిసన్నిభః |
 భోగ్యం మనోహరం యత్ర దేవానామపి దుర్లభం |
 అయం తు పూర్వమార్గేభ్యః స్థితశ్చతగుణాదికః |
 తముల్లంఘ్యస్థితశ్చాన్యః కోటియోజనవాన్ పరః |
 తంభుక్త్వా పునరభ్యేతి భగవత్కీర్తన ధ్వనిః |
 నిస్సీమానందమాసాద్య తస్మిన్నాశ్రయ మండలే |
 తం పిబన్నేవ సంయాతి యోజనానిహ్యనేకకః |
 తతస్తు విష్ణులోకోస్తి పూర్వోక్తాత్సర్వలోకతః |
 సహస్రగుణితో భూత్వా స్థితోఽయం పరమాద్భుతః |
 అత్యున్నతో మహోత్సాహో మహాశ్చర్యోఽతిశోభితః |55
 యత్ర రత్నోజ్జ్వలాభూమి ర్మాణిక్యస్తంభ సంచితా |
 హేమప్రాసాద విభవో నిస్సీమసుఖసంగతః |
 వనైరుపవనైశ్చైవ కాసారైస్సర్వర్థపంకజైః |
 భ్రమద్భ్రమరరుంకార మధురైర్నిత్యరూపధృత్ |
 చతుర్ద్వార సమాయుక్తో ద్వార నామాని వై శృణు |
 ఆత్మప్రకృతికైవల్యధర్మ నామాని పద్మజ! |
 సమష్టంతాని జానీహి తత్ర తాని హరిప్రియః |
 స్థితిం ప్రాప్నోతి సుచిరం ప్రకృత్యావరణం త్వదం |
 ప్రకృతేర్విజయం కృత్వా స్థితస్తత్ర పితామహ |
 మత్ప్రసాదాద్బ్రహ్మహిశ్చాండాదాలిప్త ప్రకృతావపి |60
 అయం తు విష్ణులోకో హి ప్రధానాధిపతేర్మమ |
 ప్రధానమత్ర విజ్ఞేయం మూలసంజ్ఞం మహామతే |
 ఉల్లంఘ్యమూలప్రకృతి మర్చిరాది మహాపథి |
 కోటిత్రయో యోజనానాణ్ గతేసతి చతుర్ముఖ |
 విరజాతీర మభ్యేతి విశ్వదుఃఖమనుస్మరన్ |
 అగత్వా శరణంవిష్ణుం కోటిజన్మన్యుపార్జితం |
 యమయాతనయోద్భూతం దుఃఖం విషయముచ్యతే |
 ప్రశమాయ మహాభాగ! విరజాతీరమాశ్రితః |
 ప్రధానపరమ వ్యోమ్నా రంతరే విరజానదీ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఉన్ముచ్య వాసనారేణు మూర్ధ్వం గచ్ఛతి మత్పరః |
తత్ర సూక్ష్మతనుం త్యక్త్వా వాసనారేణుగుంభితాం |
యోగ్యాభవతి దేవేశ మత్పదారోహరణామపి | 66

ఇతి | ఉర్ధ్వలోకవర్ణనం (అర్చిరాదిమార్గ కథనం -1)
నామ త్రితీయోఽధ్యాయః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః |

చతుర్థోఽధ్యాయః

(అర్చిరాదిమార్గ కథనం -2)

మణిమంటపసమీపప్రాప్తి కథనం

ఉత్తీర్య విరజాంబుహ్మాన్! రజోనిర్ణూయ వైష్ణవః |
స్నానేన వై సుమతిమానశ్వత్థముపయాతి హి |
తత్రాశ్వత్థ తరుచ్ఛాయా మాశ్రితా యే హ్యమానవః |
తేషాంపాణితలైః స్పృష్టః క్షాళితాశేషవాససః |
సూక్ష్మదేహం పరిత్యజ్య సూర్యకోటిసమప్రభం |
శరీరందివ్యమాసాద్య భాతి చారు చతుర్భుజం |
శంఖచక్రగదాపద్మ దివ్యాయుధవిరాజితం |
పీతాంబరంఘనశ్యామ స్ఫురన్మకరకుండలం |
గర్భజన్మజరానాశవర్జితం దేహముద్వహన్ |
అతీతమనరోషాది క్షుత్ప్రిపాసాది విగ్రహః | 5
రాగద్వేషాదికంసర్వమహంతా మమతే తథా |
అనాదివిషయాస్వాద వాసనాభిరుచిం తథా |
భయం చ సకలం హిత్వా లావణ్యాది గుణాన్వితః |
దివ్యయౌవనమాధుర్య కల్యాణాది గుణాన్వితః |
శుద్ధసత్వాత్మికో భూత్వా భగవత్పార్శ్వదేత్యమః |
అమానవాన్నమస్మత్య తథా కృత్వాప్రదక్షిణం |
తేషామనుజ్ఞయా బృహ్మాన్! తతో యాతిసమాహితః |

గత్వా యోజనలక్షం తదూర్ధ్వ మాయాతిపాదపః |
 మహార్జునేతి విఖ్యాతో విద్ధి షష్ఠికతాని చ |
 విస్తారోఽస్య మహాభాగహ్యున్నతిర్లక్ష యోజనా | 10
 తన్నూల్ పురుషో నీలమేఘశోభశ్చతుర్భుజః |
 తం దృష్ట్వా పుండరీకాక్షం ప్రణిపత్యశుభావహం |
 దివ్యాన్ వై పురుషానస్యాన్ భక్త్యాదృష్ట్వా త్వమానవాన్ |
 తేషామాజ్ఞాముపాదాయ పంచాశద్ద్యోజనాని తు |
 యాతి తత్ర నదీమేకాం శతయోజన విస్తృతాం |
 అప్రాకృతజలాం దివ్యాం స్నానమాత్రేణ చేతసి |
 జ్ఞానముత్పాద్యతే బృహ్మస్మై క్యాత్మక మదోక్షజ |
 తత్తిరే మూర్తిమానేకః పురుషోనిజ తేజసా |
 జ్ఞానముద్భేదయన్నాస్తీ తం దృష్ట్వా శతయోజనం |
 యాతి మార్గం తతస్త్వేకలక్షవింశతి వా పునః | 15
 యోజనానాం చ విస్తారే లక్ష్మీ పద్మసరస్థితం |
 తత్తిరే తిలవృక్షోస్తీ లక్షయోజనమున్నతః |
 పంచాశద్ద్యోజనాయామో మద్విభూతితయాస్థితః |
 తత్సంబంధాత్ ప్రసిద్ధేయం తిలపుష్కరిణీ పునః |
 తస్యాస్తీరం సమాసాద్య స్నాత్వా తత్ర విశేషతః |
 సుఖరూపో హి భవతి నిరవిద్యతయాస్థితః |
 తద్బ్రాహ్మణ్యమాశ్రితస్యాశు వైకుంఠపరిచారికాః |
 నేతుమాయాంతి బహుశో దివ్యాభరణ భూషితాః |
 దివ్యస్త్రీయో రత్నదండ చామరోజ్జ్వలపాణయః |
 శతశో రత్నదండోద్యతాతపత్ర లసత్కరాః | 20
 నర్తక్యాశ్చతశస్త్ర గాయకా వాదకాస్తథా |
 దీపకాలంకృతారామా మాల్యగంధానులేపనాః |
 శతం మాలాకరా నార్యో వానోహస్తాశ్చతం తథా |
 చూర్ణాంజనాదర్శకరా యువత్యశ్చతశోన్వయుః |
 స్తువంత్యోగ్రే ప్రస్తుత్యంత్యో నమంత్యాశ్చతశో బలాః |
 గృహీత్వా సర్వసంభారాన్ హేమకుంభ పురస్కృతాన్ |
 శ్రీచూర్ణలాబ పుష్పాణి దివ్యవాద్యాన్యనేకశః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఘంటా దుందుభినిర్దాడైః పూరయంత్యో దిశోదశ |
ధ్వజైః పతాకాపటలైః ఛాదయంత్యో దివాకరం |
త్రయోదశసహస్రాణి రూపయౌవన మండితాః |25
వికిరంతి కరాంబోజైః కుసుమాని ముదాన్వితాః |
సహస్ర సామనినదం కుర్వంత్యో దివ్యయోషితాః |
ప్రబంధాన్నిర్జగుః స్వామి కీర్తికర్పూర శాలినః |
ఆగతాస్తత్రపురుషా దివ్యరూపధరాస్సురాః ||
రమ్యాదశసహస్రాణి విమానముపనీయ చ |
ముక్తాదామలసద్భారం కింకిణీరావ రంజితం |
స్ఫురత్పతాకం మూర్ధన్యం మాణిక్యస్తంభమండితం |
దివ్యాస్తరణసంపన్నం సంగీతధ్వని మోదితం |
ధత్రదామరసంచార చారుసిహ్మాసనోజ్జ్వలం |
ఆగతో హరిణాదిష్టో గరుడో భగవత్ప్రియః |30
సంవేష్టితో విమానానాం సహస్రైర్భానుభిస్సరైః |
ప్రేషితా పరయా ప్రీత్యా మూలాచరణశక్తయః |
మహాదేవ్యా మహాలక్ష్మ్యో స్త్రీయశోచ్రత్వల గంధయః |
తీలపుష్పరిణితీరే స్థితం వృక్షసమాశ్రయం |
ముక్తాత్మానం మహాత్మానం ప్రవాసాదాగతం పునః |
తాపత్రయమహాజ్వాలా సంతప్తం కోటిజన్మభిః |
జనన్య ఇవ తాప్స్విన మారోగ్యస్నానమానయన్ |
తమభ్యపించన్ వస్త్రాణి దివ్యానిః ప్రదదుఃపునః |
లింపంత్యంగం సురభినా గంధేనప్రమదోత్తమాః |
విభూష్యాలంక్రియాభిః తం మాల్వైరాకీర్య సర్వతః |35
దానపట్టాభిషేకం తాన్ సంచక్ష్మః కృతమంగళాః |
నీరాజయంత్యకర్పూర వర్తిభిర్ జయనిస్సవైః |
పుష్పకోపరి సంస్థాప్య కృత్వా వాద్యధ్వనిం ముహూః |
కృతానిచోజ్జగుశ్చాన్య ప్రబంధైశ్శృణుతానిహి |
ధన్యోయమత్యజత్ స్నేహమపూర్వం సంప్రవర్తయన్ |
మమ త్వం వనితా పుత్ర ధనోపకరణేషు చ |
మాయామాత్రమిదం జ్ఞాత్వా గంధర్వనగరోపమం |

అతి దుస్సజమే తస్మిన్ లోకే విషయసేవనం |
 తృణీకృత్య హరౌ స్నేహమపూర్వం సంప్రవర్తయన్ |
 సులభో వాయుసంరోధ స్సులభం వహ్ని వర్తనం | 40
 సముద్రతరణంస్వల్పం నేంద్రియాణాం వివర్జయః |
 ఆత్మానం భగవచ్ఛేషం దాసంమత్వా గతైషిణః |
 కైంకర్యంవిత్తిసంసాద్య సమాయాతి హరేఃపదం |
 న కర్మిణాంగతిశ్చైషా యోగినాం న్యాసినాం తథా |
 కింకరాణాంగతిశ్చైషా పరమైకాంతినాం మతా |
 భిత్వా చాండమతీత్వాసౌ ప్రధానం మూలకారణం |
 శూర్యమకరోదాశు చాత్మానమతిథిం హరేః |
 ఏవం స్తుతిం సమాకర్ణ్య భగవత్పార్శ్వదైః కృతాం |
 వైకుంఠద్వారసామీప్యం గతవాన్ ప్రేమసంఘటః |
 అపశ్యద్దేమసంబద్ధ గోపురాణి చ పంక్తిశః | 45
 విలసద్యుక్తసోపానపంక్తి ప్రాకార వైభవాన్ |
 స్ఫూర్ణత్సందార సంబద్ధ పతాకా చేలనర్తకాన్ |
 రణద్వంటారవాకీర్ణ సుదాద్యోతిగృహోల్లసత్ |
 ఆగచ్ఛాగచ్ఛ భద్రం తే బృవతః కర సంజ్ఞయా |
 అపశ్యద్యష్టికాసూచ్యైః పంజరస్థవిహంగమాన్ |
 ప్రవిశ్య తత్పురద్వారం మణివేద్యుల్లతాప్రభం |
 వైకుంఠనగరాయేతి నమస్కృత్య స్థితోఽభవత్ |
 ముడిముండాది విఖ్యాతాన్ శ్రీదివ్యపురుషాన్ పురః |
 విలోక్య ప్రణతిం కృత్వా విశన్మద్యమవైక్షత |
 అనేకలక్షప్రాకారా నుద్యానాని వనాని చ | 50
 ముక్తాగుచ్ఛలసచ్ఛాయా మండపాని సహస్రశః |
 తోరణాని విచిత్రాణి హేమసింహాసనాని చ |
 కేళిసదృశప్రతోభీషు విచచార తతో భ్రమన్ |
 కోటియోజనమాగత్య మహాప్రాకార మైక్షత |
 రూప్యప్రాకారమప్యేకం ప్రవాళాక్యం తతఃపరం |
 నవరత్నాఖ్యమప్యన్యం మాణిక్యాఖ్యమనంతరం |
 అనంతా ఇతి చాఖ్యాతా స్సహస్రభవనాంతరాః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

గోపురద్వారదేశేషు ప్రాకారాస్సంతి భూయశః |

తద్ద్వారేషు స్థితా బృహ్మన్! పురుషాః చంద్రవర్చసాః |

శుద్ధసత్వమయీస్సర్వే త్రికాలజ్ఞా హరిప్రియాః | 55

విశ్వస్యష్టాదికాం లీలాం జానంతః పరమాత్మనః |

సర్వం కర్తుం సమర్థాస్తే ప్రసాదాత్సర్వగాశ్చ తే |

తాం నమస్కృత్య వీధీషు ప్రవిష్టః కోటియోజనం |

గతస్తదా పునశ్చాన్యే పార్వదాస్సముపస్థితాః |

మహార్థవస్త్రాలంకారాలంకృతాః కుంభపాణయః |

హేమపాత్రగతానేక సంభార పరిపూరితాః |

మంగళారాత్రి ధూపాదీన్ కుర్వంతో జయ నిస్సవైః |

ఆశీర్భిర్వర్ణయంతోఽన్యే స్తువంతః స్తుతిభిషరే |

గాయంతశ్చప్రన్నత్యంతః ప్రణమంత సహస్రశః |

తదా విష్వక్సేనముఖాః పార్వదాః ప్రవరా హరేః | 60

సిహ్మాసనే సమారోప్య పాత్రే హేమమయే శుభే |

సంసాధితోదకైః గంధైః పాదప్రక్షాళనం తతః |

కుర్వంతి వనితాభిశ్చ వయంధన్యా ఇతి ధ్వనిం |

దివ్యానులేపనాద్వైశ్చ ధూపదీపాలన్న భోజనైః |

సత్కృత్య పాద తీర్థేన హ్యత్మానమభిషిచ్య చ |

నిన్యస్వాశ్రమ భూభాగే పర్యంకే సంనివేశ్య తం |

పాదసంవాహనం చక్రుః భార్యయాగత మత్సరాః |

పునస్సపుష్పకం భక్తం సత్కృతం సాధు చర్యయా |

మణిమండప సామీప్యం ప్రాపయామాసురుత్సకాః |

స తస్మాదవతీర్యాశు సాష్టాంగం ధరణీం స్పృశన్ | 65

ఆనందమయ దివ్యాయ రత్నమండపకాయ చ |

నమ ఇత్యనువాకేన స్థితస్తదవలోకయన్ |

ఇతి అర్చిరాది గమనం-2(మణిమండప సమీపప్రాప్తి కథనం)నామ చతుర్థోఽధ్యాయః |

శ్రీ

పంచమోఽధ్యాయః

మణిమండపవర్ణనం |

శ్రీ భగవానువాచ-

దేదీప్యమానమణినిర్మితవేదికాయాం స్తంబాలసంతి నవకామమయస్సమంతాత్ |
 యేషామసీమ రజనీశ మయూఖజాలైః జీవంతి సజ్జనవిలోచన సచ్చకోరాః |
 సంకల్పకల్పిత విచిత్ర మణిప్రవేక సోపానపంక్తివిగళద్ ద్యుమణిప్రకాశాః |
 కుర్వంతి వజ్రఘటితాజిర దర్శణాంత స్సంస్పృజ్య దివ్యవసనాస్తరణోపమానం |
 ఆరామమండపశిఖాశ్రితవారిపాత విచ్ఛిన్న నీరకరబృంద మనూత్స్సజంతః |
 పుష్పైః కిరంత ఇవమండప పాదమూలం విష్వగ్విముగ్ధజలయంత్ర చమాలసంతి |
 మందారపాదప పరాగ విషక్తమత్త బృంగావళీ విరుతజాతరతీవభేదైః |
 సంసేవితం చలతిచాప్పుమరాళమాలా మంజీర నిస్వనచయైః పరితోవిగీతం |
 నృత్యంతి దివ్యవనితా పరితోనిబద్ధ రత్నావళీ లలితభాస్వర వేదికాసు |
 తం ముగ్ధహాసపరివేశల వక్తచంద్ర పీయూషగాన పరిహూత కురంగశాబాః |5
 యత్రామలస్పటికబద్ధత లోకక్షుప్త కాసారపుల్ల కమలోద్భిత రేణుజాలైః |
 ఆబద్ధవర్తిక మహాజిరకేశిసద్మ సద్భక్తిరంతరతులం వివశంకరోతి |
 యత్రేందుకాంత మణినిగ్గత నిర్ఘరాణా మారావపూరిత సుధాసీత సౌధమూర్ధ్ని |
 సంబద్ధదృష్టిత తయశ్శిఖినాం కలాపా నిర్ధూతపుచ్చనివహాః పరితస్స్వనంతి |
 యత్రేంద్రికాళినివహా లలితం లతాసు బృంగాంగ నాభిరభి చుంబిత వక్త్రబింబాః |
 చిన్వంతి పుష్ప సుఫలాని హరేఃప్రియాయై ముగ్ధాధరద్యుతి నివేశిత బింబబుద్ధ్యా |
 యత్రేంద్రిరుచిరకేశి గృహోపవిష్ట సప్తేమసంకులవికస్వర శారికాణాం |
 ముగ్ధప్రలూపహృతమానస మున్ముఖానాం స్వయోపేతామతులహాస కలా భవంతి |
 యత్ర ప్రవృత్తరసకేశి విముక్తముష్టి కర్పూరపాంసు పరిమగ్న పదీరుభీత్యా |
 సంమార్దయంతి ఖలుకేశిగృహాణిముగ్ధాః సత్పాణిపంకజదళైరసక్యత్ ప్రయాంత్యః |10
 సత్పద్మరాగ ఘటితాయుతకేశిసద్మ దేదీప్యమాన ఫలకాని మలీమసాని |
 విజ్ఞాయ బాష్పపవనైః పరిమార్దయంతిచేలాంచలైః ప్రతిదినం వనితా స రేణాన్ |
 స్వర్ణాలవాలఘనసార రజప్రరూడ ముక్తాలతా స్తభకరాజ విభూతయశ్చ |
 నీలాశ్మిబద్ధ ధరణీప్రతిబింబజాలైః వ్యోమాంగణం చ రమయంతి వధూముఖాని |
 నృత్యంతి యత్ర వలభీషు గవాక్షధూమ ధారామవేక్ష్య శిఖినోంబుధ లబ్ధసౌఖ్యాః |
 తత్ర ప్రవిష్టవనితాక్షి కటాక్షపాత పీయూషవృష్టి సుఖితాన్ స్వర సంపదాభిః |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఆకారయంతిపథికాన్న శినీ నిబద్ధచిత్తా నశీనతుల గంధ బహుప్రదారైః |
రథ్యాసుఘ్నస్థ నవచంద్రక చందనానాం నేకాశ్చకానన పదాని విభావయంతః |
ముగ్ధాంగనాభి రరవింద విలోచనాభిర్ దమ్మిల్లమల్లికుసుమోత్సవ సంకులాభిః |
మందస్మితోజ్జ్వల సుధా మధురాధరాభిగ్గాయంతి దివ్యపురుషాశ్చరితానివిష్టోః |15
సద్రత్న నిర్మితవరోచ్చనికేతతుంగ శృంగాటకేషు దినకృద్వృత్తి భాక్షురేజుః |
ఆందోళనాని కుసుమానిలలోలితాని సంసేవితాని జలయంత్రకణాంబునేక్షైః |
పారావతాన్యభృతసార స చక్రవాక దాత్యూహ హంసశుకవంజుళవాగ్విలాసైః |
ఘుష్టానిహేమమ్మగ లోచనమాలికాభిః పుష్టానిచంద్రమ్మగనాభి సువాసితాని |
వాసంతికా వకుళనీప కదంబనాగ మందారచంపక సాలతమాల పుష్పైః |
ఆస్తీర్ణకుంజభవనోదరవేదికాసు చాందోళనాని మధుమాధవ సంశ్రితాని |
రంభాజరే జలజపల్లవ తల్పరమ్యే మందానిలోఽన్యఘనసార వితానవీజీ |
బంభ్రమ్యమాణ మధుపాటలికిన్నరీణా మారావ ముష్టహృదయావనితాస్వసంతి |
ఉత్పల్లవంకజవనే విమలాంబురాశా వున్నిద్రపద్మపుళినే కమలాసఖీనాం |
స్నానావగాహన సముద్భవ కింకిణీనాం నాదావిహంగ మరవైర్ ద్విగుణీభవంతి |20
ఆమోదయన్ పరమరుత్పరిచారికేన కాంతాలకాంతభృత పర్యూషితాబ్జరేణాన్ |
నిర్ధాయసంగమయతిప్రసభం ప్రభాతే నవ్యామలామరమహీరుహ చూర్ణపూగం |21
ఆబద్ధమౌక్తిక మనోహరలోలమాలా సంశోభిజాల వదనేషు పురాంగనానాం |
వారామివాంతరిత కుంజకులానిభాంతి కల్లోలరాజిషు ముఖాని సకుంకుమాని |
అత్యుచ్చసాధ శిఖరోద్గత వల్లరీణాం వాతావధూత కుసుమాని పతంతి భూయః |
విస్తీర్ణరేణుపటవాస పటావృతానా ముత్తీర్ణలజా నికరా ఇవ సుందరీణాం |
వైకుంఠనాథవదనామృతసేకరూడ ప్రేమారుణామల పలాశ మనోంఘ్రిపాణాం |
సద్యాన రమ్యకలఫాల గతేంగితానాం పద్మాసనాని విలసంతి మునీశ్వరాణాం |
పత్యుప్రసాద సమవాప్త సమానభావా భాస్వత్కిశోర వయనో మదనం క్షిపంతః |
న్యత్యత్యపోలతటకుండలకాంతి భోజో భక్త్యా భజంతి భగవచ్ఛరణారవిందే |25
కోటిండుసుందర మధుస్మిత వీక్షణేషు విక్షేపకక్షణ రసాక్షమచిత్త వృత్త్యా |
నాన్యన్మనాగపి సమాన సుఖంభజంతి వైకుంఠ వైభవకృతం పురుషోత్తమస్య |
యద్యప్యశేషవినివృత్తభవప్రవాహ వేదాంతనీరవిరజాహృతవాసనాశ్చ |
సంప్రాప్త నిత్య నిరపాయ నిజాత్మలాభా లాభాయనైవగణయంతి వినాత్మదాస్యం |
అప్రాకృతామలశరీర గృహం గణాదిభోగానకుంఠ విభవానపి తత్ప్రసాదాత్ |
|ఏకాంతినేన గణయంతి హరేప్రపన్నాః ప్రాప్తానపి ప్రభుపదాబ్జమృతే కదాపి |

సంకల్పతస్సపది యస్య సురాః ప్రయాంతి కామాభవంతి సఫలాస్సకలాఃక్షణేన |
జానాతి సర్వహృదయాని విముక్తమాయో నాలంబతే తదపి సౌఖ్యమఖండ భక్తిః |
భక్త్యేవదైనముపతిష్ఠతి దివ్యలోకో భక్త్యేవదైన ముపతిష్ఠతి చాత్మభావః |
భక్త్యేవచాస్య భగవద్వదనామృతాప్తి ర్యస్యాపరం కిమపి గమ్యతయానచాస్తి | 30
సర్వావధిస్సకలసాధన సిద్ధహేతుః స్వాత్మాశ్రయః పరమసాధ్య తమశ్చిదాత్మా |
తస్యాంఘ్రి పంకజ మవోహ్యకమాశ్రయామ ఇత్యాత్మసౌఖ్య ముతభూతి సుఖం న యాంతి |
యచ్ఛేషభూతమఖిలం చిదచిచ్ఛరీరం యోఽన్తర్గతో యమయతిస్వయమేవ సర్వం |
నిత్యం విముక్తమదబద్ధమనుప్రవిశ్య జీవం స మే జయతి సర్వగుణస్వతంత్రః |
కస్వాశ్రయం సమపహాయతదాశ్రితేషు తత్తుల్యతామనువిధాయ రతిం విదధ్యాత్ |
చాంద్రీంసుధామిహ దివాకర రశ్మితప్తస్సంత్యజ్య సంశ్రయతి కో హి మరీచికాంబః |
తస్మాద్ధరేఽప్రియతయాః కృపయాగృహీతా నిశ్చిత్త్యచైవమిద మేకమనర్థ హేతుం |
క్షైవల్యమైశ్వర్యపదంజహౌత స్తదంఘ్రిరాజీవముష్ణమనసో రసికా భవంతి |
తత్రేందీరాభవనభవ్య సుగంధలుబ్ధ మత్తాళిజుష్ట తుళసీకుసుమప్రవాళైః |
సప్తేమనిర్గత విలోచన వారిధారాః పాదానలంబివనదామగుణం సృజంతి | 35
దోర్దండసంభృతదారి గదారవింద దివ్యాంబరస్తగనలేపన లబ్ధ శోభాః |
నీరాజనాయద్యత చంద్రకవర్తిహస్తాః న్యక్త్యత్యభోగనివహన్ విలసంతి తత్ర |
చూడీకృతామర మహీరుహ పుష్పసారాః సద్రత్నదండ చలచామర ముద్వహంతః |
శ్రీరంగవిష్ణురమహీ మభిమండయంత ఆషోడశాబ్దవయసః పరితశ్చలంతి |
మందస్మితోజ్జ్వలముఖాబ్జ విలోలచారు స్నిగ్ధాలకాపహృత సాళినవాంబుజాభాః |
భాస్వత్క్రీరీటపరిదీప్త విదీపితాశాః శ్రీకాంతకాంతవదనం పరివీజయంతి |
ఆలోలకుండలవిభూషితగండమూలా శ్రీశానురాగ పులకీకృత దివ్యదేహాః |
శ్రీకాంతకాంత గుణకీర్తన జాతమోద ఉచ్ఛస్వరేణ జయశబ్దముదీరయంతి |
వాచామగోచరమనంతవిభూతిపూర్ణ మానందదామ భగవత్పద మద్వితీయం |
తస్యైకదేశ భువినిర్మిత కోటికోటి బృహ్మాండభాండనివహం స గతో దదర్శ | 40
ధ్యానాత్పరం సకలదేవమునీశ్వరాణాం విష్ణోఃపరం పదమిదం సనకాదయోపి |
నాయాంతి యత్ర మనసాపి భవాద్యశానాం చేతాంసి యావదధికార మవస్థితానాం |
యం ప్రాప్యనైవ పునరేతి సమశ్చుతే చ కామాన్ జనార్దనపదాంబుజ దత్తచిత్తః |
అంతేత్వమప్యతి నిదేశకరోభ్యుపైషీ బృహ్మన్న శేష నిజలోక గతైర్మునీంద్రైః |
ఏవంవిలోక్యభగవత్పదమద్వితీయం భక్త్యాఽర్చితోపి నను నిత్యవిముక్తవర్గైః |
నోశాంతిమేతివదనేందు విముగ్ధహాస సంవీక్షణామృతమృతే పరమప్రపన్నః | 43

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయ భాగే మణిమండపవర్ణనం నామ |

పంచమోఽధ్యాయః

శ్రీః

బృహద్బ్రహ్మ త్రితీయే షష్ఠోఽధ్యాయః

యోగపీఠవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ-

బృహ్మన్నయం ప్రియతమస్త్వత్తోఽపి మమ సంమతః |

సద్యోమామేతి కల్పాంతే త్వమభ్యేషి జనైస్సహ |

భక్తిమండపమాసాద్య విలోక్యచార్యభాషితం |

సాక్షాదానందపూర్ణాక్షో ధన్యోహమితి మన్యతే |

సర్వకారణయోగాఖ్య పీఠపద్మమనిందితం |

తత్త్వజ్ఞానబలైశ్చర్య శక్తిభిః పరిసేవితం |

చామరాందోళితకరా విమలాద్యా నవస్త్రయః |

దళాష్టకే కర్ణికాయాం లోకపద్మస్య సంస్థితాః |

అనుగ్రహరమాభిన్నా కర్ణికాయాం శ్రియా సహ |

అనంతాసనసంవిష్టా తత్రానంతం విచింతయేత్ | 5

అనేకచంద్రసంకాశ శీతలాంగోవరద్యుతిః |

నీలాంబరో గుణాంబోధిః కౌతుకీ కౌతుకప్రియః |

సహస్రవదనో భూత్వా వైకుంఠేశముఖచ్ఛవినం |

విలోకయతిజిహ్వభిర్ధేడ్యంగాని చ సర్వతః |

వదనాంబోజ విగళ చ్చశిరామోద వాయుభిః |

సుఖయత్యధికంప్రేక్షా భగవంతం రమాయుతం |

స్వస్యదేహం త్రివలయం కృత్వా సిహ్మాసనం భవేత్ |

దీర్ఘమానేన కథితం ద్వాత్రిశల్లక్షయోజనం |

ఉన్నతం దశలక్షణ వింశల్లక్షణ విస్తృతం |

సహస్రసూర్యసంకాశం ఘణామణి విరాజితం | 10

తస్యోపరిమహాశ్చర్య సర్వకారణకారణం |

భూత్వా సమస్తకామోపి సంస్థితో రమయా సహ |

దక్షిణే చ మహాలక్ష్మీ స్తస్యపార్శ్వే ద్వితీయకే |

భూనీళే సంస్థితే దేవస్తత్ర తత్ర విరాజితః |

వాత్సల్యజలధిశ్చిమాన్ కల్యాణాది గుణాన్వితః |
 నియోజయతిదానేతుం ముక్తాత్మానం స్వపార్షదాన్ |
 సేనాపతిం నిత్యవర్గం సాయుధావరణాన్వితం |
 తథా చ పరివారం స్వం లక్ష్మీదేవీ న్యవేదయత్ |
 వేదాంతభోదవిజ్ఞాత తత్వస్సాత్వత సంమతః |
 అనన్యసాధనో భూత్వా తథాఽనన్య ప్రయోజనః | 15
 తథైవాఽనన్యసంబంధో భక్త్యం హ్యవయోర్యరః |
 సమానేయస్సమారాధ్య ధూపదీపాక్షతాదిభిః |
 ఏవం ప్రభోదితాస్తే తు నిత్యా వైకుంఠపార్షదాః |
 దివ్యాప్సరోభిస్సంయుక్తా మంగళద్రవ్యపాణయః |
 ద్విజైఃపతాకావళిభిః వీణామురజ వాదనైః |
 లాజదూర్వాక్షతధరైః సుగంధద్రవ్య భాజనైః |
 ఉపాజగ్ముః స్థితం ద్వారే మండపస్య జయస్వనైః |
 ఆతిథ్యం ప్రదదుస్తస్మై ముక్తాయామిత వర్చసే |
 స చ భక్తాన్ కృతాతిథ్యా నాజ్ఞయాస్యేతరానపి |
 ప్రణనామ మహానందసంకులాత్మాకృతాంజలిః | 20
 పునస్తం యోజయామాసుర్దివ్య పీఠే యథా తథా |
 భగవాన్ పుండరీకాక్షస్సముద్ర ఇవ పర్వణి |
 ముక్తం చంద్రమివాలోక్య నమమాస్వాత్మని ప్రభుః |
 అంకే చకార విశ్వాత్మా దీర్ఘదుఃఖాపనుత్తయే |
 స్వశేషభూతం సుముఖం దూరదేశాదుపాగతం |
 ఆత్మార్థం ముక్తసర్వస్వం స్వస్మిన్ సర్వస్వమానినం |
 విజ్ఞాతస్వాత్మ సంబంధ ప్రేమాతిశయసంప్లుతం |
 ప్రియం దీరం మహాశూరం సుపుత్రమివ సస్వజే |
 అంకేనివేశితం భూయః ప్రేమసంభిన్న లోచనం |
 స్వసమానవయోవేష రూపలావణ్య భూషితం | 25
 బభాషే భగవాన్ కోసి కస్యాసి కమలేక్షణ |
 ఏవం పృష్టస్తదాప్రాహ బృహ్మస్మితి న సంశయః |
 బృహ్మాత్వం తే కుతోయస్మాత్ త్వం శేషోనీతి కేశవః |
 అహం విశేషణీభూతో విశేష్య త్వమసి ప్రభో |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

త్వయావినా న మే నాథ సంస్థితర్హి మనాగపి |
త్వం మే సంధారకస్వామి ప్రేరకస్సర్వబుద్ధిదః |
అతో బృహ్మహమస్మీతి విజ్ఞాతం గురు వాక్యతః |
తవైవాస్మీ తవైవాస్మీ తవైవాస్మీతి నిశ్చితం |
వత్స! కస్మాన్న సంప్రాప్తః కింకుర్వన్ భువిసంస్థితః |
నానా ప్రాకృతదేహీన సంబద్ధః కేనహేతునా |30
త్వద్వేషతాం పరిత్యజ్య దేహోహమితి మందధీః |
అంతర్గత మహత్త్వం అహం త్వాంచనావిదం పురుషోత్తమం |
యమాత్మానం మన్యమానస్తస్య చాన్నేనసంస్థితః |
అహమన్నమయోజాతో హ్యన్నార్థం కృతవాన్ గతిం |
భోగ్యమన్నం శరీరం చ మత్వా త్వత్తపరాజ్మఖః |
తచ్చింతయా హతస్సార్థాత్ కీనాశవశగోఽభవం |
స్త్రీభోగం కృతవాన్నాథ త్వద్దాస్యరస విద్యుతః |
తేనాహం దుఃఖజాలేన సంవృతఃకమలాపతే |
కుతశ్చేమదపుష్టానాం రోచతే భగవత్కథా |
యథాహి విషదుష్టస్య శర్కరా కటుకాయతే |35
కాచకామలదోషేణ శంఖః పీతఃప్రతీయతే |
అంతర్గతస్తథా త్వం చ ప్రాకృతైర్నావలోక్యసే |
మయాఽవమానితస్వాత్మా దుర్మానానీత తంద్రిణా |
తేనాహం నరకాఖాత మభోజ్యం యాతనామయం |
బృహ్మన్ననేక జన్మాని న సౌఖ్యం లబ్ధవాన్ క్వచిత్ |
అతః ఊర్ధ్వవరోహేణ ఖేదజాలముపాగతః |
వత్స! తస్మాత్కథం ముక్తో ఘోరసంసారసాగరాత్ |
మాయారశనయా బద్ధ స్త్రిగుణ్యా దుర్విత్తర్కయా |
భగవంస్తవ నిర్దేతుః దయయాగత బంధనః |
ఉత్తిర్ణోస్తి భవాంబోధిం దుస్తరం త్వత్ప్రపాం వినా |40
కరిష్యే చరణద్వంద్వే కైంకర్యం దేవకేవలం |
దాసభూతస్తవైవాస్మి సర్వావస్థాసు మాధవ |
దాస్యమేవస్వరూపం మే తత్యక్త్వా బంధనంగతః |
దాస్యభావనయా భూయో భావయన్ దాసతాం నిజాం |

ప్రాకృతం యోగముత్సుజ్య భవత్సేవానురూపకం |
 సంప్రాప్తోస్మి నిజంరూపం నిర్గుణం ప్రాకృతేపరం |
 జనోఽయం నిర్గుణత్వాత్తు నిర్గుణం సముపైతిహి |
 అతోహం నిర్గుణందాస్యం కరిష్యే నిర్గుణప్రభో |
 ఏవం వినిశ్చయంశ్చుత్వా త్యక్త్యైశ్వర్యస్య సర్వతః |
 ముక్తకైవల్య భావస్య ప్రపన్నస్య మహామతే | 45
 ఆవిశ్చకార వదనోల్ లాసమంతిమసత్ఫలం |
 ప్రాప్యేషు పరమంప్రాప్యం భోగ్యేషు పరమమతం |
 నాతఃపరం కృపావిష్టోః ముఖోల్లాసోవధిస్స్మృతః |
 ఏతదంతస్సమామ్నాయో బృహ్మం తే వ్యాహృతో మయా |
 బృహ్మం తే సృష్టివ్యాపార మంతేన సఫలం పునః |
 మన్యేహంపరమైకాంతీ భూత్వా మాముపయాస్యసి |
 అహమేకాంతినోస్మ్యాత్మా మమాత్మా స ప్రకీర్తితః |
 తేనైవ మమ దేశోయం స నాథో జాయతేద్రువం |
 లక్ష్మీర్దేవీ తతస్త్వేనం కృపాంకృత్వాఽవలోకయత్ |
 పుత్రవత్తముపాప్త్రాయ మమార్థ ముఖపంకజం | 50
 సత్సఖిన్నోసి బహుశః సంసారాయత యాత్రయా |
 ధన్యోసి శరణంగత్వా సంప్రాప్తోసి నిజాస్వదం |
 నివసత్స్వం మహాభాగ యథేచ్ఛం పితృవేశ్మని |
 ఉక్త్యైవమనురాగేణ స్తస్యేనైవాభిషిచ్య తం |
 కురు కల్యాణకైంకర్య మావయోరనురూపతః |
 స్వాధికారం దదౌ తస్మై ముక్తాయ పరమేశ్వరీ |
 పురస్తాత్తుమశక్తం తం రూపలావణ్యధర్మితం |
 లక్ష్మీప్యన్వేషయన్పశ్చాత్ తత్రాపి ప్రభయా పునః |
 ముష్టస్సాంధర్యమాలోక్య జగామ శరణం తయోః |
 కృపయా సంస్థితఃపార్శ్వే నత్వా కృత్వా ప్రదక్షిణం | 55
 స్వరూపానంద నిర్భిన్నో ధన్యో ధన్యేహమబ్రవీత్ |
 పరబృహ్మపదం ప్రాప్తో యతో నావర్తతే పునః |
 ఏష తే కథితో బృహ్మన్! మార్గస్సంవసత్వేర్హరేః |
 గచ్ఛంతి వైష్ణవానూనం తద్విష్ణోఃపరమం పదం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

అర్చిరాదిగతిశ్చైషా వైష్ణవానాం మహామతే |

కర్మణోనైవ గచ్ఛంతి యోగినోనైవ పద్మజ |

పరమైకాంతినాంహ్యైష స్మృతఃపంథా న సంశయః |

అననైవ చ మార్గేణ ద్విపరార్థాయుషఃక్షయే |

మామేవైష్యసి దేవేశ మద్ధర్మ నిరతో భవ |

తదాజ్ఞయా ధృతశ్చైషా దాసవేషోమయాద్విజాః | 60

అనుసంధానసంసిద్ధ్యై ద్వయమంత్రధరో భవం |

భవతామపి శ్రీవిష్ణో రాకాంక్షా యది దర్శనే |

తదా తాపాదికం కృత్వా బృహ్మాస్మితి విచింత్యతాం |

నారాయణోపదిష్టంవో జ్ఞానముక్తం ద్విజోత్తమాః |

కిం భూయః శ్రోతుముత్సృణో వర్తతే భవతాం హృది |

అంతర్నితస్తదా దేవః శంఖచక్రగదా ధరః |

స రహస్యం పరంజ్ఞానముపదిశ్య విశేషతః || 63 1/2

ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మ త్రితీయే- యోగపీఠవర్ణనం నామ |

షష్ఠోఽధ్యాయః

సమాప్త్యోయం బృహ్మనారాయణ సమ్వాదః

శ్రీః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

త్రితీయే సప్తమోఽధ్యాయః

సదాచారనిరూపణం(ఆహ్నికకాండం)

మునయః ఊదుః-

వయంధన్యా వయంధన్యా వయంధన్యాః పితామహా |

యేషాం నో భగవాన్ సాక్షాదుపదేష్టాత్మనః పదం |

కిం రహస్యం పరంజ్ఞానం ఉపదిశ్యవిశేషతః |

నారాయణోగతో బృహ్మన్ తన్నశ్శంసితమర్హసి |

శ్రీ బృహ్మోవాచ-

తత్త్వత్రయాత్మకం జ్ఞానం రహస్యం ధర్మ ఉచ్యతే |

యమలబ్ధ్యా నరోపైతి యత్పదం కాలవర్జితం |

శృతిస్మృత్యుదితం ధర్మం యోనాచరతి మూఢధీః |

శునస్సమానం పుచ్ఛేన భవాద్భిం తర్హమిచ్ఛతి |

ధర్మమూలమిదం సర్వం ధర్మమూలం జనార్దనః |
 ధర్మేణనీయతే తస్మాత్ స్వంమూలం ప్రతిమానవః |5
 అయమేవపరోధర్మో యేనగమ్యా భవేద్ధరిః |
 యేన న ప్రాప్యతేవిష్ణుః సధర్మోమూలవిద్యుతః |
 హరిస్సర్వస్వరూపేణ సర్వాత్మకతయాస్థితః |
 అలక్ష్యస్థితే విప్రాః ప్రాప్యతే తేన సంయుతః |
 న తదస్తి వినా యత్స్యాత్ తేన భూతం చరాచరం |
 అతఃప్రాప్యతరం గమ్యం భోగ్యమస్తి హరిస్స్వయం |
 బృహ్మైవ ప్రాప్యతే విప్రాః స్తస్య తస్య స్వరూపతః |
 అనిత్యత్వాత్పదార్థానాం సా ప్రాప్తి స్సాదునేరితా |
 ససీమంసాధికం సర్వం మాయాకార్య మశేషతః |
 ప్రకృతేఃపరిణామోయం సగుణకార్య నిర్మితః |10
 ప్రాకృతానాం చ జీవానామత్రైవ న సుఖరాశయః |
 మన్యంతే తే నరాస్తేన హ్యత్మనోమోక్షమేవ హి |
 ప్రాప్యం భోగమనంతం చ తేన జాతం మునీశ్వరాః |
 తదర్థమాచరంతి హ ధర్మానేవ విశేషతః |
 ఆదౌ కళేబరం ప్రాప్యం జాయాప్రాప్యతయామతా |
 పుత్రఃపౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ ధనం విద్యా యశశ్చకులం |
 క్షేత్రంసద్మమహీరాజ్యం విజయః కామకౌతుకం |
 ప్రతాపోహ్యహతైశ్వర్యం రూపయౌవనభూతయః |
 స్వర్గోదేవాధిపత్యం హి పూజ్యత్వం బలపౌరుషం |
 పరిచిత్తజ్ఞతా సత్యసంకల్ప స్సర్వతోగతిః |15
 నిర్వృంద్యత్వమధీనత్వ మిత్యాద్యాముష్మికంచనః |
 ప్రాప్యం భోగ్యం చ గంతవ్యం మన్యం తే బలపౌరుషం |
 ప్రాకృతేర్గుణచిత్తేషు విబ్రాంతాస్యభావతః |
 ఇదం గ్రాహ్యమిదంగ్రాహ్యమితి ధావంత్య వస్తుని |
 ప్రాప్తిమస్యాపిధర్మేణ ప్రవదంతి మనీషిణః |
 అప్రాప్యప్రాప్తిరేవేయం హిత్యా నిస్సీమమవ్యయ |
 నివృత్తిమేవవేదోయ మాహాస్య క్షణవిద్యుతేః |
 తథాప్యనిత్యవస్తూనా మనురాగవతా మిహ |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

సంతాప్యహ్యత్మనోమార్గం ప్రవృత్తిమనుశాస్తి హి |

బాలానామివ సంగోప్యమణింకా చ మణిం నృణాం | 20

ధర్మప్రవృత్తిమార్గాఖ్య ఏకో రాజస తామసః |

నివృత్తిమార్గస్సత్వాఖ్యో ద్వితీయో భగవత్ప్రియః |

నారాయణపరోధర్మ స్స చ భాగవతో మతః |

జ్ఞానపూర్వస్వభవతి జీవానాం మోక్షసిద్ధయే |

ప్రాప్యభోగతయా విష్ణోః జ్ఞానం జ్ఞానవిధో విదుః |

సాధ్యసాదనరూపం హి విష్ణురేవేతి వా పునః |

అవిచ్ఛిన్నసుఖం బృహ్మ దివ్యానంతగుణాస్పదం |

సర్వశక్తిమదవ్యక్తం సర్వజ్ఞం సర్వకామదం |

తదర్థమేవకర్తవ్యం సాత్వికం ప్రేమవృద్ధయే |

ప్రేష్టాయత్రియతే పశ్చాత్ పరమైకాంతికం హి తత్ | 25

సాత్వికంవైష్ణవం నామ ప్రాహుః ప్రేమసమ్మృద్ధయే |

సాధ్యసాధనభూతోయం ప్రతిబంధకనాశనః |

ప్రేమాత్తరం తు యత్కర్మ సాక్షాత్తాప్తీకారణం |

వక్ష్యేహం మునయస్తావత్ సాత్వికం దేహశోధనం |

తత్రాదావాహ్నికం కర్మ వైష్ణవోచితముచ్యతే |

ఆప్రాబోధమ్మహాభాగాః ప్రస్వాపాంతమశేషతః |

ప్రతిబుద్ధ్యనిశాప్రాంతే హరినామావళిం జపన్ |

శ్రీగురోశ్చరణాంబోజం చేతసా చింతయన్ ముహుః |

స్వరూపం దివ్యశీలాం చ పార్వదాన్ స పరిచ్ఛదాన్ |

విముక్తిమండపం దేవీం పద్మజాం ప్రణమేద్భుదః | 30

ప్రపన్నమాత్మనోరూపం ప్రాప్యం కైంకర్య మచ్యుతం |

స్వాతంత్ర్యం స్వామినస్తస్య పారతంత్ర్యం విచింతయేత్ |

మహాకారుణికం దేవమాత్మా నమపకారిణం |

స్వామినం విద్యయాయుక్తమవిద్యానిలయా తథా |

స్వకర్తృత్వం వినిర్ద్ధాయ కర్తారమనఘం హరిం |

దాస్యంకరిష్యమనసా వచసా దేహకర్మణా |

దానోహం మనసా చైవ వచసా నైచ్చభావనం |

కర్మిణాం మందిరాల్పనేకాఽలంకరణ క్రియాః |

నాహమన్యత్కరిష్యామి శ్రీశంబంధ వర్జితం |
 దేహయాత్రామపి హరే నైవ సంబంధవర్జితాం | 35
 నాదా స భావనం వాచా మనసాపి చ సంస్పృశే |
 నాదా సద్వేషం కృత్రేపి కరిష్యే దీనవత్సల |
 సంసారసర్వభీతోఽహ మనన్యశరణో భవం |
 ఇతి సంకల్ప్య పూతాత్మా ప్రక్షాళ్య చరణాముదా |
 రాత్రివాసః పరిత్యజ్య శుచౌ స్వాసనమాత్మనః |
 పాతయేత్తత్ర చాధారశక్తిం స్మృత్వా నమేద్భువః |
 ఆచమ్య కేశవాద్వైశ్చ భూతశుద్ధిం చ సంస్మరేత్ |
 శ్రీవైకుంఠపార్వదాంశ్చ నిత్యముక్తాన్ విచింతయేత్ |
 పరంపరాన్ గురూన్ స్మృత్వా న్యాసధ్యానం విధాయ చ |
 ప్రజపేన్ మంత్రరాజం చ ద్వయమంత్రం విశేషతః | 40
 పఠేచ్ఛ పౌరుషం సూక్తం శ్రీసూక్తం నామకీర్తనం |
 మహాపురుషవిద్యాం చ దానోహమితి భావయేత్ |
 దానోహం స్వామిసేవార్థం దేహయాత్రాం విధానతః |
 ప్రవర్తయిష్యే సతతం ప్రీణా తు పురుషోత్తమః |
 ప్రాగేవసూర్యసంధర్భా చ్ఛిరః ప్రావృత్య వాససా |
 నైఋత్యాం గృహతో దూరం గచ్ఛేన్మలవిముక్తయే |
 అయజ్ఞేయైరన్యార్థైశ్చ త్యజేన్సంధాద్య మేదినీం |
 నిరుద్వాసో గతాలాపో మలమూత్రం పరిత్యజేత్ |
 దివాసంధ్యాసు కర్ణస్థ బృహ్మసూత్ర ఉదఙ్మఖః |
 కుర్యాన్మాత్రపురీషం తు రాత్రౌచేద్దక్షిణా ముఖః | 45
 పవిత్రముపవీతం చ దక్షిణే శ్రవణే ద్విజాః |
 మలమూత్రపరితిత్యాగే కుర్యాన్నియత మానసః |
 దర్భస్థానాని విశేషేషు పవిత్రత్వం ప్రయాతి హి |
 చక్రం ప్రచ్ఛన్నమన్యచ్ఛ బాహుమూలేతు ధారితం |
 ఛాయాయామంధకారే చ రాత్రావహానిహ ద్విజాః |
 యథాసుఖముఖకుర్యాత్ ప్రాణభాధా భయేషు చ |
 గృహీత్వా జలపాత్రం తు విణ్మాత్రం కురుతే యది |
 తజ్జలం మూత్రసదృశం పీత్వా చాంద్రాయణం చరేత్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

మలమూత్రం త్యజేద్విప్రోఽకృత్వా కర్ణే చ సూత్రకం |
మలవత్తత్పరిత్యజ్య నవసూత్ర ధరో భవేత్ | 50
ఉత్తార్య తులసీకంజమాలే వైష్ణవసత్తమః |
మలమూత్ర పరిత్యాగం నైత్యికం తు సమాచరేత్ |
సూతకే ప్రేతకార్యే చ తైలాభ్యంగే చ భోజనే |
శయనే తుళసీమాలామధ్యత్వైవ సమాచరేత్ |
గృహీతలింగమన్యత్ర మృద్భిరభ్యుద్ధరేజ్జలైః |
గంధలేప క్షయకరం నిత్యం శౌచమథాచరేత్ |
యస్మిన్ దేశే తు యత్తోయం యా చ యత్రైవ మృత్తికా |
సైవ తత్ర ప్రశస్తస్యాత్తయా శౌచం విధీయతే |
తీర్థేశౌచం న కుర్వీత న తత్తోద్ధృత వారిణా |
అరత్నిమాత్రం జలం త్యక్త్వా కుర్యాచ్ఛౌచమనుద్భవైః | 55
ఆపద్యేతత్ప్రకర్తవ్యం పాత్రాభావేన వై సదా |
పశ్చాత్తచ్ఛౌచయేత్తీర్థం మంత్రైర్జల విలోదనైః |
విభీతకమితాదేయా మృణ్మాత్రోత్సర్గ కర్మణి |
ఆర్థమలకమాత్రం వా మూత్రశౌచే తు మృత్తికా |
ఏకా లింగే కరేతిస్త్రః పాదయోర్మృత్తికాద్వయం |
మూత్రశౌచం సమాఖ్యాతం శుక్తశౌచం నిబోధత |
మూత్రాత్తద్విగుణం శుక్తే మైథునే త్రిగుణం భవేత్ |
ఏవం శౌచం భవేత్సుంసాం మలమోక్షే నిబోధత |
తిస్రోఽపానేఽథవా పంచ సప్తవేతి ధ్వజే పునః |
ఏకం వాఽథద్వయం వా స్యాత్ కరయోర్దశమృత్తికాః | 60
వింశతిర్వా భవేద్విప్రాః పాదయోస్సప్త సప్త చ |
చతస్రస్తు మృదో దేయాః కృత్వా తు సుఖ శోధనం |
ఏతచ్ఛౌచం గృహస్థానాం తథా గురు నివాసినాం |
ద్విగుణం స్యాద్వానస్థానాం యతీనాం త్రిగుణం భవేత్ |
స్త్రీశూద్రయోరర్థమానం శౌచం నిశి తథాస్మృతం |
పాదశౌచం పథిభవే దేష శౌచవినిశ్చయః |
ధారయా చ న కర్తవ్యం శౌచం శుద్ధిమభీష్టునా |
చుళకేనైవ కర్తవ్య హస్తశుద్ధిర్విధానతః |

మూత్రోత్సర్గం ద్విజఃకృత్వా న కుర్యాచ్చౌచమాత్మనః |
 మోహాత్సతు త్తిరాత్రేణ జలంపీత్వా శుచిర్భవేత్ | 65
 భుంజానస్యగుదస్రావో యదిస్యాద్వాయు వేగతః |
 తతఃకృతోపవాసస్తు పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి |
 శౌచ యత్న స్సదాకార్యో వైష్ణవేన విశేషతః |
 ఆరాధ్యతే యతో విష్ణుః సాక్షాత్కైవల్య భాజనః |
 శౌచాచార విహీనస్య సమస్తా నిష్ఫలాః క్రియాః |
 కైంకర్యార్థం భగవతో దేహశుద్ధిం సమాచరేత్ |
 దేహశుద్ధిర్విధిజ్ఞేయా స్వభావాచ్చ నిమిత్తతః |
 స్నానాదౌతు స్వభావేన స్పర్శాదౌస్యాన్నిమిత్తజా |
 వసా శుక్రమస్యజ్మజ్జా మూత్రవిట్కర్ణవిణ్ణఖాః |
 శ్లేష్మాశ్చ దూషికా స్వేదో ద్వాదశైతా నృణాం మలాః | 70
 తేషాంచాఽథవిశుద్ధ్యర్థం స్నానం మృగ్ధోమయాంబసా |
 మంత్రైస్తీర్థోదకైశ్చుర్యాత్ ప్రత్యహం భగవత్పరః |
 తీర్థాదౌ స్నానశుద్ధ్యర్థం గత్వా పాదౌ విశుద్ధ్య చ |
 వల్మీకాశ్వత్థ వారాహ ఖాతాదాహృత్య మృత్తికాం |
 మృదమాదాయ మూలేన గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య సాధకః |
 ద్విదాకృత్య సరిత్తీరే భాగైకం తు నిధాయ చ |
 భాగైకేన శరీరస్య శుద్ధిం కుర్యాద్విచక్షణః |
 మలస్నానమిదం ప్రోక్షం ప్రాణాయామ త్రయం చరేత్ |
 ధ్యాత్వా శ్రియాసమాసీనం భూమిస్థం భాగమాహరేత్ |
 తం విభజ్య త్రిదామంత్రీ శుద్ధిమిచ్ఛన్ సదైహికం | 75
 మణిబంధే పాణితలే చాంగుళీఘనివేశయేత్ |
 తలస్థభాగం సంప్రోక్ష్య మూలేనైవాభిమంత్ర్య చ |
 అస్త్రమంత్రేణదిగ్బంధ మాచరన్ బ్రాహ్మపాతయేత్ |
 అంగుళీస్థానభాగేన కట్యదస్తాద్విలేపయేత్ |
 మణిబంధస్థభాగేన హృదయాదూర్ధ్వముల్లిఖేత్ |
 తోయే తీర్థం ప్రకల్ప్యాథ స్నాయాద్దేవమనుస్మరన్ |
 స్నానాంగభూతా సంశుద్ధి నిత్యస్వాభావికీ మతా |
 మనుష్యాస్తీవ సంవిష్టా మార్తవం మూత్రరేతసి |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

అజీర్ణం శోణితం చాపి పరస్య యది సంస్పృశేత్ |
స్నాత్వా ప్రమృజ్య చేలాదీనాచమ్య స శుచిర్భవేత్ | 80
తాన్యేవస్వాని సంస్పృష్ట్యా సమానం శౌచమాచరేత్ |
అవైష్ణవస్య సంస్పృశ్య భాషణం పంక్తిభోజనం |
అధోగతిం నయత్యేవ తస్మాత్తం పరివర్జయేత్ |
చరణామృతపానేన విష్ణు నామాసు కీర్తనాత్ |
శ్రీవైష్ణవాంఘ్రిసంస్పృశ్యా దాత్మనశ్శుద్ధిమాచరేత్ |
అపవిత్రః పవిత్రో వా సర్వావస్థాంగతోపి వా |
సంస్మరన్ పుండరీకాక్షం సద్యశ్శుద్ధిమవాప్నుయాత్ |
అతో భాగవతం తీర్థం తీర్థం భగవతోపి హి |
సమం పశ్యేత్తు మహిమాన్ శుద్ధికామే విశేషతః |
వైష్ణవస్య తు విప్రస్య శంఖచక్రాంకధారిణః | 85
పాదోదకం చ నిర్మాల్యం నిషేవ్య శుచినాం వ్రజేత్ |
స్నానశుద్ధిర్భవేదస్య యదా పాదోదకం స్వకే |
విప్రస్య విష్ణుభక్తస్య యస్స్నేహోదేవ ధారయేత్ |
ఏవంశుద్ధిం విధాయాదౌ మృదామంత్రైశ్చ వైష్ణవైః |
శ్రీశార్పనాంగభూతం చ స్నానం కుర్యాత్సరిజ్జలే |
స్వశాఖోక్తవిధానేన కుశానాదాయ వారినా |
స్మృత్వా భగవతోరూప మాత్మానో దాసరూపతాం |
ప్రాతరుత్థాయ యో విప్రాః వైష్ణవస్నానమాచరేత్ |
సర్వపాప వినిర్ముక్తో యాతి విష్ణోః పరం పదం |
అస్నాత్వా నాచరేత్కార్యం జపహోమాదికించన | 90
క్లిద్యంతి హి సుషుమ్నాదీనీంద్రియాణి క్షరంతి హి |
దంతధావనాదికంకర్మ స్నానాత్సూర్యం సమాచరేత్ |
తం కృత్వా తు యస్నాత్తి తస్నానం తు నిష్ఫలం |
అవిద్వాన్ స్నానకాలే తు యః కుర్యాద్దంతధావనం |
పాపీయాన్ రౌరవం యాతి విష్ణుశాపహతో ధృవం |
ఆరాధనే భగవతో ముఖాత్సూతిం సముత్సృజన్ |
దాసః కిల్బిషమాప్నోతి ప్రతికూలమథాచరన్ |
ప్రక్షాళ్యపాదౌ హస్తౌ చ ముఖం చ సు సమాహితః |

దక్షిణంబాహుముద్భుత్య కృత్వా జాన్వంతరా తతః |
 తిక్తం కషాయం చ తథా కటుకం కంటకాన్వితం | 95
 క్షీరిణో వృక్షగుల్మదేర్ భంజయేద్దంతధావనం |
 ద్వాదశాంగులమానం స్యాత్ విప్రాణాం దంతధావనం |
 క్షత్రవిటూర్ద్రజాతీనాం నవ షట్పతురంగులం |
 చతురంగులమానం స్యాత్ స్నారీణాం దంతధావనం |
 నైఋత్యాం నిక్షిపేత్కాష్ఠం దంతోల్లేఖం విధాయ చ |
 ఇష్టకాలోష్ఠ పాషాణాన్ నఖైరంగులిభిస్తథా |
 ముక్త్యా చాఽనామికాంగుష్ఠౌ వర్ణయేద్దంతధావనం |
 దక్షిణాభిముఖోనాద్యాన్నీలం దవకదంబకం |
 తిందుకేంగుద బంధూక మోచార్క స్నుహి జంబుకం |
 కార్యం న దంతకాష్ఠం చ శ్రీకామస్సతతం త్యజేత్ | 100
 నాదండం న త్వదాహీనం నాప్రశస్త తరూద్భవం |
 స్నుహి కింశుకశ్యామాక శాల్మలీ నింబ గుగ్గులాన్ |
 కరంజకోవిదారాంశ్చ వర్ణయేద్దంతధావనే |
 శ్లేష్మాతక శమీపీలూ పిప్పలం తిలకం తథా |
 శ్రీగు నిర్గుండిత్వకాసార కరవీర శిరీషకం |
 బదరీయైవ చించాం చ వేణుపాలాశ శిమ్ముపం |
 వర్ణయేత్కుశకాశా చ మాలతీమపి వైష్ణవః |
 కుశకాశపలాశాంశ్చ శింశుపాం యస్తు భక్షయేత్ |
 తావద్భవతి చండాళో యావద్గంగాం న పశ్యతి |
 పాలాశమాసనం యానం దంతకాష్ఠం చ పాదుకే | 105
 వర్ణయేత్తు ప్రయత్నేన శమీమశ్వత్థ మేవ చ |
 పూతీగంధామ్లమధురం సచ్చిద్రం దంతధావనం |
 అజ్ఞాతపూర్వం పత్రాడ్యం యుగ్మవర్ణం తు వర్ణయేత్ |
 సకామైః కామనాయోగా దకామైర్విధృతాని హి |
 వర్జన్యపి ద్విజశ్రేష్ఠా విచింత్యాని మనీషిభిః |
 అపామార్గప్రశస్తోయం దంతధావన కర్మణి |
 తదభావే తు శస్తాని కాష్ఠాని ద్విజసత్తమాః |
 కుశకాశపలాశం చ శీగు శింశుపకాని చ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

వర్జయేదంగుళిం చాపి దంతశుద్ధాదినోదయం |

అంగారవాలుకాపర్ణ తృణవస్త్ర నఖాదిభిః | 110

న కుర్యాద్దంతకాష్ఠం చ వైష్ణవో దూషితే దినే |

శ్రాద్ధాహి జన్మదివసే వ్రతేనైవోపవాసకే |

ద్వాదశ్యాం రవివారే చ చంద్రనాశే చ వర్జయేత్ |

నందా సు చ నవమ్యాం చ ద్వాదశ్యాం భౌమవాసరే |

దంతకాష్ఠం న కుర్వీత చామాయాం తు విశేషతః |

కాష్ఠాభావాదినే శుద్ధింకుర్యాత్ పర్ణాదిభిర్ద్విజః |

జిహ్వోల్లేఖస్తు కర్తవ్యః కాష్ఠినాపి సదైవహి |

అలాభే దంతకాష్ఠానాం నిషిద్ధాయాం తిథౌ తథా |

అపాం ద్వాదశగండుషైర్విదద్యాద్ దంతధావనం |

ప్రక్షాళ్య భక్షయేత్కాష్ఠం ప్రక్షాళ్యేనవిసర్జయేత్ |

మంత్రేణైవ తరోగ్రాహ్యం దంతకాష్ఠం విపశ్చితా | 115

“ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాపశువసూని చ |

బృహ్మప్రజ్ఞాం చ మేదాం చ త్వం నో దేహి వనస్పతే | ”

పతితాం త్యజ పాషండి దేవాజీవ రజస్వలాః |

భిషక్పాతకిచండాలాన్ న పశ్యేద్దంతధావనే |

హరినిందారతో నిత్యం శంఖచక్ర విదూషకః |

జలం చ దంతకాష్ఠం చ తద్దత్తం నైవ సంస్పృశేత్ |

భగవత్సన్నిధౌ కృత్వా దంతకాష్ఠం తు వైష్ణవః |

ప్రసాదబుద్ధ్యా గృహ్ణీయాన్ న స్వాతంత్ర్యేణ వైష్ణవః |

దంతాన్ విశోధ్య మతిమాన్ స్వగురుం చింత్య చేతసా |

స పవిత్రో విశేషాద్రీ స్నానార్థం సాధకోత్తమః | 120

కుశైఃపూతం భవేత్స్నానమభావే కాశ ఉచ్యతే |

దూర్వా యవవ్రీహిభిర్వా తులసీపల్లవైస్తథా |

యావద్భగవతః పాదపూతః తులసికా భవేత్ |

తావదన్యైః ప్రకర్తవ్యం స్నానం స్నానపరైర్ద్విజైః |

కుశాదీనామభావే తు క్రమాత్ కాశాదయో మతాః |

కుశ ఏవ సమాఖ్యాతా ముఖ్యా స్నానాదికర్మణి |

న తథా తులసీజ్ఞేయా తదభావే సమామతాః |

న స్నానాదిక్రియాకార్యా తులసీదళవర్జితా |
 విష్ణోఃప్రసాద జననీ సాక్షాత్తులసికా మతా |
 న తథా కమలాదీని కమలా వా ద్విజాతయః | 125
 అనాకారిత ఏవాయం తులసీకాననే హరిః |
 నిత్యం నివసతే విప్రా ఆశుదావపి భూతలే |
 న యత్ర తులసీశాఖా శుష్కం వా తులసీదళం |
 విప్రాణామపి తత్స్థానమాసురం పరికీర్తితం |
 తులసీవిటపచ్చాయామాశ్రిత్య యజతే హరిం |
 తస్యపుణ్యస్య మాహాత్మ్యం నాహంవక్త్రుమలంమనాక్ |
 తులసీమూలమృత్స్నేయం మహాపాతక నాశినీ |
 యాముద్వహన్మృతోఽరణ్యే ముచ్యతే యమ శాసనాత్ |
 న తథా గోమయైశ్శుద్ధిః ప్రాశితః గవ్యపంచకైః |
 యథా తులసీకామూలమృత్స్నేయాం శుచితా ద్విజాః | 130
 ఊర్ధ్వపుండ్రాదిభిర్దేహీ ధృతంచేత్ తులసీరజః |
 ముచ్యతే భవపాశేన పాదతీర్థాప్లుతం యది |
 ద్విజాదిభిస్సదా సేవ్యా తులసీవిష్ణువల్లభా |
 సాలగ్రామశిలాపూజాయాం వినా నైవజాయతే |
 తస్మాదప్సు సదాధార్యా స్నానకాలే విశేషతః |
 తులసీమృత్తికాలేప మార్జన తులసీదళం |
 కుశాస్తు నాభసాశ్రేష్ఠా యాతయా మానతే మతాః |
 నియోజ్యస్తే సమస్తేషుకర్మసు అబ్ధాంతమేవ చ |
 మాసే నభస్యమాయాం తు కృతో దర్భోచ్చయస్తు యః |
 శుచిర్భూత్వా శుచౌదేశే స్థిత్యా పూర్వోత్తరా ముఖః | 135
 శుచిర్భూత్వా శుచౌదేశే స్థిత్యా పూర్వోత్తరా ముఖః |
 ఓంకారేణైవమంత్రేణ కుశాన్ స్పృష్ట్వా ద్విజోత్తమః |
 *విరించినా సహోత్పన్న పరమేష్ఠి విసగ్గజ |
 దహస్య సర్వపాపాని దర్భస్వస్తికరో భవ | *
 హుం అస్త్రాయఃపడిత్యుక్త్వా భూమేర్ధరాభి సముద్ధరేత్ |
 తైరేవ సర్వంకుర్వీత విప్రో మంత్రైశ్చవైష్ణవం |
 యావత్తీర్థం భవేద్యత్ర తావదన్యత్ర వారిణీ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

న స్నాయాదమలప్రజ్ఞా ఆజ్ఞేయం మామకీ ద్విజాః |
స్నాతుం సంచింతితం తీర్థం సర్వే పితృదివౌకసః |
యాంతి పూర్వం స్నాతృ దత్త తోయ గ్రహణలిప్సయా | 140
తతోఽన్యద్యద్యసాగచ్ఛన్నిరాశాస్తే శపంతి హి |
దేవఖాత నదీస్రోతస్సరస్సు స్నానమాచరేత్ |
సత్స్వన్యేష్యపి తీర్థేషు స్నాయాత్పాదజలైహరేః |
సాలగ్రామశిలాతోయే యోభిషికం సమాచరేత్ |
స్నాతస్యాపి న సంకుద్ధి సర్వతీర్థేషు భూసురాః |
వినా పాదోదకం విష్ణోః వైష్ణవస్య విశేషతః |
అన్యతీర్థం భవతు వా మాస్తు వా శ్చూయతాం వచః |
మహాభాగవతైదార్యం స్నానే పాదోదకం హరేః |
సంకులే తీర్థఖాతస్య న స్నాయాద్దుష్టసంకులే |
దర్శహీనోఽన్యచిత్తస్తు న నగ్నో న శిఖాం వినా | 145
అవైష్ణవేషు పశ్యత్సు శాక్తకాపాలికేషు చ |
న స్నాయా న్నా నయేన్నీరం పూజాయై వైష్ణవో జనః |
యావన్న దుష్టసంఘాతో నానాదేవనిషివకః |
ఆగచ్ఛేత్తావదావాయం స్నాయాద్వాసద్వయేన వా |
సంశోధ్య వైష్ణవైర్మంత్రైః జలేష్వావాహ్య కేశవం |
పూతం విభావ్య చక్రేణ స్నాయాదనవలోకయన్ |
శ్రీవిష్ణుచరణాంబోజ సృతపీయూషధారయా |
ప్లావితం తీర్థపానీయం విచింత్య స్నానమాచరేత్ |
తత్రైవ విరజాతోయం కీకటేష్యపి పుత్రకాః |
యత్ర నారాయణాయేతి నమసా ప్రోచ్ఛరేన్మనుం | 150
మేచ్ఛదేశేఽశుభస్థానే ఖరమార్జాలదూషితే |
ఊషితేఽవైష్ణవైర్వాపి నామ్నా శుద్ధిః ప్రకీర్తితాః |
పంచ వా సప్తవా పిండాన్ స్నాయా దుద్భృత్యవారిణీం |
యేనాంబుదుష్కృతాంశ్చైస్సానకర్తా న లిప్యతే |
రవిసంక్రాంతి వా ఏషు గ్రహణేషు శశిక్షయే |
వ్రతేషు చైవ పశ్చిమేషు న స్నాయాదుష్టవారిణాం |
న స్నాయాచ్ఛూద్రహస్తేన మధ్యమాంసనిషివిణా |

ఆహ్వాతైరేకహస్తేన చోద్ధృతైర్బాహ్యైరపి |
 నాభిమాత్రే జలే గత్వా చాస్త్రేణరక్షసర్వతః |
 ప్రాణానాయమ్య సంచింత్య తీర్థాని రవిమండలే |155
 జలే షట్కృణముల్లిఖ్య బీజం మధ్యే విచింత్య చ |
 అష్టపత్రం బహిస్తస్య పంకజం కేసరోజ్జ్వలం |
 విచింత్యాధారమారభ్య పీఠదేవాననుత్తమాన్ |
 స్వేష్టదేవం శ్రియాసార్థమావాహ్య విమలేజలే |
 మానసైరుపచారైస్తు సంపూజ్య పురుషోత్తమం |
 జలే సంచిత్య తత్తేజో హ్యంతరీకృత్యముద్రయా |
 అభిమంత్యజలం విష్ణుగాయత్ర్యా ప్రణవేన చ |
 అపో అస్మానితి స్మృత్వా ఇదంవిష్ణురితి ద్విజాః |
 శ్రీసూక్తం విష్ణుసూక్తం చ మూలవిద్యాం ప్రయోజ్య చ |
 సంప్రోక్త్య తుళసీయుక్తం ముద్రయా కుంభసంజ్ఞయా |160
 స్మరన్ గురుపదాంబోజమంబసి స్నానమాచరేత్ |
 స్నాత్వా చాంతో వారిమధ్యే త్రిపరేదఘమర్షణం |
 స్నానాంగతర్పణం కృత్వా సంధ్యాంకుర్యాద్ విధానతః |
 జలే జలేనపుండ్రాణి కృత్వా ద్వాదశ సంఖ్యయా |
 శిఖామాబధ్యమూలేన గాయత్ర్యా మౌనమాశ్రితః |
 ఓం లం కేశవాయనమః ప్రోచ్య తథా నారాయణాయ చ |
 మాధవాయ నమశ్చైవ మాదామేత్సర్వకర్మణి |
 గోవిందాయ నమస్తద్వద్విష్ణవే చ నమో వదన్ |
 కపోలయోర్ద్వయోశ్చైవ విదద్యాత్పరిమార్జనం |
 మధుసూదనాయ నమో వదన్ త్రివిక్రమాయ చ |165
 ఓష్ఠయోస్సర్పనంకుర్యాత్ వామనశ్రీధరౌ తథా |
 జేంతౌ నమోంతౌ తారాద్యౌ తాభ్యాం సంమార్జయేత్తథా |
 హృషీకేశేన కరయోః పద్మనాభేన పాదయోః |
 జలేన స్పర్శనం కృత్వా మూర్ధ్ని దామోదరాయ చ |
 మార్జయేత్కుశవారిభ్యామేభిరంగాని సంస్పృశేత్ |
 వాసుదేవస్సంకర్షణః ప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః |
 పురుషోత్తమోఽదోక్షజశ్చ నృసిహ్యోఽచ్యుతరేవ చ |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

జనార్దన ఉపేంద్రశ్చ హరిఃకృష్ణశ్చ మూర్తయః|

ఆస్యేనాసిత్యేకమేక మక్ష్మీర్ ద్వా ద్వా చ కర్ణయోః|

హృదినాభాత్వదైకైకముదరే మస్తకే తథా|170

భుజయోర్ద్వావితి ప్రోక్తో విధిరాచమనేసుతాః|

ఆచామేత్సర్వకార్యేషు స్నానే దానే సురార్చనే|

సంస్పర్శే భాషనేఽసత్సు భుక్త్వా పీత్యాధ చర్వణే|

రేతోమూత్ర శక్పణ్మీక్షే హృదోవాయు విమోక్షణే|

పరిశ్రమేఽన్యతే హాస ఉచ్చిష్టజనసంగమే|

ఉచ్చిష్టస్పర్శనేఽమేద్యదర్శనే అశృపతనే|

రక్తకేశమలస్పర్శే జృంభాయాం స్వప్నదర్శనే|

చీకాష్టివనసంక్తోదేష్వాచామే చుద్ధికామ్యయా|

ఉపక్తమోపసంహారే కర్మణోనీవబంధనే|

కేశవాదిభిరాచమ్య సద్యశ్శుద్ధిమవాప్నుయాత్|175

యథాభిషేకజాశుద్ధిః బహిరేవప్రజాయతే|

మంత్రపూతతలైస్తద్వ దాచామేహ్యంతరశ్శుచిః|

ప్రాణాయామం తతఃకుయాత్ మూలేన ప్రణవేన వా|

నారాయణంస్మరందేవమఘమర్హణమాచరేత్|

శిఖాంమూలేన సంబద్య స్వశాఖోక్త విధానతః|

సంధ్యాం కృత్వా హరింధ్యాత్వా సూర్యమండలమధ్యగం|

సూర్యమండలమధ్యస్థమరవిందకృతాసనం|

పీనాయత చతుర్బాహు ముత్పలస్రజమద్యుతం|

దరారిగద్యోపేతం ఉత్పల్లకర పంకజం|

శ్రీనికేతంశ్రియం తద్వదనవద్య రుచింస్మరేత్|180

గాయత్రీవారినం స్నాతో సస్మరేద్యది కేశవం|

స లభేత్కర్మసంసిద్ధిం యేన యాతి హరిః పదం|

అనర్హఃకృతశ్చోపి వినా నారయణస్మృతం|

తస్మాత్సర్వత్రసంయోజ్యం భగవత్స్మరణం సదా|

యదాతిదూరమాఖ్యాతం కర్మజ్ఞానవివర్జితం|

తథాఽతిదూరమప్యుక్తం వినావిష్ణుస్మృతం ద్విజాః|

గాయత్రీవారిసంస్నాతః ప్రణవైర్నిర్మలీకృతః|

విష్ణుస్మరణసంసక్తోహ్వర్తన్ సర్వేషుకర్మసు |
 ప్రజపేద్విష్ణుదైవత్యం గాయత్రీంవేదమాతరం |
 అష్టాక్షరేణమూలేన బ్రాహ్మణశ్శుద్ధికామ్యయా |185
 మునయ ఉచుః-
 సవితాదేవతాదైవ్యా గాయత్ర్యా శ్రూయతేపితః |
 కథం సా విష్ణుదైవత్యా సంశయం నపరాణుద |
 శ్రీబృహ్మోవాచ-
 ఆదిత్యే పురుషోయాసా హరిరేవేతి నిశ్చితం |
 ఆదిత్యస్యశరీరత్వాదభేదం శ్చతిరుజ్జగౌ |
 సవితృ నామకోవిష్ణుః సవితృస్తో విచార్యతాం |
 సవితాదేవతాతేన గాయత్ర్యాఖ్యాప్యలేబుధైః |
 న స్వతంత్రతయోదేవో గాయత్ర్యాస్సవితామతః |
 నారాయణాదేవసర్వోత్పన్నం శ్చుతిరుజ్జగౌ |
 తస్మాన్నారాయణస్వామి యత్కించద్దృశ్యతే జగత్ |
 అతో నారాయణపరంజ్ఞానం కర్మతపశ్శుతిః |190
 సూర్యేంద్రాగ్నిన్వదిం సోమం రుద్రంవాయుం క్షితింజలం |
 వాసుదేవాత్మకాన్యాహుః క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞమేవ చ |
 విభూతయోహరేశ్చైతా భద్రపీఠతయాస్థితాః |
 తదభేదతయోపాస్యా ముముక్షుభిరహర్నిశం |
 శంఖచక్ర గదోపేతః కిరీటకుండలీ తథా |
 సూర్యమండలమధ్యస్థస్సూర్యాభేదేన చింత్యతే |
 దీనాం ప్రవర్తకత్వం హి సాక్షాన్నాన్యత్ర యుజ్యతే |
 య ఆత్మనీతివాక్యేన హరిరాత్మాతయా మతః |
 గాయత్ర్యాఽశేషభూతానా మాదిత్యశ్చక్షురుత్తమం |
 ఇతి పీఠతయా విష్ణో రాదిత్యప్రతిపద్యతే |195
 యో యో యాం యాం తనుంభక్త శ్రద్ధయార్పితుమ్హృతి |
 తస్య తస్యాచలాం శ్రద్ధాం తామేవ విదదాత్యజః |
 స తయాశ్రద్ధయాయుక్తః తస్యారాధనమీహతే |
 లభతే చ తతఃకర్మా హరిణావిహితాన్ హితాన్ |
 అంతవత్తుఫలం తేషాం తద్భవత్యల్ప మేధసం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

దేవాన్ దేవయజ్ఞోయాంతి భక్తాయాంతి హరేర్ధరిం |
అవ్యక్తం సర్వభూతస్థ మాత్మానంత మబుద్ధయః |
పరంనైవాభిజానంతి శరీరేష్వాత్మ మానినః |
అతోనాత్మనమాత్మస్థం సత్య సంకల్పమచ్యుతం |
నిత్యానందగుణోపేతం సర్వజ్ఞమవధిం హరిం | 200
ప్రాప్యం భోగ్యం పరంబ్రహ్మ ప్రాప్ను వంతి కదాచన |
తస్మాన్నిత్యవదాకాంక్షీ గాయత్రీం విష్ణుదేవతాం |
ఆరాధయతి సర్వస్య విధిరేషద్విజాతయః |
వ్యాపకో భగవానేష వ్యాప్యం సర్వం చరాచరం |
న తదస్తి వినా యత్స్యాద్ వాసుదేవేన కించన |
బృహ్మశక్తశ్చ రుద్రశ్చ గణేశో భాస్కరస్తథా |
విచింత్య వాసుదేవస్య తనుభూతా విభూతయః |
చతుర్బుజాశ్శంఖచక్ర గదాజలజధారిణః |
నాన్యం దేవం నమస్కుర్యా త్తద్చరీరతయా వినా |
పృథక్వేనార్చయం తో వా మామకాస్తే ప్రకీర్తితాః | 205
హరేఃపీఠా హరేర్దాసా హరేశేషాద్విజాతయః |
పృథగ్భూతాః కథంభూతా ఉపాస్యా ముక్తిమిచ్ఛతాం |
క్షైంకర్యంనామ దేవస్య ముక్తిమిచ్ఛంతి తత్పదే |
కథం తైరితరేసేవ్యాస్తదీయత్వ మతిం వినా | 207
ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మే త్రితీయ భాగే సదాచారనిరూపణం
(అహ్నికకాండం)నామ సప్తమోఽధ్యాయః |
బృహద్బ్రహ్మసమ్మితాయాం త్రితీయే - అష్టమోఽధ్యాయః
భద్రాసనోపాఖ్యానం
బృహ్మోవాచ-
బృహ్మనాథస్సమభవత్ పురా వై మునయోనను |
విస్మృతః కిమిదానీతం సంక్షేపాత్ప్రవదామి వః |
మునిఃకహోఽపప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం మహామునిం |
ఆత్మశబ్దస్సమాదిష్టః క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరపి |
బృహ్మశబ్దస్సమాఖ్యాతః క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరపి |
సర్వాంతరశ్చయస్సాక్షాదపరోక్షః ప్రకీర్తితః |

తమాచక్ష మహాభాగ ప్రాప్యభోగ్యతయాస్థితం |
 ఉపాస్యభూతం సర్వేషామాత్మానం పరమేశ్వరం |
 యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ- |
 క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞయోరాత్మా పరమాత్మా ప్రకీర్తితః |
 శోకమోహజరామృత్యు ద్వేవాధర్మావతీత్యయః |5
 ఏతైస్సంస్పృష్టమాత్మానం క్షేత్రజ్ఞందాప్యతీత్యయః |
 నరస్థితో న వినా యేన క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞయోర్మనాక్ |
 విదిత్వాదైనమాత్మానం ట్టాహ్మణాస్సాన్తరస్థితం |
 పుత్రవితైషణాహిత్యా తథా లోకేషణమాపి |
 యదర్థం సకలం హిత్యా కృత్వాఽనన్యప్రయోజనం |
 అనన్యసాధనం కృత్వా భిక్షార్థం చ చరంతి హి |
 ప్రీత్యమాత్మానమాజ్ఞాయ ప్రేరకం పురుషం పరం |
 నిర్విద్యసర్వతస్తస్య చోపాసాం చక్రేర్ ద్విజాః |
 చాక్రాయణ ఉషస్తస్థం భూయః పప్రచ్ఛ సాధరం |
 యాజ్ఞవల్క్యం మహాత్మాన ముపాసార్థమకల్మషం |10
 బృహ్మన్ బృహ్మపరోక్షం యత్సాక్షాత్సర్వాత్మ సంస్థితం |
 కథమన్యోంతరామేతి సమాచక్ష యథా తథం |
 యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ-
 యః ప్రయోజకరూపేణ సర్వంసర్వత్ర జాయతే |
 తత్సాక్షాదపరోక్షం హి శారీరాత్మార్థ సాధకః |
 యోఽపానితిహ్యపానేనవ్యానేన వ్యానితీహ్యపి |
 ఉదానేనోదానితి చ సమానేన సమానితి |
 స ఆత్మాహ్యంతరస్సక్షాద్బ్రహ్మ సర్వత్ర సంస్థితం |
 స ఏవ సర్వ నామాసౌ దృష్టిశ్రవణ చేతసాం |
 ద్రష్టాశ్చోతాచేతయితా న తం పశ్యతికశ్చన |
 అతోద్రష్టాహ్యదృష్టోయమశృతశ్చ శృణోతిహి |15
 అవిజ్ఞాతో హి విజ్ఞాతోహ్యముతోమనుతే మునే |
 చిదచిద్భూత సంఘస్థం సర్వేషాం స హి కారణం |
 ఏవం శ్రుత్వాన్తరగతం భగవంతం మునీశ్వరాః |
 సందిహానాఃపునస్తత్ర హ్యపృచ్ఛన్మునిపుంగవం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

యాజ్ఞవల్క్యం మహాప్రాజ్ఞ ! మాతృతత్వబుభుత్సవః |
కార్యజాతమిదం సర్వం నైకరూపం కదాచన |
పరిణామకృతానేక విచిత్రావస్థయాస్థితం |
ఓతంప్రోతమిదం కస్మిన్ వటపత్పరినిష్ఠితం |
ఇతి విజ్ఞాతుకామా హి గార్గీవా చక్షువీపునః |
పప్రచ్చ కస్మిన్ సంప్రోతమోతమేతచ్చరాచరం |20
తామాహ భగవన్వాయాపూతం వాయుశ్చకుత్రహి |
ఆకాశే సచ కస్మిన్ హి అంతరిక్షే నిశామయ |
కుత్రాంతరిక్షం ద్యౌలోకే ద్యౌలోకఃకుత్ర సత్రమ |
ఆదిత్యలోకే కుత్రోయం చంద్రలోకే చ కుత్ర సః |
నక్షత్రలోకే కస్మిన్ స దేవలోకే స కుత్ర సః |
గంధర్వలోకేనోఽప్యస్తి కస్మిన్లోకే ప్రజపతేః |
లోకప్రజాపతే గార్గీ బృహ్మలోకే ప్రతిష్ఠితః |
స చ కుత్రేతి మా గార్గీ హ్యతిప్రశ్నం ప్రయోజయః |
బృహ్మణ్యేవాఖిలాధారే హ్యూతం ప్రోతమిదం జగత్ |
తంతుష్వివ పటోగార్గీ తస్మాదేష పరోమతః |25
సద్రూపేణ స్థితస్యాస్య హ్యుపాదానతయా హరిః |
నిర్విశేషతయాస్వస్మిన్ స్థితం విశ్వమశేషతః |
పటవద్వ్యాకరోత్యేతన్ నామరూప విభాగవత్ |
హర్యదీనతయాచాస్య స్థితిర్నిర్వమనం తథా |
తస్మాజ్జిజ్ఞాస్య ఏవాయముపాస్య సర్వధాఽస్య సః |
సూత్రభూతోఽయమేవైకస్తథా అంతర్యామిరూపతః |
స్థితస్సర్వత్రమునయో హరిరేవ న సంశయః |
ప్రవిశ్యాంతర్యమయతి సర్వభూతాని సర్వతః |
స్వవ్యాప్తైః సైరవిజ్ఞాతశ్శరీరైశ్చిదచిద్ విధైః |
ఉద్ధాలకో యాజ్ఞవల్క్యమప్సచ్చత్సూత్ర మంతికం |30
తమంతర్యామిణం బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్యేత్యు వాచసః |
శృతం వేదవమాహాత్మ్యం కబంధాత్కావ్య సద్మని |
సబృహ్మదేవదేవాత్మ యజ్ఞవిత్సాచ్ఛణోతియః |
యాజ్ఞవల్క్యస్తతః ప్రాణః సూత్రముక్తమిహరణే |

భూతాని సర్వాణ్యంగాని ప్రాణాదివ్యాని సంతి హి |
 స చ ప్రాణో మహాభాగాస్సంబద్ధో హ్యంతరాత్మనా |
 తమంతర్యామిణం బ్రూహి యాజ్ఞవల్క్యేత్యువాచ సః |
 అబ్రవీద్వాజ్ఞవల్క్యేపి తమంతర్యామిణం ద్విజాః |
 పృథివ్యాదిషు భూతేషు శరీరేషు వ్యవస్థితః |
 యో వేద తానిచైతాని తం విదుస్స్వనియామకం | 35
 సోంతర్యామిహ్యత్మభూతశ్చామృతోఽవ్యక్తనామ ధృక్ |
 ఆదిత్యచంద్రాది విద్యుల్లోక ప్రాణేంద్రియేషు చ |
 వేద యజ్ఞేషు భూతేషు యోఽంతర్యామయతిస్వయం |
 నైనం విదుశ్శరీరాణి యో వేదాత్మతయాస్థితః |
 సోఽంతర్యామృతశ్చాత్మా పరమాత్మా హరిస్స్మృతః |
 య ఆత్మని స్థితోహ్యత్మా శరీరం యస్యచేతనః |
 ఆత్మా న వేదయమసౌ వేదాత్మానం పరోఽమృతః |
 యమయత్యయమాత్మాన మంతర్యామీతి సస్మృతః |
 అదృష్ట ఏవ దృష్టాసౌ శ్రోతాచాక్షుత ఏవ సః |
 అవిజ్ఞాతైవ విజ్ఞాతా ద్దౌ శ్రోతాజ్ఞ ఏవ చ | 40
 నాన్యస్సాత్మతంత్ర్య హీనత్వా చ్ఛేషత్వాత్తస్య సువ్రతాః |
 అతోఽన్యదార్థంసర్వం హి ఋతమేకో హరిస్స్వయం |
 స్వతంత్రస్సర్వశేషీతి శ్మత్వారుణీరుపారమత్ |
 ఏవం వినిశ్చయేజాతే సర్వాత్మా భగవాన్ హరిః |
 సంసిద్ధస్సర్వభూతానా ముపాస్యస్సద్విభూతిషు |
 సవిత్సనామకో దేవః ప్రభామండల సంస్థితః |
 పరమాత్మా చ శారీరః క్షేత్రజ్ఞోఽన్యో విధీయతే |
 గాయత్రీసూర్యరూపేణ భగవంతమదోక్షజం |
 ఉపాదిదేశభూతానాం శ్రీయసే బుద్ధిబోధకం |
 సవిత్సంస్థితో దేవః సవిత్రాత్మా సనాతనః | 45
 తం ధ్యాయేమపరం యేన బుద్ధయోనః ప్రణోదితాః |
 యథేంద్రప్రాణాదిశబ్దైః నిర్దిష్టో భగవాన్ హరిః |
 తథా సవిత్సకట్టేన సవిత్రాత్మా విధీయతే |
 ముముక్షువో విచాగ్నేవం సర్వత్ర పరమేశ్వరం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఉపాసతే న సందేహః కర్తవ్యశ్చాస్త్రనోదనాత్ |
బ్రూహ్మణానాం విశేషేణ గాయత్ర్యా మూలవిద్యయా |
ఉపాన్యో భగవాన్ విష్ణురుదితో సూర్యమండలే |
అష్టాక్షరోమూలవిద్యా ప్రణవాద్యో మనీషిభిః |
నిశ్చితస్సర్వవిద్యానాం మూర్ధన్యః పరమో మనుః |
అష్టాక్షరేణసంయుక్తాం గాయత్రీం విన్యసేత్తనౌ |50
స ఏవ వైష్ణవో విప్రో మతో నారాయణాత్మకః |
వినా మూలేన గాయత్ర్యా న విప్రో జాయతే ద్విజః |
న వినోపనిషద్ధానం గాయత్ర్యాస్తత్పరిదృశేత్ |
అవిజ్ఞాయ మనోస్తత్త్వం కర్మబంధాయ కేవలం |
శతలక్షం ప్రజప్తాపి గాయత్రీ నైవ సిద్ధిదా |
సిద్ధిస్తు సర్వలోకస్య కర్తుస్సర్వాశ్రయస్య హి |
వాసుదేవస్య వైకుంఠే పదపల్లవసేవనే |
విప్రస్య సత్పదేహస్య వైకుంఠపదకాంక్షిణః |
నాన్యోదేవస్సమారాధ్యో వినాఽఽవరణ సత్త్రియాం |
విష్ణోరావరణత్వేన శరీరత్వేన వా పునః |55
విభూతిత్వేన భో విప్రా మాననీయా దివౌకసుః |
సమాధికవిచారేణ పృథక్త్వేన దివౌకసాం |
ఆరాధనో జగద్బంధో న నివర్తేత కర్త్తచిత్ |
విష్ణోస్సమత్వబుద్ధ్యా చ నరో నిరయమాప్పుయాత్ |
వినా దాస్యం హరేశ్చాన్యత్ సర్వం నిరయసన్నిభం |
సంసారో నిరయప్రోక్తో యత్ర నాచార్యసేవనం |
నిరయోపి భవేన్ముక్తిర్ యత్ర గోవిందచింతనం |
అత్ర గాధాః ప్రవక్ష్యామి నిస్సందేహాయ భోస్సుతాః |
నారాయణాత్పరోనాన్యః కోపి సంసారనాశనః |
ఆసీద్భద్రాసనోనామ రాజా కోసలమండలే |60
శశాస వసుధాం సర్వాం పయోధిపటమండితాం |
ధార్మికో దయయాయుక్తో వృద్ధబ్రాహ్మణ సేవకః |
సత్యీర్తిపటసంవీత సమస్తక్షితిమండలః |
స కదాచిద్ధరక్షోపాత్ నష్టరాజ్యో బభూవహ |

శత్రుభిర్నిర్జితస్సంఖ్యా జగాయ గహనే వనే |
 ఏకాకీ జీవరక్షార్థం త్యక్తస్వజన బాంధవాః |
 తృషితః క్షుధితో దీనో నిమగ్నో దుఃఖ సాగరే ||
 ఆసాద్య పుష్పభద్రాఖ్యం నదీం గిరిసమాశ్రయాం |
 తత్ర బిల్వవనే దీనో నివాసమకరోచ్ఛిరం |
 తత్ర బిల్వేశ్వరో నామ మహాదేవో విరాజతే | 65
 ఆయాంతి తత్ర పూజార్థం మునయో నిత్యమేవ హి |
 పూజాం కుర్వంతి శతశో నిజకామానుసారతః |
 స్తువంతిస్తుతిభిర్దేవం హరం చంద్రాంకమౌళికం |
 తత్రాయం తరుజాలేషు చకారత్యగ కేతనం |
 ఫలమూలాశనో దీర్ఘ చింతావ్యాకులమానసః |
 చింతయామాసమతిమాన్ కథం మే దుఃఖ సంక్షయః |
 భవేద్దశేషస్వజనైః నిర్ముక్తస్య దురాత్మనః |
 క్వదారాః క్వసుతాప్రేష్టాః క్వారాజ్యం స్వప్నసన్నిభం |
 క్వ మే పరిజనాస్సర్వే కాలేనకబళీకృతాః |
 అహోకష్టమహోకష్టం వినష్టేషు పునఃపునః | 70
 దావతే మే మనోమోహాన్ మృగతృణ్ణిపమేషు చ |
 విజానతోపి మే సౌఖ్యం నా యాతి క్షణమేవ హి |
 కిం జీవితేన మే నూనమిహాముత్ర చ్యుతస్య చ |
 మనో హి యాతి పరమే దేవదేవేరమాపతౌ |
 న చ రాజ్యసుఖేకామే గతిరన్యా భవిష్యతి |
 పుష్పభద్రాతటే రాజా మరణేకృత నిశ్చయః |
 బిల్వేశ్వరం నమస్కృత్య నిషసాద మహీతలే |
 ఏవం చింతయతస్తస్య గౌతమో మునిసత్తమః |
 శిష్యప్రశిష్యస్సంయుక్త ఆజగామ యద్యచ్ఛయా |
 పర్యటం తీర్థయాత్రార్థం వసుధాం విష్ణువల్లభాం | 75
 స్నాత్వా భద్రాజలే పుణ్యే దృష్ట్వా బిల్వేశ్వరం హరం |
 అపశ్యం నృపతింలీనముటజే నిర్జనే మునిః |
 మహాకారుణికో గత్వా తం పప్రచ్చ తపోనిధిః |
 క్వత్యస్త్యం కుత ఆయాతః కోఽసి ఖింనమనా వనే |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం త్రితీయపాదః

భయా న కేళివా వ్యాళ వ్యాఘ్ర చిత్రమృగాన్వితే |

నిరన్నే నిర్జనేదేశే కథం గతిరిహ భవత్ |

భద్రాసన ఉవాచ-

భద్రాసనేతి విఖ్యాతో రాజా కోసలమండలే |

శత్రుభిర్నిర్జితోఽరణ్యే భయాదిహ వసామ్యహం |

జననం దర్శనాద్భీతః శత్రుదారవిశంకయా |

నాంతం దుఃఖస్యపశ్యామి కో భవానిహ పృచ్ఛసి-80

గౌతమ ఉవాచ-

అహం తు గౌతమోనామ్నా తవ భాగ్యాదిహగతః |

స్మరస్య దుఃఖనాశాయ శంకరందోమయా సహ |

భుక్తిముక్తిప్రదో దేవో నాన్యోస్తి గిరిజాదవాత్ |

యస్సంహరతి కల్పాంతే త్రిలోకీం లోచనానలైః |

భక్తానాం వరదస్సద్యో బిల్వార్కనకాదిభిః |

తాండవైస్సవస్తైస్తాళై రక్షతైర్గళవాదనైః |

విలంబిత ఫలైర్దేవైః కిమన్యైరమృతాదిభిః |

సద్యస్తే రాజ్యలాభాయ మహాదేవోఽవధారితః |

శ్మశానశాయీ భగవాన్ స్త్రీనేత్రో నీలలోహితః |

మృడోహిమాంశుదవళో వనమాలాకృతోరగః | 85

గజచర్మపరీధానః ఖట్వాంగాయుధ భూషణః |

శిథికంఠోగ్రకంఠశ్చ హరోంధకవినాశనః |

వృషధ్వజో మహాదేవః చంద్రూడో దిగంబరః |

జ్ఞానతోఽజ్ఞాననిరతః పశుపః పార్వతీపతిః |

మహాదేవోధరాదీశః పినాకీ పావకాంబకః |

కపర్ధీదుష్టదమనో మహాకాలో మహాతపాః |

సమాధి సంస్థితః కామదహనో ధారణాశ్రయః |

నిత్యోక్షరో నిరాతంకో ధీరో విషధరోభవః |

అరణ్యవాసీ కైలాస కేతనోపటవిష్టరః |

విభూతిభూషణో భూతిప్రదో భూతికరో వరః | 90

ఏవం నామావళీం జప్త్వా ధ్యాత్వా బిల్వేశ్వరంహరం |

రాజన్ బద్ధాంజలిం భూత్వా వినివేద్య నివేదయేత్ |

ఓం నమఃకాలరూపాయ హుంనమశ్శూలపాణయే |
 మహాదేవాయవీరాయ పార్వతీపతయే నమః |
 ద్వాత్రింశదక్షరోమంత్రో మహాశత్రు జయస్మృతః |
 న్యాసార్చనమననైవ కుర్యాత్ప్రాణాన్నియామ్య చ |
 శత్రుప్రశమనంస్తోత్రం శద్ధయా ప్రపరేత్తు యః |
 తస్య శత్రూకృతాపీడ వినశ్యతి న సంశయః |
 సాంగం సావరణందేవం బిల్వేశం పూజయేత్సదా |
 సచ భద్రాసనోరాజా ప్రసాదాత్పార్వతీపతే |
 అకరోద్వసుధారాజ్య మకంఠకమయత్నతః |
 మహామంత్రీవసకలం స్వసేన్యేవనైవ భూతపః |
 భక్త్యారశనయాబద్ధో కాలేకాలేఽభి రక్షతి |
 ఇతి భద్రాసనోపాఖ్యానం నామ అష్టమోఽధ్యాయః |

]

శ్రీః

నవమోఽధ్యాయః -

పరతత్వ నిరూపణం |

పార్వదా ఉచుః-

గతే బహుతిథే కాలేవసుధామనుశాసతః,
 శివైకకరణస్యాపి ధార్మికస్య మహీపతే |
 జ్ఞానం సమభవత్తస్య దృష్ట్వా కాలస్య చేష్ఠితం |
 క్వగతాః పితరోఽస్మాకం తథాఽన్యే పితృబాంధవాః |
 నామ్నాపి నైవ శ్రూయంతే బహవోఽస్మద్విలోకితాః |
 మమాపిరూపసంపత్తిః క్వగతా యౌవనేస్థితా |
 సామర్థ్యం క్వగతం యచ్ఛ పరసైన్య వినాశనం |
 కేశానైవోపలభ్యంతే స్నిగ్ధాంజనవిభా మమ | 5
 క్వాననంకమలాకారం కుందేందు దవళద్విజం |
 సుందర్యపాంగసంజుష్టం వికచంబుజలోచనం |
 స్వప్నోపమమభూత్సర్వం కామినీ కామజం సుఖం |
 తథాపి నిస్త్వపంచేతో విషయేష్యనుధావతి |
 నారాధితోపి గిరిశో మయా గౌతమశాసనాత్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ముక్తిం ప్రయచ్ఛతిప్రీతో మహాదేవో మహద్భుతిః |
తన్నపశ్యామి ముక్తిర్మే యే న స్యాత్ కర్మణాధునా |
రాజ్యస్య సిద్ధిస్సంప్రాప్తా మమ యత్కృతవైర్మతం |
నాత్మరాజ్యం హృతంమందై రహోమోహనుగైర్భుకం |
కథం తదుపలభ్యేత ప్రసాదాత్సార్వతీ పతేః | 10
రాజ్యంకోశోబలం భోగః ప్రతాపఃప్రతివాసరం |
వర్ధంతే తేహ్యలంగేహ వైరాగ్యం నైవ దృశ్యతే |
సంసారస్యాభివృద్ధిర్ మే పూర్వం భగవతః కృపా |
నిశ్చితాకోపరూపాద్యస్తేవ మే ప్రతిభాతి హి |
అవిచ్ఛిన్నం సుఖం యద్ధి తదేవ భగవత్కృపా |
విచ్ఛిన్నరూపా మనసో వృత్తికోపో వినిశ్చితా |
యేనసంసాద్యతే రత్నం సకాచంలభతే యది |
వ్యర్థం హి సర్వం భవతి వినోక్త ఫలలాభతః |
కాముకేన మయాపూర్వంఆరాధ్యేశః ప్రసాదితః |
పలాలోపమరాజ్యార్థం నాత్మ తండులకామ్యయా | 15
ధిజ్ఞామకృత సంబుద్ధి ముమయా సహితో హరః |
ఆరాధితో మయా మిథ్యా మృగత్పప్లాంబు లిప్పునా |
అతోహం సకలం హిత్వా సా శుతోషముమాపతిం |
ఆరాధయిష్యే సతత మాత్మకామో మహేశ్వరం |
ఏవం నిర్బంధయుక్తస్య రాజ్యత్యాగం ప్రకుర్వతః |
ఆవిరాసీన్ మహాదేవః కైలాసాదుమయా సహ |
అహమింద్రస్తథాచాన్యే సిద్ధగంధర్వకిన్నరాః |
శివేన సహ సంప్రాప్తాః కుమారా నారదస్తథా |
కౌతుకార్థాం మహాభాగ! నిర్విణ్ణస్య మహిపతేః |
కథం సదాశివోయోగీ రాజ్ఞో ముక్తిం విధాస్యతి | 20
అంతర్హితాస్థితాస్సర్వే నిజైశ్వర్య విమోహితాః |
వృషధ్వజో భవన్నేత్ర పద్మయోరతిధిస్స్వయం |
తం దృష్ట్వా సహనోత్థాయ రాజా హర్షసమన్వితః |
సూపవిష్టం కృతాత్తిధ్యం కృతాంజలిరభాషత |
వాసుదేవమహాదేవ వృషభధ్వజ గోపతే |

నైవం విధోఽహమారాధ్యస్సంసారాన్మోక్షమిచ్ఛతా |
 ఆత్మా మేహ్యపరో రాజన్! యస్సదాశివ సంజ్ఞితః |
 యేనాహమఖిలం కర్మకరోమి తనుసంస్థితః |
 తం వినా నైవపశ్యామి క్షణమేకాంతినాం గతిం |
 అనువిశ్యదమేవాచం చక్షుశ్చవణనాసికం |
 ప్రాణాపానమనోబుద్ధి చిత్తాఽహంకారణాని చ |
 సర్వంకారయతి ప్రాజ్ఞో భూత్వా సర్వప్రయోజకః |
 పరమాత్మాసదాస్మాక మమృతశ్శాశ్వతో హరిః | 30
 చంద్రచూడాభవానీశ కర్తవ్యం కిమిహస్తి యే |
 భుక్తిముక్తిప్రదం దేవంగౌతమస్త్వమభాషత |
 భుక్తిస్తు దేవదేవేశ లబ్ధా మే త్వత్ప్రసాదతః |
 ముక్తిమిచ్ఛామిసంసారా దతస్త్వాం శరణంగతః |
 ఉపాసనం కరిష్యేఽహం భవతో హి సమాధినా |
 అనుమోదయ విశ్వాత్మన్న నుజ్ఞాం దాతుమర్హసి |
 శ్రీ మహాదేవ ఉవాచ-
 నైవం విధోఽహమారాధ్య స్సంసారాన్మోక్షమిచ్ఛతా |
 ఆత్మా మేహ్యపరో రాజన్! యస్సదాశివ సంజ్ఞితః |
 యేనాహమఖిలంకర్మకరోమి తనుసంస్థితః |
 తం వినా నైవపశ్యామి క్షణమేకాంతినాం గతిం |
 అనువిశ్యదమేవాచం చక్షుశ్చవణనాసికం |
 ప్రాణాపానమనోబుద్ధి చిత్తాఽహంకారణాని చ |
 సర్వంకారయతిప్రాజ్ఞో భూత్వా సర్వప్రయోజకః |
 పరమాత్మాసదాస్మాక మమృతశ్శాశ్వతో హరిః | 30
 అహంసదాస్మీయోవై సదాప్యహమనుస్మృతః |
 తం మాం విజ్ఞాయ సుధియస్సేవంతే బంధముక్తయే |
 నాహంకైవల్యదో రాజన్! పరతంత్రస్వభావతః |
 స్వతంత్రస్సర్వభూతాత్మా పరమాత్మా రమాపతిః |
 త్వందాఽహం చ సురాస్సర్వే తనవఃపరమాత్మనః |
 తమాత్మత్వేన సర్వేషాం విజిజ్ఞాసవిముక్తయే |
 స్వస్వరూపస్య సంప్రాప్తిముక్తిమాహుర్మనీషిణః |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

సత్త్వమాత్మనినిర్దిష్టం యదాయత్తమిదంజగత్ |
యత్సత్త్వమాత్మనిప్రోక్తం తదాదేయతయాస్థితం |
విధేయత్వేన నిర్దిష్టం శేషత్వేన ప్రజాపతే | 35
ఆధారత్వేన స్థితోయో విధాత్మత్వేన వా పునః |
శేషిత్వేన చ రాజేంద్ర సదాత్మా ముక్తిమిచ్చతాం |
తమేవశరణం గచ్ఛ సర్వభావేన మానద |
తత్ప్రసాదాత్ పరంశాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతం |
సర్వభూతేషు యో రాజన్ అంతర్యామితయాస్థితః |
సచోపాస్య ప్రయత్నేన నయదిచ్ఛేత్సరమాంగతిం |
స్వాంతరస్థం పరాత్మానం మాత్మత్వేన విశాంపతే |
సంపూజ్యాహం ప్రమోక్ష్యామి తథా త్వం చ తథాపరే |
ఆత్మా తు స చ సర్వేషాం ప్రాప్యోభోగ్యస్సనాతనః |
తమవిజ్ఞాయ రాజేంద్ర కథం ముక్తిర్భవిష్యతి | 40
నాహమాత్మా చ సర్వేషాం తత్స్పృధక్త్వేనమానద |
మదుపాసానయా కస్మాన్ ముక్తిమాకాంక్షసేనఘ |
మదంతర్యామిణం స్వస్య చాంతర్యామితయాస్థితం |
విజ్ఞాయైక్యభియారాజన్! విముక్తోభవ సంస్కృతేః |
ఏతేనైవోపదేశేన ముక్తింనయామి సేవకాన్ |
ఆత్మత్వేన తమారాధ్యం ఉక్తోభవ విశాంపతే |
చేతనోఽయమనుర్నిత్యే జీవోనాత్మాశరీణాం |
నైవప్రాప్యోయమన్యేషాం భోగ్యోభవితుమర్హతి |
య ఆత్మసర్వభూతానాం సర్వశక్తిస్సనాతనః |
సర్వనామాసర్వరూపః సర్వజ్ఞస్సర్వదృగ్విభుః | 45
స ఏవ సర్వభూతేషు నామరూపేషుసర్వతః |
ఉపాస్యపరమాత్మాసౌ పూర్ణపురుషపుంగవః |
అహం బృహ్మ చ దేవాశ్చ మునయోమనవస్తథా |
తదాత్మకాభవిష్యామస్సర్వే తదనువర్తినః |
ఉపాస్మహే వయం సర్వే తమేవైకం నరాధిప |
త్వమప్యేనం ధియా దేవం ఆరాధయ జనార్దనం |
అంతర్యామితయాస్మాసు స్వస్మిన్వా చిదచిత్సు చ |

విభూతిఘోషపరిమళాః హృదయేషు వా పునః |
 నిధాయచేతనోవృత్తి ముపాస్వ సుసమాహితః |
 కల్యాణాదిగుణోపేతం సర్వజ్ఞం సర్వకారణం | 50
 నారాయణం పరంబ్రహ్మ పరమాత్మానమద్వయం |
 సర్వావాసం నిజాధారం పురాణం పురుషోత్తమం |
 అథవా త్రిగుణాతీతే వైకుంఠేపరమేపదే |
 మహావిభూతౌ భూతానామగమ్యే నిత్యసంజ్ఞకే |
 శేషపర్యంకనిలయే స్వయమేవస్థితం హరిం |
 నిత్యముక్తజనైస్సవ్యం సచ్చిదానందవిగ్రహం |
 రమయాలాలితపదం భూనీళాభ్యాం విరాజితం |
 నిర్గుణంప్రకృతేరూర్ధ్వ మనౌపమ్యమనుత్తమం |
 వేదవేదాంతసిద్ధాంతైర్ మూర్తిమద్భిరుపాశ్రితం |
 పంచరాత్రానుసారేణ సమారాధయ కేశవం | 55
 అస్మాకం పరమం ధ్యేయం ప్రాప్యంభోగ్యంపరాత్పరం |
 స్వామిసదాసభూతానా మాశ్రయోఽయముదీరితః |
 భద్రాసన ఉవాచ-
 కిం మాం వృధాఖేదయసి త్రిలోచన దయానిధే! |
 త్వదన్యన్నావదన్మహ్యం ముక్తయే గౌతమో మునిః |
 ఈశ్వరస్సర్వభూతానా మాధారశ్చంద్రశేఖరః |
 కర్తావార్తవితా నిత్యే మహాశక్తిరమాపతిః |
 స ఏవ సర్వభూతానాం హితాయతమతే తనుం |
 గుణాతీతపరంజ్యోతిః దుర్జటిర్నాపరో మతః |
 గురుణాఽభిహితం పూర్వం పశ్య త్వం దర్శనం గతః |
 సమ్పిద్యమభవత్సర్వం పూర్వోక్తం రాజ్యముత్తమం | 60
 ముక్త్యర్థమపరందేవం కథం మన్యేదయానిధే |
 అలక్ష్యం సర్వభూతానా మంతర్యామితయాస్థితం |
 శ్రీమహాదేవ ఉవాచ-
 రాజన్! యద్గౌతమేనోక్త మవిజ్ఞాయమతం హరేః |
 సంగోష్ఠహేతునాకేన ప్రాయఃప్రోక్తం విచింతయ |
 యది తే హృదిసందేహ స్తదాఽహం గౌతమం మునిం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఇహానయిష్యే రాజేంద్ర సంకల్పేన విలోకయ |

ఇత్యుక్త్వా శంకరో యోగీ సస్మారమునిసత్తమం |

స ఆజగామ స్మరణాద్యత్రాస్తే భగవాన్ హరః |

ప్రణమ్యచరణోపేతో బద్ధాంజలిరవస్థితః |

పూజితపరయాభక్త్యా నృపేణాహ హరం వచః | 65

గౌతమ ఉవాచ-

ధన్యోఽహం దేవదేవేశ దత్తం మే గౌరవం మహతీ |

త్వయా త్రిలోకగురుణా యత్స్మితోఽహమకించనః |

ముక్త్యర్థం మునిభిర్నిత్యం చింతితోఽసి హృదంబుజే |

నిష్కామైకామనాబద్ధైరపి పావకలోచన |

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ-

వంచితోఽసిమహాభాగ మాయయా తత్త్వతో మునే |

న జానాసి పరంగూఢం బీజమత్ర మయాధృతం |

దేవో హి మత్స్వరస్సాక్షాత్ పరమాత్మా సనాతనః |

నారాయణోఽస్తి జగతాం మోక్షదః పురుషోత్తమః |

తం ప్రాప్య మునిశార్దూల లోకే ముక్తాభవంతి హి |

ఉపాయస్తత్ర సాక్షాద్ధరిరేవ నచాపరః | 70

శరణం నైవ జానంతి తస్యైవ పరమాత్మనః |

తదేవోపదిశాయంగ స్వాశ్రితాం ముక్తయే నను |

అతో ముక్తిప్రదాతారో భవామో వయమత్ర హి |

ముక్త్యైకనిలయస్సాక్షాద్ధరిరేవ న చాపరః |

అన్వేషయామో హి వయం సాధనైశ్చుత్తినోదితైః |

స్వామనం స్వనివాసార్థం వయాంసీ వదనాత్యయో |

సర్వేషామేవదాంశానా మంశిత్యేన పరాగతిః |

నాన్యోజలతరంగాణామాశ్రయోస్తి జలం వినా |

స్వస్వరూపం తు గదితం భగవచ్ఛ్రేయతైవ హి |

తమదృష్ట్యా కథంముక్త్యై భవేదేష మహామునే! | 75

స్వరూపస్థః పరస్తో వా స్వాత్మానం విశ్వతో ముఖం |

విలోక్య పరమాత్మానం భవతీతినిశామయ |

బృహ్మదిషుశరీరేషు ముక్తిగమ్యా న విద్యతే |

ఋతే పురుషసంతానో వాసుదేవాత్ సనాతనాత్ |
 మదంతర్యామిణం దేవం స్వాంతర్యామిణమేవ వా |
 అచిదంతర్గతం వాపి స్మర గౌతమ! ముక్షయే |
 తత్త్వమాత్రోపదేష్టారో న పయంముక్తిసంశ్రయాః |
 ఏవం త్వయోపదేశ్యేయం రాజా తే శిష్యతాంగతః |
 ఐశ్వర్యస్యాపిదాతారో న వయంవిద్ధి గౌతమ |
 షడ్వర్గసంశ్రయోయస్మాద్ భగవాన్ పురుషోత్తమః | 80
 అవిజ్ఞాయవిభూతిస్థః పూజితో హి ప్రయచ్ఛతి |
 విభూతిం మునిశార్దూల విజ్ఞాతో మోక్షదోమతః |
 మయిన్ద్రో భగవానస్య హ్యవిజ్ఞాతోపి మానద |
 దత్తవాన్ పరమం రాజ్యం నిష్కుంటకమశేషతః |
 ఆత్మరాజ్యప్రదో దేవో విజ్ఞాతో హి భవేదితి |
 అతశ్చైనం మమాత్మానం శృత్యా స్మృత్యా ప్రదర్శయ |
 గౌతమ ఉవాచ-
 త్వమేవ సర్వభూతానామాత్మాసి గిరిజాపతే |
 విభూతిభూతాస్తే సర్వే శృతం మే వదనాత్తవ |
 ఉక్తం చ శివగీతాయామగస్త్యేన మహాత్మనా |
 తథాచేశ్వరగీతాయాం శాస్త్రీ పాశుపతేఽపి తే | 85
 శివాదన్యో న దేవోస్తి ముక్తిదో భుక్తిదో నృణాం |
 కారుణ్యాదిగుణోపేతో గుణాతీతో నిరంజనః |
 ఇదానీమపరం దేవదేవం వదసిముక్షయే |
 కిం సత్యమితిసందేహమపాకర్తుం త్వమర్హసి |
 శ్రీమహాదేవ ఉవాచ-
 అహంమనురహంసూర్య ఇత్యాదిశ్రుతిభిర్మునే |
 వామదేవేన యత్ప్రేక్షమంతర్యామిధియా హితం |
 సామానాధికరణ్యేన బ్రహ్మస్మితి విచింత్య చ |
 మద్విశేషణ సంపన్నమాత్మానం చోక్తవానహం |
 ఆత్మదృష్ట్యా మయా ప్రోక్తం శృణు గౌతమసత్తమ |
 నాహమాత్మా స్వతంత్రేణ సత్యం సత్యం బ్రవీమి తే | 90
 నారాయణాదేష సర్గస్సంప్రవృత్తో ద్విజోత్తమ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

నారాయణే ప్రలీయేత పాల్వతే చ న సంశయః |

తస్మాన్నారాయణో దేవో నిర్గుణః ప్రకృతేశ్వరః |

నిర్గుణోఽప్యహమేవైకస్తస్యాజ్ఞాం పాలయామ్యహం |

అధికారే నివిష్టోస్మి తామసీం ప్రకృతీంగతః |

తత్ప్రసాదేన తత్సాయం సంప్రాప్తోస్మి మహామతే |

తేనైవకారితంసర్వం కరోమి తదధీనతః |

“బ్రహ్మసృజత్యహంహస్మి రవిర్భాసయతేఽఖిలం |

వాయుర్వాతి నభోమార్గం ప్రయచ్ఛతి హుతాశనః |

కాలపచతి భూతాని మృత్యుర్దావతి సర్వతః | ” 95

న తత్ర సూర్యస్సంభాతి చంద్రతారాః క్వవిద్యుతః |

తం భాంతమనుసంభాతి తస్యభాసా విభాతి హి |

అశివోపి శివోఽహం వై యత్రాసాదాన్మునీశ్వర |

దాసోఽహం తస్య దేవస్య సత్యం సత్యం న సంశయః |

సోఽహం కథం వదిష్యామి తచ్ఛరీరతయా వినా |

పరేశసామ్యం వచసా బృహ్మాస్మితి కదాచన |

దండ్యస్యామమరేశోపి పూజితో హి మనీషిభిః |

తతోఽభిన్నతయానైవ పౌరుషేణ బలేన చ |

యత్తుపాశుపతేశాస్త్రే గౌతమోక్తం మయా పురా |

తత్తు తస్యాజ్ఞాయాస్వస్య స్వాతంత్ర్యంవిద్ధి నిశ్చితం | 100

దైత్యానామోహనార్థాయ పాషండం ధర్మముక్తవాన్ |

న తద్విశ్వసనీయం స్యాన్నుముక్షూణామనాగపి |

తామసానిపురాణాని శాస్త్రాణి చ మహామతే |

స్మృతయోపి భవంతీహ కతిచిజ్జగతీతలే |

విష్ణునాపిప్రయుక్తాని మోహనార్థం సురద్విషాం |

వాక్యాని చ బహూన్యంగ తామసాని న సంశయః |

తత్ర మత్ప్రముఖాదేవాస్సాత్మసామ్యతయా మతాః |

క్వచిత్తతోఽధికాః ప్రోక్తా మోహనార్థం మహామతే |

ఇదంసత్యమిదంసత్యం గౌతమోఽత్ర వదామ్యహం |

నారాయణోమమాధారా ఆధేయోఽహం నిశామయ | 105

వదామిబాహుముద్యమ్య న త్రాణం విద్యతే పరం |

నారాయణపదాంబోజమ్మదే ముక్త నిషేవితం |
 శ్రుత్వేదం గౌతమో దేవాచ్ఛంకరాదాత్మనో హితం |
 బభూవ శరణాపన్నో వాసుదేవస్యశార్థిణః |
 బోధయామాస రాజానం తత్త్వం వేదాంతసంమతం |
 న బోధమగమద్రాజా మునయో జాతసంశయః |
 భూయశ్శివస్సమాహూయ నిజభక్తముమాపతిః |
 ప్రబోధమకరోత్తస్య కృపయా శివగీతయా |
 విజ్ఞాయ పరమాత్మానముపాస్యంముక్తిమిచ్ఛతాం |
 రాజాపిశరణాపన్నో బభూవ శివశాసనాత్ | 110
 తదా దేవగణాస్సర్వే వ్యోమాంగణవిహారిణః |
 ప్రకాశమగదన్మూర్ధ్ని కిరంతస్సుమసంతతిం |
 ధన్యోఽయం నృపతిస్సిద్ధశ్శివభక్త్యా మహీతలే |
 బహూనాం జన్మనామంతే ప్రపన్నో జాయతే హరిం |
 మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే |
 యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిద్జానాతి మాధవం |
 శాస్త్రం విజానతాం మధ్యే కశ్చిదేవ నరాధిప |
 ప్రపన్నో జాయతే లోక ఆకారత్రయసమ్మతః |
 త్వం తు రాజన్ శివాదేశాత్ స్వాత్మానం పురుషోత్తమం |
 విజ్ఞాయ పరమైకాంతభావం గంతుమిహార్హసి | 115
 అతోఽద్య ప్రణతాస్సర్వే త్వాం తు విష్ణ్వేకదేవతం |
 గంతాసీనస్సముల్లంఘ్య ధామ వైకుంఠమద్వయం |
 దుర్లభం నిర్గుణం ధామ రాజన్ వైకుంఠమందిరం |
 స్వాధికారస్థితానాం నస్త్యంతు సద్యోగమిష్యసి |
 యత్ర త్రైలోక్యజననీ శ్రీదేవీ పుత్రవత్సలా |
 క్రోడే కరిష్యతి క్షిప్రం విముక్తం ఘోరసంస్కతేః |
 యతో నావర్తతే ఘోరే సంసారే శరణం గతః |
 తదేవ వైష్ణవం ధామ విముక్తి పదముచ్యతే |
 అంతర్హితాస్తతస్సర్వే బ్రహ్మధ్యాయే సమాగతాః |
 మహాభాగవతం నత్వా శివోఽపి కృతమంగలం | 120
 అహో మద్భక్తవర్గేషు నిష్పన్నో హ్యయమంజసా |

శ్రీ బృహద్భుహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ఆత్మానమధ్యగాత్ ప్రేష్టా యేనేదమఖిలం తతం |
ప్రదర్శ్య వైష్ణవం తేజో మహాదేవో నిజం మహత్ |
కైలాసమగమద్దేవ్యాః ప్రాప్యం భోగ్యం నిరూపయన్ |
రాజాపి వైష్ణిందీక్షామవాప్య గిరిజాప్రియాత్ |
ఉపారమతకృత్యభ్యశ్శీపతిం శరణం గతః |
య ఏతత్ ప్రాతరుత్థాయ వైష్ణవశ్శివభాషితం |
శ్రుణుయాద్భ్రావయేద్వాపి ముచ్యతేహ్యన్య సాధనాత్ |
మునయోఽతస్మృతస్సర్వైర్ మంత్రైరారాధ్యతేహరిః |
గాయత్ర్యా తు విశేషేణ యస్యాం బుద్ధిప్రవర్తకః | 125
ముముక్షువోమహాభాగా విష్ణుం సర్వాత్మరూపిణం |
సమర్చయంతి సంభూతౌ న సంభూతిముపాసతే |
ఆత్మావారేతిమంత్రేణ మంతవ్యో భగవాన్ హరిః |
శ్రోతవ్యశ్చానుసంధేయౌ నమస్యో ముక్తిమిచ్ఛతాం |
యథా సంసేచనం మూలే పోషాయాఖిలవీరుదాం |
తథా సంసేవనం విష్ణోస్తోషాయ జగతోద్భవం |
మునయ ఉచుః-

పితామహ సమాచక్ష్య హరిగీతామనిందితాం |
యేన సందేహమున్ముచ్య గౌతమేన సమం నృపః |
మహాభాగవతత్వం చ సంప్రాప్తో విశ్వభేషజం |
శ్రీ బ్రహ్మోవాచ-

ఉపరిష్ఠాత్ప్రవక్ష్యామి హరిగీతామనిందితాం |
శృణ్వంతు మునయస్తావదాహ్నికం విష్ణుభాషితం | 130
ఇతి శ్రీబృహద్భుహ్మ త్రితీయే పరతత్వనిరూపణం నామ నవమోఽధ్యాయః
శ్రీః

శ్రీబృహద్భుహ్మ త్రితీయ భాగే దశమోఽధ్యాయః
సదాచారనిరూపణే ఉద్వేగుండ్ర శ్రీచూర్ణ ధారణవిధిః
శ్రీబ్రహ్మోవాచ-

సంధ్యాంకృత్వా విధానేన మునయోవిష్ణుదేవతాం |
సూర్యమండలమధ్యస్థాయాఽర్ఘ్యం దద్యాత్సమాహితః |
చతుర్వ్యూహాత్మకంసర్వం స్మృత్వావిశ్వంజలే జనః |

తర్పయేద్దేవమనుజ పితృంతిలకుశోదక్షైః |
 కుశైస్తు సర్వదాకార్యం తిలైస్తూక్తదినేషు చ |
 తర్పణం చ ప్రకర్తవ్యం విష్ణోరాజ్ఞానుసారతః |
 సప్తమ్యాం రవివారే చ మాతాపిత్రోర్మృతేహని |
 తిలైర్న తర్పణం కుర్యాత్ కుర్వాణః పితృహ భవేత్ |
 సంక్రాంత్యాదినిమిత్తేషు స్నానాంగే తర్పణే తథా |
 తిథివారనిషేధేపి తిలైస్తర్పణమాచరేత్ | 5
 శ్రీవిష్ణుపాదతీర్థేణ తుళసీమిశ్రితేన తు |
 పితృణాం తర్పణంకార్యం సర్వకాలేషు ధీమతా |
 సదాపూర్వార్థదర్భేషు సాగ్రదర్భకులేషు చ |
 ప్రాదేశికేషుశుద్ధేషు బృహ్మదిభ్యోఽమ్బు నిక్షిపేత్ |
 అన్వారట్టేనసవ్యేన పాణినా దక్షిణేన తు |
 దక్షిణంజాను భూలగ్నం కుర్వాణస్సచయేజ్జలం |
 దేవేభ్యశ్చ నమస్సాహా పితృభ్యశ్చ నమస్స్వధా |
 తర్పణేతర్పయమీతి ణిజంతం శబ్దముచ్చరేత్ |
 దేవాస్త్యుప్యం తు పితరస్త్యుప్యద్వమితిచాపరే |
 దేవాన్ సవ్యేనదాతవ్యం జలంపూర్వముఖేన వై | 10
 దక్షిణాభిముఖంభూత్వా పితౄనావాహ్య మంత్రతః |
 ద్వాభ్యాంకరాభ్యాం దాతవ్యమపసవ్యోపవీతినా |
 దక్షిణాగ్రకుశేష్వేన సవ్యపాతిత జానునా |
 వినా రూప్యసువర్ణాభ్యాం వినా తామ్రతిలైరపి |
 వినా దర్భైశ్చ మంత్రైశ్చ వినోర్ద్వ తిలకం తథా |
 వినా శ్రీపాదసలిలం తుళసీమిశ్రితం వినా |
 నైవత్సప్యంతి పితరః కోటితీర్థజలైరపి |
 దర్భైర్లోహిత దర్భైశ్చ కాశవీరణ బల్బజైః |
 శుకధాన్యత్పణైర్వాసి దర్భకార్యం సమాచరేత్ |
 అలాభే సర్వదైవేషాం లాభేపి మునిసత్తమాః | 15
 తుళసీమంజరీపత్ర కాష్ఠేష్వేకతరేణ వై |
 న తర్పయేత్పతంతీభిర్విద్వానద్భిః కథంచన |
 పాత్రస్థాభిస్సద్రాహ్ని స తిలాభిశ్చ తర్పయేత్ |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

వసూనష్టామహాభాగాన్ రుద్రానేకాదశాపి చ |
ఆదిత్యాద్వాదశ తథా విభూతిమవగత్య చ |
అంతర్యామితయావాపి తర్పయేత్ ప్రయతోద్విజః |
ధ్రువోదరశ్చ సోమశ్చాప్యపశ్చైవానిలోఽనలః |
ప్రత్యుషశ్చప్రభావశ్చ వసవోఽష్టప్రకీర్తితాః |
అజైకపాదహిర్బుద్ధ్యో విరూపాక్షోఽర్థ శంకరః |
హరశ్చ బహురూపశ్చ త్ర్యంబకశ్చ సురేశ్వరః | 20
సావిత్రశ్చజయంతశ్చ పినాకీదాపరాజితః |
ఏతేరుద్రాస్సమాఖ్యాతా స్సంకర్షణవిభూతయః |
ఇంద్రోదాతా భగఃపూషా మిత్రోఽధవరుణోఽర్యమా |
అంశుర్వివస్వాన్ స్వప్తా చ సవితా విష్ణురేవ చ |
ఏతే వై ద్వాదశాదిత్యా హ్యనిరుద్ధాత్మకామతాః |
ఏవం హి దివ్యాః పితరఃపూజ్యా విష్ణువిభూతయః |
కవ్యవాహోఽనలస్సోమో యమశ్చైవ తథాఽర్యమా |
అగ్నిష్వాత్తాస్సోమపాశ్చ తథా బర్హిషదోపి చ |
ఏతే చాన్యేచ పితరః పూజ్యాస్సర్వైః స్సహర్షిభిః |
ఏతైస్తు తర్పితస్సర్వే పురుషోస్తర్పితాస్త్విహ | 25
ఆదౌ సంతర్పయేద్దేవాన్ మహర్షీంస్తు తథాపితౄణ్ |
పితాపితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః |
ప్రద్యుమ్నస్సంకర్షణ వాసుదేవస్వరూపకాః |
అనిరుద్ధస్వరూపోయం తర్పయేత్తాన్ క్రమాత్ పునః |
మాతాపితామహీచైవ తథైవ ప్రపితామహీ |
రతివాగుక్మిణీరూపాస్తర్పణీయాః క్రమాదిమాః |
తథా మాతామహాదీంశ్చ తత్పత్నీశ్చ తథైవ హి |
త్రిభిస్త్రిభిశ్చాంజలిభిః ఏకైకమపి తర్పయేత్ |
బ్రాతృన్ పితృభ్యాం స్తత్పత్నీస్సఖిసంబంధి బాంధవాన్ |
స్వజనాన్ జ్ఞాతివర్గీన్ యానుషాద్యాయాన్ గురూణిపి | 30
మిత్రభృత్యా స పత్న్యానియే భవంతి తథాశ్రితాః |
వైష్ణవో లోకశిక్షార్థమంతర్యామితయాఽర్పయేత్ |
జలస్థశ్చ జలేసించేత్ స్థలస్థశ్చ స్థలే తథా |

పాదౌ స్థాప్యోభయత్రాపి ప్రక్షాళ్యోభయతశ్చుదిః |
 దేవతానాం చ ఋషీణాం చ జలేదద్యాజ్జలాంజలీన్ |
 అసంస్కృతప్రమితానాం స్థలే దద్యజ్జలాంపునః |
 జలాంజలిత్రయం దద్యాత్ యేచాన్యే సంస్కృతో భువి |
 అసంస్కృత ప్రమితానామేకమేవ తటే క్షిపేత్ |
 యజ్జలే శుష్కవస్త్రేణ స్థలేచైవార్థ వాససా |
 కుర్యాద్దేమం జపం దానం తత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్ | 35
 నార్థవాసాః స్థలస్థం తు సంధ్యా తర్పణమచరేత్ |
 జానుదమ్నుజలస్థో వా విగళత్స్నాన వస్త్రకః |
 నాభిమాత్రజలే స్థిత్యా స్నానసంధ్యాదికాః క్రియాః |
 కుర్యాచ్చ తర్పణం తీరే జలే సంవిశ్య వా స్థితః |
 ద్వోహస్తాసంయుతౌకృత్వా పూరయేదుదకాంజలిం |
 గోశృంగమాత్రముద్భుత్య జలమధ్యే క్షిపేజ్జలం |
 ఆకాశే నిక్షిపేద్వారి జలస్థో దక్షిణాముఖం |
 పితౄణాం స్థాన ,మాకాశం దక్షిణాదిక్తదైవ చ |
 స్థల గో నార్థవాసాస్తు కుర్యాద్వై తర్పణాదికం | 40
 ప్రేతాధృతేణార్థవాస సైకవాసాస్సమాచరేత్ |
 నిష్ఫలం జాయతేకర్మ యత్వేకవాససా |
 సవ్యాధం సా పరిభ్రష్టం నాభిదేశే వ్యవస్థితం |
 ఏకం వస్త్రే తు తద్విద్యాత్ య దేవే పిత్రే చ కర్మణి |
 తర్పణేన వినావస్త్రం స్నానీయం నైవ పీడయేత్ |
 నిష్పీడం దౌతవస్త్రం స్కంధే నైవ తు ధారయేత్ |
 నిష్పీడయేన్న త్రిగుణిక్వతం వస్త్రం ద్విజోత్తమాః |
 ఆర్థవస్త్రమదస్త్రాత్తు స్నాత్వా నోత్తారయేద్బుధః |
 పంచతీర్థాని విప్రస్య కరేతిష్ఠంతి దక్షిణే |
 “బ్రాహ్మం దైవం తథా పితౄం ప్రాజపత్యం తు సౌమికం | 45
 బ్రాహ్మం పశ్చిమలేఖాయాం దైవమంగుళిమూర్ధని |
 ప్రాజాపత్యం కనిష్ఠాదౌ మధ్యే సౌమం నిభోధత |
 అంగుష్ఠస్య ప్రదేశేన్యా మధ్యే పితౄం ప్రతిష్ఠితం | “
 కుర్యాదహరహశ్చైవం సమ్యక్ కృత్వా విధానతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

స్నాత్వా దైవం చ పితృం చ నిత్యం కుర్యాద్విచక్షణః |
అంతర్యామి విభూత్యాది దృష్ట్యావిష్టోరనుజ్ఞయా |
విష్టోరనుచరాణాం చ ప్రభోరాజ్ఞానుపాలనం |
కర్తవ్యం స గురుత్వేన భియా సామాన్యయా ధియా |
దేవాంతరే హరేశ్చైష్ట్యం గురుత్వం చ భయం పునః |
దేవోఽయం మే వినా సేవాం ధర్మాద్యం విధమేదితి |50
యథా విష్ణుస్తథాచాన్యా కిమాదిక్యం తదర్చనే |
ఇతి సామాన్యధీర్విష్టో విజ్ఞేయా మోక్షనాశినీ |
విష్ణుపాదప్రపన్నానాం న భయం విద్యతే క్వచిత్ |
శంఖచక్రాదయస్తస్య రక్షంతి నిభృతం తనుం |
న కార్యం విద్యతే కించిద్విన్నాజ్ఞా పరిపాలనం |
స ఏవ ప్రేరకో విప్రా ఆజ్ఞాచాన్యాహతా మతా |
ఆజ్ఞయా ప్రేరితాశ్చాహమితిసంకల్ప్య వైష్ణవః |
స్నానదానాదికంకర్మ కుర్యాద్భావత్స్థితిర్భవేత్ |
యతో భక్తిరఖండా హి దర్శనప్రతిమా హరేః |
తస్మాత్స్వభావతః ప్రాతఃకుర్యాద్విష్టోరనుజ్ఞయా |55
సర్వస్వామినమాత్మానం నత్వా నారాయణంహరిం |
తచ్ఛేషభూతమఖిలం దానభూతమిదం జగత్ |
ఏవం సంవిదుషో విప్రా దేవాంతరసమర్చనం |
కథం సమధికత్వేన భవేదితి విచింత్యతాం |
అథాష్టదశపద్మస్థం దేవం సంతర్పయేత్ ద్విజాః |
తుళసీచంద్రమిశ్రాంబు సేచనైః పరమాదరాత్ |
ఆధారశక్తిమారభ్య వక్ష్యమాణక్రమేణ చ |
చతుర్విధం తు వైకుంఠం నిత్యముక్తపరిచ్ఛదం |
శ్రీవిగ్రహంగభూషాభిః శక్త్యా యుధసువాహనైః |
ప్రణవాది ద్వితీయాంత తర్పయామీతి సంయుతైః |60
నామమంత్రైఃపృథక్కుర్యాత్ తర్పణం ధ్యానతత్పరః |
తత్పాదాంబురుహాకాంక్షీ మహావిద్యానిషేవకః |
ఏవం స్నాత్వా గృహీత్వాంబుకలశేన విచక్షణః |
పూజార్థం దేవదేవస్య యాగమండపమావిశేత్ |

ఘంటాశంఖమ్మదంగానాం నిర్దోషైర్బ్రహ్మవాదినాం |
 మహోత్సవేషు సర్వేషు జలం నేయం జలాశయాత్ |
 ధృతోర్ధ్వపుండ్రైః కలశైః శుక్లవస్త్రావృతాననైః |
 పుష్పమాలావృతైస్తోయముద్ధార్యం వైష్ణవోత్తమైః |
 జలాశయసమీపం తు క్షాలయేద్ధోమయాంభసా |
 అస్త్రేణద్వాదశార్ణవేన తత్రాధారం తు ధారయేత్ | 65
 ఇమంమే గంగేతి ఋచా జలమంత్రైశ్చ వైష్ణవైః |
 క్షాలయేత్కలశంశుద్ధమాపి అస్మానితి స్మరన్ |
 అథవా మూలమంత్రేణ ద్వయమంత్రేణసాధకః |
 *సముద్రజ్యేష్ఠమంత్రేణ గృహీయాచ్ఛిరసాఽథవా |
 (ఋగ్వేదం- 5 అ 4 అష్టకం- 15- సూ)
 *ఉదుత్తమేతిమంత్రేణ ముఖమాచ్ఛాద్య వైష్ణవః |
 (ఋగ్వేదం- 1 అ-2 అష్టకం- 5- సూ)
 (కృష్ణయజుర్వేదం- 4 వ కాండం| -2వ ప్రశ్నం)
 శిఖయాచాథమూలేన *ప్రసమ్రాజేతి* సూక్తకం |
 (ఋగ్వేదం- 6 అ 1 అష్టకం- 5- సూ)
 ప్రజపన్ కవచేనాపి పూజామందిరమావిశేత్ |
 ధాన్యోపరి తథా కుంభాన్ న్యసేద్దక్షిణతో హరేః |
 తత్ర సంపూజ్యమంత్రేణ ధూపదీపాక్షతాంకురైః |
 ఏవం జలం సమానీయ ద్వారదేవాన్ ప్రణమ్య చ | 70
 స్వాసనం తత్ర సంస్తీర్య స్మృత్వా గురుపరంపరాం |
 ఆదాయ తిలకద్రవ్యమూర్ధ్వపుండ్రాణి ధారయేత్ |
 మునయ ఉచుః-
 కిం స్థానమూర్ధ్వపుండ్రాణాం కిం ద్రవ్యం కాశ్చ దేవతాః |
 కో మంత్రః కిం ఫలం బృహ్మన్! కిం కర్తవ్యం తదుత్తరం |
 బృహ్మోవాచ-
 మత్పుత్రానారదోయోగీ పురా మత్సన్నిధౌహరిం |
 పృష్టవాన్ పరయాభక్త్యా తదేవాహం బ్రవీమ వః |
 నారద ఉవాచ-
 వాసుదేవ జగన్నాథ! భగవన్ పురుషోత్తమ |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం త్రితీయపాదః

కిం ముఖ్యం వైష్ణవానాం తు వైష్ణవత్వం విధాయకం |

శ్రీవాసుదేవ ఉవాచ-

*ధారణంచోర్ధ్వపుండ్రాణా మేకాదశ్యాముపోషణం |

తదీయానామర్చనంచైవ వైష్ణవత్వమిదం స్మృతం |* |75

నారద ఉవాచ-

ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిం ద్రవ్యం మంత్రస్థానాది సమ్మతం |

బ్రూహి మే దేవదేవేశ యథార్థం ధారయామ్యహం |

శ్రీవాసుదేవ ఉవాచ-

శ్వేతంపీతంతధారకం ద్రవ్యం తు త్రివిధం స్మృతం |

పుండ్రాణాం ధారణే విప్ర! మమైవ ప్రకటీకృతం |

తేషు రక్తం శ్రియాదేవ్యామత్స్నే హాత్ ప్రకటీకృతం |

శ్రీకుంకుమేతి విఖ్యాతం సదా మాంగళికం మునే |

కేవలం భక్తిదం పుంసామమంగల వినాశనం |

పుండ్రాణామంతరాళస్థం ముక్తిదం మునిసత్తమ |

సముద్రమథనోద్భూతా కమలా మమ వల్లభా |

యదా తదాబ్ధినా పిత్రా దాతుం మే సమలంకృతా |80

సురాసురాణాం మధ్యే చ స్వయంవరవిధానతః |

దాతుం కన్యాం కంజకరాం సముద్రస్సముపస్థితః |

సా తమాలోక్య దేవేశమాత్మానోహితమీశ్వరం |

ప్రేమాతిశయతోనేత్రాదపాంబిందూనముంచత |

తేనాభూద్విరుధప్రేమ నియతఃపరమాద్భుతః |

తేనైవ సా హరింప్రాప్తా వీరుధేనస్వయంవరే |

హరింద్రాతి పరప్రేక్షాణి జంధోఽత్ర విచార్యతాం |

ప్రాపణాచ్చ హరేస్సాక్షాత్ హరేరత్యంత వల్లభః |

సంవీక్ష్యచిహ్నితం తేన భక్తం ప్రీణాతి కేశవః |85

లక్ష్మీప్రేమాత్మకంద్రవ్యం సాక్షాత్కిం న కరోతి చ |

ధనధాన్యసమ్మద్ధిం చ రూపసౌభాగ్యసంపదం |

వివాహవ్రతబంధాది జన్మయాత్రానుయుజ్యతే |

ద్రవ్యమాంగళికం సాక్షాద్ధారిద్రం ప్రేమభాజనం |

యా నారీఫాలదేశే తు బిభర్తి ప్రత్యహం ద్విజాః |

సా నారీ లభతేభాగ్యం సుఖం చ నిజమందిరే |
 లక్ష్మీర్నముంచతిప్రేమ్నా పార్శ్వం తస్యాఽహర్నిశం |
 ప్రయచ్ఛతివరాన్ ప్రీతా జాయతేపతివల్లభా |
 “లక్ష్మీప్రేమసముద్భూతే హరిద్రే హేమసన్నిభే |
 బిభర్మి త్వాం మహాభాగే వరదాభవ తే నమః | “90
 ఇతిమంత్రేణ యా నారీ శ్రీచూర్ణమభిమంత్రితం |
 స్నాత్వా ధారయతే నిత్యం సా లక్ష్మీ వద్విరాజతే |
 లక్ష్మీరూపమిదం ద్రవ్యం పుండ్రమధ్యే బిభర్మి యః |
 దాస్యం స లభతే విష్ణోః సత్యం సత్యం బ్రవీమ్యహం |
 పుండ్రరూపేణ మాం విద్ధి రేఖారూపేణ వై శ్రియం |
 సందారయం యే ఫాలే బాహువక్షస్థలాదిషు |
 జ్ఞానినో ముక్తయే చూర్ణం పుండ్రమధ్యే బిభర్మి యః |
 స ప్రియోహ్యవయోర్భూత్వా మామకం ధామయాతి హి |
 ఆజ్ఞోపి జ్ఞానసిద్ధ్యర్థం భక్త్యర్థం చాపి యో భజేత్ |
 జ్ఞానం భక్తిమవాప్నోతి రహస్యం తే బ్రవీమ్యహం |95
 హరిద్రాసంభవంచూర్ణం టంకణేన ?సమన్వితం |
 భావితంచాష్టద్రవ్యేణ రక్తత్వముపయాతి హి |
 వైవాహికేషుయాగేషు స్నాత్వాఽమలకవారిణా |
 సంస్మృత్య పరమాందేవీం కమలాం మమవల్లభాం |
 “హిరణ్యవర్ణామమలాం వసుపాత్రకరద్వయాం |
 మాతులుంగధరాం దేవీం గంధద్వారాం మనోరమాం |
 పూజార్థం తవ దేవేశి వైకుంఠప్రాణవల్లభే! | “
 ఆజ్ఞాం దేహి మహామాయే శ్రీచూర్ణం సాధయే యథా |
 హిరణ్యవర్ణేతి ఋచాం పంచకేన మహామనాః |
 ప్రోక్షయేద్రజనీద్రవ్యం పంచగవ్యేన శోధయేత్ |100
 అస్తమంత్రేణసంరక్త్య కవచేనావకుంఠ్య చ |
 పంచామృతేనసంస్నాప్య తక్రమధ్యే చ నిక్షిపేత్ |
 భూమిసంలిప్య తద్బాండం స్థాపయేన్మృణ్మయోద్భవం |
 రాత్రౌ సంరక్షయేద్దుష్టద్భాచారో హృష్టమానసః |
 గ్రంధీనాం తక్షణంకుర్యాత్ హేతినాసూక్తముచ్చరన్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

ద్వితీయే మృణ్మయేభాండే ఛాయాశుష్కం విధాయ చ |
ప్రాతస్నాత్వా శుచిర్భూత్వా నిత్యకర్మవిధాయ చ |
పాత్రముద్భృత్య హ్నంత్రం జప్త్వా కుర్యాద్భూహిస్తతః |
భావయేదామృతవ్యేణ శుద్ధనిబోధ్యవేన చ |
ఆర్ద్రపిష్ఠేనచాప్యత్ర టంకణంపాతయేద్బుధః | 105
దత్వాచైరండపత్రాణి ముఖే మారుతవర్జితే |
ప్రదేశే స్థాపయేద్భావతీ రక్షత్వముపజాయతే |
తావద్విధూపయేన్నిత్యం యథాఛాయా న సంక్రమేత్ |
పశ్చాత్సంశోధ్య యత్నేన శిలయా చూర్ణయేద్భుజం |
సుగంధస్నేహలేశేన భావయేచ్ఛంద్రకేణ వా |
దేవ్యాప్రీతికరం చూర్ణం నిష్పన్నం జాయతే యది |
వాసయేన్మాతృపుష్పైఃస్థిలానీవ మహాత్మనా |
యావత్సంపద్యతేగంధః శ్రీచూర్ణే కమలాప్రియే |
నిష్పాద్యమంగలద్రవ్యం మృష్టపాత్రే చ ధారయేత్ |
పూజయేద్వివిధోపాయైః తథా నీరాజయేన్నిశీ | 110
ద్వాదశ్యాంజన్మసమయే శ్రీదేవ్యాః ప్రయతో నరః |
సంపూజ్య పరమాందేవీం సర్వావరణసంయుతాం |
ఇదంద్రవ్యం మయాదేవీ ప్రీత్యానిష్పాదితం తవ |
స్వీకురుష్వ మహామాయే విష్ణుపత్నీ నమోస్తు తే |
ధారణార్థం పృథక్కుర్యాత్ బిల్వపాత్రం విశేషతః |
శ్రియైజాతేతివాకేన బిభృయాదితి మే మతం |
పుండ్రార్థం శ్వేతద్రవ్యం హి సమానీతం గరుత్మతా |
శ్వేతద్వీపాన్మహాభాగ! మలయాద్రౌ నివేశితం |
మలయాద్రీసముద్భూతా మృదమాదాయ వైష్ణవః |
యఃకరోద్భ్యార్థ్యపుండ్రాణి స ఊర్ధ్వపదమశ్నుతే | 115
యస్యపాలే హరేర్నామ శ్వేతద్రవ్యేణ దృశ్యతే |
అంతకాలేమృతోయాతి శ్వేతద్వీపం స పాతకీ |
స తథా వల్లభం విష్ణోశ్చందనంకుంకుమాన్వితం |
యథామలయకూటస్థం మృద్ద్రవ్యం చంద్రపాండురం |
విష్ణోర్లలాటే యప్రేష్టా కరోతి తిలకంముదా |

శ్వేతద్వీపమ్మదా నిత్యం సప్రియఃకమలా యదా |
 స్నానేదానేప్రయాణే చ శ్రాద్ధేపర్వణి మంగళే |
 హోమే సురార్చనేపుణ్యే శ్వేతద్వీపమలాన్వనిః |
 శ్రీగోపీచందనం నామ పీతద్రవ్యం మహామతే |
 వైకుంఠలోకాదానీతం ద్వారకాయాం ప్రతిష్ఠితం |120
 సర్వేషాం గోపనాథోపో వాసుదేవోఽహమేవ హి |
 అనంతశృంగయోగోప్యో మదీయా ఏవ నారద |
 మదంగలేపితంపుణ్యం వైకుంఠేకుంకుమాన్వితం |
 గోపీభిక్షాళితం తస్మాద్గోపీచందనముద్యతే |
 మదంగలేపితంపుణ్యం చక్రతీర్థే ప్రతిష్ఠితం |
 పీతంచక్రసమాయుక్తం చందనం ముక్తిదం ధనం |
 మదంగలేపనంపుణ్యం ధృత్వా కరతలే పునః |
 సంప్రోక్ష్య విష్ణుగాయత్ర్యా ద్వాదశార్థేన వా పునః |
 విష్ణోర్ముకం పరస్పాణౌ మర్దయేద్భక్తిమాన్నరః |
 ధారయేదుర్ద్వపుండ్రాణి లలాటాదిస్థలేషు చ |125
 లలాటోదరహృత్కంఠ కుక్షిబాహ్వంసకేషు చ |
 కుక్షిబాహ్వంసదేశేషు వామభాగేషు నిత్యదా |
 పృష్ఠగ్రీవాబృహ్మరంద్రే పుండ్రాణి వినివేశయేత్ |
 కేశవాదిమహామంత్రైః దేవాస్తత్ర త ఏవ హి |
 ప్రణవాద్యా నమోంతాశ్చ మంత్రాద్వాదశసంఖ్యయా |
 కేశవశ్చ తథా నారాయణో మాధవసంజ్ఞకః |
 గోవిందోవిష్ణురిత్యుక్తో మధుసూదనవామనా |
 శ్రీధరశ్చహృషీకేశః పద్మనాభో మహామునే |
 దామోదరోవాసుదేవో నిజాంగేషు నివేశయేత్ |
 రేఖాపాదయుతాస్త్రిసః పుండ్రాజ్ఞేయా మహామతే |130
 ప్రణవావయవాస్త్రిస్త్రయఃకాలాప్రకీర్తితాః |
 తిస్త్రోవ్యాహృతయస్త్రీణాం ఛందాంసి జ్వలనాస్త్రయః |
 త్రీణితత్వాని పుండ్రేషు చింతనీయాని సూరిభిః |
 పుండ్రమద్యస్థితారేఖా రక్తవహ్ని శిఖోపమా |
 నీలతోయదమద్యస్థా విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

నీవారశూకవత్తన్వీపీతాభాస్యత్తనూపమా |
విష్ణుపత్నీంవిజానీయాత్ సాక్షాత్తైలోక్యమాతరం |
నివిష్ణుఃపరయాశక్త్యా పుండ్రరూపేణ మాధవః |
భావయంత్యపరేభక్తాః పుండ్రం తు హరిమందిరం |
లక్ష్మీనారాయణం తత్ర బుధ్యాధ్యాయంతి నిత్యశః | 135
దృత్వా పుండ్రాణిగాత్రేషు బృహ్మహమితి భావినః |
విముక్తాయాంతి మద్భావం శాశ్వతం హేయవర్జితం |
చిదచిద్వాసకం బృహ్మ పరమాత్మైతి కథ్యతే |
వ్యాప్యభూతం ద్వయంహ్యేతద్చరీరమభిధీయతే |
ఆత్మాయమపి తద్దేహో బృహ్మత్వకతయాస్థితః |
స్థితోఽహం సర్వభూతేషు హ్యంతర్యామితయా ద్విజ |
మదభిన్నమిదంసర్వం దృశ్యతే శ్రూయతే చ యత్ |
ఆధారోఽహం తు సర్వేషాం మత్తోజ్ఞానం చ విస్మృతిః |
ప్రకాశకోఽహంసర్వేషాం భర్తాభోక్తా చ భోజకః |
మద్రూపమద్వయం బృహ్మ మధ్యాద్యంత వివర్జితం | 140
స్వప్రభం సచ్చిదానాందం భక్త్యాజానాతిచాత్మని |
ఏకోవిష్ణురనేకేషు జంగమస్థావరేషు చ |
అనుస్యూతోపసామ్యాత్మా పరమాత్మాఽహమవ్యయః |
తైలంతిలేషుకాస్థేషువహ్నిః క్షిరేఘ్నతం యథా |
గంధఃపుష్పేషుభూతేషు తథాఽఽత్మాహం వ్యవస్థితః |
యచ్చకించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా |
అంతర్బహిశ్చతత్సర్వం వ్యాప్యనారాయణస్థితః |
దేహాదిరహితంసూక్ష్మం చిత్ప్రకాశం నిరంజనం |
సర్వానుస్యూతమద్వైతం పరంబృహ్మభవామ్యహం |
ప్రాప్యం భోగ్యం చ గంతవ్యం మద్భావం మామతంద్రితః | 145
భావయేత్సాధనంసాధ్యం ప్రాపకం భాజకం హరిం |
గోపీచందనమాలిప్య నామభిశేషవాదిభిః |
ఏవం మాం చింతయేదీశమనుసంధానతత్పరః |
దివ్యభావం సమాసాధ్య జ్యోతిరూపమనశ్వరం |
మామేవైకమవాప్నోతి యతో నావర్తతే పునః |

బ్రాహ్మణానాం తు సర్వేషాం వైదికానామనుత్తమం |
 గోపీచందనవారిభ్యామూర్ధ్వపుండ్రం విధీయతే |
 కైంకర్యమేవ కర్తవ్యం కృత్వాపుండ్రస్య ధారణం |
 గంతవ్యోఽహం న సందేహో దేవర్షే పురుషోత్తమః |
 ఏవం నారాయణేనాయం నారదప్రతిబోధితః |150
 తస్మాదేవం ప్రకర్తవ్యం మునయఃపుండ్రధారణం |
 కృత్వాపుండ్రం విధానేన ప్రవిశేన్మందిరం హరేః |
 దేహశీమస్సుశేన పద్భ్యాం స్మృత్వా తన్ ముక్తిమంటపం |
 వాస్తోష్పతేః పరన్ సూక్తం శోధయేన్మందిరం హరేః |
 అగావ* ఇతి సూక్తేన గోమయేనానులేపయేత్ |
 ఆనోభద్రేతి* సూక్తేన రంగవల్లీం చ నిక్షిపేత్ |
 హస్తా పాదౌ చ ప్రక్షాళ్య ప్రాణానాయమ్య వైష్ణవః |
 స్వయం వా వైష్ణవైర్వాపి పత్న్యా పుత్రేణ వా పునః |
 శోధయేత్విష్ణుపాత్రాణి సద్భవ్యశ్రద్ధయాన్వితః |
 శుచిభూమౌ కుశేష్వేవ సంస్థాప్య జితమానసః |155
 మౌనేనవిముఖస్సర్వో యథానస్యాత్తథాచరేత్ |
 పతితో వర్ణబాహ్యశ్చ వికర్మస్తోహ్య వైష్ణవః |
 అచక్రధారీ నైవార్హో భగవత్పాత్రశోధనే |
 నిష్ఠివేణ్ణో చరేద్వాతం నోచ్చిష్ఠవదనోభవేత్ |
 విశోధనే చ పాత్రాణాం సుస్నాతస్సోర్ధ్వపుండ్రకః |
 సంయక్ ప్రక్షాళ్యభాండాని దాహయేత్ తృణవహ్నినా |
 భస్మాదినా చ సంశోధ్య క్షాళయేచ్ఛుద్ధవారిణా |
 రసభాండానిసర్వాణి క్షాళయేచ్ఛుద్ధవారిణా |
 శుద్ధింకుర్యాద్విశేషేణ స్పర్శాదౌసతియోపితాం |
 పాకపాత్రాణి సర్వాణి క్రామయేన్న గృహోద్భవైః |160
 తైరేవనోపభుంజీత నోచ్చిష్ఠి పరివేషయేత్ |
 భగవత్పాత్రభోగేన నిరయంయాతిమానవః |
 తస్మాత్సర్వప్రకారేణ పాత్రాణి పరివర్ణయేత్ |
 ఊర్ధ్వపుండ్రాంకణం కుర్యాత్ పాత్రాణాం వైష్ణవో జనః |
 స్వభోగపాత్రసంస్కర్షం దేవపాత్రం న కారయేత్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

అన్యపాకో న కర్తవ్యో దేవపాత్రేషు కర్తృచిత్ |
న దేయం భగవత్పాత్రం అన్యస్మై విముఖాయ హి |
సూతకేమృతకేవాపి శ్వాదీనాం స్పర్శనే తథా |
స్పర్శనేవాప్యభక్తానాం సద్య ఏవ పరిత్యజేత్ |
కృత్వా భాండస్యసంశుద్ధిం అన్నాని భువిశోధయేత్ |165
గోమయేనోపలిప్తాయాం సుస్నాతైర్వైష్ణవైర్ద్విజాః |
శుక్లాంబరధరానార్యో గాయంత్యో మధునాశనం |
అవహన్యర్ముదావిష్ణోః పాకార్థం ప్రీహిముత్సవే |
ప్రక్షాళ్య ముసలం శుద్ధం హృన్మంత్రేణ విశేషతః |
శిరోమంత్రేణ ప్రీహింస్తు దద్యాత్ పరములూఖలే |
అవహన్యాద్ధరేప్రీత్యైః ద్వాదశాక్షరవిద్యయా |
నిష్ఠుషాన్నిష్కృణాన్ కృత్వా తండులాన్ సూర్యకోటరైః |
తే తావదవహంతవ్యా విప్రైశ్చక్రాదిలాంఛనైః |
యావన్ముక్తాఫలాభాస్యః కృష్ణబిందు వివర్జితైః |
బ్రాహ్మణీభిశ్చ సాద్వీభిస్తీక్షితానామభావతః |170
శూద్రైర్వా దీక్షితైర్దేవదాసీభి ప్రయతాత్మభిః |
హవిఃపాకాదికర్మార్థం కార్యావహన న క్రియా |
నిష్పణ్ణానస్త్రమంత్రేణ రక్షభాండేషు ధారయేత్ |
అకణానకుశానేవ క్రిమిహీనానపి క్రమాత్ |
కేశపాషాణహీనాంస్తు ప్రాణ్యంగరహితాంస్తథా |
భస్మాంగారవిహీనాంశ్చ అప్యభగ్నానలఘానపి |
విపరీతోభవేద్దోషో భగవత్పాకసాధనే |
కణైస్తు భవతివ్యాధిస్తుపైర్ దారిద్రయకంభవేత్ |
క్రిమిభిషుత్రనాశైస్స్యాత్ కేశైర్దార వినాశనం |
పాషాణైశ్చరణంవిద్ధి వినాశో వహ్నినాజలైః |175
ప్రాణ్యంగైర్వాధయఃప్రోక్తా భస్మనా కలహోద్రువః |
అంగారైర్వహ్నినాబాధో భగ్నైర్భగ్నస్తు విగ్రహః |
ప్రవాసోలఘుభిశ్చైవ తస్మాత్తాన్ పరివర్ణయేత్ |
ఏవం శుద్ధానిద్రవ్యాణి బ్రహ్మసూక్తముదీరయన్ |
విలోక్య నేత్రమంత్రేణ పాత్రేషు వినిధాయ చ |

సుస్నాతైశ్చ సువేషైశ్చ వైష్ణవైః పరిచారకైః |
 ఆనయేత్పదనాగారం శంఖతూర్యాదివాదనైః |
 ద్వారస్యోత్తరపార్శ్వే తు లిప్తాయాం భువిగోమయైః |
 పాత్రాణి విధినా మంత్రస్వస్వస్థానే నివేశయేత్ |
 చతుర్భిర్యాపకైర్మంత్రైః సంప్రోక్ష్య తులసీజలైః | 180
 పాకార్థం దేవపాత్రేషు క్షౌళయిత్యా తు ధారయేత్ |
 ఆహ్వాత్యోదనపాకాగ్నిం కుండాదౌ పాసనానలాత్ |
 చుల్యాం నిదాయతారేణ సమిద్ధ మగ్నిమీతిరయేత్ |
 ఇంధనాని వినిక్షిప్య యజ్ఞదారుమయాని చ |
 కృమికీటవిహీనాని జ్యోతిరాత్రితి మంత్రతః |
 ప్రక్షాళ్య ద్వాదశార్ణేన వీర్యమంత్రేణ మంత్రవిత్
 ఘృతేన లేపయేత్పాల్వ్యం అంతరం పూహవిద్యయా |
 ప్రజ్వాల్యవ్యజనేనైవ స్థాలీ స్తామ్రమయీస్తతః |
 సంస్థాప్య విష్ణుగాయత్ర్యా తండులాని వినిక్షిపేత్ |
 అంభస్యపార ఇతి చ మంత్రేణ స హృదా పునః | 185
 జలేన పూరయేద్దూర్ధ్వం తండులాన్ పాత్రముద్యగాన్ |
 పిదానైశ్చక్రమంత్రేణ సంఘాద్యాస్తాః క్రమేణ తు |
 పాకానలం సముత్పాద్య వీర్యమంత్రేణ సద్వని |
 నిరీక్ష్య నేత్రమంత్రేణ దర్వా మూలం సముచ్చరన్ |
 విలోడ్య పూరయేద్ధవ్యే ఘృతం స నవనీతకం |
 శోధితే భూతలేతాని హవీంష్యుత్తార్య సర్వశః |
 సంస్థాప్యదాస్త్రమంత్రేణ పాత్రాణి క్షౌళయేచ్ఛుచిః |
 తేనైవ ప్రోక్ష్య పాత్రాణి చోర్ధ్వపుండ్రాణి ధారయేత్ |
 భస్మనాచందనేనాథ వాసుదేవాదినామభిః |
 సాధయేదుక్తమార్గేణ విష్ణోస్సంప్రీణనాయ చ | 190
 అన్యాన్యపి చ హవ్యాని పాయసాదీని సర్వశః |
 అపూప పూలికాదీని ఘృతపూరితమోదకాన్ |
 శాకసంయావససంధాన కథితాంశ్చ ప్రసాదయేత్ |
 సంప్రాప్తో మందిరద్వారమభివాద్య సురాధిపాన్ |
 విప్వక్సేనవిహంగేశ చండభద్రాదిపుష్టిపాన్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం త్రితీయపాదః

కృతాంజలిపుటో భూత్వా ప్రార్థయేద్విష్ణుపార్వదాన్ |

అనుజ్ఞాతుమిహార్హంతి భవంతశ్శరణాగతం |

సంసారభయసంత్రస్తో విషయవ్యాప్తమానసః |

విద్యాంబునిధింతర్ముం గురుసందర్శితం ప్లవం |

శ్రీమదారాధనం విష్ణోస్సంస్థాన్యేభవదాజ్ఞయా | 195

దానోఽహం శేషభూతోఽహమనన్యసుఖచింతకః |

ప్రబోధయేజ్జగన్నాథం దివ్యపర్యంకశాయినం |

ఘంటామృదంగనినదైస్సవైః పురుషవిద్యయా |

తం వ్రలయేతి సూక్తేన బోధయేత్కమలాపతిం |

వనస్పతేతి సూక్తేన తుర్యమోషంనినాదయేత్ |

కుర్యాత్ప్రదక్షిణం విష్ణోరతోదేవేత్యనేన తు |

తద్విష్ణో రితిమంత్రాభ్యాం త్రిః ప్రణమ్యాధవాగ్యతః |

ఉత్థాప్య దర్శయేద్దీపకన్యా గో పుణ్యదర్శనం |

శ్రియందేవీం సముత్థాప్య దర్శయేద్దంతథావనం |

ప్రక్షాళ్య వారినా వక్త్రం సాగ్ధం సావరణం హరిం | 200

స్మృత్వా నీరాజయేద్దీపైస్తతః పూజాం సమారభేత్ |

పాత్రాద్యాసాదనం కుర్యాత్ తథాఽన్తర్యాగముత్తమం |

ఆవాహనాదికం కుర్యాద్బహిర్యాగం సమారభేత్ |

శయనాంతోపచారైస్తు సమారాధ్య జనార్దనం |

అంతే వైకుంఠమాప్నోతి ప్రపన్నోఽయం హరేః పదం | 202

ఇతి శ్రీ పాంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం తృతీయపాదే సదాచారనిరూపణే

ఉర్ద్వపుండ్ర శ్రీచూర్ణ (కరణ) (పరికల్పన) (త్రయగ్రీక్రమ) ధారణవిధిః నామ దశమోఽధ్యాయః

ఇతి త్రితీయపాదః సమాప్తా

శ్రీః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

బృహద్బ్రహ్మ-చతుర్థఃపాదే

ప్రథమోఽధ్యాయః

భూతశుద్ధికథనం

మునయః ఊచుః-

అంతర్యాగం బహిర్యాగం కథం కుర్యాచ్చతుర్ముఖ |

ఏకాదశీవ్రతం యచ్చ పూర్వోక్తం వైష్ణవార్చనం |

విస్తారాద్వద దేవేశ తరామోదుస్తరంతమః |

యేన తాత వయంసర్వే భగవద్చరణాశ్రితాః |

బృహ్మోవాచ-

బాహ్యమాభ్యంతరం పుత్రా విష్ణోరారాధనక్రమం |

వక్ష్యామి సారతస్సర్వం న క్షమోఽఖిలభాషనే |

యస్య నాభిమహాపద్మాదుద్భూతోఽహం వరాటకః |

బీజభూతోవిసర్గస్య తస్మై ధాత్రే నమోనమః |

నమస్సర్వాత్మనే యస్య ప్రసాదాదహమేవ చ |

కరోమి హరతే శంభుః పాలయంతి ప్రజేశ్వరాః |5

ఆదౌ సంచింతయేత్స్థిత్యా గురుపాదసరోరుహం |

సంస్కృతో యేన చక్రాద్యైర్మూలేన ద్వయవిద్యయా |

ప్రాణాయామైర్భూతశుద్ధిః తథా భావనయా ద్విజాః |

కర్తవ్యాప్రథమంవిష్ణోః సమారాధనకర్మణి |

“శరీరంమలినంహ్యేతత్ప్రాకృతం దోషభాజనం |

ధ్యానాగ్నినా చ సంతాప్యం హ్యంతస్తాపోఽయమీరితః |

ఆయుడైశ్చబహిస్తాపో ధారణాఖ్యస్తథాంతరః |

మంత్రన్యాసైశ్చరీరస్య దివ్యభావో విధీయతే |

బృహ్మోత్మకతయా ధ్యానమాత్మానశ్శుద్ధిరీరితం |

విష్ణోస్వరూపస్మరణం మనశ్శుద్ధిరిహోఽచ్యతే |10

ప్రసాదతీర్థగ్రహణాత్ ప్రాణశుద్ధిరుదాహ్వాతా |

వాక్కుద్ధిశీర్తనాద్విష్ణోః శ్రవణాచ్ఛ్రేతయోర్మతా |

ఏవం శుద్ధిపరో విప్ర స్సాక్షాన్నారాయణో మతః | “

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

పలాయంతే శరీరస్థాః పాతకాస్తస్య దర్శనాత్ |

విచింత్య పాపపురుషం శ్మశానస్తంభసన్నిభం |

ఉపపాతకరోమాణం మహాపాతకవిగ్రహం |

సంశోష్యవాయుబీజేన వహ్నిబీజేన దాహయేత్ |

అమృతీకరణంకుర్యాద్వారుణేనామృతాత్మనా |

గాత్రందాహ్యం పృథివ్యా చ వ్యోమ్నాచేంద్రియకల్పనం |

ఏవం సంశోధయేద్దేహం పూరకుంభకరేచక్తే | 15

విస్తరేణాపి వక్ష్యామి భూతశుద్ధిం నిశామయ |

భూతశుద్ధిం వినానైవ హ్యధికారోఽన్య పూజనే |

విచింత్యహృదయేవిష్ణుం సంస్థితంపరమేపదే |

బహిర్విర్గమయేత్తం తు సుషుమ్నా దక్షిణేన తు |

వృత్తమండలమధ్యస్థం సహస్రాదిత్యసన్నిభం |

మంత్రాత్మానం తు తం ధ్యాత్వా హ్యుపరిద్వాదశాంగులే |

ప్రభాచక్రం తు తదధస్తత్వాద్విష్ణోత్పసంయుతం |

నిష్కళం మంత్రదేహం చ చింతయేత్పురుషోత్తమం |

తదధస్తాత్స్మరేద్భూమిం చతురశ్రాం తు పీతలాం |

శబ్దాద్వైపంచభిర్యుక్తాం వజ్రలాంఛనలాంఛితాం | 20

పురప్రాకార సుసరిద్ద్వీపార్ణవ సమాకులాం |

బాహ్యంస్వదేహీవిశతీం పూరకేణ విచింతయేత్ |

జాన్వోపాదతలం యావత్తావద్వాప్తాం క్రమేణ తు |

కుంభకేణ చ తాం పృథ్వీం మంత్రసూక్ష్మస్వకేతనః |

శనైశ్శనైః లయంకుర్యాత్ గంధశక్తో చ తాం పునః |

రేచయేద్గంధశక్తిం చ సర్వభూతేష్వయం విధిః |

బహిష్ఠాంపూరకేణైవ హ్యంతఃకుర్యాల్లయం నయన్ |

కుంభకేనైవతన్మాత్రే రేచకేన బహిఃపీతీ |

తోయాఖ్యే చ మహాధారే తతస్తోయం చ వైష్ణవం | 25

ససముద్రసరితస్తోతో రసషట్కంఠ సౌషధి |

అర్ధచంద్రసమాకార కమలధ్వజ శోభితం |

వారుణంవిభవం భావ్యం ధ్యాత్వా తేనాధవిగ్రహం |

సంపూర్ణపూరకాఖ్యేన కరణేనశనైశ్శనైః |

ఊరుమూలాచ్చజాన్వంతం శరీరమండలంస్వకం |
 ఏనాఖిలం తు సంవ్యాప్తం కుంభకేన స్మరేద్ద్విజాః |
 తన్మధ్యే వారుణమంత్రం ధారణాఖ్యం విచింత్యత |
 అమయం విభవం సర్వం తన్మంత్రే విలయం గతం |
 తన్మధ్యే రసశక్తో తు సాశక్తిర్వహ్నిమండలే |
 రేచకేన వినిశ్చిప్య తథా వహ్నిశ్చ వైభవం |30
 త్రికోణభవనాకారం దీప్తమద్భిర్విభూషితం |
 విద్యుచ్ఛంద్రార్కనక్షత్ర మణిరత్నైశ్చ ధాతుభిః |
 స్వప్రకాశశరీరైశ్చాప్యశరీరైశ్చ ఖేచరైః |
 చిహ్నితం స్వస్తికైర్దిష్టైర్ ద్యాత్వేనం విభవంమహత్ |
 తైజసం మునయశ్చాథ తన్మంత్రం విధినాస్మరేత్ |
 తన్మండలాంతరస్థం ప్రోచ్ఛరన్వై తమేవ హి |
 ప్రవిష్టం పూర్వవద్ధ్యాయేత్ తేనైవ కరణేన తు |
 ఆనాభేషాయుపర్యంతం వ్యాప్తం కృత్వా విధాయ చ |
 తమేవ విభవంసర్వం తైజసం పరిభావయేత్ |
 తన్మంత్రవిగ్రహం శాంతం తన్మంత్రందానలాత్మకం |35
 రూపశక్తో లయంయాతం శక్తిస్సంవిస్మయాతు సా |
 తయా మంత్రశరీరస్థం స్వశక్త్యావిలయాకృతం |
 రేచకేన తు తాం శక్తిం బాహ్యధారే బహిఃక్షిపేత్ |
 తతస్తు వాయుబీజం వై విభవం బాహ్యతస్మరేత్ |
 వృతంరాజోపలాభం తు బింబైర్యుక్తం స్వతేజసైః |
 పూర్ణం నానావిదైర్గంధై రనేక్షైస్తద్గుణైస్తథా |
 స్వమంత్రేణ సమాఖ్యాతం ధారణాభ్యేన సంస్మరేత్ |
 తథా స్వరూపం తన్మంత్రం ద్యాత్వోద్చార్య సమాహరేత్ |
 పూర్వోక్తకరణేనైవ వాయవ్యం విభవంతు తం |
 అధిష్ఠాత్మ లయంయాంతం స్మృత్వా తం చ మహాబలం |40
 స్ఫుర్జనాఖ్య మహాశక్తో తాం శక్తిమవిసశ్వరం |
 వ్యాప్తం నిత్యామనిత్యాం చ స్వశక్తివిభవన్వితం |
 శబ్దాభ్యే తు మహాధారే నిశ్చిపద్వ్యోమమండలే |
 ద్యాత్వాపి విభవం సర్వం వ్యోమాఖ్యం విగ్రహద్బ్రహ్మిః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

నానాశక్తి సమాకీర్ణం తద్రూపందాంజనప్రభం |

అవిగ్రహైశ్శబ్దమయైః పూర్ణంసిద్ధిరసంఖ్యకైః |

తన్మంత్రే ధారణామంత్రం వ్యోమాఖ్యం సంస్మరేత్పునః |

ధారయంతం స్వమాత్మానం స్వసామర్థ్యేన సర్వదా |

శబ్దమాత్రస్వరూపం చ వ్యాపకం విభవేష్యపి |

ధియా చ సంపరిచ్ఛనం కృత్వా విన్యస్య విగ్రహే |45

ప్రాగుక్తకరణేనైవ ఏన వ్యాప్తం తు భావయేత్ |

ఆకంఠాద్బ్రహ్మరంద్రాంతం వ్యోమాఖ్యం విభవేన చ |

సంధార్యకుంభకేనైవ యావత్కాలంతు యోగినః |

ధ్యాయేత్పరిణతం పశ్చాత్ స్వమంత్రేణ తదంబరం |

వ్యోమాఖ్యం ధారణామంత్రం శక్తో పరిణతం స్మరేత్ |

తాంశక్తిం బ్రహ్మరంద్రేణ ప్రయాంతిమనుభావయేత్ |

యుక్తాంశక్తిచతుష్కేణ గంధాద్యేనావినశ్యరీం |

ఆశ్రయే నిష్కళమ్మంత్రం తదధిష్ఠాత్మసమ్మతం |

సమంత్రం విభవం భౌతమేవమస్తం నయేత్త్రమాత్ |

చైతన్యం జీవసంభూతం స్వస్ఫురస్తారకోపమం |50

భావనీయం తు విశ్రాంతం నిస్సృతం భూతపంచకాత్ |

నిష్ప్రపంచే పరేమంత్రే పంచశక్త్యాత్మ విగ్రహే |

అనేన క్రమయోగేన జీవాత్మానమాత్మనా |

ఈక్షతేతద్బ్రహ్మకాశే త్వచలం సూర్యవర్చసం |

స్ఫురద్యుతిభిరాకీర్ణమీశ్వరం వ్యాపకం పరం |

తతో మంత్రశరీరస్థం సమాధిందాభ్యసేత్పరం |

గంధతన్మాత్రపూర్వాభిః యుక్తత్వాత్పంచశక్తిభిః |

హేయంచేత్తమిదంబుద్ధ్యా యదా తత్త్వానబ్ధంహితః |

అత్యుష్ణోఽకృతఃకృత్యశ్చ మంత్రహృత్పద్మసేవనాత్ |

షష్ఠిపదేహ్యత్మతత్త్వజ్ఞానరజ్జుబలేన చ |

హృత్కేటరాధ్వనిర్యాం తం స్వాత్మానం స్వాత్మనాస్మరేత్ |

భా రూపనాడిమార్గేణ మంత్రవహ్ని శ్శిఖాత్విషా |

పద్మసూత్రప్రతికాశా సుషుమ్నాచోర్ధ్వగామిని |

తద్బ్రహ్మరంద్రగస్నాక్షాత్ సుఖద్యోతనసత్తమ |

శనైశ్చనైశ్చ స్వాత్మానం రేచయేజ్ఞానవాయునా |
 మాత్రకారణషట్కం చాప్యేవమవ్యాపకం త్యజేత్ |
 ప్రాప్నుయాద్చ తదూర్ధ్వం తు యఃపరాత్ ప్రభువిగ్రహాత్ |
 ఉదితో జాయతే తత్ర తేజఃపుంజోహ్యనూపమః |
 తత్ప్రభా చక్రనాభిస్థ స్వానందానందనందితః |
 పరంపరాత్పరస్యాస్య పరతత్వస్య వై తతః | 60
 తత్త్వం నిర్ముక్తదేహస్య కేవలస్య చిదాత్మనః |
 ఉదితో హి మహానంద స్సాశక్తిర్వైష్ణవీ పరా |
 అలుప్తకర్మకర్తారం జీవం కృత్వా తమాత్మనాత్ |
 యత్రోదితా చ తత్రైవపునరేవావతిష్ఠతే |
 తద్దశసంకల్పనిర్ముక్త మవాచ్యం మునిసత్తమాః |
 ఏవంస్వస్థానమాసాద్య త్యక్త్వా భౌతం చ విగ్రహం |
 తరస్థితో దహేత్పిండం శక్తి తన్మాత్రవర్జితం |
 షట్కేణం విశిఖాసారం నిర్గతం తృణరూపిణం |
 సంస్థితస్సాధకోనిత్యముక్తస్వాత్మ శరీరిణీ |
 ఇచ్ఛానిర్మితనోత్తేన మంత్రజేన తు వహ్నినా | 65
 అద్వహ్నిదేశాదారభ్య తం పిండం జ్వలితం స్మరేత్ |
 దక్షిణాగ్రకరాంగుష్ఠ పాంతదేశేరమక్షరం |
 ధ్యాత్వాయుగాంతహుతభుగ్రూప జ్వాలాశతావృతం |
 తేన స్వవిగ్రహం ధ్యాయేత్ ప్రజ్వలంతం సమంతతః |
 నాభికందాంతరేదేశే నేత్రమంత్రేణ పావకం |
 ధ్యాయేజ్ఞ్వా లాగుణోపేతం తం నయేత్తేన భస్మసాత్ |
 దహనేనస్వకం దేహం హృన్మంత్రం భావయంస్తతః | 70
 దేహజాంభావయేజ్ఞ్వా లాం మంత్రనాథే లయం గతః |
 భస్మరాశి సమప్రఖ్య శాంతాగ్నిం తదనుస్మరేత్ |
 ధ్యాత్వా తన్ని సుతేనైవత్వమృతౌఘేన చాంబరాత్ |
 ప్లావయేద్దేహజం భూతిం సర్వంధ్యాయేత్సుధాత్మికాం |
 తత్రాదారమయాం శక్తిం మధ్యే విన్యస్యవైష్ణవీం |
 బీజభూతాం చ సర్వస్య తదుత్థందాంబుజం స్మరేత్ |
 షడత్వతత్వభూతం చ సీతం తేజోమయంశుభం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

మండలం త్రితయాత్పూర్ణం స్ఫురత్కరణభాస్వరం |
మంత్రాత్మానం చ తన్మద్యే ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుం |
నిష్కలంకేవలంశుద్ధం పంచసన్మంత్ర విగ్రహం |
తన్మంత్రశక్తిభిర్భూయో భావయేన్నూర్చితం ద్విజాః | 75
వ్యోమాదోపంచభూతీయ మాత్రమీశ్వర పంచకం |
తేభ్యఃప్రసారితం చైవ వ్యోమాద్యం విభవం స్మరేత్ |
సంయోగజనితంపిండం ధ్యాయేద్విభవపంచకాత్ |
సహస్రసూర్యసంకాశం శతచంద్రగభస్తిమత్ |
నిర్మలంస్పటికప్రఖ్యం జరామరణ వర్జితం |
జనిత్వేనాస్యపిండం తు పరమం భోగమోక్షయోః |
సాధనంసహజంసర్వదేహినాం మునిసత్తమాః |
సమాధితఃక్రమేణైవ సమ్యసంక్షాళనేన చ |
స్వపదాన్నిస్తరంగాచ్చ కృత్వాశక్త్యాసహోదయం |
స్వానందం చ మహానందాత్ స్వానందాచ్ఛాశయేత్తతః | 80
మారీచంనాభికంచక్రం తస్మాద్దూషం స్వకం చ యత్ |
సూర్యకోటిప్రతీకాశం ప్రస్ఫురంతం స్వయాఽభయా |
కదంబగోళకారం చ నిశాంబుకణనిర్మలం |
ఏవం మానసమానీయ స్వస్థానాత్స్వాత్మనా ద్విజాః |
విశేన్మంత్రశరీరం చ బృహ్మరంద్రేణ పూర్వవత్ |
జ్యోత్స్నానాడిపథేనైవ ప్రవిశ్యచ కదాంతరం |
స్వవాచకంభావయన్వై ధ్వనినా నిష్కలేనతు |
తతస్తు నిష్కళన్మంత్రాద్యావద్భౌతికవిగ్రహం |
పంచోపనిషదాత్మాన మాసాద్యాలోకవిగ్రహం |
స్వమంత్రాదమృతౌషేన సేచయేద్విగ్రహం స్వకం | 85
తతస్సమాత్రంతద్బింబమాకృష్ట హృదయేన్యసేత్ |
నిస్తరంగాపరాశక్తిః మహానందమయా చ సా |
స్వానందం చ ప్రభాచక్రరూపమాత్మీయ విగ్రహం |
సుషుమ్నాం తాదృశంమార్గం పిండమంత్రం చ నిష్కళం |
సత్తాడ్వ్యమంత్రశక్త్యో ధారయేత్ స్వరపంచకం |
తేషాంవిర్భావసిద్ధో యః పిండస్తత్సముదాయకః |

స్థూలసూక్ష్మపరాభ్యేన త్రివిధేన తు సత్తమాః |
 కరణేనోదితాస్సమ్యక్ శుద్ధిరేషా చ భౌతికీ |
 అనయాచేంద్రియాణాం చ శుద్ధిరుక్తా మహాత్మభిః |
 ఉపాసకేనకర్తవ్యా పిండశుద్ధిర్మునీశ్వరాః |90
 పశ్చాద్భాగఃప్రకర్తవ్యో బాహ్యభ్యంతర భేదాః |
 మునయ ఉచుః-
 బృహ్మన్న నుగ్రహోఽస్మాకం సర్వథా భవతాకృతః |
 యాగాంగభూతామంత్రేక్ష భూతశుద్ధిర్యథా తథా |
 ఆత్మశుద్ధిర్నవక్తవ్యా పూర్వోక్తాభావనా మయా |
 జీవోయం బృహ్మభావేన స్వాత్మానం శోధయేత్కథం |
 ముఖ్యేయమాత్మనశ్శుద్ధిః స్వాత్మా ప్రాప్తో పితామహా |
 కిం త్వంగభూతా యాగస్య భూతశుద్ధిరిహోదితా |
 శ్రేభగవానువాచ-
 మునయస్వాత్మ శుద్ధిర్ని ముఖ్యైవాత్మ సమాగమే |
 అంగభూతాపి విజ్ఞేయా వాక్యాభ్యాసేన కేవలా |
 అశక్నువన్ భావయితుం వాక్యమేవసమభ్యసేత్ |95
 బృహ్మోవాహం నసంసారీ నిత్యముక్తో న శోకభాక్ |
 అచ్యుతోఽహమనంతోఽహమవ్యయోస్మి స్వరూపతః |
 ఇతి వేదోపనిషదా భావనాహ్యత్మశోధినీ |
 తస్యః ప్రకారం వక్ష్యామి భవంతోమేనుయాయినః |
 బృహ్మణఃప్రకృతిర్ద్వేధా జీవాజీవవిభేదతః |
 అజీవప్రకృతిఃప్రోక్తా హరిణాక్షేత్రలక్షణా |
 క్షేత్రజ్ఞ లక్షణాభిన్నా ప్రకృతిర్ద్వేవసంజ్ఞితా |
 క్షేత్రస్యధారణాదామా జీవోఽయమజ ఏవ హి |
 ధార్యం వేద్యం శరీరం హి క్షేత్రమిత్యభిధీయతే |
 క్షేత్రసంధారణాద్బ్రహ్మాన్! క్షేత్రజ్ఞాత్మా ప్రకీర్తితః |100
 ధార్యం తస్య శరీరం హి జీవోఽయమవధార్యతాం |
 క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరాత్మా స్వతంత్రస్వాశ్రయో హరిః |
 ప్రయోజకఃపోషకశ్చ ప్రకాశక ఇతీరితః |
 ద్రష్టాశ్చోతాఽనుమంతా చ ధారకోరంజకోఽచ్యుతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

అస్మాత్సత్త్వం సదాభావ్యం పరమాత్మని కేశవే |
క్షేత్రం చ భగవాన్విష్ణుః క్షేత్రజ్ఞోపి హరిర్మతః |
సర్వనామాసర్వరూపస్సర్వస్సర్వ రసస్స్మృతః |
అచిన్నైవ వినాతి కోహం కన్యోస్మి కుత్ర చ |
నాతోబృహ్మాత్మకత్వేన బోధస్తస్య విధీయతే |
అహమస్మీతి బోధోఽయం చేతనస్య స్వతోమతః |105
తస్మాద్బృహ్మాత్మకత్వం చ బృహ్మధారత్వముచ్యతే |
ఆత్మనశ్చామరశ్చబ్ధో బృహ్మాత్మత్వ విభావనాత్ |
విమోక్షస్సంస్మృతేర్విప్రా చేతనస్వైవ నిశ్చితః |
ప్రకృతేర్దేహరూపాయాః కర్తుత్వం పురుషం వినా |
విజ్ఞేయం బంధనాయైవ తత్తత్త్వమవిజానతాం |
అచేతనస్య కర్తుత్వే స్వరూపస్యచ్యుతిర్మతా |
ఆత్మనోపి చ కర్తుత్వం బంధనాయైవబోధితం |
అస్వాతంత్యాద్భరీరత్వా దాశ్రితత్వాద్విశేషతః |
స్వాతంత్ర్యేణ చ కర్తుత్వే స్వస్వరూపాచ్యుతిర్మతా |
తస్మాత్సర్వాత్మనాత్స్వస్య పరస్యాపిహ్యనాత్మనః |110
ఆత్మత్వం తత్స్వరూపత్వం జీవ ఏవ విభావయేత్ |
ప్రణమేద్భగవద్బుద్ధ్యా విశ్వం చిదచిదాత్మకం |
కుర్యాత్సర్వాణికర్మాణి వాసుదేవాత్మకాని హి |
బృహ్మార్పణం బృహ్మహవిబృహ్మగ్నౌ బృహ్మణా హుతం |
బృహ్మప్తేనగంతవ్యం బృహ్మకర్మసమాధినా |
ఆత్మనో బృహ్మభావత్వం భావయేద్బంధముక్తయే |
బోధితం శ్రుతివాక్యైశ్చ స్మృత్యాగమశతైరపి |
నాహందేహో న చ ప్రాణో నేంద్రియాణి తదైవ చ |
న మనోఽహం న వై బుద్ధిర్నైవ చిత్తమహంకృతః |
నాహంపుట్త్వం న సలిలం న చ వహ్నిస్తథాఽనిలః |115
నచాకాశో న శబ్దశ్చ న స్పర్శశ్చ తథా రసః |
న హి గంధో న రూపం చ న మాయాఽహం న సంస్కృతః |
అహమాత్మా చ సర్వేషాం సాక్షీచేతా సనాతనః |
బ్రహ్మస్మీతి న సంసారీ తత్త్వమస్యాది వాక్యతః |

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరేవమభేదో బృహ్మణా సమం |
 భూతానామాత్మనశ్శుద్ధి రుదితా మునిసత్తమాః |
 అభేదం జీవవర్గ్యోర్యజ్ఞానాతి మైవ హి |
 తావదాచరిచ్చైవసిద్ధిః కల్పస్వతైరపి |
 అంతర్యాగవిహీనస్యపూజా భవతి నిష్ఫలా |
 అతోవస్సంవిధాన్యమిహ్యంతర్యాగం సమాసతః |120
 ఇతి చతుర్థఃపాదే- భూతశుద్ధికథనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః |
 బృహద్బ్రహ్మ చతుర్థే-ద్వితీయోఽధ్యాయః |
 భగవత్పురిచర్యా(నిత్యారాధన విధిః)ప్రకరణం
 బృహ్మోవాచ-
 పద్మాసనేస్వస్తికో వా తథాయోన్యాసనే ముదా |
 స్థిత్యానిర్బాధ దేశే తు ధ్యానయోగం సమాచరేత్ |
 నాభిమేఢాంతరే ధ్యాయేత్ శక్తిమాధారరూపిణం |
 తదూర్ధ్వే కాలకూర్మం తు విమలందీప్త విగ్రహం |
 కూర్మాకారంపరందేవం శంఖచక్రగదాధరం |
 తస్యాంకేపి చ నాగేంద్రం పూర్ణచంద్రనిభాననం |
 “ఘణాసహస్రసంపూర్ణం మదాఘూర్ణితలోచనం |
 చక్రలాంగలహస్తం చ ప్రణమంతం పరాత్పరం |
 తదూర్ధ్వం వసుధాందేవీం కుంకుమక్షోధసన్నిభాం |
 హేమరత్న విచిత్రాంగాం ప్రసన్నవదనేక్షణాం | 5
 బద్ధాంజలింశిరోదేశే సంస్మరంతీం విభోస్మరేత్ |
 చతుర్థాభాజితే క్షేత్రే నాభిమేఢాంతరస్థితే |
 ఏవమాధారశక్త్యాధ్యా సంస్మరేద్దేవతా ఇమా |
 నాభౌక్షీరార్ణవంద్యాయేత్కుందేందు దవళాకృతిం |
 ప్రోతోరశ్మిభిరాకీర్ణం పూర్ణచంద్రనిభాననం |
 గంభీరవిగ్రహం ధ్యాయేత్త్రూపవంతమరూపిణం |
 తతస్సముత్థితంపద్మం ధ్యాయేత్క్షీరార్ణవోదరాత్ |
 ప్రశాంతపావకాకార ముదయాదిత్యవర్చసం |
 శ్వేతద్వీపం తతో ధ్యాయేద్వైకుంఠమ్ చతుర్విధం |
 వైకుంఠం దివ్యలోకం చ తథా జనపదంస్మరేత్ |10

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

వైకుంఠందివ్యనగరం విమానం చ తథా విధం |
తత్రానందమయంసాక్షాద్భావయేద్ రత్నమండపం |
తస్మిన్ సహస్రశిరసం దేవమాసనరూపిణం |
సహస్రమణిజ్యోత్స్నాభి దీప్యమానరుచిస్మరేత్ |
ధర్మంజ్ఞానం చ వైరాగ్యం ఐశ్వర్యం చ క్రమాదిమాన్ |
ఆసనస్యస్మరేత్పాదా నాగ్నీయాదిషు వైష్ణవః |
పురుషాకృతయస్సర్వే స్థితాస్సిహ్మాసనాదధః |
మహోత్సాహమహావీర్యా భగవత్పరధారకాః |
పూర్వాది దిగ్గతాజ్ఞేయా ధర్మాదీనాంవిపర్యయాః |
అధర్మం చ తథాఽజ్ఞానమవైరాగ్యమనైశ్వరం |15
పురుషాకృతయశ్చేమే బంధాకకుసుమారుణాః |
ప్రాగీశానదిశోర్మధ్యే ప్రాగాగ్నేయదిగంతరే |
నైఋతివారుణీమధ్యే పాశీవాయుదిగంతరే |
ఋగ్వేదాద్యం చతుష్కం తు పీఠం హయనరాకృతిం |
ఈశానసోమయోర్మధ్యే ప్రాగంతక దిగంతరే |
రాక్షసాంతకదిగ్మధ్యే వాయుసోమదిగంతరే |
కృతాద్యంయుగబృందం తు కృష్ణంవృషనరాకృతీ |
సర్వే చతుర్బుజా ఏతే ద్వాభ్యాం పీఠవిధారకాః |
ద్వాభ్యాంమౌలిబద్ధాభ్యాం ప్రణమంత్యాసనస్థితం |
తేషాముపైసంచింత్యం పీఠంబుద్ధ్యయం పరం |20
అవ్యక్తమంబుజంశ్వేతం తదూర్ధ్వేఽష్టదళం స్మరేత్ |
తదూర్ధ్వే సూర్యబింబం తు సూర్యకోటిసమప్రభం |
తదూర్ధ్వే వహ్నిబింబం తు వహ్నికోట్యయుతప్రభం |
తమోరజశ్చ సత్త్వం చ గుణానేతాన్ క్రమాత్స్మరేత్ |
ప్రణవస్య నతశ్చైవ తత్సంజ్ఞౌ తనుమద్యగౌ |
బుద్ధ్యాది సత్త్వపర్యంత తత్త్వమంత్రగణాస్స్మృతాః |
తతశ్చిదాసనం దద్యాత్పరాహంతా స్వరూపకం |
ఆనాభి హృదయాంతం తు పంచదా భాధితే పదే |
సముద్రాద్యాసనాంతం తు చతుర్భుకల్పయేత్పదైః |
ఏకేనపంచమేవైవ పద్మాద్యాసనకల్పనం |25

భూతాన్యాధారశక్త్యంత మేతచ్ఛమాత్మకంగణం |
 వాగాదికం తథాఽనంతే భువి శ్రోత్రాది పంచకం |
 మనః క్షీరార్ణవం ధ్యాయే దహంకారంతతోంబుజం |
 ద్విరష్టకం చ ధర్మాద్య మాసం చాపి విధిస్స్మృతః |
 అథావ్యక్తం తదూర్ధ్వస్థ మవధాతం సరోరుహం |
 తమఃప్రభృతయప్రోక్తా గుణాహ్యాహ్నా త్రయాత్మకాః |
 ఏకేకాలంవదంత్యేతద్భూతాది త్రితయాత్మకం |
 చిదానందమహంతాస్థం పుమాంసం సంవదే విదుః |
 అథవా గరుడంధ్యాయేదూర్ధ్వంచైవ చిదాసనాత్ |
 ఆత్మానమంతరాత్మానం పరమాత్మానమేవ చ | 30
 జ్ఞానాత్మానం తతో ధ్యాత్వా పద్మమష్టదళం తు యత్ |
 తస్యపూర్వాది భాగేషు విమలాద్యాశ్చ శక్తయః |
 “విమలోత్కర్షణీజ్ఞానా క్రియాయోగా తథైవ చ |
 ప్రహీసత్యాతదైశానా మధ్యే శక్తిరనుగ్రహా |
 చామరాందోళిత కరా విచింత్యా నవమూర్తయః | ‘
 జగత్ప్రకృతయే మధ్యే యోగపీఠాయ వై నమః |
 దివ్యం చ యోగపర్యంకం తత్రాఽనంతాసనం స్మరేత్ |
 తద్భోగదివ్యశయ్యాయాం మహావైకుంఠనాయకం |
 శ్రీభూభ్యాసహితందేవం సర్వాత్మానం హరింస్మరేత్ |
 మానసైరుపదారైస్తు పూజయేన్మంత్రపూర్వకం | 35
 ఆవాహనాదిభిస్తత్ర మంత్రమూర్తౌ జగత్ప్రభుం |
 లక్ష్మ్యాసహసమానీయ సూక్తాభ్యాం న్యాసవిద్యయా |
 పురుషారాధనేసర్వం సూక్తపూర్వం విచింతయేత్ |
 తథైవ పూజయేదంతే మహాపురుషవిద్యయా |
 స్తుత్వానత్వాపరిక్రమ్య సబద్ధాంజలిరానతః |
 గృహాణమానసీంపూజాం యథార్థ పరిభావితాం |
 ఇతి సంప్రార్థ్యవిధినా మానసం హోమమాచరేత్ |
 సంకల్పజనితైర్ద్రవ్యైః పవిత్రైఃపారమార్థికైః |
 బాహ్యప్రక్రియయాసశ్వత్ పురస్తాద్వక్ష్యమాణయా |
 యజేత కమలాకాంతం భోగైస్సాంస్పర్శికాదిభిః | 40

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః
 ప్రాపణాంతం విధాయాథ కారిణంసంస్మరేద్గురుం |
 జీవంతమథవాతీతం తస్మైదద్యాత్తతోఽఖిలం |
 పితృణ్యంప్రీణయేచ్ఛైవ ప్రాపణాంశేన మంత్రవిత్ |
 జీవితోఽప్యథవాతీతాన్యథార్థేనైవ చేతసా |
 పరివారాన్ స్మరేత్సర్వాన్ వక్ష్యమాణా విశేషతః |
 కారణేమయిసంలీనాన్మనసాఽఽనీయభూరుహాన్ |
 తత్తన్మంత్రప్రయోగేన లయప్రక్రియయా యజేత్ |
 కుర్యాచ్చ మానసే హోమం సంస్కారంచేష్టదంశుభం |
 త్రిగుణాధారమధ్యస్థే త్రికోణేత్రిగుణాఽనల్ |
 ద్యానారణీం తు నిర్మద్య చిదగ్నిమవతార్య చ |45
 సంస్కారైస్సంస్కృతం కృత్వా వక్ష్యమాణధియాబుధః |
 త్రిలక్షణస్థానగతే వైష్ణవే జాతవేదసి |
 నాదావసానగమనా త్తారికాయాఃపరిష్కృతం |
 బ్రహ్మాంహవిర్లహీత్వాఽథ బ్రహ్మరంద్రేణసంవిశేత్ |
 తతో వహ్నిగృహాఘృత్వా సర్పిర్నంస్మత్యశాస్త్రతః |
 కుర్వీతసకలంకృత్వా తేనాజ్యేన యథావిధి |
 తతో హోమావసానం తు సకలంకర్మమానసం |
 సన్న్యసేత్ప్రేమభావేన వక్ష్యమాణధియా హరౌ |
 కథితో మానసోయాగః కార్య ఆదేహపాతనాత్ |
 బాహ్యయాగం ప్రవక్ష్యామి వాసనామలశాంతయే |50
 బహిర్వేద్యాదిదేశస్య ద్రవ్యైస్తద్భావనేక్షితైః |
 భోగభూతైర్ధరేరిజ్యా బహిర్యాగస్తు సంస్కృతః |
 మండపాదివినిర్మాణం వేదీవిరచనం తథా |
 ప్రాగుక్తం వో మునిశ్రేష్ఠాస్సూర్యాయ యజనే యథా |
 వైకుంఠవైభవం స్మృత్వా స్మృత్వాప్రాకృతవైభవం |
 ఉభయోరాశ్రయం బృహ్మ హృది సూత్రమివస్మరేత్ |
 ఆధారశక్తిమారభ్య శరీరే యద్విచింతితం |
 పూజితంభావనాద్రవ్యైర్బహిరావాహయేద్ధి తత్ |
 వైకుంఠవనభూషీర నిత్యముక్తజనాంస్తథా |
 విచింత్య కుసుమైర్ద్దివ్యైసుషుమ్నా వర్జ్మనా బహిః |5

ఆనయేద్రచితేదామ్ని స్తంభతోరణమండితే |
 తత్ర సంపూజయేద్దేవం సాంగంసాయుధభూషణం |
 తత్రాదౌ యోగపీఠస్య పశ్చిమేగురుపూజనం |
 గురుపూజార్థమాధారే పాత్రందివ్యం నివేశయేత్ |
 పూజయేద్గంధపుష్పాద్వై రాత్మనోగురుసంతతిం |
 గురుంనారాయణాభిన్నం ధృతబాహుచతుష్టయం |
 ధృతోర్ధ్వపుండ్రంపద్మాక్షమాలయా సమలంకృతం |
 కృపయాభగవత్తత్త్వం బోధయంతం ముముక్షువే |
 ఉత్తరేభగవద్భక్తా న్నారదాదీన్విచింతయేత్ |
 ప్రణామైర్నామమంత్రైశ్చ పూజయేచ్ఛందనాదిభిః |60
 ద్వారదేవాన్ సమభ్యర్చ్య పీఠదేహంస్తథైవ చ |
 యజ్ఞేన్నారాయణమేవం కోటిబృహ్మాండనాయకం |
 ఘంటాం వామే తు సంస్థాప్య గరుడాంకితమస్తకాం |
 ఓంనమఃపూర్వముచ్ఛార్య జగద్వనిపదం తతః |
 మంత్రాఽత్రస్తతస్వాహా మనుర్ఘంటార్చనే తతః |
 దక్షిణే శంఖసంస్థానం తత్రాధారం ప్రకల్పయేత్ |
 అగ్నిమండలామాధారం దశతత్త్వసమన్వితం |
 శంఖం సూర్యమయంధ్యాయేత్ కలాద్వాదశ సంయుతం |
 మధ్యే తు పోడశకలం చంద్రబింబం విచింతయేత్ |
 పూరయేత్తీర్థతోయేన కుంభస్థేన మహాత్మనా |65
 తీర్థాన్యావాహయేత్ తత్ర దేవం తత్ర ప్రపూజయేత్ |
 ఆవాహనం స్థాపనం చ సంముఖీకరణం తథా |
 సన్నిరోధాఽవకుంఠం చ సకళీకరణం పునః |
 అమృతీకరణంకుర్యాన్ముద్రయా ధేనుసంజ్ఞయా |
 శంఖందేవమయం ధ్యాత్వా పంచపాత్రాణివై పునః |
 పాద్యార్ఘ్యాచమనార్థం చ ప్రోక్షనార్థమథాపరం |
 శుద్ధోదకంపంచమం తు క్రమేణైవ తు ధారయేత్ |
 ఆధారోపరిసంస్థాప్య తోయద్రవైశ్చ పూరయేత్ |
 వామేకలశమాధారే స్థాపయేన్మూలవిద్యయా |
 మాతృకాంప్రతిలోమాం చ తత్త్వన్యాసం విశేషతః |70

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

తేజస్సూర్యకలోపేతం మూలవిద్యాక్షరాణి తు |
తీర్థాన్యావాహ్య కలశే తుళసీకుసుమోదకైః |
సంపూజ్యసప్తధామంత్ర్య సంరక్ష్యాస్త్రేణవాగ్యతః |
ప్రదర్శ్యసురభీం తత్ర పూతంతోయం విభావయేత్ |
తేనోదకేనశంఖం చ పాత్రాణ్యన్యాని పూరయేత్ |
గంధపుష్పాణిద్రవ్యాణి దృగ్గోచరతయాన్యసేత్ |
ప్రక్షాళ్యమూలమంత్రేణ శోధ్యసంశోషణాదిభిః |
పాత్రాణిపూతతోయేనచోద్ధరణ్యాప్రపూరయేత్ |
విష్ణుక్రాంతాచదూర్వా చ శ్యామాకం పద్మకం తథా |
పాద్యపాత్రేప్రదేయాని తుళసీతోయమేవ చ | 75
సిద్ధార్థకాంతిలాందూర్వాన్ సర్వపాన్సితతండులాన్ |
తోయక్షీరఫలాన్యర్ఘ్యే ద్రవ్యాణి పరిపూరయేత్ |
ఏలాలవంగతక్కిల పుష్పాణ్యాచమనీయకే |
సర్వాషధిసుగంధీని స్నానీయేతులసీం తథా |
అన్యస్మిన్యపి పాత్రేతు తోయమాదాయసర్వతః |
నిక్షిపేన్మూలమంత్రేన స్పృశన్ పాత్రాని పాణినా |
ముద్రాంకామదుఘాం తత్ర ప్రదర్శ్యజలభాజనే |
తేన పాత్రాంభసాప్రోక్ష్య మండలం మండపం తథా |
యాగద్రవ్యాన్యశేషాణి తాడయేదస్త్రమంత్రతః |
మూలేనపావయేత్పశ్చాత్ తత్సర్వంభోగతాం వ్రజేత్ | 80
తతో విష్ణుం నమస్కృత్య శ్రీభూభ్యంసహితం తథా |
ఆధారశక్తిమారభ్య యోగపీఠాంతమేవ చ |
పూజయథ్గంధపుష్పైశ్చ తన్నామాని సముచ్ఛరన్ |
ప్రణవాదినమోంతం చ జేంతంనామ తథైవ చ |
పూజనే సర్వదేవానాం నామమంత్రఃప్రకీర్తితః |
పీఠేన తం పాదపీఠం ద్వారదేవమ్స్తథైవ చ |
పూజయేత్పరయా భక్త్యా తతో దేవం సమర్చయేత్ |
ద్యాత్వా నారాయణమైవం నాగభోగేస్థితం ద్విజాః |
దోర్భిశ్చతుర్భిస్సంయుక్తం దివ్యసద్గుణమండితం |
పంచశక్తిమయందివ్యం పంచోపనిషదైస్తథా | 85

సాంగంసావరణంసాస్త్రం మణిభూషణభూషితం |
 ఆవాహ్యకర్ణికాయాం తు దేవదేవం సమర్చయేత్ |
 ఆవాహనంచాసనం తు స్థాపనం సమ్ముఖం తథా |
 సన్నిధౌకరణమైవ సకళీకరనంపునః |
 ప్రతిమాయాంప్రకర్తవ్యం తత్ర ముద్రాప్రదర్శనం |
 ప్రాణప్రతిష్ఠా కర్తవ్యా తత్త్వన్యాసో విశేషతః |
 పంచోపనిషదాబీజం మంత్రన్యాసమథాచరేత్ |
 మూలవిద్యాక్షరన్యాసం తథా సూక్తం చ పౌరుషం |
 మునయః ఊచుః-

ఆవాహనాది కర్తవ్యం సూక్తముద్రాప్రదర్శనం |
 పంచోపనిషదంబీజం మంత్రన్యాస ఉదీరితః |90
 తేషాం తు లక్షణజ్ఞానం వక్తవ్యం కమలాసన |
 యత్కత్వా తు ప్రకర్తవ్యం శ్రీమదారాధనం హరేః |
 శ్రీబృహ్మోవాచ-

ఊర్ధ్వంజలిమధఃకుర్యాదియమావాహనీమతా |
 సేయం తు విపరీతాస్యాత్ ముద్రాస్థాపనకర్మణి |
 బాహ్యంగుష్ఠద్వయాముష్టిముద్రా స్యాత్సన్నిధౌపనీ |
 అంగుష్ఠగర్భిణీసైవ ముద్రాస్యాత్ సన్నిరోధని |
 ఉత్థానముష్టియుగళా సంముఖీకరణీమతా |
 అన్యోన్యతర్జనీయుగ్మ బ్రామణాదవకుంఠనీ |
 మాత్మకాకేశవాఖ్యా చ తత్త్వన్యసశ్చ వై పునః |
 కరాంగ దశతత్వానాం న్యసనాత్సన్నిధిర్భవేత్ |95
 సాళగ్రామమణౌ యంత్రే మండలే ప్రతిమాసు చ |
 నిత్యం పూజాం హరేఃకుర్యాం న తు కేవలభూతలే |
 పంచోపనిషదం న్యాసః శ్రూయతామవిలంబితం |
 రహస్యస్సర్వతంత్రాణాం హరిణా చ ప్రకీర్తితం |
 “షోమ్నాశ్చపరాయేతి పరమేష్ట్యాత్మనే నమః |
 యాంనమో నమసాయుక్తం పరాయపురుషాత్మనే |
 రాంనమశ్చపరాయేతి తతో విశ్వాత్మనే నమః |
 వాంపరాయనివృత్త్యామా జేతోనమఃపునఃపునః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

లాం నమః పరాయేతి తథా సర్వాత్మనే నమః |

ఇతి మూర్ధ్ని చ నాసా హృద్గుహ్యపాదేషు విన్యసేత్ | 100

ఆత్మనశ్చహరేశ్చాపి తస్మాదసంపరమాద్భుతః |

తస్మాత్సర్వాత్మనావిప్రుః పంచోపనిషదో న్యసేత్ | “

సంచింత్యనిత్యమమలం స్వప్రకాశమనామయం |

సచ్చిదానందమద్వైతం భగవద్విగ్రహం ద్విజాః |

మూలాంతే దేవదేవాయ పాద్యాదీన్కమశోఽర్చయేత్ |

కల్పయామీతి సూక్తస్యఋచాహ్యేకైకయాఽథవా |

పంచామృతైశ్చ శుద్ధోద్దైః తథా సంస్నాపయేద్ధరిం |

కుంభోదకైస్సాన్మనమంత్రైః సంస్కృతైస్తీర్థవారిభిః |

మహాభిషేకవిధినా స్నాపయేత్పురుషోతమం |

తథా హ్యేచమనందేయం దేహోద్వర్తనకం తథా | 105

థౌతమాచమనందేయముపవీతం చ పాదుకా |

హృదయాదిమహామంత్రాన్ సన్యసేన్మూలవిద్యయా |

కర్ణికాయాన్యసేద్దేవం ధ్యాత్వా వైకుంఠవైభవం |

తతోఽభ్యుపాజనంకుర్యాత్ భూషణాయుధపూజణం |

హృదయాదిమహామంత్రై హృదయాదీన్ ప్రపూజయేత్ |

పాదమారభ్యమూర్ధాంతం ద్వాదశాంగేషు పూజయేత్ |

ప్రణవాదినమోష్ఠైశ్చ కేశవాద్వైప్రపూజయేత్ |

పాదజానూరు జఘనః కటినాభ్యుదరేషు చ |

హృత్కంఠబాహువదన లలాటేషు క్రమాదిమాన్ |

పూజయేత్పరయాభక్త్యా గంధపుష్పైర్మహామతే | 110

ప్రణవాదినమోష్ఠైశ్చ కేశవాద్వైప్రపూజయేత్ |

పాదజానూరు జఘనః కటినాభ్యుదరేషు చ |

హృత్కంఠబాహువదన లలాటేషు క్రమాదిమాన్ |

కిరీటాదీననుధ్యాయ చతుర్బాహుచతుర్ముఖాన్ |

కృతాంజలిపుటాన్మూర్ధ్ని దివ్యరూపాన్ ప్రపూజయేత్ |

కిరీటాదీననుధ్యాయ కిరీటాయ నమో వదేత్ |

దక్షిణేశ్వరే దక్షకుండలాయ నమస్తథా |

వామకుండలమానందాయ వామతో వనమాలికాం |

ప్రణవాదీర్నమోతోఽయం సర్వత్ర మనురీరితః |
 శ్రీమత్తుల్యస్య చ నమః పురతోహరమేవ చ |
 శ్రీవత్సం కౌస్తుభంకాంజీప్తం పీతాంబరమనుస్మరేత్ |
 ఆంగుళీయం చ వలయమంగదంపాదభూషణం |
 భగవద్భూషణాన్యేవం పూజయేత్కుసుమోత్కురైః |115
 సుదర్శనం హేతిరాజం రక్తవర్ణం కృతాంజలిం |
 ఆలోకయంతం లక్ష్మీశం పురుషం మూర్ధ్ని ధారిణం |
 భగవచ్ఛక్రమమజ్వాలామాలివరాయుధం |
 నందకాఖ్యం తథా ఖడ్గపురుషం ఖడ్గిధారిణం |
 తదైవ పద్మపురుషశిరస్సార్థధరం నమేత్ |
 సర్వం దివ్యాయుధం నత్వా పాదసంవాహినీస్తథా |
 చతుర్భుజం నాగరాజం కృతాంజలిపుటం స్మరేత్ |120
 హలం చ ముసలంచైవ ధారయంతం హరేర్ముఖం |
 పిబంతముల్లసత్స్మర సహస్రఫణమండలైః |
 ఏవం సంపూజ్య దేవేశం శ్రీదేవీం దక్షిణే యజేత్ |
 భూదేవీ వామతఃపూజ్యా నీళాంచాగ్రే సమర్చయేత్ |
 విమలాద్యాస్తు సంపూజ్యా దళేష్వానీత చామరాః |
 వాసుదేవాదయఃపూజ్యాః పూర్వాదిక్రమతోబుధైః |
 వాసుదేవస్సీరపాణిః ప్రద్యుమ్న శ్చాఽనిరుద్ధకః |
 దిక్షుకోణేషు తత్పత్న్యో లక్ష్మీర్దేవీరతిర్ఘృషా |
 ద్వితీయావరణం పశ్చాత్కేశవాద్యాస్సశక్తయః |
 శ్రీర్లక్ష్మీఃకమలాపద్మా పద్మినీకమలాలయా |125
 రమావృషాకపిర్ధన్యా పృథ్వియజ్ఞా తథేందిరా |
 శక్తయఃకేశవాదీనాం సంప్రోక్తాఃపరమేపదే |
 సంకర్షణాదయశ్చైవ సపత్నీకాస్సమంతతః |
 సంకర్షణో వాసుదేవః ప్రద్యుమ్న శ్చాఽనిరుద్ధకః |
 పురుషోత్తమోఽథోక్షజశ్చ నృసిహ్నోఽచ్యుతసంజ్ఞకః |
 జనార్దన ఉపేంద్రశ్చ హరిఃకృష్ణ ఇతీరితాః |
 హిరణ్యాహరిణీనద్యా నిత్యానంతాత్రయా సుఖా |
 సుగంధాసుందరీవిద్యా సుశీలా చ సులక్షణా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

సంకర్షణాది మూర్తీనాం శక్తయస్సంప్రకీర్తితాః |

ఇజ్యామమత్స్యాదయఃపశ్చాత్ సపత్నీకాః పృథక్పృథక్ | 130

వేదావేదవతీధాత్రీ మహాలక్ష్మీసుఖాలయా |

భాగవీ చ తథా సీతారేవతీరుక్మిణీప్రభా |

మత్స్యకూర్మాదిమూర్తీనాం శక్తయస్సంప్రకీర్తితాః |

పశ్చాత్సశక్తయఃపూజ్యా శ్శంఖచక్రాది హేతయః |

శంఖచక్రంగదాపద్మం శార్ఙ్గం ముసలం హున్మీ |

భాణశ్చ ఖడ్గఖేటాది క్షురికా దివ్యహేతయః |

భద్రాసామ్యా తథా మాయా జయా చ విజయాశివా |

సుమంగలా చ నందా చ హేతా రక్షా సురక్షిణీ |

శక్తయో దివ్యహేతీనాం పూజనీయాస్సనాతనాః |

బహిర్లోకేశ్వరపూజ్యాస్సాధ్యాశ్చైవ మరుద్గణాః | 135

నవమావరణం సర్వమర్చయేత్సరమాత్మనః |

పునరర్హ్యాదికం దత్వాధూపదీపాన్ని వేదయేత్ |

వైనతేయాదయఃపూజ్యా విష్వక్సేనాదయస్తథా |

చండాద్యాద్వార్తపాలైశ్చ విష్ణోరతులతేజసః |

ప్రాగుదీప్త్యాం తు సేనేశం సపత్నీకం సపూజయేత్ |

పత్నీం సూత్రవతీం నామ్నా నాగరాజం చ వారుణీం |

వైనతేయం చ కాంతిం చ సుకీర్తిం చ ప్రపూజయేత్ |

గజాననో జయత్సేనో హరివక్త్రస్తధైవ చ |

కాలఃప్రకృతిరిత్యేతే విష్వక్సేనానుయాయినః |

విష్వక్సేనస్తు సేనానీః పార్వదప్రవరో హరేః | 140

చండప్రచండోభద్రశ్చ సుభద్రశ్చ జయస్తథా |

విజయోధాత్మనామా చ విధాతా చ పరోమతాః |

ద్వౌ ద్వౌ పూర్వం సమారభ్య ద్వారదేశేషు కీర్తితాః |

సర్వే చతుర్భుజాఃప్రోక్తా శ్శంఖచక్రగదాధరాః |

పునఃపూర్వం సమారభ్య కుముదాదీన్ ప్రపూజయేత్ |

కుముదంకుముదాక్షం చ పుండరీకాక్ష వామనౌ |

శంకుకర్ణస్సర్వనేత్రం సుముఖం సుప్రతిష్ఠితం |

తి నారాయణం దేవం ముముక్షుప్రయతస్సదా |

పూజయేత్పరయాభక్త్యా నానాసంభారసాధనైః |
 స్నానమాచమనం వాసో బృహ్మసూత్రోత్తరీయకం | 145
 పాదుకాంభూషణాన్యంగే భత్రంచామరమేవ చ |
 చందనంకుసుమాన్యేవం ధూపమష్టాంగముత్తమం |
 దీపం చ దద్యాన్మూలేన పరమాన్నం నివేదయేత్ |
 నివేదనప్రకారస్తు శ్రూయతాం మునిసత్తమాః |
 పూర్వోక్తవిధినా సంయజ్ఞీష్వన్నం యద్ధవిర్భవేత్ |
 పాషండపతితాశుద్ధవికర్మస్థాన్తపేక్షితం |
 శుద్ధసత్త్వగుణోపేతముచ్చాస స్పర్శవర్జితం |
 ఘంటాశంఖనినాదేన మానితం మహానసాత్ |
 జయశట్టైర్నమశ్శట్టైః ముద్ధోపేతమితస్తతః | 150 |
 స్థాపయేత్పరతోవిష్ణోర్మనునా శోధితేషు చ |
 పాత్రేషుపాయసంశుద్ధం సితాజ్యపరిపూరితం |
 సిద్ధౌదనందదిక్షీర మోదకాపూపమండకాన్ |
 పూలికాఘృతపూరం చ శాకరాజిఫలాని చ |
 అన్యాని లోకరమ్యాణి చావిరుద్ధా న శాస్త్రతః |
 తుళసీగంధపుష్పైశ్చ సంపూజ్యాన్నం హరేఃప్రియం |
 సంప్రోక్ష్యాఽర్ఘ్యజలేనైవ సంరక్ష్యాస్తేణసర్వతః |
 ధేనుముద్రాంప్రదర్శ్యాఽథ దేవాయవినివేదయేత్ |
 భోజ్యాసనేసన్నివిష్టం శ్రియాసార్థంజగత్పతిం |
 అర్ఘ్యంపాద్యాదికందేయం పీఠేసంస్థాప్య పూర్వవత్ | 155
 మధుపర్కప్రదాతవ్యః పయోదధిమధుఘృతః |
 దేయమాచమనంపశ్చాత్ తదన్నందర్శయేద్ధరిం |
 ఇదంహవిర్గృహణేశ రచితం తవ భక్తితః |
 ఆపోశనంజలేనైవ కారయేత్పరమాత్మనే |
 ప్రాణాహుతిం ప్రయుజ్యాథ తత్తన్ముద్రాప్రదర్శనైః |
 భోజనంభావయేత్పశ్చాత్ మంత్రరాజం జపన్న్వితః |
 మధ్యేనీరాజయేద్దీపైః శాలిపిష్టవినిర్మితైః |
 రాజికాలవణోపేతైః కృతైరుత్తానభాజనే |
 దృష్టిదోషవిఘ్నాతార్థం దేవదేవేశమచ్యుతే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

పుష్పంపత్రంఫలంతోయం యే మద్భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి|160

తదహంభక్త్యుపహృతమశ్నామీతి వచస్తవ|

ఇదం సంచింత్యదేవేశ ధీనస్య మమ కేశవ|

గృహాణ దేవదేవేశప్రణతస్యదయానిధే|

కృత్వా యవనికాంమధ్యేనైద్యమావేదయేన్నిజం|

సాంగం సావరణందేవం చేతనాపరిచింతయన్|

హేమపాత్రగతందివ్యం జలంచంద్రక పంకిలం|

శేతళం బహుళామోదమభిమంత్య నివేదయేత్|

ఆపోశనం పునర్దత్వా కరోద్వర్తనం తథా|

శుద్ధమాచమనంకుర్యాత్సుగంధేన విశోధయేత్|

భోజ్యాసనాత్ స లక్ష్మీకం దత్వా సద్రత్నపాదుకాం|165

నయేత్స్వీరం జపస్సూక్తం తాంబూలంప్రోక్ష్యసార్వయేత్|

పునస్సంపూజయేద్భక్త్యా కుసుమైర్ధూపదీపకైః|

ధూపస్మంత్రేణదేవస్య ధూపయేదలకావళిం|

నీరాజయేద్విధానేన నానావాద్యాభివాదనైః|

ఆదర్శం దర్శయేత్పశ్చాత్ ప్రణిపాదప్రదక్షిణం|

కుర్యాత్ స్తుతిం స్థిరాంభక్తిం ప్రార్థయేత్పురుషోత్తమాత్|

అపరాధక్షమాప్యథ వ్యజనైశ్చామరైరపి|

సంపూజ్య భుక్తశేషేణ బలిం భువివినిక్షిపేత్|

చండాదిద్వారపాలానాం సర్వేషాం చ దివౌకసాం|

దద్యాదుదకపూర్వం తు హవిశ్శేషం ద్విజోత్తమాః|170

అంత్యర్చాపౌరుషస్యాస్య సూక్తస్య సురసత్తమాన్|

విష్ణుర్పితంచతుర్భాగం క్రమాద్దన్యస్య చార్పయేత్|

అనంతతార్క్ష్యసేనేశ పవిత్రాణాం నివేదయేత్|

తీర్థేనసహితం హవ్యం పృథక్పాత్రే ప్రతిక్షిపేత్|

సర్వేభ్యో విష్ణుభక్తభ్యః ప్రసాదం తీర్థసంయుతం|

దత్వాత్మానం చ మనసా కృతార్థం భావయేత్ప్రతీ|

దానోహంభావయేత్పశ్చాత్స్వామినం భావయేద్ధరిం|

చేతనాచేతనంసర్వం శరీరం స్వామినస్స్మరేత్|

ఆత్మనో ధారకందేవం హరిమాత్యతయా స్మరేత్|

స్వకర్తృత్వం పరిత్యజ్య తదాజ్ఞాపాలనేన హి |175
 కర్తవ్యం నోచితంకర్మ యావదాత్మస్థితిర్భవేత్ |
 స్వరూపస్థితయాశ్రిత్య భగవచ్ఛైషవైభవం |
 ఆకాంక్షేన్నిత్యనిరవద్యత్యంత భగవత్సుఖం |
 పరమైకాంతికాత్యంత పరభక్తి పరో భవేత్ |
 తేనైవ నిత్యకైంకర్య స్వరూపం స్థితిమేష్యతి |177
 ఇతి భగవత్పరిచర్యాప్రకారో (నిత్యారాధన విధిః)నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః |

అథ త్రితీయోఽధ్యాయః-

అగ్నియజన విధిః

బృహ్మోవాచ-

అథాఽగ్నియజనం వక్ష్యే వైష్ణవస్య విశేషతః |
 పూజాంతే సర్వదా హోమా ఋహ్మణస్య విధీయతే |
 న్యాయార్జితైస్సాదవైశ్చ దాన హోమార్చనాదికం |
 కుర్యాన్నోచేదధోయాతి నారాయణపరాఙ్ముఖః |
 హోమాంతే పితృయాగంస్యాత్ప్రద్యుమ్నాది దియో ద్విజాః |
 వైష్ణవేష్టిశ్చకర్తవ్యా హ్యజ్ఞేయం పరమాత్మనః |
 వైదికస్తాంత్రికో విప్రాః మఖోయం ద్వివిధస్మృతః |
 అధికారస్యభేదాత్తు యోనోపైతిహరేషదం |
 భూమింవిశోద్య యత్నేన సమంకుర్యాద్విచక్షణః |
 కుండం తు తత్ర కర్తవ్యం హస్తమాత్రేణ యత్నతః |5
 ఆత్మనఃపంచమాంశోయం హస్త ఇత్యేకశాఖినః |
 కర్తృర్దక్షిణహస్తస్య మధ్యమాంగుళిపర్వణః |
 చతుర్వింశతిభిర్దస్తః పూర్వోక్తాద్విగుణోమతః |
 యుగానామసురోదేన విజ్ఞేయస్సర్వకర్మసు |
 పంచమాంశేననిఖనేదంతఃకోణచతుష్టయం |
 దిశిదిశ్యంతరంచైవ పార్శ్వస్థలచతుష్టయం |
 ఏవం సు లక్షణం కృత్వా బహిఃకుర్యాచ్చమేఖలాం |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

ద్వాదశాష్టచతుర్మానాం స్వాంగుళైశ్చ ప్రకల్పయేత్ |
చతుష్కంత్రితయంకుర్యా దేవంస్యాన్మేఖలాక్రమః |
కుండస్యపశ్చిమేభాగే యోనింకుర్యాత్సులక్షణం |10
అశ్వత్థపత్రసదృశీం కుండే కించిత్ప్రతిస్థితాం |
షట్ చతుస్త్యంగులాసాపి భవేన్నిమ్నాక్రమాద్ద్విజాః |
విస్తారేణాపి సా యోనిర్భవేత్పంచదశాంగులా |
మూలంనాళం తథాఽగ్రం వ్యుత్తమాత్యష్టచతుస్త్రికం |
తన్మానాంగుళమానంస్యాత్ తదేతత్కుండలక్షణం |
ఏకహస్తస్యకుండస్య ప్రకారోఽయం ప్రదర్శితః |
ద్విహస్తకుండమప్యేవం ద్విగుణీకృతమేఖలం |
నాభిరప్యధవాకుండ మేకమేఖలకం భవేత్ |
సంక్షేపకర్మసు తథా వర్తులం ప్రోద్యతే మయా |
చతుష్కోణైకహస్తస్య బాహ్యకుండస్య లక్షణం |15
సమంవిధాయసూత్రేణ బ్రామయేదభితో ద్విజాః |
కోణేకోణే యదధికం తద్దిక్ష్యేవ వినిర్దిశేత్ |
కుండం చ వర్తులంకుండం తతస్యాదర్శచంద్రకం |
దిశిచోత్తరకుండోఽథ కోణభాగేఽర్థభాగతః |
బహిరైంద్ర్యాశ్చవారుణ్యా యత్నాన్మధ్యే తు లాంఛయేత్ |
సంస్థాప్య బ్రామయోదేవమర్థచంద్రం సుశోభనం |
మేఖలాద్యష్టపత్రాణి వర్తులస్యవిభోదత |
పద్మాకారంభవేదేతత్పుణ్యం సర్వఫలప్రదం |
శతహోమేఽరత్నిమాత్రం తదర్థముష్ఠిసమ్మితం |
ద్విహస్తమయుతేలక్షే చతుర్హస్తముదీరితం |20
దశలక్షేషు షట్ హస్తం కోష్ఠమష్టకరం స్మృతం |
ఏకహస్తమిదంకుండం ఏకహస్తే విధీయతే |
లక్షాణాందశకరంయావత్తావద్ధస్తేన వర్ణయేత్ |
దశహస్తమిదంకుండం కోటిహోమేపి శస్యతే |
ఇతి వా కుండమానంస్యాన్ మేఖలామానముచ్యతే |
కుండానాంయాద్యశంకరూపం మేఖలానాంచ తాద్యశం |
కుండానామేఖలాస్త్రిసృ సత్వాదిగుణరూపతః |

ముష్టిమాత్రే తు తాః ప్రోక్తా ఉత్పేదాయామతస్సమాః |
 ద్వ్యేకర్థాంగులమానేన భవంతిమునిసత్తమాః |
 అరత్ని మాత్రేకుండేస్యస్తా స్తద్వ్యేకాంగుళాత్మికాః |25
 ఏకహస్తమితేకుండే వేదాగ్నినయనాంగుళాః |
 మేఖలానాంభవేదంతః పరితేనేమిరంగుళాత్ |26
 ఏకహస్తస్యకుండస్య వర్ణయేత్తాంక్రమాత్సుధీః |
 దశహతాంతమన్యేషా మర్థాంగుళవశాత్ పృథక్ |
 కుండేద్విహస్తే తాన్ జ్ఞేయారసవేదగుణాంగుళాః |
 చతుర్థస్తే తు కుండే తావతావస్య ఋత్వర్క గుణాంగుళాః |
 కుండేరసకరే తాస్సుర్దశాష్టర్షంగుళాన్వితాః |
 వసుహస్తమితేకుండే భానుపంక్త్యష్టకాంగుళాః |
 దశహస్తమితేకుండే మనుభానుదశాంగుళాః |
 హోతురగ్రేయోనిరాసా ముపర్యశ్వత్థపత్రవత్ |30
 ముష్ట్యరత్నైకహస్తానాం కుండానాం యోనిరీరితా |
 షట్ చతుర్ద్వ్యంగుళాయామ విస్తారోన్నతిశాలినీ |
 ఏకాంగులం తు యోన్యగ్రం కుర్యాదీషదధోముఖం |
 ఏకైకాంగుళతోయోనిం కుండేష్వన్యేషు వర్ణయేత్ |
 యావద్ ద్వయక్రమేణైవ యోన్యగ్రమపి వర్ణయేత్ |
 స్థలాదారభ్యనాళమ్నాద్యోన్యా మధ్యే సరంద్రకం |
 నార్పయేత్కేణకుండేషు యోని హోమపరాయణః |
 కుండానాంకల్పయేన్మధ్యే నాభిమంబుజసన్నిభాం |
 తత్తత్కుండానురూపం వా మానమన్యానిగద్యతే |
 ముష్ట్యరత్నైకహస్తానాం నాభిరుత్సేధమానతః |35
 నేత్రవేదాంగుళోపేతాం కుండేష్వన్యేషు వర్ణయేత్ |
 యావద్ద్వయక్రమేణైవ నాభిం పృథగుదారధీః |
 యోనికుండేయోనిమట్టం కుండేనాభిం వివర్ణయేత్ |
 నాభిక్షేత్రం త్రిదాభిత్వా మధ్యే కుర్వీతకర్ణికాం |
 బహిరంశద్వయేనాష్టాపత్రాణి పరికల్పయేత్ |
 కుండానాంనవకంప్రోక్తం స్వస్వకర్మానుసారతః |
 ముముక్షూణాం వైష్ణవానాం చతురశ్రం ప్రకీర్తితం |

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

సకామానాం క్షత్రియాణాం వర్తులంపరికిర్తితం |

వైశ్యానామర్థచంద్రాభాం శూద్రాణాంత్ర్యశ్రమీరితం |

ఏతద్వర్ణానుసారేణ న నిషిద్ధంకదాచన |40

విశేషకామ్యహోమే తు సర్వేషామఖిలాని తు |

పుత్రార్థం తు చతుర్థాం తు యోనికుండే ప్రకీర్తితం |

అర్ధేంద్వాఖ్యం తు సర్వేషాం వశ్యాదిశుభకర్మణి |

శత్యక్షయార్థేత్ర్యశ్రంస్యాద్ వర్తులం శాంతికర్మణి |

చేదమారణయోకుండం షడశ్రం తు ప్రకీర్తితం |

పద్మాభం వృష్టిదంప్రోక్ష మష్టాశ్రం రోగనాశనం |

విప్రాణాంచతురశ్రం తు మఖే నిష్కామకామయోః |

చతురశ్రంనివృత్తానాం సర్వేషామేవమీరితం |

స్వరూపం చ ప్రవక్ష్యామి సంస్కారం చ విశేషతః |

"ప్రాచ్యాంశిరస్సమాఖ్యాతం బాహుదక్షిణసామ్యయోః ||45

ఉదరంకుండమిత్యక్షం యోనిఃపాదౌ తు పశ్చిమే |

స్థండిలే వా ప్రకర్తవ్యో నిత్యహోమౌ మనీషిణా |

విచారకుండనిర్మాణే బహుఃప్రోక్షా విచక్షణైః |

అష్టాదశ చ సంష్కారాః కుండానాం తు ప్రకీర్తితాః |

వీక్షణం ప్రోక్షణంచైవ తాడనాభ్యుక్షణే తథా |

ఖననంపూరణంచైవ సమీకరణమేవ చ |

కుట్టనంమార్జనం లేప త్రిసూత్రీకరణేపునః |

అర్చనం వజ్రకరణం చతుఃపథ విభావనం |

తనుపాదాక్షీకరణం సంస్కారాష్టదశస్మృతాః |

వీక్షణంమూలమంత్రేణ శరేణప్రోక్షణం మతం |50

తేనైవతాడనందర్భైః వర్మణాఽభ్యుక్షణం మతం |

అస్త్రేణ ఖననంచాగ్నేర్హస్త్రమంత్రేణ ప్రపూరణం |

సమీకరణమస్త్రేణ సేచనం వర్మణామతం |

కుట్టనం హేతిమంత్రేణ వర్మమంత్రేణమార్జనం |

విలేపనంకలారూపకల్పనం తదనంతరం |

త్రిసూత్రీకరణంప్రోక్షం మేఖలాపరివేష్టనం |

అర్చనంగంధపుష్పాద్యైః అస్త్రేణధృడతాం నయేత్ |

హృన్మంత్రేణకుశైశ్చైవ తత్ర కుర్యాచ్చతుష్పదం |
 కవచేనైవకర్తవ్యం తనుపాదాక్షిపాటనం |
 పూర్వోక్తభూతశుద్ధ్యాది పాత్రాసాదనమేవ చ | 55
 పూజనం ద్వారదేవానాం మండపస్య చ పూజనం |
 కృత్వా సంప్రార్థ్య చ గురుం యాగకర్మసమారభేత్ |
 సంస్థాప్య ప్రోక్షణీపాత్రం ప్రక్షాళ్య చ స్వచం స్వవం |
 ప్రాణానాయమ్య మనసా శ్రీమద్వైకుంఠవైభవం |
 స్మృత్వా జప్త్వా మను పరం శ్రీమదష్టాక్షరం సుధీః |
 ఆజ్ఞయావాసుదేవస్య తేనైవాహం ప్రవర్తితః |
 దానోఽహమధునాసమ్యగార్జితైర్యజ్ఞసాధనైః |
 స్వాత్మానంసర్వగం సర్వశరీరం పురుషోత్తమం |
 యత్కే స్వరూపసంప్రాప్తిద్వారా క్షంకర్యసిద్ధయే |
 కుండేవా స్థండిలేవాపి రేఖాస్తిస్సప్రకల్పయేత్ | 60
 ఊర్ధ్వగాఃప్రాక్ప్రతీచీస్తీస్సశ్చోత్తర దక్షిణాః |
 ప్రాగగ్రాణాం స్మృతాదేవా ముకుందేశపురందరాః |
 రేఖానాముదగగ్రాణాం బృహ్మ వైవస్వతేందవః |
 ఆదాయాష్టదళంమధ్యే షట్కీణం త్ర్యశగర్భితం |
 కేవలాష్టదళంవాపి వైష్ణవానాం ప్రకీర్తితం |
 సర్వాణ్యభ్యర్చ్య తారేణ యోగపీఠమథార్చయేత్ |
 ఋతుస్నాతాంమహాలక్ష్మీ మానయేత్కుశవిష్టరే |
 సంపూజ్య లక్ష్మీమనునా పద్మాక్షీంపద్మసంభవాం |
 క్షీరాంబురాశిసంభూతాం విష్ణోరనపగామినీం |
 మాతరంసర్వజగతోరిరంసుం విష్ణుమానయేత్ | 65
 తిష్ఠంతమ్మతుదానాయ కర్తారమఖిలేశ్వరం |
 రేతోరూపం సమానీయ వహ్నించాఽరణిసంభవం |
 వైష్ణవాయతనాద్వాపి విష్ణుయాగ సముద్భవం |
 ఆనీతం పాత్రమధ్యస్థం క్రవ్యాదాంత్ర వివర్జితం |
 చతుర్భుజైవ సంస్కారైస్సంస్కృతం వీక్షణాదిభిః |
 యోజయేద్వహ్ని బీజేన చైతన్యంపావకే తదా |
 తారేణమంత్రితంమంత్రీ ధేనుముద్రాఽమృతీకృతం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

అస్త్రేణరక్షితంపశ్చాత్ కవచేనాఽవకుంఠితం |

అర్చితంత్రైపరిబ్రామ్య కుండన్యోపరిదేశికః |

ప్రదక్షిణం స తారం చ మంత్రమష్టాక్షరం జపన్ | 70

ఆత్మనోఽభిముఖం వహ్నిం జానుభ్యామవనీంగతం |

విష్ణువీర్యధియాదేవ్యా యోనావేనం వినిక్షిపేత్ |

పశ్చాత్తయోప్రదాతవ్యం విధినాఽఽచమనాదికం |

వహ్ని మంత్రేణప్రజ్వాల్య తత్ర ధ్యానం సమాచరేత్ |

విన్యసేదాత్మనోదేహం మంత్రైర్విహ్వహవిర్బుజీ |

జిహ్వస్థు త్రివిధాప్రోక్తా గుణభేదేన కర్మసు | 75

వైష్ణవైస్తు సదాపూజ్యా సాత్విక్యో యాగకర్మసు |

హిరణ్యాకనకారక్తా కృష్ణాన్యాసుప్రజాయతే |

బహురూపా చ రిక్తా చ సాత్విక్యః పరికీర్తితాః |

కామ్యకర్మసు రాజస్యస్తామస్యః క్రూరకర్మణి |

నోపయుక్తా వైష్ణవానాం విష్ణోరాజ్ఞానువర్తినాం |

లింగపాయుశిరోవక్త్ర పూణనేత్రేషు సర్వతః |

హిరణ్యాయాం న్యసేద్ధిమానంతర్యామిణమాస్మరన్ |

వహ్నిరంగమనూన్యస్యే త్తనావుక్తేనవర్తనా |

సహస్రార్చిస్స్వస్తిపూర్ణ ఉత్తిష్ఠపురుషః పునః |

ధూమవ్యాపీ సప్తజిహ్వోద్ధనుర్బుద్ధుతభుక్తమాత్ |

హృదయాదిషడంగేషు మూర్తిరష్ట్రైన్యసేత్పునః |

జాతవేదస్సప్తజిహ్వ హవ్యవాహనసంజ్ఞకః |

అశ్వోదరజసంజ్ఞోఽస్య పునర్వైశ్వానరాహ్వయః |

కౌమారతేజాస్సాద్విశ్వముఖోదేవముఖస్తథా | 80

తారాగ్నయోపదాద్యాస్యూర్ నత్యంతా వహ్ని మూర్తయః

మూర్ధాక్షిపార్శ్వకట్యంస భృకూటీపార్శ్వకేషు చ |

విష్ణౌత్మకంస్మరేద్వహ్నిం శంఖచక్రగదాధరం |

పద్మహస్తం చతుర్బాహుం హేమాభరణభూషితం |

పరిపించేత్తతస్తోయైర్విశుద్ధైర్ మేఖలోపరి ||

దర్భైరగర్భైర్మధ్యస్థ మేఖలాయాంపరిస్తరేత్ |

నిక్షిపేద్దిక్షుపరిధీన్ ప్రాచీవర్ణం నరోత్తమాః |

ప్రాదక్షిణ్యేన సంపూజ్యాస్తేషు బృహ్మదిమూర్తయః |
 వైశ్వానర జాతవేదో లోహితాక్ష ఇహావహ |
 సర్వకార్యాణి మే దేహి స్వాహావహ్ని మనుస్మృతః | 85
 పూజయేద్గంధపుష్పాద్యైః యజ్ఞకాస్తైప్రదీపయేత్ |
 ప్రదీప్తైర్గౌప్రకర్తవ్యం సృక్కువాది విశోధనం |
 పాణిభ్యాం సృక్సువౌద్యత్వా కృత్వా తావప్యధోముఖౌ |
 త్రిశఃప్రతాపయేదగ్నౌ దర్భానాదాయ మంత్రవిత్ |
 తదగ్రమధ్యమూలాని శోధయేత్తైర్యథాక్రమాత్ |
 గృహీత్వా వామహస్తేన ప్రోక్షయేద్దక్షిణే న తు |
 పునఃప్రతప్యతౌ మంత్రీ దర్భానగ్నౌ వినిక్షిపేత్ |
 ఆత్మనోదక్షిణేభాగే స్థాపయేత్తౌకుశాస్తరే |
 ఆజ్యస్థాలీమథాదాయ ప్రోక్షయేదస్తవారిణా |
 తస్యామాజ్యం వినిక్షిప్య క్షిపేత్తత్పూతయేకుశే | 90
 పవిత్రీకరణంహ్యేతత్ కుశౌసందీప్యవర్మణా |
 నీరాజ్యాజ్యంక్షిపేదగ్నౌ వభిద్యోతనమీరితం |
 కుశాన్త్రజ్వాల్వదాస్త్రేణ ఘృతాక్తాన్జాతవేదసి |
 న్యసేదుద్ద్యోతనంప్రోక్ష మథోత్సావనమాచరేత్ |
 గృహీత్వాఘృతమంగారాన్ ప్రత్యూహ్యగ్నౌ జలంస్పృశేత్ |
 అంగుష్ఠోపకనిష్ఠాభ్యాం దర్భేప్రాదేశసంమితౌ |
 ధృత్వోత్పన్నీయాదస్త్రేణ ఘృతముత్పవనంత్వదం |
 తద్వద్ధృదయమంత్రేణ కుశాభ్యామాత్మ సంముఖం |
 ఘృతేసంప్లవనంహ్యేతే సమ్స్కృరాష్టడుదీరితాః |
 ప్రాదేశమాత్రం సగ్రంధి దర్భయుగ్మంఘృతాంతరే | 95
 నిక్షిప్యభాగౌ ద్వౌక్యత్వా పక్షౌశుక్లేతరౌ స్మరేత్ |
 వామేనాడీమిడాం భాగే దక్షిణే పింగలాంపునః |
 సుషుప్త్యాంమధ్యతో ధ్యాత్వా కుర్యాద్దోమం యథావిధి |
 స్థువేణ దక్షిణాద్భాగా దాదాయాజ్యం హృదాముదా |
 జహుయాదగ్నయేస్వాహేత్యగ్నేర్ దక్షిణలోచనే |
 వామతస్తద్వదాదాయ వామే వహ్ని విలోచనే |
 జహుయాదధనోమాయ స్వాహేతి హృదయాణునా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

మధ్యాదాజ్యం సమాదాయ మధ్యేపాలవిలోచనే |
జహుయాదగ్నిషోమాభ్యాంస్వాహేతి హృదయాణునా |
హృన్మంత్రేణ స్థువేణాజ్యం భాగాదాదాయదక్షిణాత్ |100
జహుయాదగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేతి తన్ముఖే |
ఇత్యగ్నినేత్ర వక్తాణాం కృత్వాచోత్పాటనం బుధాః |
సతారాభిర్వాహ్యతీభి రాజ్యేన జహుయాత్పునః |
అష్టాభిరాజ్యాహుతిభిప్రణవేన పునః పునః |
గర్భాదానంపుంసవనం సీమంతోన్నయనం పునః |
అనంతరం జాతకర్మస్యాన్నామకరణం తథా |
ఉపనిష్క్రమణంపశ్చాదన్నప్రాశనమేవ చ |
చౌలోపనయనే భూయో వేదాద్యయనమేవ చ |
గోదానం చ వివాహశ్చ సంస్కారాశుభకర్మణి |
తతశ్చ పితౌ తస్య సంపూజ్యాత్మని యోజయేత్ |105
సమిధఃపంచజహుయాన్మూలార్గ ఘృతసంప్లుతాః |
తదా హృదయమంత్రేణ విధివత్స్వాహా యా వినా |
మహాగణేశమంత్రేణ విష్వక్సేనస్యపార్వదం |
గజాననంప్రజహుయాత్ సంయగేకాదశాహుతీః |
సామాన్యంసర్వమంత్రాణా మేతదగ్నిముఖంమతం |
తతః ప్రజ్వలితేవహ్నౌ పీఠమభ్యర్చ్య వైష్ణవం |
పూజయేత్పరమాత్మానం సాంగంసావరణాయుధం |
పంచవింశతిసంఖ్యక మాజ్యేనాష్టముఖేహునేత్ |
మూలేన వక్త్రీకరణమిదముక్తం నిబోధత |
వహ్నిదైవతయోరైకమాత్మనా సహ భావయేత్ |110
బృహ్మార్పణంబృహ్మహవిర్భుహ్మగ్నౌ బృహ్మణాహుతం |
మూలమంత్రేణజహుయా దాజ్యేనైకాదశాహుతం |
నాడీసంధానముద్ధిష్టమేతదాగమ శాసనే |
శ్రీమద్వైకుంఠలోకం తు ప్రకృతేఃపరముత్తమం |
విరజానగరంవిష్ణోర్విముక్తిమణిమండపం |
స్మృత్వాజ్యేన హునేన్మంత్రైరేకైకామాహుతీంపునః |
తతో వై చరుణా హోమంకుర్యాద్వై మూలవిద్యయా |

పారుషేణతుసూక్తేన శ్రీసూక్తేన చ వై పునః |
 అన్వైర్వా వైష్ణవైస్సూక్తైః తిలాజ్యమధురైరపి |
 పాయసేనాపిపుణ్యేన నానాద్రవ్యైర్యజ్ఞేద్ధరిం |115
 వస్త్రైరాభరణైస్సగ్భిః ఫలైర్నానావిధైరపి |
 శతం సహస్రమయుతం లక్షం కోటిం విధానతః |
 వైష్ణవైర్ద్విజముఖ్యైస్సు జహుయాద్విభవే సతి |
 వైకుంఠపార్వదాన్నిత్యాన్ ముక్తాన్ విష్ణుప్రియానథ |
 నామమంత్రైః ప్రజహుయాత్ప్రత్యహం ముఖ్యపర్వసు |
 ద్వాదశ్యామిష్టకాలే తు సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధవాసరే |
 అన్యేషు చ వివాహాది వ్రతబంధేషు సద్మని |
 వాపీకూపతటాకాదౌ ప్రపాఽఽరామ ప్రరోపణే |
 నవాట్థే జన్మదివసే విష్ణుయాగం సమాచరేత్ |
 దీక్షాయాచోత్సవేప్రాప్తే శయన్యాంబోధవాసరే |120
 పరివర్త ఉపాకర్మ గోదాసే దానకర్మణి |
 యాత్రాదౌగ్రహణేదైవ ప్రాయశ్చిత్తే విశేషతః |
 ప్రతిష్ఠాయాంహరేర్దోలారోహణే విజయోత్సవే |
 కార్తికేమార్గశీర్షే చ మకరేమేషభాస్కరే |
 మలింబుచేసినీవాల్యాం యుగమన్వాదివాసరే |
 రథయాత్రాదమనక పవిత్రారోపణేషు చ |
 అవతారజయంతీషు వైష్ణవానాం సమాగమే |
 ఏవం హోమంవిధాయాథ వైష్ణవంవైష్ణవోత్తమః |
 నైమిత్తికం తతఃకుర్యాద్భాగ్జ్ఞేయం పరమాత్మనః |
 తతస్త్విష్ణుకృతంహుత్వా ఘృతేన మునిసత్తమాః |125
 జలేనవిధినాసంయక్ పరిపిచ్యసమంతతః |
 తతఃపూర్ణాహుతిం దద్యాద్వైష్ణవైర్బ్రాహ్మణైస్సహ |
 ఓం భూరన్నమగ్నయే పృథివ్యై మహతే స్వాహాయా తతః |
 భువో వాయవేదాంతరిక్షాయ మహతేస్వాహాయా తతః |
 స్వశ్చంద్రమసేదిగ్భ్యశ్చ నక్షత్రేభ్యశ్చ స్వాహాయా తతః |
 ఓంభూర్భువస్వశ్చంద్రమసే నక్షత్రేభ్యశ్చ మహతే స్వాహా |
 ఇతి హుత్వా స్థుక్ స్థువౌ చ ఘృతేనాపూర్యతే పునః |

శ్రీ బృహద్భుక్త్యాసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

హోమద్రవ్యాణి నిక్షిప్య నాభౌ సంస్థాప్య వైష్ణవః|

ఋహ్మార్పణేన మనునా దద్యాత్సర్వార్థాహుతిం పునః|

ఇతి సర్వప్రాణబుద్ధిదేహధర్మాధికారతః|130

జ్వరత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసుమనసావాచ కర్మణా|

*హస్తాభ్యసంపద్యామ్యముదరేణ శిశ్నా యత్స్మృతం -

యత్స్మృతం యదుక్తం తత్సర్వం ఋహ్మార్పణం భవతు స్యాహ*|

ఇతి పూర్ణాహుతిందత్వా ద్యాత్వాసాంగం హరిం పునః|

గృహీత్వాత్మాయుషంప్రోక్ష్య ప్రోక్షణీయజలేన చ|

ఆత్మానం కుసుమందత్వా సాంగందేవం విసర్జయేత్|

నారాయణాత్మకే క్షేత్రపాలే బలిమథాచరేత్|

ఋహ్మత్మకతయేంద్రాదీన్ మున్యన్యేన బలింనయేత్|

నిత్యవైమిత్తికోహోమో మయావస్యముదాహృతః|

అన్వాదానాదికంకర్మ యత్కుర్యాన్నిత్యహోమకే|

తతో గురుంభాగవతాన్ పూజయేత్పరయాముదా|135

అనర్చితేగురౌసర్వం నిష్ఫలం భవతి క్షణాత్|

గురురేవహరిస్సాక్షాద్ విష్ణురేవ న సంశయః|

కర్తవ్యఫలసంయోగం హిత్వాయాగం సమాచరేత్|

వైష్ణవస్సాత్మలాభాయ న లాభోఽన్యేమనాగపి|

ఇతి శ్రీబృహద్భుక్త్యా చతుర్థే వహ్నియాగ విధిఃసామ త్రితీయోఽధ్యాయః|

శ్రీబృహద్భుక్త్యా చతుర్థే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రాద్ధవిధానం

మునయ ఊచుః-

పితృయాగఃకథంప్రోక్తో వైష్ణవానాం పితామహ

కింరూప కాశ్చపితరఃకింఫలం వదవిస్తరాత్|

ప్రవృత్తినిరతానాం చ యాసమారాధనక్రియా|

ఏకరూపాఽథవాభిన్నా ఫలభేదోఽస్తివా న వా|

శ్రీబృహ్మోవాచ-

మునయస్సాదుష్యష్టోస్మి లోకనాం హితకామ్యయా|

పితరో హి హరిస్సాక్షాచ్ఛతుర్వ్యాహృత్మకస్తథు యః|

పురా నారాయణంద్రష్టుం నారదో గంధమాదనం|

భగవత్ప్రేమసంపన్నో దైవే పితౄః చ కర్మణి |
 స్థితం దదర్శ దేవేశం నరేణసహితం విభుం |
 తదాశ్చర్యమనా విప్రః కర్మాంతే వాక్యమబ్రవీత్ |5
 దేవదేవేశవిశ్వేశ పరమాత్మన్ పరాత్పర |
 కరోషి కిమిదంకర్మ దైవే పితౄచ కేశవ |
 శ్రీనారాయణ ఉవాచ-
 పితరస్సర్వభూతానా మస్మాకం చ మునేస్స్వయం |
 భగవాన్ వాసుదేవో హి మూలప్రకృతిరుచ్యతే |
 ప్రకృతిర్వో హి భూతానాం యేనసర్వమిదం తతం |
 స్వకర్మణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః |
 పితాహమస్య జగతో మాతా దాతా పితామహః |
 వేద్యం పవిత్రమోంకార ఋక్సామాయజురేవచ |
 గతిర్భూతా ప్రభుస్సాక్షీ నివాసశ్శరణం సుహృత్ |
 ఇతి మామవదత్సార్వం భగవాన్ భూతభావనః |10
 దైవే పైతౄచ భగవాన్ సంపూజ్యః పరమిచ్ఛతాం |
 చతుర్విద్యే నమోదేవస్సర్గాదీన్ ప్రకరోతి హి |
 వేదస్యకారణం బృహ్మన్! సన్మాత్రమభిధీయతే |
 తస్మిన్నాధారభూతా హి సన్నామకమభూజగత్ |
 సూక్ష్మమగ్నేయమగ్రాహ్య మనౌపమ్యమిదం మునే |
 దండాహతోరగీవాసీంర్నిష్క్రియం నామవర్జితం |
 అధిష్ఠానాదభేదేన భాతి ద్రవ్యగుణో యథా |
 సింహక్షయాస్పృశతద్వై స్వాశ్రితం నామరూపయేత్ |
 నిమిత్తభూతం యత్తత్త నమస్వీతి తదేవ తత్ |
 ఆత్మా భవతి సర్వేషాం తత్తన్నామేతికీర్తితం |15
 కారణేస్వాశ్రితంకార్యం సదేవమభిధీయతే |
 కార్యే తదేవ తన్నామ తద్రూపగుణభాగ్భవేత్ |
 తతస్సూక్ష్మమవిజ్ఞేయ మవ్యక్తమమలం ద్రువం |
 ఇంద్రియైరింద్రియార్థైశ్చ సర్వభూతైశ్చ వర్జితం |
 సహ్యంతరాత్మభూతానాం క్షేత్రజ్ఞశ్చైతి కథ్యతే |
 క్షేత్రంశరీరమిత్యహు స్తక్షేత్రం ద్వివిధం స్మృతం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

చిదచిచ్ఛబ్దనిర్దిష్టం తయారాలంబనంచ సః |
చిదోఽభవచ్ఛరీరం హి యదచిచ్ఛేషసంజ్ఞితం |
క్షేత్రజ్ఞో యస్సచిత్తత్యగ్గాత్మాంశో యప్రకీర్తితః |
పరాత్మనోహ్యయంతావత్ క్షేత్రభూతోమతో మమ |20
క్షేత్రజ్ఞోఽప్యయమేవోక్త స్తస్యక్షేత్రద్వయం యతః |
త్రిగుణాద్వ్యతిరిక్తో వై పురుషశ్చేతికల్పితః |
తస్మాదవ్యక్తముత్సన్నం త్రిగుణం ద్విజసత్తమ |
అవ్యక్తవ్యక్తభావస్తా యా సా ప్రకృతిరవ్యయా |
తాం యోనిమావయోర్విద్ధి యోఽసౌ సదసదాత్మకః |
ఆవాభ్యాం పూజ్యతేఽసౌ హి దైవే పితృణాం కర్మణి |
నాస్తితస్మాత్పరోఽన్యో హి పితామాతాఽథవా ద్విజ |
ఆత్మా హి నౌ స విజ్ఞేయస్తతస్తం పూజయావహౌ |
పితా పితామహశ్చాథ ప్రపితామహ ఏవ చ |
ఏతేషామంతరంగో హి విశ్వాత్మా పురుషోత్తమః |25
తదభేదేన యష్టవ్యసర్వేషాం మునిసత్తమ |
సామానాధికరణ్యేన పిత్రాధిక్యతనామకః |
తదంతర్యామియజనం వైష్ణవానాం నిరూపితం |
ముముక్షూణాం చ సర్వేషాం విష్ణోరాజ్ఞానుసారతః |
తేనైషాప్రథితాబృహ్మన్! మర్యాదాలోకభావినీ |
దైవంపితృం చ కర్తవ్యం ఇతి తస్యానుశాసనం |
బృహ్మస్థాణుమరుద్ధక్షో భృగుర్ధర్మస్తథా యమః |
మరీచిరంగిరోఽత్రీచ పులస్త్యఃపులహాకృతుః |
వసిష్ఠఃపరమేష్ఠీచ వివస్వాన్ నోమ ఏవ చ |
కర్ణమశ్వాపి యః ప్రోక్తః క్రోధోవిక్రీత ఏవ చ |30
ఏకవింశతిరుత్పన్నాః తే ప్రజాపతయస్స్మృతాః
తస్య దేవస్య మర్యాదాం పూజయంతస్సనాతనీం |
చిదచిత్పరమాత్మేతి తత్త్వత్రయ విచింతనాత్ |
దైవం పితృంచకుర్వంతి జ్ఞానపూర్వం నిరంతరం |
తే కర్మబంధనిర్ముక్తా జ్ఞానాకారనిషేవణాత్ |
జ్ఞానైకాకారమాత్మానం ప్రాప్నువంతి న సంశయః |

యే తు జ్ఞానమృతే దైవంపితృం కర్మహ్యుపాసనాత్ |
 తే భిన్నఫలభోక్తారస్సంసారం ప్రవిశంతి హి |
 అంతర్యామ్యనుసంధానం ఫలసంగ నివర్తనం |
 ఆత్మన్స్పాయ కర్తృత్వం జ్ఞానమేతద్ధి కర్మణి | 35
 సర్వత్రయజనంవిష్టో రంతర్యామితయామునే |
 వైష్ణవానాంగృహస్థానాం ధర్మోఽయం పారమార్థికః |
 దైవం పితృం చ సతతం తస్యవిజ్ఞాయ తత్త్వతః |
 ఆత్మప్రాప్యాణి చ తతః ప్రాప్ను వంతిద్విజ్జీతమాః |
 స్వర్గస్థా అపి యే కేచిత్ తం నమస్యంతిదేహినః |
 తే తత్ప్రసాదాద్గచ్ఛంతి తేనాదిష్ఠఫలాంగతిం |
 జ్ఞానినాం తు ఫలంవేకం నిర్దిష్టం దైవపితృః |
 అజ్ఞానాం తు ఫలం నానా నిష్ఫలంఖలుచైవ తతే |
 జ్ఞానినఃకర్మకర్తారః కర్మాయత్ప్రతిబంధకం |
 నివర్తస్వాత్మనంప్రాప్తౌ ముక్తా ఏవ భవంతి హి | 40
 యేహి నస్సాస్తదశభిర్గుణైః కర్మభిరేవ చ |
 కలాపంచదశత్యుక్తా స్తేముక్తా ఇతి నిశ్చయః |
 ముక్తానాం తుగతిర్బ్రహ్మన్! క్షేత్రజ్ఞ ఇతి నిశ్చితా |
 స హి సర్వగుణైశ్చైవ నిర్గుణాశ్చైవ కథ్యతే |
 ప్రకృతేర్గుణసంయోగాత్ త్రిగుణపురుషోత్తమః |
 నిత్యాత్మగుణసంపన్నస్సచ సర్వగుణో మతః |
 అవ్యక్తోపి హృద్భ్రాంతోపి దుర్గమాపి మహామతే |
 జ్ఞానేనకర్మమిత్రేణ దుష్టకర్మవ్యపోహ్య చ |
 వ్యక్తిమాయాతి విప్రర్థే భగవాన్ సాత్వతాంపతిః |
 పరమైకాంతినాంగమ్యో నాత్రకార్యవిచారణా | 45
 దృశ్యతే జ్ఞానయోగేన హ్యేవాం చ ప్రస్ఫుటౌ తతః |
 ఏవం జ్ఞాత్వా తమాత్మానం పూజయావస్సనాతనం |
 తం వేదాశ్చాశ్రమాశ్చైవ నానామతసమాశ్రితాః |
 భక్త్యాసంపూజయంత్యాశు గంతిచైవ దదాతి సః |
 ఏ తు తద్భావితాలోకే హ్యేకాంతిత్వం సమాస్థితాః |
 ఏ తదభ్యధికం తేషాం యత్తే తం ప్రవిశంత్యత |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః
 దైవం చ పితృం చ కర్తవ్యం తదాజ్ఞాపాలనాయ హి |
 ప్రీతఃప్రయచ్ఛతి క్షిప్రం ధర్మమేకాంతినాం హరిః |
 ఇతి నారాయణేనోక్తం నారదాయ విష్ణుచ్ఛతే |
 ద్వయోరేకఫలం విప్రా ద్వయోరేకం చ దైవతం |50
 దైవేసాక్షాద్ధరిపూజ్యశ్శంఖచక్రగదాధరః |
 అంతర్యామిదియాపైతే పూజ్యః పితౄదిరూపతః |
 వైష్ణవానాం విశేషోఽయం పితృ కర్మణివర్తతే |
 తదహం సంప్రవక్ష్యామి సంక్షేపాన్మునిసత్తమాః |
 విష్ణుశేషేణయష్టవ్యాః పితరో ద్వాదశేదినే |
 అన్యథా నిరయంయాంతి పితరోయేఽన్యజన్మదాః |
 వైష్ణవానాం విశేషోఽయం దైవేపితృచ కర్మణి |
 పశుపూతో న కర్తవ్యో మున్యన్నేనపరాగతిః |
 న శ్రాధేహ్యమిషాందేయం పితౄణాం చ కదాచన |
 న చామిషాశినపితృ యష్టవ్యాశ్రాద్ధకర్మణి |55
 వైష్ణవస్సతతం పూజ్యా వైష్ణవాట్రాహ్మణాద్విజాః |
 నచ మాంసాశినశ్చైవాః శాక్తాశ్చాపి హ్యవైదికాః |
 లింగినోఽశుచయక్షుద్రా భూతభైరవచింతకాః |
 నానాదేవైకనిరతాః ప్రయోగాదివిధాయినః |
 దేవాన్నసేవినో మంత్రపీఠ విక్రయణశ్చయే |
 ప్రేతాన్నభోజనోవిప్రా న పూజ్యాశ్రాద్ధకర్మణి |
 అనూర్ధ్వపుండ్రీణశ్శంఖచక్రలాంఛన వర్జితాః |
 ఏకాదశ్యన్నభోక్తారో గురుధర్మ వినిందకాః |
 అమేధ్యస్పర్శనిరతాస్త్వక్త విష్ణూత్సవాశ్చయే |
 అగీతాపారసో విష్ణో సామాన్యమతయోద్విజాః |60
 అమంత్రతిలకావామా నిత్యకర్మవివర్జితాః |
 అనుక్తకారిణోఽనుక్తభోజినోఽనుక్తసేవకాః |
 దైవే పితృనవైభిజ్యా జటాభస్మాదిధారిణః |
 మధ్యపానరతానాం చ పాతకౌషధసేవినాం |
 రసవిక్రయాణాంసంగం దూరతఃపరివర్జయేత్ |
 అజ్ఞాతగోత్రప్రవరా విప్రా యే కూటసాక్షిణః |

శ్రాద్ధాదౌ నైవసంభాష్యా విప్రాశ్చాంత్యజ మృత్యయః |
 శ్రాద్ధకాలస్థు సంప్రోక్తో విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా |
 వైష్ణవేన ప్రకర్తవ్యం శ్రాద్ధం సచ్చర్మద్యాయా ద్విజాః |
 నారదాయ మయాప్రోక్తో ధర్మోఽయం మునిసత్తమాః | 65
 మదుకేశకీతమనా నిర్దారాయగతో హరిం |
 నారదేన పురాపృష్టో భగవాన్ మధుసూదనః |
 ప్రపన్నస్త్వం హరే దేవ కథం దేవాంతరం యజేత్ |
 శ్రీ భగవానువచ-
 నచదేవాంతరథియా వైష్ణవైరర్చ్యతే పరః |
 కర్మత్యాగేన మే విప్ర! శాసనంకుత్రవిద్యతే |
 కర్మణామనసావాచా యత్నా త్కార్యం సదైవ హి |
 సముజ్జైరన్మజ్జైర్వాపి యావద్దేహక్షయం ద్విజ |
 వివిక్తంధర్మమేతావత్ సిద్ధానామపి దేహినాం |
 సంసేవ్యమాజ్ఞయామే తు నాత్రకార్యవిచారణా |
 అసిద్ధేనతు కర్తవ్యం జ్ఞానపూర్వం ద్విజోత్తమ | 70
 ఆత్మసిద్ధ్యర్థమప్యేష సిద్ధోఽయం లోకసంగ్రహాత్ |
 నాచరేద్యోపైవైసిద్ధో లోకికంధర్మమగ్రతః |
 ఉపప్లవం స కురుతే ధర్మస్య మమ నారద
 త్యాగార్థర్మస్యలోకస్య గ్లానిర్భవతి సర్వతః |
 తద్ధర్మమహమేవాపి న త్యజామి సనాతనం |
 వివేకజ్ఞైరయంతస్మాల్లోకాచారపథాస్థితః |
 ఆదేహపాతాద్యత్సేన రక్షణీయప్రయత్నతః |
 ఆచారాణాం హి సర్వేషాం ధర్మాణాం మునిసత్తమ! |
 శ్రాద్ధంమేరోచతే యాద్యక్ తాద్యగ్జైర్వా పరం తువై |
 తస్యకాలం విధానం చ యథావదవధారయ | 75
 సితాఽసితేచద్వాదశ్యా వమావాస్యాచ పూర్ణిమా |
 రాహుసందర్శనంచైవ సూర్యసంక్రమణం తథా |
 శ్రాద్ధం తత్రప్రయత్నేన కామ్యం కుర్యాచ్చ భక్తితః |
 నవాన్నప్రాశనేచైవ తీర్థేవాఽఽయతనే హరేః |
 పాత్రేక్షత్రేవ్యసంసిద్ధ ప్రతిష్ఠాయాంపవిత్రకే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

వాపీకూపతటాకానాం వృక్షాణాంపరిరక్షణే |

గోదానాదౌ ధనత్యాగే వ్రతారంభే తదంతః |

శాస్త్రశ్రవణనిష్పత్తావారంభే చ తద్దైవ హి |

వత్సరేవత్సరే విప్ర మిత్రాష్టానాం కుటుంబినాం |

యుగాదిషుచమన్వాదౌ శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః |80

పూజయిత్వా పురాదేవం తర్పయిత్వా హుతాశనం |

పూర్వోక్తేన విధానేన తతస్త్వాహూయవైష్ణవాన్ |

ప్రక్షాళితాంఘ్రిన్ స్వాదాంతాన్ ప్రోక్షితేనాస్త్రవారిణా |

రాత్రౌస్త్రీసంగరహితాన్ విష్ణుసూక్తప్రపారకాన్ |

పవిత్రహస్తాన్ సంశుద్ధాన్ పరనిందావివర్జితాన్ |

సంముఖాన్మంత్రనాథస్య చోత్తరాభిముఖానపి |

ఆసనేషువివిక్తేషు పరిచ్ఛిన్నేషు నారద |

గాయత్ర్యాభస్మరేఖాసు శంకునాస్త్రాన్వితేన వా |

హృదస్త్ర పరిజప్తానా మాసనానామధోర్ద్వతః |

ప్రతిష్ఠాప్యాసనేపూర్వే త్వేకమాదౌతు వైష్ణవం |85

హృద్యుక్తేనాథ తేనైవ స్వధాసంపూజితేన చ |

పితుఃపంక్త్యావసానే తు నామ్నాఽన్యముపావేశయేత్ |

శిరసాసంయుతేనాథ గృహీత్వాపాణినా ద్విజ |

నామ్నాపితామహీయేన ప్రతిష్ఠాప్యాసనే పరం |

నేత్రస్వధావసానేన త్వక్షరేణ స్వమూర్తినా |

ప్రపితామహ నామ్నాతు వైష్ణవంచాపరం న్యసేత్ |

చత్వార ఏవ వై పూర్వం మంత్రపీఠస్యసంముఖాః |

లక్ష్మీమంత్రచతుష్కేణ మాతుస్వస్యకులస్యవా |

అస్త్రేణపితృవర్గస్య తూత్తరాభిముఖంద్వయం |

ప్రాజ్ఞుభౌదైవికౌవిప్రౌ విప్రాస్త్రయ ఉదజ్ఞుఖాః |90

ఏకికోభయత్రస్యా దసంపత్తావితిక్రమః |

పాత్రం వా దైవికంకృత్వా విప్రవికస్తుపైత్తుకే |

ఇతి వా నిర్వపేద్బ్రాహ్మే నిర్దనశ్చాన్యదాచరేత్ |

సంపత్తావపిపాత్రాణా మేకైకస్యత్రయస్త్రయః |

పితౌదేవైష్ణవప్రోక్తాః చత్వారోవైశ్వదేవికాః |

ద్వావాపి దైవికప్రోక్తా వేక్షేకోవా న దోషభాక్ |
 స్యాన్మాతామహికేషేవ మేకోవైశ్వదేవికే |
 మాతామహీ తు కర్తవ్యం షడ్ దైవత్యమథాపి వా |
 పార్వణద్వయకంవాస్యాన్మనీనాంమతభేదతః |
 ఆసనాదిప్రదానేన స్థాపితాన్ వైష్ణవాన్ ద్విజాన్ |95
 ద్వాదశార్థేనమంత్రేణ పూజయేద్విధినా కమాత్ |
 మంత్రన్యాసశ్చసర్వేషాం కర్తవ్యోద్వాదశాక్షరైః |
 ఋగ్విశ్ణురుషసూక్తస్య మంత్రరాజస్యచాక్షరైః |
 సర్వేదతుర్బుజాజ్ఞేయా శ్శంఖచక్రగదాధరాః |
 కిరీటకొస్తుభదరా వైనతేయాసమార్ద్రితాః |
 ప్రోద్యతా ఇవ చోర్ధ్వంతు పితృభూతస్య నారదః |
 తతో హృదయమంత్రేణ ద్వార్షపాత్రోదకేన తు |
 సించేత్త్రమేణాంఘ్రియుగమేక్షకస్మిన్ మహామతే |
 మూలమంత్రేణ తదను పాణిభ్యాం తు తిలోదకం |
 వైష్ణవానాం చ పితరో నవైనరకవాసినః |100
 నయాంయాతనాయాంయాంతి న వైవస్వతసద్మని |
 పితృలోకేన తే సంతి పరమైకాంతినో హి తే |
 సాక్షాద్వైకుంఠనాథస్య ద్వారదేశాఽవలంబినః |
 ప్రద్యుమ్నసంకర్షణకవాసుదేవ స్వరూపకాః |
 పితాపితామహశ్చైవ తదైవ ప్రపితామహాః |
 అస్మిన్మమాధ్వరేయూయం విష్ణుశేషం నివేదయే |
 గంధపుష్పాదికంసర్వం స్వీకురుధ్వం స్వధా హి వః |
 ఇదమర్హ్యాదికందివ్యం తుళసీదళమిశ్రితం |
 నిర్దేజనంభగవతః పాదయోప్రతిగృహ్యతాం |
 ధూపశేషంభగవతః తథా దీపో నమోస్తు వః |105
 అర్ఘ్యందత్వా పునఃపాత్రే సమాహృత్యాస్త్రమంత్రతః ||
 పూజయేద్గంధపుష్పాద్వైః పవిత్రారోపణోత్తరం |
 పవిత్రం తు కుశైకార్యం తులసీపల్లవైశ్చ వా |
 సంస్థాప్యార్థే భగవతః సంపూజ్యార్హాదిభిర్ద్విజాన్ |
 తేషు తాంశ్చింతయేత్ప్రాజ్ఞః పితృన్మాతామహానపి |

శ్రీ బృహద్భుక్తాసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

విశ్వేదేవాంస్తథాద్యాత్వా విష్ణోఃపారిషదోత్తమాన్ |
ఆదాయశిరసాతేషా మాజ్ఞాం వై శ్రాద్ధకర్మణి |
ఆగతా హి మహాభాగ స్సాగతం కృపయా మయి |
యావద్ప్రాద్ధంప్రవర్తత తావత్సన్నిహితానను |
నిమంతితాన్ ద్విజాన్ ప్రార్థ్య సంస్థితానర్పితాసనే |110
ప్రార్థయేద్భగవంతం తు పితృణాంయాగకర్మణి |
భగవన్ పితృయాగార్థం ప్రార్థయేత్సం విశేషతః |
తేషామనుగ్రహార్థం చ యాగమాహార మేఽచ్యుత |
ఏవం సంప్రార్థ్య దేవేశం కర్మపాత్రం నిధాయ చ |
సంసాదయేచ్ఛరుంధీమాన్ క్షీరేణసురభేస్స్వయం |
ప్రోక్షయేదస్త్రమంత్రేణ భక్తం సువ్యంజనాన్వితం |
సర్వంసంసాదితంకించిద్భుక్త్యపానాది భోజనం |
చేతసా కల్పయేత్సర్వం పితృణాం తృప్తయేతు తత్ |
యథా నివేశితాఘ్రార్వ మండలేహ్యథ నారద |
అస్త్రేణప్రణవేనైవ పాత్రాణిక్షాలయేత్ క్రమాత్ |115
పితృపాత్రాణిదైవాణి స్వస్వస్థానే నివేశయేత్ |
ప్రజపేయుర్ద్విజాస్తావద్వైష్ణవా స్వాసనేషు చ |
పరివేషణంతు యావత్స్వాత్ సూక్తానిహరితుష్టయే |
దధిక్షీరాన్నపానం చ క్రమాదన్యేప్పితం చ యత్ |
తుళసీదళసంమిశ్రం పాత్రేషుపరివేషయేత్ |
అర్ఘ్యేషుషైస్తథాధూపైః లేపనంజనదీపకైః |
సంపూజ్యపరయాభక్త్యా పునఃపూచ్ఛాం సమాచరేత్ |
తృప్తాస్మోవాదినోయావత్ ప్రత్రాయుర్వైష్ణవాద్విజాః |
స్వల్పంస్వల్పంప్రదాతవ్యం మున్యన్నం విష్ణుదర్శితం |
భుంజానంతదశేపేణ స్మరేన్నారాయణం హరిం |120
హవిష్యన్నంఘృతోపేతం క్వధితావటకాదికం |
తద్వీర్యమూష్మణాసార్థ మస్మిన్నరిణతం స్మరేత్ |
తేన సంభావయేత్తప్తి మతీవమునిసత్తమ |
సర్వేషామన్నవీర్యం చాప్యేవం పరిణతంస్మరేత్ |
ప్రణవేనాఽమృతేనైవ తతో నారాయణాత్మనే |

తదంతే తు నమఃకుర్యాన్మంత్రోఽయం పితృతర్పణే |
 దీక్షితానేవసద్బ్రాహ్మణే పితృనుద్దిశ్యతర్పయేత్ |
 దక్షిణాంముఖవాసం చ దత్వా విప్రున్ విసర్జయేత్ |
 అథాసనేషుపవిష్థా నన్యానన్నం ప్రదాపయేత్ |
 సగోత్రిర్బంధుభిస్సాకం స్వయంభుంజీతవాగ్జితః | 125
 ఏవంశ్రాద్ధపరోవిప్రో మహాభాగవతో మతః |
 సదైవందీక్షితానాం చ యాగమంత్రేణ వైష్ణవః |
 సర్వాన్ సంపాద్య యత్నై న యథాలభ్యేన కేనచిత్ |
 వస్తునాపిపవిత్రేణచేదంశ్రాద్ధం సమాపయేత్ |
 కదన్నేనకుదేశేచాప్యాపన్నేనాపి నారద! |
 జ్ఞానవిజ్ఞానమంత్రాద్యై సంపాద్యంవిద్ధి శాశ్వతం |
 దేశికాలేతథాపాత్రే శ్రద్ధాపూతం తు కిం పునః |
 వైష్ణవైఃపరమంప్రాత్రం దేశ ఆయతనం హరేః |
 ద్వాదశీసర్వకాలానాముత్తమా పరికీర్తితాః |
 నైమిత్తికేషు యో భేద శ్రాద్ధేప్రోక్తో మయాద్విజ | 130
 జయశాస్త్రజ్ఞయాసర్వ మవధార్యం విపశ్చితా |
 పుత్రో మే నారదో విప్రా శృత్వాభగవతోదితం |
 నిస్సందేహోఽభవత్పూర్వం శ్రాద్ధంవిష్టేక దైవతం |
 బ్రాహ్మణానాంభోజనం చ పిండానామర్చనం తథా |
 కేపీచ్ఛంతి మహాభాగ! శాఖాభేదాద్ ద్విజన్మనాం |
 శ్రౌతేనవిధినావాపి వైష్ణవానాం సమర్చనం |
 తైస్సైర్మంత్రైఃప్రకర్తవ్యమంతర్యామిధియా తథా |
 పితృతాన్ ప్రద్యుమ్నాదిధియా దనిరుద్ధస్త్వయం యజేత్ |
 వైష్ణవానాంగృహస్థానాం కర్తవ్యం దైవకర్మవత్ |
 ఇదం తు వైష్ణవంశ్రాద్ధం మున్యన్నేనైవ వర్తయేత్ | 135 |
 నామిషం నమధుప్రోక్తం ఖడ్గపాత్రం సచైవ హి |
 నైకాదశ్యాం ప్రకర్తవ్యం న తిర్యక్పుండ్రధారణం |
 నానివేద్యప్రదాతవ్యం నాదైవం కుత్రచిన్నతం |
 కాకపిండం న దాతవ్యం వైష్ణవానాంకులేయతః
 నాగతిర్ణాయతే విప్రా మృతానాం పాపినామపి |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

న్యత్యంతిపితరస్తేషాం ప్రన్యత్యంతి పితామహాః |

వైష్ణవో నఃకులేజాతః కింకరిష్యతి నో యమః |

శోచంతిపితరోఽన్యేషాం యజ్ఞానస్వర్గతా అపి |

నాస్మాకంవైష్ణవోజాతో యో ననయేత్ గవత్పదం |

అస్మాభిరార్జితేపుణ్యే క్షయంయాతే చ కఃపునః | 140

వారయిష్యతి నఃపాతాద్వినా శ్రీవైష్ణవాన్ సుతాన్ |

ఆర్జితంసుకృతంలోకే యజ్ఞదానదయాదిభిః |

నార్జితంవైష్ణవంకర్మ నార్జితేవైష్ణవస్సుతః |

దైవంపిత్ర్యంమానుషం చ తస్యతావదిహస్థిరం |

యావత్స్వాత్మనా విష్ణుం శరణంనైతిమానవః |

తస్మాదనన్యశరణాః పురుషోత్తమస్య

లీలాగృహీత వపుషో భవతాచ్యుతస్య |

సర్వస్తదైవభవతాం సఫలో మునీశా

స్వాధ్యాయ యోగజ పదానక్రియాకలాపః |

ఇతి బృహద్బ్రహ్మ చతుర్థే పితృశ్శాద్ధవిధానం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః |

శ్రీః

బృహద్బ్రహ్మ -చతుర్థే-పంచమోఽధ్యాయః

ఏకాదశీమాహాత్మ్యం |

శ్రీబృహ్మోవాచ-

ఏకాదశ్యాశ్చమాహాత్మ్యం ప్రాకృష్టం శృణుతామలాః |

వైష్ణవానాంపరంనాస్తి వ్రతం లోకేషుముక్తిదం |

అనాదివాసనాబద్ధో జీవోఽయం పరిముహ్యతి |

విషయానటమార్గేషు నైతిశాంతింమనాగపి |

పరహింసారతాలోభమోహాన్యత భయాకులాః |

సంసరంతిభవాంబోధో జనాదుఃఖౌఘభాగినః |

తాన్ విలోక్య మహాదేవీలక్ష్మీర్జలజలోచనా |

పప్రచ్చశేషపర్యంకే నిరూపితపదాంబుజం |

భగవన్! భవితాసుప్తో మాయాయాంప్రీతిచోదితః |

జీవో వై నాభిజానాతి తమసావ్యాప్తలోచనః | 5

భోదితం నాచరేత్కర్మముక్త యే యదికశ్చన |
 మిత్రస్య నైవదోషోఽస్తి దోషోఽస్యైవాస్తి కేవలం |
 కంటకేషుకుమార్గేణ గచ్ఛంతం న నివారయేత్ |
 దోషస్సహచరస్యైవ ప్రతిబుద్ధస్య కేశవ |
 త్వంసఖా సర్వజీవానామాశ్రయః ప్రతిబోధకః |
 త్వద్భాసాభాసతేసర్వం జగత్సావరజంఘమం |
 త్వంభాశ్చక్షుర్థి జీవానాం త్వంగతిస్త్వం పరాయణం |
 అతస్త్వమేవజీవస్య నిస్తారోపాయమావహ |
 కేన జీవస్యనిర్మోక్షో వాసనాజాలపంజరాత్ |
 కోజపః కింవ్రతః కాంత! కింతపఃకశ్చసంశ్రయః |10
 బద్ధస్యపంజరాన్ముక్తి స్సులభావైకదేశతః |
 బాహ్యంతరనిబద్ధస్య దుస్యజంతవబంధనం |
 చక్షుషాస్థూలరూపేణ రజ్జ్వారూపస్వరూపయా |
 నిబద్ధోవాసనారూప తంతుభిర్బహుభిస్సితః |
 శ్రోత్రనాసాస్యత్వజ్మేడ్రనిబద్ధశ్రవణాదిభిః |
 తద్వృత్తితంతుజాలైశ్చ కథం ముక్తో భవేదిహ |
 శ్రీనారాయణ ఉవాచ-
 జప్యస్త్వష్టాక్షరో దేవీ వ్రతంత్యేకదశేవ్రతం |
 తపస్సంతోష ఆఖ్యాతం సంశ్రయోభగవత్ప్రియా |
 ఏకాదశ్యశ్చ సర్వేషామాశ్రయః కమలాలయః |
 త్రిభిర్నిష్పద్యతేకాంతే చతుర్థంవ్రతముత్తమం |15
 ఆద్యాజన్మకృతందేవీ జపాదీనాం చతుష్టయం |
 ఏకాదశ్యాంకృతంకాంతే! సర్వం తత్సమతామియాత్ |
 త్రిరాత్రం తు వ్రతంహ్యేతల్లోకానాం పావనాయ మే |
 నిహితంస్వకరేదేవీ సర్వబంధననాశనం |
 పృథివ్యాదీనిభూతాని కాలఃక్షణలవాదికః |
 ఇంద్రియాణిచ దేవాశ్చ మామేవముపతస్థిరే |
 సర్వ ఉచుః-
 భవతోత్పాదితాస్సర్వే నిదేశమనువర్తినః |
 కింకుర్మఃకథయేశానః కిమర్థోత్పాదితావయం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

శ్రీ భగవానువాచ-

సర్వేషామహమధారో మయిసర్వమిదం జగత్ |

ప్రలీనంబీజరూపేణ చేతనాచేతనాత్మకం |20

ఉత్పాదితా మయాసర్వే యూయం జివస్యభుక్తయే |

అశరీరోమమాంశోఽయం నాయంభోక్తమిహార్హతి |

భవద్భిస్సాధ్యతామేషాం శరీరాది చ సర్వశః |

ఏకీభూయ మహాభాగ! భూతేంద్రియసురైఃఖలు |

తే ఊచుః-

భోక్తాయద్యప్యయంజీవో యస్య వైస్సామచాలయం |

తథాపి తత్ప్రసంగేన తత్తత్కృతాభిమానినః |

మాలిన్యమభియాస్యామః కథంనో నిష్క్రూతిర్భవేత్ |

ఇతి శృత్వా వచస్తేషామహమూచే వరాననే |

శ్రీనారాయణ ఉవాచ-

ఇంద్రియాణాందాదేవానాం పాతకానాం ప్రశాంతయే |

శరీరాకారభూతానాం శుద్ధయే నిర్మితే మయా |25

ఏకాదశీతివిఖ్యాతా తిథీనాముత్తమాతిథిః |

తస్యాస్సంమానతోదేవాస్సర్వేషాంశుద్ధిరుచ్యతే |26

తీర్థస్నానేనయాశుద్ధిర్యాశుద్ధిః ప్రాణసంయమాత్ |

భుతానాం భుతశుద్ధ్యాచ యా శుద్ధిః పరికీర్తితా |

ఏకాదశ్యాతు సా శుద్ధిర్భవిష్యతి న సంశయః ||

వినాన్నప్రాశనాత్తాపో యో భవిష్యతి దేహీనాం |

తేన తాపేన కాయస్య శుద్ధిర్దేవార్చనే మతా |

దేహస్థానాంచ భూతానాం ద్వయమప్యన్న సేవనాత్ |

దేహస్య దారణం చైవ ప్రమాదాలస్య మేవచ |

ప్రమాదాదిభిరానంద మూర్తిసమ్మేవనేన హి |30

అన్నదోష ఇతిప్రోక్త తస్యోపాయోద్విధామతః |

పరిత్యాగో ద్వితీయస్తు విధినా తన్నిశేవణం |

సాత్వికం వైష్ణవైర్విష్ణోరర్పితం శుద్ధ వ్రిత్తిజం |

జ్ఞాన ప్రదమ్న మనసః ప్రసాద జనసంస్కృతం |

సర్వదాతత్త్వరిత్యక్షుం నైవశక్యం శరీరినా |

ఏకాదశ్యాం పరిత్యాగః కర్తవ్యో హితమిచ్చతా |
 అనామాశ్చత్యతిష్ఠంతి పాతకానిమహంత్యపి |
 ఏకాదశ్యాం యతోవిష్టోరంతరాయకరంతి తత్ |
 మంత్రాభ్యాసోదినే పూజధ్యానం జాగరణమ్నిశి |
 కర్తవ్యం కీర్తనంవాద్యం నర్తనం హరిసన్నిధౌ |35
 మాదంతలగ్నస్యాన్నస్య జిహ్వాస్పర్శో భవేదితి |
 దంతధావనకం వర్జ్యమేకాదశ్యామతో భుజ్జైః |
 కీర్తనేన వచస్సుద్ధిర్జాయతే వార్తాకీప్తియే |
 బింబస్య దర్శనాత్ విష్టోశ్చాక్షుషీశుద్ధిరీరితా |
 శ్రవాణాద్యశసోవిష్టో శ్రోత్రాణాం శుద్ధిరీరితా |
 నత్యాచశిరసాశుద్ధిస్త్యచసా సాష్టాంగ వందనాత్ |
 ఉత్తీర్ణదూపపుష్పాద్వైర్నాసాశుద్ధిర్ వరాసనే |
 కరయోర్మార్జనాదిభ్యః ప్రాదక్షిన్యాత్పదైరపి |
 ఏకాదశ్యాం సకృత్ కృత్వా సర్వేషాం దేహవాసినాం |
 ఆజీవనాంతం యా శుద్ధిస్సాశుద్ధిర్జాయతే ధృవం |40
 రాత్రౌజాగరణంకార్యం తత్ర చాహూయవైష్ణవాన్ |
 మహామాయానిశాంతేన నిస్తీర్నా జాయతేకలా |
 న భేతవ్యం న భేతవ్యం పాతకైషక్షసంచితైః |
 ఏకాదశిని సా తస్మిన్ నాయాస్యతి స వల్లభా |
 నభేతవ్యం నభేతవ్యం పాతకైర్వర్త సంచితైః |
 ఏకాదశ్యేతివిఖ్యాతా యాఽతీవ హరివల్లభా |
 భోదేవాకరణస్తాహి మాఖిద్యంతు మనాగపి |
 భవద్భిస్సాద్యతాం దేహస్సాద్భితైకాదశి మయా |
 కరిష్యంతి జనాస్సర్వే పక్షయోరుభయోరపి |
 తేనవస్వర్గతిస్తస్య దేహస్థానాం భవిష్యతి |45
 ఏకాదశివ్రతస్తస్య ఏచ సంభందినో మతాః |
 చేతనాచేతనాస్సర్వే కృతార్థా నాత్ర సంశయః |
 సూర్యోదయే భవద్భిస్తు స్వామైర్నాస్తీయతాం తనుః |
 నరైరాచరితా పూజామదీయైకదశీ దినే |
 తేన యద్భవితాస్థానమక్షయం తద్భవిష్యతి |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

నాకృత్య దోషసంపర్కో భవిష్యతిమనాగపి |

భవతాముపకారేణజీవోయం పాపపంజరాత్ |

నిర్గమిష్యతి సుస్థానం కృత్వాచైకదశీవ్రతం |

భవదర్శం కృతాచైష తిథిరేకాదశీ మయా |

జనైరాచరితేదేవా గతించాస్యతినిశ్చితం |50

అతః కురుద్వం సంభూయస్యష్టిం స్వాంశైర్దివౌకసః |

ఇతి శ్రుత్వా వచోదేవీ ప్రహృష్టా సృష్టికారిణః |

శరీరం జనయామాసస్తేదేవా విష్ణుతేజసా ||

ఇతి సంసాధితా దేవీ మయాస్యష్టం వితన్వతా |

అతస్సర్వైర్వైస్సేవ్యం సామాన్యైస్తద్వదన్మహాత్ |

మయాదేవీవరోదత్తో దేవానాం హితమిచ్ఛతాం |

భవతాం పాతకైస్తేషాం గతిశ్చాదోభవిష్యతి |

యే లబ్ధ్వామానుషందేహం కరిష్యంతి నమద్దినం |

నిద్రయాసక్తమన్నాద్వైర్దివార్పార్థే హయాతథా |

తస్మాదేకాదశీచాష్టవర్షాదారభ్య భామినీ |55

కర్తవ్యాఽశీతిపర్యంతం నిరాహారేణసర్వదా |

జలాహారేణ వా కుర్యాదశక్తే సఫలాదిభిః |

నక్తేన వా హవిష్యేణచైకభుక్త్యానిరంధసా |

జపవోజాతువత్సాభ్యోహ్యజ్ఞేయం మామకీప్రియే |

యస్యాహం మోక్షమిచ్ఛామి తస్మై దద్యాంమతీం వర |

ఏకాదశీ న కర్తవ్యా విద్ధాచైవాఽరుణోదయే |

వైష్ణవైస్తు విశేషేణ విద్ధాత్సాభ్యా వరాననే |

దశమీప్రతరాజాయ తిథిర్దత్తా మయా పురా |

తస్యాయోగే న కర్తవ్యం మామకందినముత్తమం |

యావంతివ్రతముఖ్యాని మదీయాని హరిప్రియే |60

అన్యవాసరమిశ్రాణి న కుర్యాదరుణోదయా |

తిథిప్రవేశమిచ్ఛంతి మామకా అరుణోదయాత్ |

స ఏవ ముఖ్యకాలస్తు సంకల్పస్యావధార్యతాం |

దశమీదినమారభ్య మామకం తుయే దినత్రయం |

మాననీయం విశేషేణ జనైఃకాంస్యాది వర్జనైః |

వైష్ణవైరుత్సవకార్యో జ్ఞాత్వా మజ్జన్మవాసరం |
 వితానతోరణాలేపనక మార్జన దీపకైః |
 పూజనం కేశవాదీనాం మూర్తీనాం కమలాలయే |
 పంచామృతైశ్చనైవేద్యైర్జవనై స్సంస్తవైరపి |
 సహస్రనామపరమైర్మహాపురుషవిద్యయా |65
 కుసుమాంజలిభిర్విష్ణు తథా వైకుంఠపార్వదాన్ |
 తోషయేత్పరమాన్నేన నృత్యగీతోత్సవాదిభిః |
 రజనీం గమయేత్ప్రాజ్ఞః పునశ్చాఽరుణనిర్గమే |
 కృత్వాదావశ్యకం కర్మ పూజాయాగం సమారభేత్ |
 విప్రాన్ ద్వాదశకదాహూయ మహాభాగవతాన్ ప్రియే |
 అధీతవిష్ణుసూక్తం చ కేశవాదిదియోఽర్చయేత్ |
 సాంగంసావరణఘ్నేవం పూజాపీఠే నివేశ్యచ |
 పంచామృతేనసంస్పృశ్య తథా సర్వౌషధైరపి |
 గంధైర్దూపైస్సురభిభిః పుష్పైశ్చైవ ప్రపూజయేత్ |
 నీరాజనార్ఘ్యదానైశ్చ కుసుమాంజలిభిస్తథా |70
 సూర్యసందర్శనాత్సూర్యం ద్వాదశ్యాం పూజయేద్ధరిం |
 హరివాసరముత్సృజ్య విప్రాన్ సంతోష్య వైష్ణవాన్ |
 ద్వాదశ్యాంపారణంకుర్యాద్ధుత్వాఽగ్నౌ మూలవిద్యయా |
 పారణం తు త్రయోదశ్యాం కుర్యాద్విద్ధాం పరిత్యజేత్ |
 పారణాహి ముహూర్తేపి ద్వాదశీ తు భవిష్యతి |
 తస్యాం వై పారణంకుర్యాత్ కృత్వా మాధ్యాహ్నాకీం క్రియాం |
 దివాస్వాపం మైథునం చ పరాన్నం తత్ర సంత్యజేత్ |
 ఇయం తు ద్వాదశీపుణ్యా చతుర్థా మమ వల్లభా |
 శయనీబోధినీదేవీ త్రితీయా పరివర్తనీ |
 మార్గశీర్షభవాయాతు శుక్లావారాహవల్లభా |75
 ఆనుపుణ్యాసుమామేకముత్సవైస్సం ప్రపూజయేత్ |
 రథోత్సవంనిరూప్యాథ గత్వాపుణ్యాం సరిద్వరాం |
 శ్వేతద్వీపం ప్రకల్ప్యాత్ర సంపూజ్యస్వాపయేద్ధరిం |
 ఆషాఢ్యాంవైష్ణవైస్సాకం జయమంగళనిస్సృజైః |
 ప్రతీష్ఠం శంఖచక్రాద్యై రంకయేద్భుజమూలయోః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

ఆదిపాదేననురాధాయా స్తదభావేతు కేవలే |
ప్రస్థాపయేద్ధృషీకేశం దృష్టివాశోఽన్యథా భవేత్ |
పరివర్తస్తు కర్తవ్యో ద్వాదశ్యాం శ్రవణస్య చ |
మధ్యపాదేమహాభాగే మాసే నభసిశోభనే |
ఆవిర్భావం వామనస్యహ్యస్యామేవ వినిర్దిశేత్ | 80
వైష్ణవాన్ పూజయేత్ భక్త్యా కృత్వాహోమం హుతాశనే |
కార్తికేశుక్లపక్షస్య ద్వాదశీరేవతీయుతా |
తస్యాం ప్రబోధయేద్విష్ణుం చతుర్ధేచరణేముదా |
విష్ణుంప్రబోధ్యదేవేశం ప్రసుప్తం క్షీరసాగరే |
శయ్యాయాంపన్నగేంద్రస్య శ్రియాసాకంమహోత్సవైః |
మహాపూజాప్రకర్తవ్యా హ్యభిషేచనక్షైర్దైవైః |
సప్తావరణసంయుక్తం సంపూజ్యపురుషోత్తమం |
రథయానం ప్రకర్తవ్యం దీపవృక్షాన్ విధాయ చ |
వాదయేత్సర్వవాద్యాని పాఠయేన్ మంగళస్తవాన్ |
బ్రామయేత్స్యందనంవిష్ణోర్వైష్ణవై స్సమలంకృతైః | 85
ఆనీయమందిరందేవం భక్త్యా నీరాజయేద్భుజం |
ముద్రాధారణపూర్వం తు కుర్యాదేతన్మహోత్సవం |
ప్రాతస్సంపూజ్యహుత్వాఽగ్నిం వైష్ణవాన్ భోజయేద్ద్విజాన్ |
ద్వాదశీమార్గశీర్షస్య దేవీమాచేఽతి వల్లభా || 87
అస్యామభ్యర్చనంనూనం కోటియజ్ఞఫలప్రదం |
ఇష్టింభాగవతీంకుర్యాదస్యామేవ వరాననే | 88
విధిమిష్ట్యా ప్రవక్ష్యామి జనానాంగతిదాయినీం |
ఉపోష్యకాదశీంశుద్ధాం ద్వాదశ్యాంపూర్వవద్ధరిం | 89
అర్చయిత్వా విధానేన గంధపుష్పాలక్షతాదిభిః |
పౌరుషేణతుసూక్తేన్ శ్రీమదష్టాక్షరేణ వా | 90
అర్చయేజ్జగతామీశం స ర్వాభరణభూషితం |
తతో భాగవతాన్ సర్వానర్చయేత్పరితో ద్విజాన్ |
పుష్పైర్వా తుళసీపత్రైః సలిలైరక్షతైరపి |
ప్రహ్లాదంనారదంచైవ పుండరీకంవిభీషణం |
రుక్మాంగదంతత్సుతం చ హనుమాంతంశిభిం భృగుం |

వసిష్ఠంవామదేవం చ వ్యాసంశౌనకమేవ చ |
 మార్కండేయంచాంబరీషం దత్తాత్రేయపరాశరా |
 హరీతాత్ర ఏకతం చ ద్వితందైవత్రితం తథా |
 భారద్వాజంబలింభీష్మ ముద్గవాఽక్రూరపూర్వకాన్ |
 గుహం శుకం చవాల్మీకిం మనుం స్వామిభువం తథా | 95
 మతంగంశబరీందైవ పృథుంభాగవతోత్తమం |
 సనందనం చ సనకం కుమారం చ సనాతనం |
 వోడుంపంచశిఖందైవ గజేంద్రం చ జటాయుషం |
 సుశీలాంత్రిజటాంగౌరీం శుభాంవిద్యావళీం తథా |
 అనసూయాం ద్రౌపదీం చ యశోదాదేవకీం తథా |
 సుభద్రాందైవ గోపీంచ శుభానందవ్రజేస్థితాః |
 నందం చ వసుదేవం చ దిలీపం చ విశేషతః |
 సభర్తృకాం చ కౌసల్యాం జనకంవసుసంజ్ఞకం |
 భూతభవ్యభవిష్యంశ్చ మహాభాగవతానిమాన్ |
 నారదాదీన్ ప్రపన్నాంశ్చాప్యనంతం విహగేశ్వరం | 100
 సేనేశంనిత్యముక్తాంశ్చ స్థాపయేత్పరితో హరేః ||
 దీక్షితానాంద్యజాతీనాం తనుష్ఠావాహయేదిమాన్ |
 పాద్యాధ్యాచమనాదీని దత్వాచోద్వర్తనైపునః |
 పంచామృతైఃపంచగవ్యైః కషాయౌషధివారిభిః |
 స్నాపయేత్తమశోభక్త్యా స్వాధికారేణసంస్థితాన్ |
 హృదాదిమంత్రకల్పైశ్చ కుర్యాదుపకృతిం క్రమాత్ |
 దత్వాచమనకంధౌతవస్త్రం ప్రోక్షణికం తథా |
 కుశాదినిర్మితేష్వేవ పీఠేషువినివేశయేత్ |
 ఉత్తరీయాణిదేయాని ద్వాదశాక్షరవిద్యయా |
 ఊర్ధ్వపుండ్రాణివిధినా కేశవాదికనామభిః | 105
 కుర్యాదంగేషు గంధేన లేపనం భక్తితత్పరః |
 తులసీమాలికాభిశ్చ ధూపదీపనివేదనైః |
 భక్ష్యైర్భోజ్యైశ్చ చోష్యైశ్చ పేయైర్నానావిదైస్తథా |
 భోజయేత్పరమాన్నేన విధినాసాధితేన వై |
 యద్యదిష్టతమం యస్య తత్తస్మై వినివేదయేత్ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

తతస్సుశీతలాంవారి చంద్రకోశీరవాసితం |

అర్చయేద్భక్తియుక్తేన చేతసావీజయేచ్ఛతాన్ |

తతః పూగఫలీపేతైరేలా పుష్పలవంగకైః |

సచూర్ణంపూగతాంబూలం మూలేనాశు సమర్చయేత్ |

దక్షిణావస్త్రగోస్వర్ణ కర్ణకుండలముద్రికాః |110

హరిర్యే ప్రీయతాంభక్త్యా విప్రరూపో జనార్దనః |

ప్రణమేద్దండవద్భూమౌ సాష్టాంగం ప్రేమవిహ్వలాః |

ధన్యోఽహం భావయేద్విప్ర పాదశౌచావనే జన్తైః |

నీరాజయేత్తతోవిష్ణోఃపాదమూలం విచింతయేత్ |

అనయావైష్ణవేష్ట్యా మే వాసుదేవాదయానిధిః |

క్షైంకర్యం మే దదాత్ప్రీతిశ్రీభూనీళాపతిః ప్రభుః |

పరధర్మపరజ్ఞాన పరభక్తిసమన్వితం |

కరోతుమామచింత్యామా భగవాన్భక్తవసలః |

అనన్యశేషతాంఘైవ తథాఽనన్య ప్రయోజనం |

అనన్యసాధనత్వంచ దేవోమహ్యంప్రయచ్ఛతు |115

అహంభువేతిసూక్తేన దద్యాన్నీరాజనంహరేః |

క్షామయిత్వాస్వాపరాధాన్ వైష్ణవాంస్తు విసర్జయేత్ |

ఆకారత్రయసంయుక్తాన్నవేజ్యాకర్మ తత్ప్రసన్ |

వైష్ణవానామభావేతు వైష్ణవైకం ప్రపూజయేత్ |

అర్థకపంచక తత్త్వజ్ఞాన్ మహాభాగవతాన్నయేత్ |

న నయేద్వాసరంవంద్యం సైవైర్నాత్మ్యా ప్రపూరయేత్ |

ఇమాంతు వైష్ణవీమిష్టిం సర్వదాతు సమాచరేత్ |

మృతాహి జన్మదివసే వైష్ణవస్య గురోరథ |

స్వస్యవా ధర్మకార్యేచ వివాహీ సర్వపర్వసు |

విష్ణోరారాధనాంతే తు హోమాంతేచ వరాననే |120

పూజయేద్విధినా విప్రాన్మహాభాగవతాన్ ముదా |

అనంతవిహగేశాది పార్షదప్రవరోత్తమాన్ |

మాన్యాచతుర్విధాత్వేవం ద్వాదశీపరమాదరాత్ |

మద్భక్తేనస్యహస్తేఽహం వశీభూతో వసామ్యహం |

చైత్రే తు శుక్లద్వాదశ్యాం పవిత్రారోపణంమమ |

కృత్వా డోలోత్సవంపూర్వం ఏకాదశ్యాం వరాననే |
 ఏకాదశీంసమారభ్య వైశాఖం సకలం నయేత్ |
 కృత్వా నానావిధైఃపుష్పైర్దోలామాందోళనేనమే |
 యథైవైకాదశీప్రస్థా తథైవ ద్వాదశీ మమ |
 తథైవ వైష్ణవశ్రేష్ఠా స్థైవ మదుమాధవౌ |125
 శ్రావణేద్వాదశీప్రోక్తా పవిత్రారోపణప్రియే |
 త్వయోఽహం పూజితోభద్ర ప్రయచ్ఛామి నిజంపదం |
 ఏకాదశీసమోనైవ వాసరోమమవల్లభః |
 నాష్టాక్షరసమోమంత్రః నధర్మో వైష్ణవాత్పరః |
 జీవానాంప్రతిబుద్ధానాం ముక్తయో హి మయాకృతా |
 ఏకాదశీయంనభవేద్ద్వాదశీ సహితాకలా |
 మమ త్వయావైష్ణవైశ్చ సంతోషో సజపీనద |
 నిష్పన్నోజాయతేదేవీ వల్లభైకాదశీమమ |
 ఏకాస్యాదరితాసంయజ్మహాపాతకినామపి |
 పాతకంక్షాళయేత్థేషా శరజ్జలమలం యథా |130
 చింతామణిఃకాష్ఠేనుర్యథా కల్పతరుర్పుణాం |
 తథైవ కామదాలోకే మతాహ్నికదశీతిథిః |
 భుక్తిముక్తిప్రదానాన్య గంగేవ వరవర్ణినీ |
 నదాఽహమివలోకస్మిన్ నాశ్రయోఽస్తివిచింతయ |
 తస్మాత్ప్రవర్తయోపాయం మత్ప్రాప్తౌ దేవిసత్వరం |
 ప్రసుప్తిఘృజనేష్వేత్థేక మేకాదశీవ్రతం |
 శ్మశ్తైవంమనయాలక్ష్మ్యా లోఅనాంశ్రేయసావ్రతం |
 విష్వక్సక్సేనాయసంప్రోక్తం విష్వక్సేనేన వై మమ |
 ఏవమేకాదశీపుత్రస్తథా వైష్ణవపూజనం |
 ద్వయంప్రోక్తం భవత్ప్రీత్యా కిమన్యచ్ఛ్రేతుమర్హథ |135
 ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మ ఏకాదశీ మాహాత్మీయం నామ పంచమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

రుద్రగీతాయాం-భగవతః తత్త్వనిరూపణం

మునయః ఊచుః-

శ్రీ బృహద్వహ్నిసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

భగవన్ రుద్రగీతేన భద్రబాహుశ్చ గౌతమః |

కథం భాగవతోభూత్వా గతింభాగవతీం గతౌ |

కింతత్వం వాసుదేవస్య రుద్రేణోక్తంపురాతనం |

కుతశ్చాద్యాగమజ్ఞానం పాదోదకశిరాశ్శివః |

బృహ్మోవాచ-

న బోధమగమద్రాజా భద్రబాహుర్యథా పురా |

శివేనబోధితోపీహ వాక్సేర్వేదాంతనిర్మితైః |

పప్రచ్ఛప్రణతోభూత్వా శంకరంవృషభధ్వజం |

భగవన్ భవతాప్రోక్తో మోక్షదఃపురుషోత్తమః |

మమ కస్మాదయందేవ గౌతమోఽవంచయత్కథం |

ప్రవక్తా తవ తత్వస్య కర్తాశాస్త్రస్య శంకరః |5

తదహం శ్రోతుమిచ్ఛామి విస్తరేణముఖాత్తవ |

సంశయో మే మహానస్తి నాన్యస్త్యత్తోఽస్యనాశకః |

పరస్యరూపం జీవస్య స్వరూపం బంధమోక్షయోః |

నిర్ణయంవాసుదేవస్య విభూతేశ్చ నిరూపయ |

శ్రీ శివ ఉవాచ-

నమో జలజనేత్రాయ సర్గస్థిత్యంతకారిణే |

నారాయణాయదేవాయ విశుద్ధజ్ఞానమూర్తయే |

రాజంస్తేఽహం ప్రవక్ష్యామి శృణుప్రైకమనాన్యతం |

వచఃశ్రుతికథోపేతం పరమాత్మానిరూపణం ||

అప్యేతిసకలం యస్మిన్యత్సంజ్ఞాం ప్రాప్యతిష్ఠతి |

ఏకమేవాఽద్వితీయం చ తద్బ్రహ్మాత్యవధార్యతాం |10

యస్మిన్మూలవిశేషోయం నాస్తిమాయావినిర్గతః |

నిర్విశేషోఽవశిష్టోయం సూక్ష్మరూపేణమానద |

సన్నామకమిదంబ్రహ్మ రూపనామాదివర్జితం |

అనామరూపంతద్బ్రహ్మ స్వాశ్రయంత్యవధార్యతాం |

యస్యాంశభూతకాలేన యస్యాజ్ఞామనువర్తినా |

సిన్ధుక్షాజాయతే యస్య తద్బ్రహ్మాత్యవధార్యతాం |

యదేకోఽహంబహుస్యామి త్యుత్థాప్యాత్మగతం జగత్ |

నరాణామయనం యత్స్వాదిత్యాహశృతిరాత్మనా |

నిర్విశేషం నిరాధారం నిస్సంకల్పం నిరంజనం |
 నారాయణేతి శబ్దేన సర్వావస్థాసు బోధ్యతే | 15
 బృహంతోఽస్మిన్మణాస్సత్యజ్ఞానందాదయోన్మప |
 తస్మాద్బ్రహ్మాతి శబ్దేన సర్వావస్థాసు బోధ్యతే |
 నారాయణేతి బ్రహ్మాతి పరమాత్మా విశిష్యతే |
 మాయాతీతస్య నామాని నిత్యాని విలసంతి హి |
 కర్మస్వభావయుక్తేషు స్వసత్తావత్సుకారణం |
 చిదచిత్సుసమన్వేతి తద్ధారకతయా మతః |
 పరమాత్మేతి విఖ్యాతః ప్రవేశాద్విష్ణురుచ్యతే |
 సమావస్థామవష్టభ్య స్థితస్సర్వాసుమానద |
 కర్మత్వపాలయిత్వత్వ సంహర్మత్వ గుణైర్యతః |
 స్వకృతాన్నియమాత్మా లే కరోత్యవతి హంతి చ | 20
 స ఏవ సర్గకాలే తు సంప్రాప్తేపురుషోత్తమః |
 క్షోభయామాస సంసుప్తం పురుషం ప్రకృతిం పునః |
 సాసూత త్రిగుణక్షోభంతైరనూత మహత్తరం |
 మహత్తత్త్వం మహాభాగ! తత్తాన్వేతి యద్వచ్చయా |
 విశేషసంజ్ఞాసంభూతాత్ స విశేషస్య ఉచ్యతే |
 కార్యోనారాయణ మయా ద్వాక్యకృతోఽవ్యాకృతాదయం |
 నారాయణాభివ్యక్తిస్తు బహుధా సమజాయత |
 అయనాద్వ్యక్తభూతానాం సర్వేష్వాతనాదపి |
 జలేషు శయనచ్ఛాపి నారాయణ ఉదీరితః |
 పరమాత్మాది శబ్దానా మేవేవేవాన్వయాదిహ | 25
 విశేషే బహునామాని సగుణాని భవంతి హి |
 నిర్గుణాన్యేవరాజేంద్ర నిర్విశేషం భవంతి హి |
 మహదాదిషు కార్యేషు మహదాదికసంజ్ఞితః |
 భూతేషు భూతికేష్వేకః ప్రాణేంద్రియమనస్సు చ |
 ఆత్మాసమభవద్బ్రహ్మ వేదాంతైకవిదో విదుః |
 ఏవం సంకల్పమాత్రేణ సర్వం సమభవత్పురా |
 బహుత్వమేవమాప్నోన్న ఏక ఏవా భవత్తు యః |
 సర్వేషాం యోనిరప్యేష సర్వేషాం సన్నిధిస్త్వయం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

సర్వేషామవదిశ్చాత్మా సర్వేషాం పురుషోత్తమః |
సబ్రహ్మసహరిస్సేంద్రో న యమో వరుణో వసుః | 30
నసూర్యో న శశాంకశ్చ నాగ్నిర్నావో నవైమరుత్ |
న ప్రజాపతయశ్చాన్యే మనవో న మరుద్గణాః |
నదిశో విదిశోనైవ నాంతరిక్షం నవైక్షితిః |
ఏకోనారాయణస్తాసీ దాధారస్వాశ్రయోగుణః |
నిత్యానంతగుణోపేతో బీజభూతోఽవ్యయోఽచ్యుతః |
తస్మాద్బ్రహ్మసమభవద్ధరోఽహం వాసవోయమః |
వసుస్సూర్యశ్శశాంకశ్చ వహ్నిరావో నభఃక్షితిః |
మనుఃప్రజాపతిముఖస్తస్మా దేవవ్యజాయత |
తస్మాత్పురుష ఏవేదం భూతంభవ్యం భవచ్చ యత్ |
యథాఽస్యశక్తిప్రకృతిః త్రిగుణా పరమేశ్వరీ | 35
కోటిబృహ్మాండబాండానాం సంశ్రయఃకారణాత్మికా |
సచ్చబ్దవాచ్యాసర్గాదౌ సాక్షాద్బ్రహ్మస్వరూపిణీ |
వికారోజాయతేతస్మాత్ సర్వోపి బృహ్మసంజ్ఞితాత్ |
దేవరూపేణకార్యేణ సర్వాస్వాప్నోతిపూరుషాన్ |
అతఃప్రకృతిరాత్మేతి గీయతే కార్యరూపిణీ |
విశ్వస్మిన్ సకలంవస్తు చేతనాచేతనం నృప |
వినాప్రకృతిసంస్పృష్టిం విద్యతే నైవ కించన |
తథాస్యచేతనాశక్తిః ప్రకృతిర్ద్వీవసంజ్ఞితా |
ధాత్రీ సర్వవిశేషస్య ప్రాకృతస్య విశాంపతే |
ఆబ్రహ్మభువనాల్లోకానావృత్య ప్రభయాస్వయా | 40
వ్యాప్యతిష్ఠతి సర్వత్ర తస్మాదాత్మేతి కథ్యతే |
అచేతనమిదంసర్వం చేతనస్య మహామతే |
శరీరభూతం విజ్ఞేయం నేంగతేచేతనం వినా |
అణ్వంజీవకలామేతాం ప్రవిశ్యసకలాం తనుం |
ప్రవర్తయతి తేనైష విష్ణురిత్యబిధీయతే |
వసత్యస్మిన్ శరీరస్థే వాసుదేవ ఇతి స్మృతః |
అచేతనాద్బ్రహ్మాంతోఽస్మిన్ ప్రాణాస్సంతి నృషోత్తమ |
తేనాస్య సంజ్ఞాబ్రహ్మేతి జీవస్యాపి విధీయతే |

జీవో హి సచ్చిదానంద లక్షణప్రకృతేఃపరః |
 అచేతనాయాప్రకృతిః చతుర్వింశతిధాస్మృతా |45
 శరీరభూతా సారాజంశ్చేతనాయత్తవైభవా |
 చేతనాప్రకృతిర్నామ ప్రతిదేహం వ్యవస్థితా |
 జ్ఞానాకారేణైకరూపా పరాయత్తస్థితిర్హి సా |
 చేతనాచేతనం సర్వం శరీరం పరమాత్మనః |
 పరమాత్మాస్వతంత్రోయం రాజన్ సర్వేశ్వరో హరిః |
 చేతనేషు చ సర్వేషు చేతనోఽయం ప్రజాపతిః
 బృహ్మాత్మనోగురుర్థేయః కృపాపాత్రం రమాపతే |
 సమష్టిస్సర్వజీవానాం జలనాం వారిధిర్యథా |,
 సోఽస్యనాభిహృదాంభోజాదావిర్భూతశ్చ చతుర్ముఖః |
 నాయంసాధారణో జీవః సాక్షాత్ప్రతినిధిర్హరేః |50
 ఉత్కృష్టాద్రజసోజాత స్సంకల్పేనార్హసాధకః |
 సర్వజీవనికాయోసా భగవత్ప్రతిమోమతః |
 ప్రభావాద్యస్స్వయంహ్యేష పాద్యంకల్పమథాస్సజత్ |
 స తు నారాయణసుతో వ్యాప్తోబృహ్మాండవిగ్రహే |
 వ్యష్ట్యాత్మకో యథాజీవః స్వశరీరే మహామతే |
 సర్వేషాంహృదయజ్ఞోయం ప్రేరకస్సర్వవృత్తిషు |
 పరమాత్మాస్వజో రాజన్ సమష్టివపుషోనను |
 అస్యబృహ్మాండదేహస్య సత్తావృత్తియతః పుమాన్ |
 ఆత్మా చతుర్ముఖోజ్ఞేయః పూజ్యో వంద్యస్తు దేహజ్ఞైః |
 ద్విపరార్థావసానోయం సర్వేషాం వరదోమతః |55
 సర్వేశ్వరస్సర్వపతిః సర్వేషాం చ పితామహః |
 సర్వభ్యోజీవజాతేభ్యస్స్వతంత్రో నిత్యవైభవః |
 బృహంతోఽస్యగుణాస్తస్మాద్బృహత్కదేత్యభిధీయతే |
 ఈశ్వరోముక్తిదఃపుష్పాం తేజోగర్భస్స్వరీశ్వరః |
 వేదగర్భోవేదముఖో వేదస్సగ్వేదబోధితః |
 సర్వవేదాంతవాక్యానామతో బృహ్మగతిర్మతః |
 అంశభూతోభగవతో మహాభాగవతోత్తమః |
 నారాయణశ్రితోఽసమో యతోఽయంబృహ్మైహ్మస్సృజ్మతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

తతోయం విశతోడాంతే భక్త్యాప్రకృతివర్జితః |

ఆశ్రయాంతరనిర్ముక్తో నిత్యానంత గుణాస్పదం |60

ప్రాప్యోభోగ్యోఽథగమ్యశ్చ సర్వేషాం నృపసత్తమ |

ప్రసాదజోయథాహ్యేష క్రోధజోహం తదైవ హి |

తమసామోరూపేణ సంహర్తాతత్ప్రసాదతః |

పంచవక్త్రోమహాదేవో మహాకాయో మహేశ్వరః |

మృత్యురూపేణసర్వత్ర వ్యాప్తోహం ప్రాకృతేషు చ

యమరూపేణరోద్రేణ శత్రురూపేణ భూపతే |

కలయామి జగత్సర్వం భూతప్రేతగుణాధిపః |

ఆవయోర్న సమస్తేన కుతోఽధికతరస్తతః |

తదాశ్రయత్వాప్రేర్యత్వాత్ స ఏవ పరతః పరః |

సర్వాత్మా సర్వభర్తా చ సర్వేశసర్వసంశ్రయః |65

సదనంతగుణాధారో ముక్తిదఃకృపయాసతాం |

శరీరత్వాద్వయంసర్వే తస్యేశస్య రమాపతే |

గీయామహీఽనన్య ఏవ తత్త్వమస్యాది వాక్యతః |

ఆత్మై వపర్యుపాస్యోయం ముక్తిమిచ్ఛద్భిరేవ హి |

లక్షణైశ్చాస్యనిష్పత్తిః కర్తవ్యా వేదవాదిభిః |

ఏతే వయం మహాభాగ! స్వస్యచేతసి నిత్యశః |

చింతయామో ఘనశ్యామం యోగమార్గ విశోధితే |

నారాయణంశ్రియోపేతం వనమాలినమవ్యయం |

చోదయంతం చ నో బుద్ధిమనఃప్రాణేంద్రియాణి చ |

భక్తానామాత్మనోరూపం వ్యంజయంతం మనోహరం |70

అభక్తానామనోవృత్తేర్ధూరా ధూరతరం మతం |

నిశ్చింతం సర్వవేదేషు వైష్ణవం పరమంపదం |

గుణత్రయాద్యతీతం చ వ్యాపకం హేయవర్జితం |

నాత్రకాలగతిర్థేయా హ్యేవంరూపం సనాతనం |

సాంతంవికల్పరహితం నిర్వికేషమగోచరం |

నిత్యానందమనౌపమ్యం పరమంవైష్ణవం పదం |

నాతఃపరంప్రగంతవ్యం సర్వావధితయామతం |

యేన న ప్రాప్యతే రాజన్! భగవాన్ భూతభావనః |

ప్రాప్యం నాదిగతం తేన పృథైవభ్రమతాసతా |
 విభూతయేవయంసర్వే బృహ్మద్యాస్సకలేశ్వరాః | 75
 ప్రవిశామో ముహుస్తస్మిన్ సరితస్సాగరే యథా |
 త ఇమే నామరూపాభ్యాం బుద్బుదా ఇవ వారిధౌ | 76
 ఉత్పద్యంతే ప్రలీయంతే కర్మవాతేరితా ముహూః |
 పరతంత్రా వయం సర్వే వాక్తంత్ర్యా వినియోజితాః | 77
 న శక్నుమో మహారాజ దాతుం భోక్తుం మనాగపి |
 వహామో హి బలీం తస్మై విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే | 78
 కాలరూపేణ యో లోకాన్ గ్రసతే నిరనుగ్రహాః |
 వీక్షణాద్యస్య జాయంతే బ్రహ్మాండానాం చ కోటయః | 79
 సంలీయంతే చ సంకోచాజ్జలేషు లవణం యథా |
 చతుర్థాపి క్షయో యస్మిన్ జాయతే పరమేశ్వరే | 80
 తమిమం ప్రణతాస్సర్వే విసర్గోఽపి యతో మతః |
 జీవోఽయం విషాతి వ్యక్తే వ్యక్తం చ పరమాత్మని | 81
 పరమాత్మా నిజేరూపే లీనమాదాయ తిష్ఠతి |
 వ్యక్తావ్యక్తం వినిర్ముచ్య యదా భాగవతో భవేత్ | 82
 అభ్యేతి వైష్ణవంధామ యతో నావర్తతే పునః |
 యావత్ ప్రకృతిసంబంధో రాజన్ జీవస్య తిష్ఠతి | 83
 తావన్న ప్రాప్యతే బృహ్మ స్వాదిష్టానామనామయం |
 “అటంతు సర్వతీర్థాణి పరంతు సకలాగమాన్ | 84
 యజంతు నిఖిలాన్ యాగాన్ నావ్నోతి పరమం పదం |
 నావిద్యా హీయతే రాజన్ వినాభక్తిం జనార్దనే | ’ ’
 ఆకారత్రయసంపన్నా యా భక్తిః ప్రోచ్యతేబుధైః |
 స్వరూపవిస్మృతేరాజన్ యో దోషస్సమపద్యత | 86
 కథం తస్య నిరాసస్యాద్వినా విష్ణుపదాశ్రయాత్ |
 తపో యోగవ్రతాదీనాం ఫలమేకం వినిశ్చితం | 87
 గోవిందచరణాంభోజే యా హి భక్తిప్రజాయతే |
 తపసా సర్వసామర్థ్యం జాయతే తపసత్తమ | 88
 న వైకుంఠపదాంభోజరతిలేశో భవేదిహ |
 అనుగ్రహో యథా విష్ణోర్జాయతే హేతువర్జితః | 89

శ్రీ బృహద్భూమిసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

తదా హి జాయతే కాచిద్గతిర్నిత్యానపాయినీ |

భక్త్యాతయామలం రాజన్ నిర్దహదాత్మనస్తు యః |90

స్వరూపం భాసతే తస్య మాయాసంసర్గవర్జితం |

జ్ఞానరూపమనౌపమ్యమసంకుచితవైభవం |91

నిర్మలం సత్యసంకల్పం సద్వైకరసమక్షరం |

పరసౌమ్యం గతం విష్ణోర్భృగసౌమ్యమపి ద్రువం |92

దేవాస్సముపతిష్ఠంతి సంకల్పాదేవ భూపతే |

తదా స కేవలీభావం సంప్రాప్తో భవితా మునిః |93

పరభక్త్యా పునస్త్యైవ హ్యేత్యుష్ఠం విశ్వకారణం |

నారాయణం జగన్నాథం సర్వకారణకారణం |94

స్వాధారం స్వాశ్రితం నిత్యమేకరూపమనామయం |

స్వయం జ్యోతిస్స్వయం ధామ స్వతంత్రం పురుషోత్తమం |95

పరమం పదమాప్నోతి భక్త్యా నాస్యస్తు సాధనం |

రాజోవాచ-

పరమం శరణం విష్ణోః ప్రాప్యం భోగ్యం నిరూపితం |96

పరమత్వం కథం తస్య లక్షణం వద శంకర |

శ్రీశివ ఉవాచ-

ప్రకృతిః పదమేకం తు ప్రాకృతం కథితం తు తత్ |97

ప్రాకృతం రూపమాప్నోతి యత్రాసక్తోఽయమక్షరః |

నావైతి స్వాత్మనో రూపం శరీరం పరమాత్మనః |98

దేహోఽహమితి సంస్థానలక్షణం ప్రాకృతం పదం |

ఆత్మైవాహం న దేహోఽహం ద్వితీయం పదమాత్మనః |99

దేహాదివాసనావ్యాప్తం మలినం తత్ప్రకీర్తితం |

శుద్ధరూపం తృతీయం తత్ కేవలం జ్ఞానలక్షణం |100

కైవల్యమశ్నుతే యస్య సంప్రాప్తో పురుషో నృప |

పరమం తు పదం బృహ్మన్ వైష్ణవం పరకీర్తితం |101

స్వాధారభూతమాత్మానం నిర్గుణం బోధలక్షణం |

యం ప్రాప్య భూపతే ముక్తా భవంతి మునిసత్తమాః |102

ఇతి శ్రీ బృహద్భూమి చతుర్థాభాగే రుద్రగీతాయాం తత్త్వ నిరూపణం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః |

అథ సప్తమోఽధ్యాయః

రుద్రగీతాయాం భక్తినిరూపణం

రాజీవాచ-

కథంస్థానత్రయాతీతం చతుర్థం పరమంపదం |

సమభ్యేతి దయాసింధో వద నో వదతాం వర |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

కర్మజ్ఞానోపాసనం చ భగవత్ప్రాప్తిసాధనం |

కథితం సర్వవేదేషు పురాణాగమవర్త్యం |

నారాయణాత్మకం కర్మ కర్మబంధనివర్తకం |

ముముక్షూణాం సదాసేవ్యం జ్ఞానైకసదృశం హి తత్ |

యత్కర్తృత్వాభిమానేన ఫలముద్దిశ్య వా కృతం |

బంధకంస్వపశార్థాల కర్మతత్పరికీర్తితం |

న తత్కర్తృత్వకంకర్మ త్వజ్ఞాన జనితం హి తత్ |

దుష్టంక్షరఫలంసర్వం కర్మజన్మైకసాధనం | 5

రాజీవాచ-

యదజ్ఞానకృతంకర్మ సఫలందృశ్యతే హి తత్ |

వద నో జ్ఞానరూపంతద్వేనబంధ నివర్తనం |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

జ్ఞాత్వాత్మానం సదానందలక్షణం బోధరూపిణం |

గంతవ్యమేకరూపం చ పరిణామాదివర్జితం |

చిన్మయం భగవద్వ్యాప్తం భగవచ్ఛైవభవం |

నిత్యమక్షరమవ్యక్త మజమవ్యయముజ్జ్వలం |

దేహాదికృతనానాత్వ రహితం నిర్గుణంపరం |

వికారవర్జితం జ్ఞానప్రకాశపరిపూరితం |

బద్ధంప్రకృతిసంయోగాత్ అల్పజ్ఞమసుఖాత్మకం |

విజ్ఞాయాత్మానుభూత్యర్థమవిద్యా కర్మశాంతయే | 10

నారాయణజ్ఞయానిత్యం నైమిత్తికమథాచరేత్ |

స్వవర్ణాదారతఃప్రాప్తం నివృత్తాన్యప్రయోజనః |

సర్వత్రసుగతంబ్రహ్మ నారాయణమనుస్మరేత్ |

శరీరత్వాద్భగవతః చేతనస్యజడస్య చ |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

న తదస్త్రజగత్యస్మిన్ చేష్టతేయద్ధరిం వినా |
తమేవభాంతమనుభాతి సర్వంచదచిదాత్మకం |
ఆత్మన్యగ్నోహవిష్యేద యష్టవ్యేషు కుశేషుచ |
మంత్రే చరుపురోడాశే బృహ్మాత్మత్వం విధాపయేత్ |
కర్మత్వంఫలసంయోగం స్వత్వం కర్మణ ఏవ చ |
హిత్యాత్రయం యత్కుర్వీత కర్మబృహహ్మాత్మకంత్యదం |15
జ్ఞానరూపమిదంకర్మ కర్మబంధనముక్తికృత్ |
యావదాత్మస్థితిస్తావదనుష్టేయం విపశ్చితా |
అకర్మత్యస్యరూపస్య సంధానాదత్ర కర్మణి |
వ్యాపినోవాసుదేవస్య స్వరూపాస్యానుచింతనాత్ |
బోగ్యత్వస్యాత్మరూపస్య స్వేతరానిత్యభావనాత్ |
కృతంజ్ఞానాత్మకంకర్మ న బంధాయ భవిష్యతి |
స్వర్గాదివన్నాత్మగతిఫలం నాశాయ హి స్మృతం |
నేత్పద్యతే నవంకించదాత్మనోస్య నృపోత్తమ |
నాతఃకర్మఫలంహ్యత్మా కిమాత్మాజ్ఞానకర్మణా |
ఆత్మాంతరాయకం దుష్టం కర్మాణేన నివార్యతే |20
జ్ఞానమాత్మస్థితింవిద్ధి రాగద్వేషాది సంచయం |
నేగతేదేహబుద్ధ్యా తు మనాబ్జానాపమానయోః |
శీతోష్ణసుఖదుఃకేషుసమస్వత్మసుఖాస్పదం |
జ్ఞానైకాకారమాత్మానమనుపశ్యతి సర్వతః |
మాయామాత్రమిదంసర్వం దేహందేహానుగం చ యతే |
హేయబుద్ధ్యా న గృహ్ణీయాద్ రాజన్నాత్మస్థితో నరః |
నాన్యత్కర్మమహారాజ కర్తవ్యమవశిష్యతే |
స్వాత్మప్రాప్తౌ మహాభాగ సర్వయత్న వివర్జితః |
పరకీయమివాత్మీయం దేహాయోమనుతే పుమాన్ |
న తత్ర యుజ్యతేహర్ష శోకహేతోరుపస్థితౌ |25
అయమేవస్థితప్రాజ్ఞో గుణా తీతోమథోబుధః |
జ్ఞానయోగరథాసాక్షా దాత్మభూతస్తుకేవలః |26
బ్రహ్మభావమనుప్రాప్తాస్వాత్మన్యేవనరేశ్వర |
గుణో హి గుణినాభిన్నో యథా నైవార్హతి స్థితం |27

అహమేవం బ్రహ్మణాస్మీత్యభేదమనుసంస్మరేత్ |
 ఏవం జ్ఞానీ యదాత్మస్తమాత్మానమనుపశ్యతి |
 ఆత్మస్థం పరమం ప్రేష్టం నారాయణమనామయం |
 ప్రీత్యాఽతిశయభావేన క్షణమేకం న ముంచతి |
 దర్శనైకసమే ధ్యానే పరప్రేమాస్వదం హరిం |
 ధ్యాయేదనన్యభావేన సా భక్తిః పరమా మతా | 30
 ఉక్తా భాగవతీ భక్తిరఖండస్ఫుటిలక్షణా |
 తయాత్మానం హరిః సాక్షాత్సందర్శయతి భూమిప |
 భక్త్యా కేవలయా గ్రాహ్యో భగవాన్ జలజ్జేక్షణః |
 అనంతనిత్యనిస్సీమకల్యాణాదిగుణాస్వదం |
 సర్వాధారస్సర్వశేషీ దివ్యమంగలదేహభృత్ |
 శంఖచక్రగదాపద్మధారీ చారుచతుర్భుజః |
 ప్రియోఽయం పరమస్తస్య తథాస్య సపరప్రియః |
 నైనం స కాంతేత్యక్తుం న చాయం తమధోక్షజం |
 ఏవం పరానురాగేన జాతా భక్తిః పరస్పరం |
 పరాకాష్ఠేయమాదిష్ఠా భక్తానాం నృపసత్తమ | 35
 దేహాభిమానేనిర్ముక్తే తదాత్మాభిమతిర్గతా |
 కేవలం పరమాత్మాత్మభావో భాగవతో మతః |
 చంచలంచాపి రాజేంద్ర! మనోదుర్నిర్గహం ధియా |
 నిరోధాయమతాతస్య ధారణాశాస్త్రపారగైః |
 దోషబుద్ధిం చ సర్వత్ర మాయామాత్రే నరేశ్వర |
 అమాయికేచాత్మని చ సుఖమాత్మ్యంతికం స్మరేత్ |
 పరాకాష్ఠా తు భూపాల పరమాత్మని సంస్థితా |
 జ్ఞానాభ్యాసాతిరిక్తేన మనసా నాదిగమ్యతే |
 యో విజ్ఞాయాభ్యసేద్రాజన్ కర్మణోపాసనేన వా |
 ధానేన నోఽశ్నుతే సమ్యగాత్మానం ప్రకృతేః పరం | 40
 సుకరః కర్మయోగో హి శ్రద్ధామాత్రమపేక్షతే |
 అదృశ్యమానం తత్తత్త్వమనుసంధాయచేతసా |
 దృష్టార్థేన క్రియాం కుర్వన్న ప్రమాద్యతి కర్త్రిచిత్ |
 చేతనో బాహ్యవృత్తిత్వా జ్ఞానస్య సహకారితా |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

పూర్తిష్ఠేతిద్విదా ప్రోక్తం కర్మనిష్కామలక్షణం |
కూపారామాదికం పూర్తమిష్టంయజ్ఞాదిలక్షణం |
అగ్నౌ వా స్తండిలే వాపి ప్రతిమాయామథాపి వా |
పూజనం వివిధైర్మంత్రైరిష్టరేషా ప్రకీర్తితా |
ఫలమేషాం పరిత్యజ్య జ్ఞానేన సహకారిణా |
నిత్యం కర్మ ప్రకర్తవ్యం తత్తు భాగవతం పునః | 45
ఉద్దిశ్య వాసుదేవం చ లక్ష్మీకాంతం ధరాధిప |
సాత్వికీర్తవ్యమంత్రైశ్చ తాదృశైరపి భూసురైః |
రాజసస్తామసస్తేర్న కర్తవ్యంకర్మసాత్వికం |
ముముక్షూణాం మహాభాగ చేతసః శాంతిమిచ్ఛతా |
విష్ణోర్నికేతనం చైవ పంచకాలోపసర్పణం |
వాపీకూపప్రసారామ తటాకాదిప్రవర్తనం |
అంతర్యామిధియా విష్ణోర్వ్యాపకత్వమనుస్మరన్ |
సర్వతశ్చోపకుర్వీత వైష్ణవేషు విశేషతః |
విప్రేషు సురవర్యేషు నారాయణవిభూతిషు |
హరిబుధ్యా సమభ్యర్చ్య రాజన్ నారాయణాత్మకః | 50
ఏవం జ్ఞానాత్మకం కర్మ సుకరం ప్రతిబోధితం |
దుష్కరే జ్ఞానయోగే తు మనః శాంతిరపేక్షితా |
తత్రాంగప్రాణసంరోధో యోగేనైవ విశాంపతే |
అపేక్షితో ముముక్షూణామాత్మతత్త్వమభీప్సతాం |
యమైశ్చ నియమశ్చైవాప్యాసనప్రాణరోధవైః |
ప్రత్యాహారధ్యానదృతి సమాదిభిరభిక్ష సః |
మనో నిగ్రహ్యతే రాజన్ ఇంద్రియం ధారణాశ్రయే |
నిరుద్య పరమోపాయైస్థూలే భగవతస్తనౌ |
ధారయేత్ప్రథమం రాజన్ యావత్సూక్ష్మే ప్రవర్తతే |
సూక్ష్మే భగవతో రూపే స్థితం సత్సంప్రసీదతి | 55
సూక్ష్మం తు భగవద్రూపమంతర్యామితయా స్థితం |
హృత్సుండరీకే విమలం సర్వేంద్రియవికాసకం |
తేజోమయం చతుర్బాహుం పుండరీకనిభేక్షణం |
పీతాంబరధరం భాస్వత్ కుండలాభ్యాం విరాజితం |

రుచిరోష్ఠ్ఠేపుటం చారు దశనావళిలాలితం |
 కృపయా ప్రణతం భక్తం వీక్షమాణం ముహుర్ముహుః |
 శాంతమానందనిలయం శ్రీదేవీ పరిసేవితం |
 వాఙ్మనోగోచరందివ్యం గుణత్రయవివర్జితం |
 ఏతద్ధారణయాధ్వస్తమాయావరణవిభ్రమః |
 బ్రహ్మనందైకనిలయమాత్మానం ప్రతిపద్యతే |60
 ఆత్మానందైకనిలయే నివృత్తాశేషవాససః |
 స్వాత్మభూతే హౌ సాక్షాద్రతిమాప్నోతి పుష్కలాం |
 ఉపేక్షితాన్యతత్సామ్య భోగైశ్వర్య మహోదయః |
 ఆప్నోతి విరజం బ్రహ్మ కాయాంతే నృపసత్తమ |
 విమోక్షకాలే సంప్రాప్తి కాయస్య విగతౌ మయః |
 ప్రాణాయమబలేనైవ స్వాత్మానం చోర్ధ్వమున్నయేతే |
 ఊర్ధ్వస్థానేషు విశ్రాంతో మూర్ధ్ని నిర్బధ్య నిగతః |
 సుషుమ్నా వర్మనా ముక్తో బహిర్నిష్క్రమతే మునిః |
 అర్చిరాదిభిరానీతో యాతి సూర్యపథా పుమాన్ |
 నిర్దగ్ధాసనాదేహః సూక్ష్మ రూపముపేత్య చ |65
 ప్రయాతిబ్రహ్మణో లోకం పూజితః పథివాసిభిః |
 మహాభాగవతో నూనమితి బుధ్యా విరించినా |
 కృతేత్సవేన రాజేంద్ర ధన్యోఽహమితి వాదినా |
 తతశ్చోర్ధ్వం ప్రయాతీహ నివృత్తా శేషవాససః |
 భూతసూక్ష్మాణి భూతాని మనో దేవానతీత్య చ |
 సాయుజ్యం తత్ర తత్రాయం క్రమాదనుభవన్నసౌ |
 త్రివిధాం ప్రకృతిం హిత్వా మహత్తత్త్వమతీత్య చ |
 ప్రకృతిం చానిరుద్ధాదీనతీత్య భగవత్ప్రియః |
 ప్రయాతిపార్వదైర్ఘ్యే తద్విష్ణోః పరమం పదం |
 యతో నావర్తతే భూయో యత్ర కాలబలం న హి |70
 ద్విపాదిరహితం సాక్షాద్ధామ భాగవతం మహత్ |
 నిర్గుణం నిర్మలం శాంతం నిర్గుణోఽయం విశేత్సునః |
 పరమాత్మసుఖాస్వాదే రాజన్నాస్తే నిరంతరం |
 యత్సుఖాస్వాద కోట్యంకో బ్రహ్మాదీనాం న విద్యతే |

శ్రీ బృహద్రహ్మహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

కోటి కోట్యంశలేశేన కృతకృత్యవిభావినః |

నయాంతు తత్పదం రాజన్ చింతయామో నిరంతరం |

ప్రాణాయామస్థితస్సర్వే స్వాధికారేషు సర్వదా |

ధన్యా భాగవతా లోకే సద్యశ్రీకాంతవిష్టరం |

ప్రయాంతి నృపశార్దూల పరమైకాంతినోఽమలాః |

యోగిభ్యశ్చాధికా ప్రోక్తాః పరమైకాంతినో నరాః |

వినాయోగం వినాకర్మ వినా సాధనకోటిభిః | 75

నిర్దేతుకకృపాల్పశార్దూరిణా వీక్షితా నృప |

ఏకాంతిభావోపగతాయాంతి సద్యో హరేః పదం |

రాజోవాచ-

పరమైకాంతినో దేవ కీదృశాఃసంతి మే వద |

శిష్యోఽహం త్వాం ప్రపన్నోఽస్మి కైలాసకృతకేతన |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

యోగాదికారణం నైవ విద్యతే నృపసత్తమ |

అన్యథాచేద్యయంసర్వే తథా భూతాభవేమహి |

యమేవ వీక్షతే సాక్షాద్భగవాన్ పురుషోత్తమః |

సఏవ లోకే భవతి హ్యేకాంతీ నృపసత్తమ |

నారాయణార్థనిర్ముక్త దారపుత్రధనాదయః |

అనిత్యలోకసంబంధ దేహదేవాంతరస్సృహం | 80

భోగమోక్షస్సృహం హిత్యా హిత్యా చాన్యార్థశేషతాం |

నారాయణం ప్రపన్నా యే నారాయణపరాయణాః |

భగవద్రససంవిద్ధహృదయాదీనవత్సలాః |

నారాయణమృతేకర్మ న కుర్వంతిమనాగపి |

హరేః సంబంధినంహిత్యా భోజనాదిక్రియాదిషు |

సంగో న విద్యతేఽన్యేషాం దర్శనస్సర్వనాదిభిః |

నానివేదితమశ్నంతి న వసంతి వ్యాధాక్షణం |

మనసా వచసా విష్ణోర్నామమంత్రైకజల్పకాః |

న చ మంత్రాంతరం హ్యేషాం న వ్రతాంతరసేవనం |

న ఫలాంతరజిజ్ఞాసా న దేవాంతరదర్శనం | 85

నాన్యశేషస్య గ్రహణం ఫలాదేరపిభూమిప |

నాన్యచేష్టానుకరణం నాన్యపర్వానుమోదనం |
 నాన్యోత్సవావలోకశ్చ నాన్యయాత్రాప్రవర్తనం |
 నాన్యవ్రతానుచరణం నాన్యాశక్తిర్మనాగపి |
 నాన్యార్థం జీవికాకార్యా నాన్యార్థా పాకసత్రియా |
 నారాయణమృతే రాజన్ సర్వేషామాత్మదైవతం |
 దేహయాత్రా భరన్యాసం కుర్యాన్మాతరి బాలవత్ |
 వాసుదేవే భగవతి స్వాధిష్ఠానేనియోక్తరి |
 స్వస్య సర్వభరన్యాసం కృత్వోపాసనమాచరన్ |
 భృత్యస్సాన్ని మిని తస్యాజ్ఞాం పాలయత్యనువాసరం |90
 సేవాభంగస్యచింతైకా న చింతా స్వాత్మరక్షణే |
 వృత్తిందాస్యతివిశ్వాసుః సద్భృత్యస్య యథా తథా |
 వాసుదేవైకనిలయో వాసుదేవైకసంశ్రయః |
 సేవాం కుర్వన్ భగవతో వృత్త్యర్థం నావసీదతి |
 యేన శుక్లీకృతా హంసాః శుకాశ్చ హరితీకృతాః |
 మయూరాస్పత్రితా యేన స మే వృత్తిం విధాస్యతి |
 గచ్ఛంస్తీఘన్నితి ధ్యాయేత్ ఫలన్ భుంజన్ పిబన్మప |
 నారాయణేతివాగేషా జిహ్వగ్రే వర్తతే సదా |
 ఆబ్రహ్మజీవలోకేషు హరిసంబంధవర్జితే |
 దేవేనరేచతిర్యక్తు స్వబుద్ధ్యా నార్పయేన్మతిం |95
 సంబంధో ద్వివిధో విష్ణోర్వస్తుమాత్రేషు విద్యతే |
 సాధారణో హి రాజేంద్ర తథాఽసాధారణో మతః |
 చతుర్విధేషు భూతేషు తదాత్మత్వేన మానద |
 తజ్జన్యత్వేన వాఙ్మయస్తదాధారతయా హి సః |
 సాధారణో హి సంబంధో న స సంసారనాశనః |
 దానత్వేన చ సంబంధో ద్వితీయో మోచకో మతః |
 తాపాది పంచసంస్కారాద్యో జాతో జగతీపతే |
 తదనన్వార్థశేషత్వమాత్మనో హ్యనుభావనం |
 తత్సంబంధానుసంధానం తనువాక్యాయమానసైః |
 నేదం సాధనసంసిద్ధం కింతు యా వై హరేః కృపా |100
 సర్వతోమనసో రాజన్ నిస్సంగత్వం ప్రజాయతే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

వినా యోగసమాధిం హి కేవలం కృపయా హరేః |

దృష్ట్వా హి ఖలు రాజేంద్ర లోకరీతిమనుత్తమం |

వైరాగ్యం సర్వభావేషు రాజన్ జాయేత పుష్కలం |

దారాస్సతాఃప్రియాఃప్రాణా రాజ్యం యద్యదవైష్ణవం |

న ప్రియాణిభవంతీవ కామినకామినీం వినా |

ఇయమాత్యంతకీ రాజన్ భక్తిర్గోవిందపాదయోః |

ప్రాసాదేనైవసంసాద్య సత్యం సత్యంవదామ్యహం |

యస్యానుగ్రహమాత్మీయ మాకాంక్షతి దయానిధి |

తస్యవైకాంతికిప్రీతిర్దాయతే నాన్యసాధనా |105

ప్రతిజ్ఞా తం భగవతా శృణు రాజన్యసత్తమ |

పరమైకాంతితోపాయస్స్వహస్తే విధ్యతో యథా |

తేషాంసతతముక్తానాం భజతాంప్రీతిపూర్వకం |

దదామి బుద్ధియోగంతం యేన మాముపయాంతి తే |

తేషామేవానుకంపార్థ మహామజ్ఞానజంతమః |

నాశయామ్యాత్మభావస్థో జ్ఞానదీపేన భాస్వతా |

జాయమానం హి పురుషం యం యం పశ్యతి చక్షుషా |

స ఏవ భవతిక్షిప్రమేకాంతీ పురుషేషు హి |

ఏకాంతినో మహాభాగ!గృహీతా హరిణా స్వయం |

భగవద్దత వైరాగ్య జ్ఞానయోగాదిభిస్తథా |110

చిత్రైకతానమాశ్రిత్య వాసుదేవోఽఖిలాత్మని |

ప్రాప్నువంతి పరంధామ వైష్ణవం శాశ్వతంపదం |111 |

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే బృహద్బ్రహ్మే చతుర్థే రుద్రగీతాయాం భక్తినిరూపణంనామ సప్తమోఽధ్యాయః |

అథ అష్టమోఽధ్యాయః |

బృహ్మవిచారః

ఆదౌ తు కర్మజిజ్ఞాసా కర్తవ్యా నృపసత్తమ! |

జ్ఞాత్వా బృహ్మ తతఃకుర్యాల్లక్ష్యమాత్మశరస్య హి |

శ్రీ రాజోవాచ-

అలక్ష్యే లక్ష్యతాకార్యా లక్ష్యే వా లక్ష్యతాను కిం |

అద్యేత్వసంభవోదేవత్వనువాదో ద్వివీచితే |

శ్రీ రుద్ర ఉవాచ-

సర్వప్రమాణాసిద్ధత్వాన్నా లక్ష్యం బృహ్మభూపతే |
 సన్మాత్రం స విశేషోఽస్య యత్రసంధార్యతే మనః |
 సన్మాత్రం సంశయచ్ఛేదో న సంయగభిజాయతే |
 స్థాణుర్వా పురుషోవేతి న నిర్ధారయితుం క్షమః |
 విశేషోఽస్యసతో రాజన్ నిస్సంధేహకరో మతః |
 విశేషేధారణాయోగో నిర్విశేషేణసేత్స్యతి |5
 సన్మాత్రదోషరహితే దోషఃప్రస్తుపరంతప |
 భాసమానోవిశేషో హి భాసతేన కథంచన |
 రాజోవాచ-

పురుషస్సవిశేషో వా నిర్విశేషోఽథవా ప్రభో |
 విచార్య మమ వక్ష్యం భగవన్ శరణార్థినః |
 శ్రీ రుద్ర ఉవాచ-

ప్రశ్నోయం తవ రాజేంద్ర స విశేషం ప్రయచ్ఛతి |
 స ప్రకారకతాపన్నే సందేహోజాయతేయతః |
 నిర్విశేషే విస్తాణాదౌ సందేహో న కదాచన |
 జాయతే నృపశార్దూల హ్యవస్తుద్వాద్విమర్శతః |
 రాజోవాచ-

శశే విషాణరహితే కర్ణాభ్యాందూరదోషతః
 శృంగప్రతీతిర్భవతి దేవతద్వదిహాపి హి |10
 శ్రీరుద్ర ఉవాచ-
 శృంగప్రకారతాపన్న ఏకదేశేశే స శస్యతు |
 శృంగబుద్ధిప్రవతినతుసాఽకర్ణకే శశే |11

కిం సాదృశ్య ధియో రాజన్! బృహ్మణీ ప్రతిభాతి తే |
 తదీయే ధర్మసచ్చావే సవిశేషో న సంశయః |
 శశస్యశృంగాభావేపిశృంగభావ విధాయకే |
 కర్ణే తాస్యాన్ మహారాజ నిష్ప్రకారే కథంబ్రమః |
 రాజోవాచ-

కే తే విశేషాఃపురుషేయేషాం జ్ఞానాన్నివర్తతే |
 సంసారోద్ధ్వరోగోఽయం యేనదుఃఖం పదేపదే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

కర్తృత్వమస్యజగత్తతా చ పరిపాలనం |

సన్నిరోధోవిమోక్షశ్చ విశేషోఽయంపరాత్మనః | 15

కిం బృహ్మేతి పురా పృష్టే శృతిరేవోత్తరం జగౌ |

యతోభవంతిభూతాని యేనజీవంతి సర్వతః |

యత్ప్రయంతివిశంతీతి తద్బ్రహ్మేత్యవధార్యతే |

లక్షణంబ్రహ్మణస్తావచ్ఛృతం భవతి భూమిప |

రాజోవాచ-

సత్యంభవతి దేవేశ లక్షణం శృతిబోధితం |

ఏతైస్తు లక్షితం బృహ్మాన్ లక్ష్యంభవతి యోగినః |

అదృష్టోభవతిష్టష్టా విజ్ఞాతాఽజ్ఞాత ఏవ చ |

అస్మతోభవతి శ్రోతోఽమతోమంతా ప్రకీర్తితః |

అకరేవ తథా కర్తా హ్యధర్తాధారకోమతః |

అభోక్తా సర్వమశ్నాతి నిర్విశేషోవిశేషవాన్ | 20

యద్యద్విలోక్యతేతుచ్ఛం సర్వంమిథ్యేతి గీయతే |

అతోఽస్యకారణం బృహ్మ కర్తృవేతినిరూపితం |

అకర్తృత్వం తు దేవేశ లక్షణంప్రతిభాతి మే |

రూపం చ లక్షితం తత్ర ధారణాపి భవిష్యతి |

నిర్విశేషంనిరాధారంనిర్గుణం చ నిరంజనం |

ఇత్యేవం భావనాసాక్షాద్ధారణం గిరిజాపతే |

కిం న స్యాదితి మే శంకా జాయతే సుదృఢో ప్రభో |

తాం నివర్తయ సద్యుక్త్యా యదియోగ్యేఽస్మి భాషితం |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

స్వాతంత్ర్యేణస్యదోద్రష్టా శ్రోతామంతా చ విద్యతే |

అతో విశేష్యతే రాజన్నేతైరేవ విశేషణైః | 25

అయం యమనుగృహ్లాతి పరమాత్మా సనాతనః |

స ఏవ తం విజానాతి యాస్యత్యఖిలసంశ్రయం |

మంతా స ఏవ భవతి నాన్యో రాజన్ కదాచన |

ప్రసాదాదేవదేవస్య విశేషోహ్యవధార్యతే |

ఆత్మత్వాత్సర్వభావానామంతస్సూక్ష్మ స్వరూపతః |

ప్రవిష్టఃపురుషశ్రేష్ఠః తస్మన్నైవోపలక్షయేతే |

శరీరభూతమఖిలంమాత్మానం పురుషోత్తమం |
 న విజానాతి రాజేంద్ర! ఇత్యాహుర్మాధ్యందినాస్తు తం |
 యఃపృథివ్యాదివాక్యేషు చిదచిత్సు విశాంపతే |
 ఆకాశవత్సమన్వేతి తదేతదవభాసయన్ |30
 అదృష్టస్వాత్మరూపత్వా ద్రష్టా భవతి చింతయ |
 పారతంత్ర్య స్వభావత్వాదనయోర్ద్వైష్ట్య దృశ్యయోః |
 ద్రష్టానచాతోఽయం రాజన్! యం వినా ప్రభవత్యుత |
 అతోద్రష్టాహరిస్సాక్షా దృఢావీణారవోమతః |
 అనుప్రాణంతి యం ప్రాణాఃప్రాణాంతం సర్వజంతుషు |
 అపానం తమపానంతి నరదేవమివానుగాః |
 సర్వత్ర సర్వభూతోఽయం యథాభూతో విరాజతే |
 ద్రష్టాప్యదృష్టోరాజేంద్ర ద్దృశ్యతేదాపి పశ్యతాం |
 భిద్యతే హృదయగ్రంథి చిద్యంతే సత్వసంచయాః |
 క్షీయంతేదాస్యకర్మాణి తస్మింద్రష్టపరాఽపరే |35
 యదాపశ్యపశ్యతేతి శృత్యా దృశ్యత్వమప్యతః |
 ప్రసాదేవైవజాయత విష్ణోరేవావిలోకనం |
 తస్యాత్మత్వేనసర్వేషాం రూపత్వేన చ తత్వతః |
 విశేషరూపవిజ్ఞానం దర్శనం నృపసత్తమ |
 విశేషరూపవిజ్ఞానా ద్భిద్యతే గ్రంథిరాత్మనః |
 క్షీయంతేదాపికర్మాణి చిద్యంతే సర్వసంశయాః |
 స్వరూపంవైభవంశక్తి బలపౌరుషమస్య చ |
 సాకల్యేన న సంశ్రోతుం శక్యతే నృపసత్తమ |
 అశృతోఽతశ్చైతస్తావద్వాక్యై ర్వేదాంత సంభవైః |
 తంత్యోపనిషదందేవం పృచ్ఛామీతి శృతేర్బలాత్ |
 అస్యమానంమితిర్నాస్తి తస్మాదుక్తోమతోమితః |
 యం వినామియతేనైవ మితమేతద్చరాచరం |
 ఆవిర్భావస్థిరోభావ సూక్ష్మరూపేణ సంస్థితః |
 యస్మిన్నాభాతి విశ్వస్య న చాధారతయా మతః |
 అనంతాఖ్యావిశేషోయంమాధారాఖ్యస్య భూపతే |
 న మితోవాసుదేవస్య తస్మాదమత ఉచ్యతే |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

విజ్ఞాతంస్యాద్యతస్సర్వం స్థూలసూక్ష్మతయాస్థితం |
కస్తమన్యోవిజానీయా దవిజ్ఞాతస్తతస్మృతః |
ఈశోఽస్తిసర్వజగతో న గోప్తత్వాదన్యభాసతే |
అదృశ్యస్యాపి రాజేంద్ర బృహ్మణఃపరమాత్మనః |45
యథాహమితిభూతానాం ప్రతీతిఃఖలు భూపతే |
అదృప్తసూతాదారభ్యదాశతాం తాత్ప్రతీయతే |
తథాపి పామరేణాపి ప్రోచ్యతే పురుషోత్తమః |
విజ్ఞాతఏవ రాజేంద్ర ప్రతీత్యాఽనుభవేన చ |
యథాన్యన్నాస్తి వాక్యేన శూన్యమాకాశమేవ హి |
పరిస్ఫురతిసర్వేషాం భూప జానీహి సర్వతః |
ఆకాశమస్తీతి పునశ్చోత్తరం కిం న దీయతే |
విశేషాస్ఫురణాత్తాత తన్యాయైహ యుజ్యతాం |
దేహాది ప్రాణమనసాం సహైవాహంకృతే ర్గహః |
విశేషాగ్రహణాత్స్వస్య తన్వాయైహయుజ్యతాం |50
నాహమన్యో న చాత్మానో విశేషఃపరజీవయోః |
అజ్ఞాసర్వజ్ఞరూపిన్యోవిశేషోపి న గృహ్యతే |
జీవస్య కర్మకర్తృత్వం కర్మణా ప్రాక్తనేన హి |
యథా హరేర్నకర్తృత్వం కర్మలోపో న విద్యతే |
ఏనకర్తా మహీపాల పరమాత్మాఽయమీరితః |
ప్రకృతేరపి కర్తృత్వం యదాయత్తంరమాపతేః |
రమాపతేస్తథానైవ హ్యకర్తా తేనమాధవః |
న కర్తా మాధవోజ్ఞేయ శ్రుతిస్మృతి విరోధతః |
కర్తృత్వంవాస్తవంపుంసో వాసుదేవస్య భూమిప |
ఉభయోఽపరతంత్రత్వాత్కర్తృత్వం నోపపద్యతే |55
అజ్ఞానేన యథా ధర్మాదేహస్యపురుషోమతః |
దేహోఽహమభిమానేన న తథా పురుషోత్తమః |
ధర్మావిశేషిణీభూత చిదచిద్దేహయోర్హరిః |
విదృతిస్సేతురూపేణ శృతిరాహ విశాంపతే |
అవశ్యభక్తోజీవన్యా ద్రాజన్ స్వీయస్య కర్మణః |
ఫలంశుభాశుభస్యాత స్సంసారేస్మిన్ని బధ్యతే |

అప్రాకృతస్యభోక్తాయం భక్త్యా భక్తార్పితస్య చ |
 హేయప్రాకృతరూపో యే విశేషస్తేన వర్జితః |
 మహదాదివిభేదేన కార్యవస్థానురూపతః |
 స్వానంతశక్తియోగేన నిత్యస్వాభావికస్తు యః |60
 హేయాంశావర్జితో రాజన్ విశేషస్తేనసంయుతః |
 చిదచిచ్ఛబ్దవాచ్యో యే విశేషేణతయాస్థితః |
 సర్వావస్థాశ్రయస్థస్మిన్ విశేష్య పరమాత్మని |
 విశేషస్సర్వకాలేషు నివర్తత కర్తృచిత్ |
 ధారకప్రేరకోభర్తా సర్వస్యాస్య ప్రకాశకః |
 సదనంతగుణావాసశ్శేభర్తా మోక్షకృత్స్వయం |
 అన్యవ్యావర్తకానేక విశేషణ విశేషవాన్ |
 విభాతి భగవానేకో నిర్విశేషో న భూమిప |
 అనాదివాసనాబద్ధో జీవస్సంకుచితస్స్మృతః |
 విశేషంవాసుదేవస్య న జానతి కృపాంవినా |65
 అయం యమనుగృహ్లాతి యమంగీకర్తుమిచ్ఛతి |
 శాస్త్రసంగోభవేత్తస్య సదాచార్యస్యసన్నిధౌ |
 విశేషం తస్య విజ్ఞాయ తత్రారోప్యమనోధియా |
 విముక్తోభవతిక్షిప్తం జన్మసంసారబంధనాత్ |
 సదైకరూపాభావాత్తు జగన్నిద్యేతి గీయతే |
 న మిథ్యాఽన్యాయ్యశం నైవ భ్రమోరజ్జుభుజంగవత్ |
 రాజన్ కార్యస్యమిథ్యాత్వం నైర్గుణ్యం పరమాత్మనః |
 ఆభాసవాదోజీవస్య పాషండైరుపకల్పితః |
 నైతద్విశ్వాసనీయం తే మయోక్తమపి మాయయా |
 ఆజ్ఞయా వాసుదేవస్య మోహనాయ సురద్విషాం |70
 ప్రవర్తితమసద్భాస్త్రమయదార్థస్య దర్శనాత్ |
 తర్కసిద్ధాద్విశేషేణ తామసానాంప్రియంహి తత్ |
 అయంవేషో మహాభాగా జటాభస్మాస్తి కల్పితః |
 స్మశాననిలయావాసో ఽమేధ్యభోగోమదాశ్రితః |
 తామసంసర్వమేతద్ధి స్యాదిష్టం పిశితాశినాం |
 నారాయణసమత్వేన దేవతాంతర చింతనం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

మాయావిద్యావిభాగేనచేశజీవ వికల్పనం |

మాయావిద్యావినాశే తు నేశజీవో న విద్యతే |

యథాఘటమరాభావే తదాకాశో న విద్యతే |

బంధమోక్షాభ్రమస్యాతాం నస్యాతామీశ జీవకా | 75

నిర్విశేషం నిరాభాసం బృహ్మనిర్దర్శకంతహా |

ధ్యాత్వా ధ్యానం న హి ధ్యేయంమస్తినాస్తీతి నైవ హి |

అనిర్వాచ్యా హరేశ్శక్తిర్మిథ్యా మాయేతి పార్థివ |

మాయావాదమిదంశాస్త్రం మాయామోహ ప్రవర్తితం |

సత్యంనైవాద్యతం సద్భిర్ఞాత్వా మోహనమాత్మనః |

ముముక్షుభి ర్నసంధార్యం న శ్రావ్యం ముక్తిమిచ్ఛతాం |

పాషండమయథార్థం చ శృతిస్మృతివిరోధతః |

గౌతమ ఉవాచ-

నిర్విశేషమహాదేవ విశేషోయం భవేద్యతి |

కో దోషస్యాదుమాకాంత వద మే వదతాం వర |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

నిర్విశేషం ప్రవదతాం భవతాం కోఽయమాశయః | 80

నిర్విశేషేవిశేషస్తు మతోవ్యావర్తకోనవా |

అద్యేవ్యావర్తకోధర్మో నిర్విశేషేపి సిద్ధ్యతి |

ద్వితీయే నిర్విశేషోపి న సిద్ధ్యతి మహామతే |

అవ్యావృత్తేర్విశిష్టాత్తు నిర్విశేషఃకిముచ్యతాం |

నిర్విశేషం న వస్త్వస్తి సదసత్స్వపి కేచన |

లక్ష్యంలక్షణనిర్దిష్టం సర్వంభవతి గౌతమ |

వ్యావర్తకత్వంసర్వత్ర స్వేతరస్య ద్విజోత్తమ |

సదర్మకస్త్వం సంసిద్ధం తేన సర్వత్రసర్వదా |

ఆధారంసర్వవస్తూనాం భాసకానాం చ భాసకం |

బృహ్మనస్తు కథంబ్రహ్మన్నిర్విశేషం భవేదిదం | 85

గౌతమ ఉవాచ-

సర్వస్య స విశేషత్వాత్సదర్మత్వాత్కృపానిధే |

సర్వతో హివిజాతీయముక్తం బ్రహ్మసనాతనం |

అతోనిర్దర్శకంబ్రహ్మ నిర్విశేషం వినిశ్చితం |

సవిశేషసృజన్మత్వం ద్విష్టుంప్రత్యక్షతో మయా |
 శ్రీరుద్ర ఉవాచ-
 విశేషస్త్వేవ విప్రీంద్ర బృహ్మణఃపరమాత్మనః |
 విజాతీయత్వమాఖ్యాతం విశేషోదన్యనిష్ఠితాత్ |
 సర్వేతరవిజాతీయ విశేషణవిశేషితం |
 బ్రహ్మవేదాంతసిద్ధాంత సంసిద్ధమితి చింతయ |
 చేతనాఽచేతనశ్చైవిశేషోఽయం మహామతే |
 విశేషణతయా తత్ర పర్యేతిపరమాత్మని | 90
 విశేషశ్చిదచిద్రూపఃపరతంత్రోయమీరితః |
 తస్మాద్విలక్షణోధర్మభూతోదేవసృశార్థిణః |
 అనంతనిత్యనిస్సీమ శుద్ధందోష వివర్జితః |
 అహియాభావనాతీతా గుణావిష్టోర్నిరూపితాః |
 ధర్మభూతాస్తు తే సర్వే కల్యాణాదికసంజ్ఞితాః |
 సచ్చిదానందరూపాశ్చ కృతిశక్త్యాది రూపిణః |
 నాన్యత్రేవంవిధగుణా శ్చిదచిత్సు ద్విజోత్తమ |
 నైనంవిధగుణైఃపుష్టపురుషోన్యోమయా మతః |
 పరిచ్ఛిన్నవిశేషాత్తు గుణాద్వా పురుషాదపి |
 సవిశేషగుణాపన్నో భిన్నోఽయంపురుషోత్తమః | 95
 విష్టోర్గుణానాంవైజాత్య మస్తిదాన్యగుణైస్సహ |
 విష్టోరభేతదోషస్యాప్యన్యేన గుణినా సహ |
 అసామ్యాన్నిర్విశేషత్వం గుణానాం గుణినోఽపివా |
 విశేషాన్మునిశార్దూల నిర్విశేషత్వ సంక్షయః |
 నిర్విశేషవిశేషోస్తీత్యేవం వక్తుం న శక్యతే |
 యోయంవిశేషసోప్యత్ర కస్యవాఽభిమతస్త్వయా |
 నిర్విశేషసృజన్మత్వం స్వస్యవేతి ద్విజోత్తమ |
 అద్యేతువచసస్తావద్వ్యాపూతస్యా ద్ద్వితీయకే |
 అన్యస్యసత్వంవాఽసత్వమాద్యేఽద్వైత సంక్షయః |
 ద్వితీయే చాసతస్తావత్సంబంధో నైవ సిద్ధ్యతి | 100
 త్రితీయాత్వా శ్రయమ్మతే విశేషో నాస్తి కుత్రచిత్ |
 నతు తావద్విశేషోఽయం శుక్తోరజతవత్స్మృతః |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

మిద్యైవదోషశ్చసతైతిదాస్తైవ సిద్యతి |
దోషాభాసస్తవమతే దోషఃకాపి నిరాశ్రయః |
ఆశ్రయో నిర్విశేషో హి తథా నిర్ధర్మకస్మృతః |
దోషస్యసత్వద్వైతంస్యా దసత్వేనాపరోక్షతా |
మిథ్యాత్వేవస్థాస్యా ద్దోషాంతరవికల్పనాత్ |
నిర్విశేషే విశేషోఽయమితిబ్రాంతిర్విచార్యతాం |
స విశేషస్య విప్రీంద్ర ద్వయంసిద్ధ్యద్విమర్శతః |
కైశ్చిద్విశేషైస్సంవ్యాప్తిఃరవ్యాప్తికైశ్చిదేవ హి |105
స విశేష ద్విజశ్రేష్ఠ నిర్విశేషత్వసంభవః |

గౌతమ ఉవాచ-

వ్యాప్తావ్యాతత్వమిత్యుక్తం స విశేష దయానిధే |
కైర్వాసికైర్నచవ్యాప్తిరితి మే సంశయం నుద |
శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

మహదాదికృతాయేచ విశేషాస్తైరసావృతం |
స్యష్టౌకదాచిద్భవతీ తద్వ్యాప్తం మునిసత్తమ |
ప్రధానాది విశిష్టోపి నిర్విశేషస్థు కారణే |
ప్రలీనత్వాద్విశేషాణాం సర్గాదాదౌ విశేషవాన్ |
నిజాసాధారణాకార గుణాశక్తివిశేషయుక్ |
న జ్ఞాయతే మునిశ్రేష్ఠ!వినా భగవతఃకృపాం |
వైశిష్ట్యం వాసుదేవస్య న విహన్యేత కర్తృచిత్ |110
విశిష్టంయేనతద్వాపి స దేవపరమాత్మనః |
అనిత్యత్వాదసత్త్వం తు మిథ్యాత్వం శృతిరుజ్జగౌ |
విశేషస్యాపరోక్షస్య ప్రాకృతస్య వినాశతః |
నిత్యానాం తు విశేషాణాం వినాశో నైవవిద్యతే |
స్వరూపహానిరేవస్యాదన్యథా మునిసత్తమ |
విశిష్టంబృహ్మణోరూపం సదసద్భ్యాంవినిశ్చితం |
స్వస్మిన్ప్రకారతాపన్న సదనంతగుణాన్వితం |
స్వరూపలక్షణంతావచ్ఛ్రుతిభిఃక్రియతే ద్విజ |
సత్యంజ్ఞానమనంతం చ బృహ్మాత్యాదిభిరేవ చ |
తథా కర్తృత్వవచనైః స్వరూపం లక్ష్యతే సదా |115

వికారే నిర్విశేషస్య తథాఽఽహుశ్చ తిరేవహి |
 సవిశేషం పరబ్రహ్మ ధారణైక సమాశ్రయం |
 విజ్ఞాయగురువాక్యేన శ్రవణాదిభిరేవ చ |
 నామసంకీర్తనైశ్చైవ స్తవనైర్వందనైస్తథా |
 ధ్యానేనభక్తియోగేన తత్సాంయమధిగమ్యతాం |
 తత్సాంయలక్షణోమాక్ష స్సాయుజ్యమభిధీయతే |
 యతోనావర్తతేభూయో భోగసామ్యముపైతి హి |
 ఋషిరాజశ్చవిప్రశ్చ శ్మత్వా శంకరభాషితం |
 ఆదాయ తౌ పరంధర్మం శరణాగతిలక్షణం |
 వ్యవస్థావచనైస్తావన్నిస్సందేహౌ బభూవతుః | 120
 స్థానాసంఖనసన్న్యాయా త్సందిహానావపుచ్ఛతాం | 120 1/2
 ఇతి శ్రీబృహద్బ్రహ్మ చతుర్థే బ్రహ్మవిచారోనామాఽష్టమోఽధ్యాయః |
 అథ నవమోఽధ్యాయః |
 బ్రహ్మవిచారే పరతత్వనిరూపణం
 తా ఊచతుః-
 పంచవక్త మహాదేవ విశిష్టం బ్రహ్మ లక్షణైః |
 లక్షితం తత్ర సందేహమావయస్త్వం నిశామయ |
 సత్యాదిలక్షణైర్లక్ష్యం కీదృశం బ్రహ్మ శంకర |
 సత్యాదిభిస్తు కింవాచ్యం స్వరూపం ధర్మ ఏవ వా |
 సత్యస్వరూపంచేద్బ్రహ్మ త్వితరైః కింప్రయోజనం |
 ఇదంసర్వంసమాచక్ష్య విష్ణుసిద్ధాంత గర్భితం |
 శ్రీరుద్ర ఉవాచ-
 సత్యాదిలక్షణైర్లక్ష్యం బ్రహ్మ సత్యాది లక్షణం |
 స విశేషం నిర్ధర్మం నిష్క్రియం తావదిష్యతే |
 సత్యాదిభిస్తు సత్యత్వ ధర్మసత్వం ప్రపంచ్యతే |
 తాదృశో బ్రహ్మణోరూపం సత్యత్వాదిభిరుచ్యతే | 5
 అన్యథా తు విరోధస్యాచ్ఛత్యాస్మత్త్యా చ ముక్తిభిః |
 విరుంధంతోఽపరుంధంతి సర్వేసిద్ధాంతశంసినః |
 తా ఊచతుః-
 అన్యథా కోవిరోధస్యాద్ వద నౌ వదతాం వర |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

సత్సాత్వతాగమాభ్యాస సిద్ధాంతార్థ నిరోధకః |

సత్యాదిభిస్సర్వరూపం కిం సూచ్యతే దూషణం చ కిం |

స్వరూపమాత్రకథనే ధర్మసత్త్వం నివార్యతే |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

సత్యాదిలక్షణైర్లక్ష్యం యదిస్యాదితరన్నప |

తదాఽసత్త్వం ప్రపద్యేత సతు సత్యస్వరూపకం |

నీతిస్సత్యాదిశబ్దానాం సామానాధికరణ్యజా |

అపేక్షితా తు సర్వేషాం తదభావప్రస్ఫుటతే | 10

యేచసత్యాదయశ్శబ్దా స్సమానాధికరణ్యతః |

బోధయంతి శిష్టం హి సత్యాదిక విశేషణైః |

న చ సత్యాదయో రాజన్! ప్రతికూలేన వర్తనా |

ఏకస్యబృహ్మణస్తావన్ నిర్విశేషత్వమజ్ఞగుః |

ఏకార్థ పరతాసిద్ధ్యే ద్వావృత్తీనాం బహుత్వతః |

న చేదసత్యవ్యావృత్తిస్సైవస్యా దన్యయోరపి |

నవ్యావృత్తిబహుత్వంస్యాదితి చాత్రోపయుజ్యతే |

అసద్వావృత్తిమాత్రేణ ద్వయోవ్యావృత్తిరేవచేత్ |

బృహ్మస్వరూపసిద్ధిత్యాదంత్యయోః కిం ప్రయోజనం |

తత్తద్వావృత్త్యేవచ్ఛిన్నం స్వరూపం పరమాత్మనః |

అతశ్చైకార్థపరతా త్రయాణామభిధీయతే |

ఇతిచేదాగతోమార్గే స విశేషప్రసంగతః |

స్వరూపస్యవిశేషః క ఇతి చేదుచ్యతే ద్విజ |

వ్యావృత్తీనాం స్వరూపస్య వ్యవచ్ఛేదదకతాహి యా |

స విశేషో హి రాజేంద్ర! సత్యాదిభిరుదాహృతః |

యథా సత్యాదిభిర్బ్రహ్మ కర్తృత్వాదిభిరచ్యుతః |

తద్దైవ బోధ్యతే రాజన్ ద్విజఃపర్యస్వరూపతః |

తావూచుః-

శోధకైబోధకైర్వాక్ష్యేస్సర్వరూపం యది బోధ్యతే |

పానరుక్త్యం కథం నస్యాదితి నౌ సంశయోమహాన్ |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

కర్తృత్వాదిక వాక్ష్యేస్తు నిమిత్తం బృహ్మచోద్యతే | 20

ఉపాదానం చ జగతో బోధితం నృపసత్తమ |
 యథా బోధకవాక్యైశ్చ ప్రోక్తాకారణరూపతా |
 తథా శోధకవాక్యైస్తు సాజాత్యం దోష ఏవచ |
 పర్యతే నృపశార్దూల మునేతర్కనిదాం వర |
 తేనశోధకవాక్యానాం న వైయర్థం భవేదిహ |
 ఉభాభ్యాంబృహ్మణోరూపం నిర్దోషమవసీయతే |
 మాభూయాదిహశంకావాం యథా నో బృహ్మనిశ్చయః |
 న తు బోధకవాక్యైస్తు వైలక్షణ్యం నిరూపితం |
 చేతనాచేతనాభ్యాం చ శోధకైఃకిం భవేదిహ |
 తత్ర సాజాత్యదోషో హి కథం ప్రాప్నోతివార్యతే | 25
 ఇతిచేచ్ఛాయతాంసత్యం తద్వ్యామద్య వదాంయహం |
 ప్రకృతేషురుషాద్వాపి భిన్నేపి పరమాత్మని |
 వికారోపి హి సాజాత్యదాయాతిక కేవలే |
 సత్యంజ్ఞానమనంతం చ పదాని క్రమతో నృప |
 బృహ్మహోర్ధారణోమూలం విముక్తిర్యేన జాయతే |
 తత్ర సత్యంపదం తావదాహ బృహ్మసనాతనం |
 నిరూపాదిక సత్సత్తా యోగితేన నివారితం |
 అచేతనంవికారాణామాస్పదం చేతనం పునః |
 తత్సంస్పృష్టస్మహాభాగౌ తతో జ్ఞానపదం చ యత్ |
 అసంకుచితబోధైకాకారమాహ పరాత్పరం | 30
 పూర్వం సంకుచితజ్ఞానా ముక్తాస్తేన నివారితాః |
 ఆహనంతపదంబ్రహ్మపరిచ్ఛేద వివర్జితం |
 వ్యావృత్తాస్తేన నిత్యాస్తు పూర్వకోటివిలక్షణాః |
 స్వరూపేణగుణైశ్చైవా నంత్యమస్తి హరౌమతః |
 నిత్యముక్తనిబద్ధేషు నైవంభూతోఽస్తికశ్చన |
 తస్మాత్సత్యాదికపద్దైర్గుణభూత విశేషణైః |
 విజిజ్ఞాస్యం పరంబ్రహ్మ సర్వవస్తు విలక్షణం |
 తావూచతుః
 కథంనిమిత్తధాదాస్య తతోపాదానతా కథం |
 బ్రహ్మణో వద విశ్వేశగంగాధరరుహేశ్వర |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

చిదచిదప్రకృతిద్వేదా విశేషణతయా హౌ |35

తద్విశిష్టంపరంబ్రహ్మ శృతిరాహమహామతే |

సదేవేదం పూర్వమాసీదేకమేవాద్వితీయకం |

తదైక్షతాస్సజల్లోకాన్ సూక్ష్మభూతాన్ స్వసంస్థితాన్ |

అస్సజన్నామరూపాభ్యాం తత్ర తత్రాన్వగాత్స్వయం |

తత్తన్నామాభవద్రాజన్ నాకారాంతరసంగ్రహాత్ |

విశిష్టమేవభవతి ప్రకారాంతరమాశ్రితం |

స్థూలావస్థా చిదచితౌప్రకారాంతరసంస్థితౌ |

తత్తన్నియమనార్హత్వముపాదానం ప్రకీర్తితం |

యం విశంతీతి వాక్యేన ప్రాగ్విలీనమిదం జగత్ |

స్థూలాకారపరిత్యాగో లయోనామనిరూప్యతే |40

స్థూలాకారానుకరణం ప్రభవోనామ గౌతమ |

న చ ద్రవ్యాంతరోత్పత్తిరాకరాంతరమేవ చ |

వచారంభణవాక్యేన నిర్ణీతం పరమర్షిభిః |

ఉపాదాయేదమఖిలం నిర్వికారతయాన్వయం |

నామరూప విభేదేన పరిణామావ్యవస్థితః |

తద్భాగిత్యముపాదానం సత్యసంకల్పతా హరే |

నిమిత్తత్వం తు నిర్ణీతం చేతసాహ్యవలోక్యతాం |

నిమిత్తత్వం చిదచితోర్విశేషణ విభూతయోః |

స్థూలాకారప్రఘటనా యోగ్యత్వం బ్రహ్మణస్స్మృతం |

యతస్సంకల్పపూర్వైషా స్పష్టిరుక్తా ద్విజోత్తమ |45

అతోనీత్యం చ భగవాన్ సంకల్పశ్చ నిరామయః |

యేనపూర్వం జగదిదం నివీతం ప్రవిలాపితం |

ఉత్ససర్జతమేవైకంసంకల్పం లయకారణం |

పునస్సంకల్పయన్స్వస్మిన్ విలీనం బహిరుత్సజన్ |

ఏకోఽహం నామరూపేణ బహుస్యామిత్యచింతయత్ |

సంకల్పేనాస్సజత్తస్మాన్నిమిత్తం స్వయమేవ చ |

స్వయమేవాభవత్ప్రశ్నాత్ ప్రవిశ్యంతశ్శరీరయన్ |

ఉభయత్వం సమామూతం సర్వశక్తేపరాత్మనః |

సాంకర్యంజాయతే నైవ న చ దోషస్య సంశయః |
 న చాస్య జ్ఞానసంకోచః ప్రకృతిం పర్యణామయత్ | 50
 సూతే సా మహదా దిభ్యః ప్రాకృతాండం నరోత్తమ |
 సచాశేషస్యజాతః ప్రాకృతస్యప్రయోజకః |
 మహాపురుషనామాసా సహస్రాననశీర్షవాన్ |
 సహస్రకరబాహ్వంఘ్రిస్సంచింత్యేఽస్తి మనీషిభిః |
 తస్య నాభిసరోజాంతం పంకజం తు హిరణ్మయం |
 తస్మాదభూచ్చతుర్వక్తో బ్రహ్మ లోకపితామహః |
 సమస్తజీవజాతానాం నిలయఃపుష్కరాననః |
 తస్మాదహంతామసానం జనకస్సమజాయత |
 తస్య ప్రసాదాత్త్రిజగత్ సహరామి హరాహ్వయః |
 మనుస్సమభవత్తస్మాద్యస్తు స్వామంభువాహ్వయః | 55
 మనుష్యాణామశేషేణ ధర్మానాహ సనాతనాత్ |
 దక్షాదయస్తథాఽన్యే ప్రజానాంపతయోఽభవన్ |
 తేభ్యో మరీచిరభవద్యత్సప్త్యాద్యో విలోక్యతే |
 మరీచికశ్యవోజాత స్తస్మాత్సస్థిరజంగమాః |
 అదితేర్ద్వాదశాదిత్యా దితేర్ద్వైత్యాఃపతత్రిణః |
 కద్రువాస్సమభవన్సర్వాన్ వినతాయాపతత్రిణః |
 తథాచైకజాతా ద్విశపాః పశుజాతయః |
 యదాంసిసరితశ్చైవ పర్వతాస్సాగరాస్తథా |
 ఋషయఃపితరోదేవా మనవస్సిద్ధచారణాః |
 గంధర్వాప్సరసోయక్షా రక్షోభూతగణాశ్చయే | 60
 కలాస్సర్వేభగవతో విష్ణోరతులతేజసః |
 శరీరభూతవిజ్ఞేయాః పురుషస్యమహాత్మనః |
 ఆత్మా తు భగవాన్ రాజన్ యః ప్రవిశ్యప్రవృత్తిదః |
 ఉపాస్యస్థూలరూపీస్మిన్ తదభేదధియా మునే |
 అస్య లోకస్య రక్షార్థం ధత్తేవిష్ణోర్మహాకృతిః |
 యస్సమారాధ్యపురుషో యాతి నిర్గుణతామయం |
 ప్రకృతేర్గుణవిస్తార స్సప్తావరణవేష్టితః |
 అసంఖ్యాతోఽపరిచ్ఛిన్నో లోకాతీతోహ్యలౌకికః | 5

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

నిత్యోహయగుణాతీతః పంచోపనిషదాత్మకః |

అసంఖ్యాతోఽపరిచ్ఛిన్నో ముక్తిస్థానమితిరీతః |

ప్రాకృతాప్రాకృతావేతో బద్ధముక్తినికేతనే |

అనయోర్లోకయో రాజన్నాధారో భగవాన్ హరిః |

స్థూలసూక్ష్మస్వరూపేణ సర్వం యత్రావతిష్ఠతే |

ఏతద్విశేషణావిష్టం బ్రహ్మవేదాంత సంమితం |

భాసకంసర్వకార్యస్య ధారకంమునిసత్తమ |

యేనేదం చ యతశ్చేదం యత్రేదం చ యదాత్మకం |

విశ్వమేతన్మహాభాగ ప్రాప్యంభోగ్యం తదైవ చ |

గంతవ్యమయనంసాక్షాద్దేవో నః ప్రణతేపదం |

వయమీంశకలాస్సర్వే తదాయత్తప్రవృత్తయః |

స చ స్వామీ వయందాసా దాసాస్వామీస్వరూపతః |

తస్యైవాహం సదాస్మాకమనన్వార్థపరస్పరం |

చిదచిద్వసజాతీయం సాక్షాదాత్మతనౌ స్థితం |

పరమైకాంతిభిర్ధ్యేయం విశిష్టంబ్రహ్మకేవలం |

ఈషణాత్రయనిర్ముక్తా వాసుదేవకృతాయనాః |

ఉక్తానుసంధానవరాస్తస్మిన్నేవ విశంతి తే |

హేయంమాయికమాజ్ఞాయ హిత్యా తస్మిన్న నూచితం |

ఆత్మానం తదసంశ్లేష్టం బ్రహ్మభావముపాగతం |

ఆత్మసర్వస్వరూపేణ ప్రేమాతిశయయోగతః |75

పరమాత్మానమాత్మస్థం చింతయేతదవాప్తయే |

ఇతి వేదాంతసిద్ధాంతం ఉపదిష్టోమయాఽనఘ |

నివర్తేథామతోయస్మాత్ సిద్ధార్థౌ ద్వావపి ప్రభో |

గ్రాహిః యోమయాపూర్వం మోహనాయసురద్విషం |

వివర్తారంభ కోవాదో వాదోఽన్యఃకాపిలస్థు యః |

తం విహాయ మహాత్మానవిదంజ్ఞానం మయోదితం |

స్వీకుర్యతాం విమోక్షాయ నాత్రకార్యవిచారణా |

తావూచుః-

భగన్వాసుదేవస్య శరీరంసముదాహృతం |

సర్వంయదిహ వై కించిత్ స్థూలసూక్ష్మస్వరూపతః |

తద్బావనాశక్తిమతాం విభూతిం వద శంకర80 |
 కేషుకేషు చభావేషు చింత్యేఽయం భగవాన్ హరిః |
 శ్రీరుద్ర ఉవాచ-
 విష్ణుస్త్రివిక్రమాఖ్యో యో జ్యోతిషాం రవిరంశుమాన్ |
 మరీచిశ్చంద్రమానాగో వామదేవోమహామునిః |
 శంకరఃపావకః స్వచ్ఛస్యానువేదోఽష్టహస్పతిః |
 స్యందఃకుటేరోమేరుశ్చ కామధేనుద్విజోత్తమః |
 అకారఃప్రణవోమంత్రరత్న మష్టాక్షరోదయం |
 గాయత్రీసాగరోగంగా విరజాసరయూస్తథా |
 యమునాచాథకావేరీ నారదఃకపిలోమునిః |
 ఉద్యైశ్రవాహయోనాగ ఐరావతైతిస్స్మృతః |
 గరుడోనిత్యముక్తాశ్చ ప్రహ్లాదద్భువ ఏవ చ |85
 వరుణశ్చాఽర్యమాశ్చైవ కామస్సంకర్షణస్తథా |
 కాలోమృగేంద్రపనసో రామః పరశుధారకః |
 అవతారాశ్చ మత్స్యాద్యాః పుణ్యాభక్తాస్తు సర్వశః |
 గోవర్ధనశ్చత్రికూటో నరనారాయణాశ్రమః |
 వేంకటాద్రిపుష్కరశ్చ శ్రీమద్బృందావనం తథా |
 సూకరాఖ్యం మహాక్షేత్రం నైమిశం చ కుశస్థలీ |
 కాశ్యాయోధ్యాపురీ వత్స! నీలపర్వత ఏవచ |
 స్మృతిర్మేధాధృతిశ్చాంతిః వ్యాసోవిష్ణుర్జనాశ్రయః |
 స్వాచారవాన్ జనోయజ్ఞో రాజోఽర్వామరుతస్సుతః |
 వసంతోమార్గశీర్షశ్చ హరేరేత విభూతయః |90
 అసంఖ్యాయా మయా రాజన్ ద్విజ వక్త్రం న శక్యతే |
 ప్రధానంవస్తుచైవోక్తం నాంతోవర్షశతైరపి |
 ప్రాతఃప్రాతర్విభూతీనాం స్మరణం పాపనాశనం |
 యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవవా |
 తత్తదేవావగచ్ఛేతం విష్ణుతేజస్సముద్భవం |92 |
 ఇతి బృహద్బ్రహ్మ చతుర్థే బృహ్మ విచారే పరతత్త్వనిరూపణం నవమోఽధ్యాయః |
 అథ దశమోఽధ్యాయః
 బృహ్మ విచారే పరతత్త్వనిరూపణం-3

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

రాజోవాచ-

భగవన్ దేవదేవేశ యదుక్షం భవతావయోః

జ్ఞానం బృహ్మస్వరూపస్య వాక్యశ్శోధకబోధకైః |

బృహద్వితీయం వైశిష్ట్యం కథంస్యాద్వద విస్తరాత్ |

కుతోవైద్యశ్యతేద్యైతమద్వయే పరమాత్మని |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

యథాపయసి రాజేంద్ర ఘృతమస్తి న దృశ్యతే |

తద్విశిష్టం పయోయద్వదేకమేవావలోక్యతే |

యథా శబ్దమాయావీణా కేవలైర్వావలోక్యతే |

బీజమంకురగర్భం వై వహ్నిగర్భాశమీ యథా |

విశ్వగర్భా యథాబుద్ధిః పుణ్యగర్భా యథా క్రియాః |

చిదచిద్గర్భమేవైకం విశిష్టం బృహ్మ పార్థివ |5

కార్యకారణభేదేనవస్తా ద్వయముచ్యతే |

కారణేనూక్మరూపేణ ద్వైతేనపరిబృహ్మితం |

స్థూలరూపేణ కార్యే తు ద్వైతేనాసాధితం హి తత్ |

నిబద్ధ్యతే పరస్తస్మాత్ పరం తస్మాన్నవిద్యతే |

గుణేనస్తుగుణోయద్వైతే గుణాదపిగుణీ యథా |

ఏవంవిశిష్టాద్వైతం హి శృతిస్మృత్యుదితం నృప |

రాజోవాచ-

కథం త్వాధారభూతోఽస్మిన్ ద్వయోర్భేదస్వరూపతః |

ఔపాదికఃకథంభేదో వద మే వదతాంచర |

శ్రీరుద్ర ఉవాచ-

జ్ఞానైకరూపోజీవోఽయమనేకోణప్రకీర్తితః |

వ్యాప్తోనిత్యోక్షరోగ్రాహ్యో గృహీతస్యాన్యయోరపి |

సచ్చిదానందరూపోఽసౌ పారతంత్ర్యాశ్రితోమతః |

పరిణామాంతరాప్రాప్తో జ్ఞానవ్యాప్తో నిరామయః |

నిత్యేముక్తోశ్చబద్ధశ్చ త్రివిధోఽయంవిశాంపతే |

నిత్యేమాయామసంప్రాప్తః కాదాచిత్కేవిమోచితః |

అనయోరేకరూపత్వం స్వరూపాద్గుణతోపి వా |

సమానాలోకభోగేశ ప్రసాదాశ్చ మహామతే |

ఏతావానేవముక్తస్య హేదఃపూర్వం న తాదృశః |
 ఔపాదికస్తుబద్ధోయం సంసారీ జీవ ఉచ్యతే |
 దైవీమాయాహరేర్యాతు తయాబద్ధోనిజైర్గుణైః |
 స్వరూపాన్ముచ్యతే బుద్ధ్యా దేహోఽహమితి బోధతః | 15
 జ్ఞానప్రకాశసంకోచం సంప్రాప్తః ప్రాకృతోభవాన్ |
 దేహాధిక్యతనానాత్వో నానాయోనిషు జాయతే |
 జ్ఞానైకాకారతానష్టా స్వాతంత్ర్యం మన్యతేఽబుధః |
 ఈశ్వరోహమహంభోగీ సిద్ధోఽహం బలవాన్ సుఖీ |
 ఆఢ్యోభిజనవానస్మి కోన్యోఽస్తి సదృశో మయా |
 యక్ష్యే దాస్యామి మోదిష్య ఇత్యజ్ఞానవిమోహితాః |
 భవంతిజీవా రాజేంద్ర మానోద్ధతమనోరథాః |
 స్వతః ఐశ్వర్యవిభవైరధికాన్మనుజాన్ సురాన్ |
 సేవంతే భగవద్బుద్ధ్యా లోభేనాక్రాంతచేతసః |
 తద్వేషదారిణోదానాస్తదాజ్ఞా పరిపాలకాః | 20
 భుక్త్వా భోగాన్ పతంత్యంధే నరకే ఘోరసంకటే |
 తామసీన్యోనిమాపన్నా నావర్తంతేహ్యధోగతాః |
 ఏవం కర్మచిత్తోలోకః క్షీయతేచ పునఃపునః |
 తదైవ క్షీయతేపుత్రపాకేపుణ్యచిత్తోపి హి |
 యథా హిమమయంవహ్ని మజానంతో వ్రజంతి హి |
 పశ్చాత్తాపేనపీడ్యంతే ధారుణేసాంతరాత్మని |
 ఏవం దృష్టఫలంకర్మకృత్వా జ్ఞానవివర్జితం |
 పరిణామే మహద్దుఃఖం ప్రాప్నువంతి న సంశయః |
 స్వకార్యఫలముద్దిశ్య స్వతంత్ర ఫలదాయకం |
 నారాయణసమంమత్వాత్వధికం వా సురాసురం | 25
 యజంతి శ్రద్ధయాయుక్తా మూలజ్ఞాన వివర్జితాః
 అందంతమోవిశంత్యేతే సంభూతీనాం సమమర్చనాత్ |
 భవంతి నానామతయస్స్వరూపజ్ఞానవర్జితాః |
 గతయోపి తదీయాస్స్య స్త్రీవిదామతయో జనాః |
 సత్సంగరజస్తమ ఇతి త్రివిధాప్రకృతిర్గుణాః |
 తైరేతత్త్రివిధంజాతం జగతేతచ్ఛరాచరం |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

త్రిదాలోకాస్త్రీదాబోగా స్త్రీవిదాభిరుచిర్నృణాం |
త్రివిధంకర్మజీవానాం జ్ఞానం చ త్రివిధం నృప |
త్రివిదానిపురాణాని త్రివిదాస్మృతయస్తథా |
వాసస్తుత్రివిదోజ్ఞేయ స్త్రీవిదాపిరుచిర్నృణాం | 30
ధ్యానం తు త్రివిధం రాజన్! సుఖం చ త్రివిధం తథా |
లోకోపి త్రివిదోజ్ఞేయా స్త్రీస్త్రోవస్తాప్రకీర్తితాః |
వృత్తిస్తు త్రివిదోజ్ఞేయా త్రిస్త్రోవస్తాప్రకీర్తితాః |
ఆబృహ్మస్తంబపర్యంతం సర్వం హి త్రిగుణాత్మకం |
ప్రాకృతేస్తుగుణైర్బద్ధో నిర్గుణఃపురుషోవ్యయం |
ఆకల్పంముచ్యతేనైవ వినా తు శరణాగతిం |
ఏవమాపాధికోజీవా నానాత్వం ప్రతిపద్యతే |
ఏకభావంసమాప్నోతి యథాభవతి నిర్గుణః |
త్రిదాభిన్నశ్చిదంశోఽయం స్వాధారే పరమాత్మని |
ప్రాకారతాం సమాపన్నస్తస్మిన్నేవ చ తిష్ఠతి | 35
అచిదంశోభి రాజేంద్ర భగవత్యవతిష్ఠతి |
కదాచిచ్ఛేతనం ధృత్వా బహిరాయాతి భూపతే |
కదాచిత్కారణేవిష్టే సద్రూపేణైవతిష్ఠతి |
లయాయమపిదానాత్తు ప్రాగభావో న విద్యతే |
అవ్యక్తత్వేన సంస్థానం లయోనామ మహామతే |
ఉద్గమస్థూలభావేన వ్యష్టిరిత్యబిధీయతే |
స్థూలస్యనైకరూపత్వం మిథ్యాత్వముపవర్తతే |
భ్రాంత్యా వివర్తభావోత్ర విమూడాప్రవదంతి హి |
ఉభయోఽపరతంత్రత్వాదాహేయత్వాన్మహామతే |
పరాత్మాభిద్యతే నూనం స్వతంత్రో ధారకోయతః | 40
చిదచిద్భ్యాం విభిద్యేత పురుషప్రకృతిర్నృప |
భోక్తృభోగ్యతయా తాత శరీరాత్మతయా తథా |
చిదచిత్పరమాత్మానో విభిన్నాల్కణైస్సక్తైః |
అభిన్నాన్మహేశ్వరైః విశేషణతయా హరౌ |
రాజోవాచ-
కథం జీవోఽనురాపోఽయం శరీరేసర్వగప్రభో |

కదాఽస్యమయాయోగోఽభూత్కదా ముక్తిర్భవిష్యతి |
 శ్రీరుద్ర ఉవాచ-
 స్వరూపేణాణురూపోపి ప్రకాశేన శరీరగః |
 ఏకదేశస్థితోవేత్తి హరిచందనబిందువత్ |
 ప్రభయా భాస్కరోయద్వద్బుఱహ్మాండం వ్యాప్యతిష్ఠతి |
 ఏకదేశస్థితోదీపః కృత్స్న గేహః ప్రకాశకృత్ |45
 కదాఽస్యమయాయోగోఽయమితి ప్రశ్నో న సౌఖ్యదః |
 అనాదికాలతో జివో మాయయాపరివేష్టితః |
 అనుగ్రహద్ధరేరేవ ముద్యతేనాత్రసంశయః |
 త్రివిధోఽనుగ్రహోవిష్ణోః కర్మజ్ఞానముపాసనం |
 ముక్తిర్హిత్యాఽన్యధారుపం స్వరూపేణవ్యవస్థితః |
 హిత్యా సంకుచితావస్థాం భేదం ప్రకృతిసంభవం |
 సంప్రాప్తాత్మస్వరూపోయం ప్రేమాతిశయ యోగతః |
 ప్రాప్నోతి పరమాత్మానం యతోనావర్తతే పునః |
 మునిశ్చ గౌతమోరాజా శృత్వేదం రుద్రభాషితం |
 సర్వతోమతిమాకృష్య భగత్కేవమాదదౌ |50
 నిర్విద్యపుత్రదారేషు రాజాకోశబలేషు చ |
 నారాయణపదాంభోజేఽనవచ్చిన్న మనోగతిం |
 అఖండతైలధారావద్ధధార గతసాధ్వసః |
 అంతర్దధే మహాదేవః పార్షదఃప్రవరైస్సహ |
 సిద్ధాంతం న్యాయనిర్ణీతం నానాతర్క గణావృతం |
 హిత్యా భాగవతంధర్మమాస్తీతో గౌతమోమునిః |
 అంబరీషాదిముఖ్యేభ్య స్తత్వమేతద్విదాస్యతి |
 పరమైకాంతికంధర్మం దుర్లభం మునిసత్తమాః |
 ఆస్థితోఽహం హరేర్ఘాత్వా హరిసంతోషకారణం |
 అన్యో చ మందరద్రోణ్యాం వైష్ణవం వేషముద్వహన్ |55
 భవంతో మునయస్సర్వే శ్రీమన్నారాయణోదితే |
 సిద్ధాంతే కృతసిద్ధాంతాః ప్రవిశంతు విముక్తిదే |
 భవద్భిస్సహసంవాదో మయాయూయం ప్రకీర్తితః |
 సంహితేయం సమాఖ్యాతా భవిష్యతి హితాయ వై |

శ్రీ బృహద్బ్రహ్మసంహితాయాం -చతుర్థః పాదః

సిద్ధాంతే మామకే విప్రా రహస్యం ప్రవదామి వః |
నాభక్తాయప్రవక్తవ్యం నాస్తికాయ శరాయచ |
విష్ణుభక్తాయశాంతాయదాతవ్యం మునిసత్తమాః |
సిద్ధ్యంతి హరిసంబంధాత్తీర్థాని నియమాయమాః |
కర్మిణాం దానయజ్ఞాశ్చ స్వాధ్యాయోయోగ ఏవ చ |
హరింవినా న సిద్ధ్యంతి కాన్యాన్యపి మునీశ్వరాః |60
తస్యైవశరణే భూత్వా హిత్వాఽన్యత్సాధనాంతరం |
భావయేచ్ఛేతసా తస్యసంబంధం పరమాత్మనః |
ప్రపద్యేశరణం శ్రీమన్నారాయణపదాంబుజే |
ఇత్యేకాతిత్వమాలంబ్య చేతసా భావయేన్ముహూః |
లోకయాత్రాంచ న స్వామీ కరిష్యత్సేవ సర్వదా |
ఇతి విశ్వాసమాలంబ్య భరన్యాసం ప్రవర్తయేత్ |
సాష్టాంగంప్రణతౌ సర్వకర్మణీ పరిభావయేత్ |
శ్రీమత్ప్రసాదదేహం చ భావయేత్సర్వభోజనం |65
సర్వతీర్థాభిగమనం పాదతీర్థాభిషేచనం |
ఆచార్యసన్నిధిం తావద్భావయేచ్ఛామృతాంబుధిం |
సంసారతాపశంత్యర్థం మహావిశ్వాస పూర్వకం |
ప్రతికూలజనావాసం దావాగ్నిమివ సంత్యజేత్ |
ఇత్యేవంగుహ్యసందేశః కథితో మునిసత్తమః |
ఏతదర్థమిహగత్య దృఢతం మౌనవ్రతం మయా |
కృష్ణాత్రిగోత్ర ప్రభవోద్వితఃకశ్చిదతంద్రితః |
గ్రాహయిష్యతి శిష్యభ్యః సంహితాం చ మహీతలే |
కృష్ణాత్రేయాతివిఖ్యాతా భవితా బృహ్మసంహితా |
బృహత్సూర్వమహాభాగా యస్యాపి ధర్మస్సనాతనః |70
య ఇమాం సంహితాంపుణ్యాం సర్వం వేదార్థగర్భితం |
శ్రద్ధయాపరయోపేతా భవిష్యంతి సమాహితాః |
తేషామేకాంతికీభక్తిం రచిరాత్సంభవిష్యతి |
శ్రోష్యంతిపుణ్యకాలేషు తేషాం నైవాస్తిపాతకం |
సర్వతీర్థేషు యత్పుణ్యం సర్వయజ్ఞేషు యత్ఫలం |
తత్ఫలం సమవాప్నోతి శృత్యేమాం బృహ్మసంహితాం |

అదీత్య మునయస్సర్వే ప్రణిపత్య పితామహం |
గృహీత్వా వైష్ణవీందీక్షాం ప్రజగ్ముస్సర్వతోదిశం |
హరీతాద్యాశ్చ మునయః శృత్యేదంబృహ్మభాషితం |
ప్రవర్తయామాసురిమే స్మృతిరేకాంతినాం ప్రియః | 75
యస్మిన్నిత్యసదేకధామ్ని భగవత్కామ్నాయ గీతోదయే |
స్థూలంసూక్ష్మమిదంజగచ్ఛ సకలం సన్నామకందాభవత్ |
యస్మాదేవ పునఃపురోహితజగద్భిజాద్యథైవాంకురం |
తస్మై శ్రీపురుషోత్తమాయ హరయే నిత్యం నమఃకుర్మహే |
యో విష్ణుర్భజతామభీష్టగతిదో గీతోపనీతోభవత్-
అగ్రేవ్యగ్రకరఃకరీంద్రకరుణారావే విరాజం వినా
ఆయాత్యున్మదమానరాజమథనే యస్సాపరాధే జనే
నత్యైవాఽభిముఖప్రయచ్ఛతురతిం లక్ష్మీధరావల్లభః |
ఇతి శ్రీబృహద్బుహ్మసంహితాయాం చతుర్థః పాదః
రుద్రగీతా బృహ్మవిచారే పరతత్త్వనిరూపణం నామ దశమోఽధ్యాయః |

శ్రీబృహద్బుహ్మసంహితా సంపూర్ణం

సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

శ్రీజయంతిదినే తిరునారాయణపురే ఆనందాశ్రమే సంపూర్ణం |

29-8-20013

<<<<____>>>>

శ్రీ బృహద్విష్ణుస్మరణాం -చతుర్థః పాదః

**Books Published by Kriyasagaram for free of cost with Bagavat
and Bagavata Krupa**

(All the books are freely available at www.kriyasagaram.in)

Vol.	Contents
1	Vasudeva Punyahavachanam, Thiruaradhanam, Agnikaryam, Mahotsavam and Cakrabjamandala puja vidhi
2	Prathista vidhi
3	Vacanasaram (I) - Pramanas of Thiruaradhanam
4	Vacanasaram (II) - Pramanas of Mahotsavam
5	Archana (Namavali) of various divyadesa perumal
6	Dhyana sloka ratnavalai
7	Kriyakairava chandrika (I)
8	Kriyakairava chandrika (II)
9	Snapana Vidhi
10	Paramapurusha Samhitha
11	Bruhadbrumha Samhitha
12	Sriranga Mahatmyam(I)
13	Sriranga Mahatmyam(II)
14	Panchamrutham
15	Panchakala prakriya
16	Thula Kaveri Mahatmyam
17	Nagapattinam Sri Saundaryaraja Perumal Vaibhavam
18	Alwar thirunagari (thirukkurugur) Vaibhavam
19	Jitanta storam (mulam and vyakyanam)
20	Padma Samhitha 1st part
21	Padma Samhitha 2nd part
22	Sri Rajamannargdi Vaibhavam
23	Sriprasna Samhitokta Kriyapaddathi
24	Sri Paramesvara Samhitha
25	Sri Pancharatra Agamokta Iswara Samhitha
26	Satvataamrutam & Satvataamruta Saram
27	Vacanasaram (III) - Pramanas of Pratishtha vidhi

28	Sri Prashna Samhitha Saram
29	Sri Purushothama Samhita
30	Sri Sri Prashna Samhitha Part - 1
31	Sri Sara Kshetra Mahatmyam

And many more to come
